

Q. CURTII
R U F I

D E

REBUS GESTIS
ALEXANDRI
M A G N I

H I S T O R I A

BINA SECTIONE IN CAPITA DIVISA.

ad Bibliotheca. Mont. Regia. prop. Varsaviae.

Libellus

*426 Jul
1800*

PATAVII,
MDCCLV.

SUPERIORUM PERMISSU.

Q. C. R. T. I.
R. E. B. U. S. G. E. S. I. S.
A. L. E. X. A. N. D. R. I.

G. T. 8

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

DE ÆTATE,
QUA FLORUIT
Q. CURTIUS
DISSERTATIUNCULA,

*Sive potius narratio, excerpta ex binis JOH.
ISACI PONTANI hac de re Epistolis
ad V. C. GER. VOSSIUM.*

AD Curtium quod attinet, hoc præter ea, quæ allata sunt, videor dicturus, eum scilicet clariss. olim viro *Barnabæ Briffonio* lib. 1. de Regno Perfarum, haberi, atque æstimari *Curtium illum Rufum*, qui inde a *Fiberii* temporibus Rempub. attigit, & cui, dum Africae Proconsuli velut comes, & sectator adhæret, spectrum illud se obtulit memoratum a *Plin.* l. 8. ep. 27. nec alium intellectum *Suetonio*, qui Rhetorum clarorum albo eundem sub *Rufi* cognomine adscripserit, quomodo etiam nominasse eum videtur *Anal.* xi. *Tacitus*. Et ideo ad *Claudium Imp.* referenda sunt, quæ *Historiæ suæ* l. x. de rebus *Alexandri* in hæc verba ipse perscripsit. *Proinde jure merito Populus Romanus salutem se Principi suo debere proficitur, cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule,*

4
non Solis exortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revirescit solum, sed etiam floret Imperium. Absit modo invidia, excipiet huius seculi tempora ejusdem domus utinam perpetua, certe diuturna posteritas. Eaque Curtiana verba haud alia interpretatione egere, subjicit Briffonius idem, quam Suetonii cap. x. & xi. in Claudio, & Josephi l. xix. Antiq. c. 2. & 3. ubi scilicet post caedem Caji, per biduum de mutando Reipub. statu, afferendaque communi libertate haesitatum innuitur, ac tandem Rectore uno, ac nominatim constituto Claudio, Imperium stabilitum, firmatumque est. Quae sane haud alia sunt, quam annotata jam olim Cl. V. Justo Lipsio ad lib. xi. Annal. Taciti memorantis originem Curtii Rufi. Interim haesitare se idem Lipsius profitetur, & facile manum daturum, si quis afferat verisimiliora. Qua occasione tentasse aliud postea reperio virum ampliss. ac multa eruditione praestantem Janum Rutgersium in illis suis rerum selectarum, ac variarum Lectionibus, ubi Briffonii opinionem, qui ad Claudii aevum referendum volebat, paucis, & accurate confutans, ostendit, post Caji caedem, Romanum Imperium neque a pluribus expetitur, neque Civilibus bellis, ut Macedonicum illud, cujus occasione superiora ista de Romana Repub. interfe-

ruit

ruit Curtius, fuisse laceratum. Quod tamen esset, si hic locus eo trahendus foret. Itaque Rutgerius ipse a Briffonio hac parte, ac jure decedens, ævum Curtii ad Vespasianum potius referendum credidit. Nec ego valde abnuerim, nisi verba illa Curtii superius posita, *Non ergo revirescit solum, sed etiam floret Imperium*, alio me quasi traherent. Ecce *revirescere Imperium*, inquit, quod dici haud potuit, imo nec dicitur, nisi de sæculo insequenti, & præsertim Trajani Principatu, ut habet diserte prologus ille Flori, qui postquam *juventam Imperii* retulisset ad usque ætatem *Augusti Cæsaris*, ab eo paulatim adusque *Trajanum*, qui anni fuerint CC. *consensuisse* idem, ait, atque inde sub eodem vicissim movisse lacertos, ac præter spem omnium, quasi deposito senio, ac resumpta juventute, *revirescere cœpisse*. Nec aliter de suo quoque ævo Prudentius, ubi introducens Romam loquentem ita canit:

*O clari salvete Duces, generosa propago
Principis invicti, sub quo senium omne
renascens*

*Deposui, vidique meam flavescere rursus
Canitiem.*

Ultra, quod addam, magnopere non est, nisi attendere etiam obiter libeat, quam apte verbis Curtii superius recitatis Trajani respondeat Imperium, Imperiique initium. De quo omnia, quæ velim, & fuse ad hanc rem, in illustri illo suo ad hunc principem Panegyrico refert Plinius junior. & idem quoque, sed paucis agens,

clare tamen, diserteque Aurel. Victor in vita ipsius Trajani; ubi inquit. *Quæ omnia eo videbantur majora, quoniam per multos, atque atroces Tyrannos perdito, atque prostrato statu Romano, in remedium tantorum malorum divinitus credebatur oportune datus Trajanus, usque eo, ut adveniens Imperium ejus pleraque mirifica denuntiaverint, in quæ præcipuum cornix e fastigio Capitolii, Atticis sermonibus effata, καλῶς ἔειπαι. Quod Suetonius Tranquillus sub finem Domitiani latine reddens ita expressit,*

Nuper, Tarpejo quæ sedit culmine, cornix,

Est bene non potuit dicere, dixit, erit. Qui & addit continuo istud epiphonema. Ipsam etiam Domitianum ferunt somniasse, gibbam sibi pone cervicem auream enatam, pro certoque habuisse, beatiorem p^a se, latioreque portendi statum Reipublicæ. Sic ut sane brevi evenit, abstinentia, & moderatione insequentium Principum. Quorum Principum præcipuus, ac coryphæus fuit post brevissimum Nervæ Principatum, Trajanus, de quo dictum. Qui longo, moderatoque Imperio, pulsa temporum antecedentium nocte, novum illud, quod innuit Curtius, sidus exinde illuxit, ac veluti Sol exortus lucem caliganti reddidit mundo, faces extinxit, gladios condidit, suaque, ac subita serenitate tempestates circumquaque Romani Imperii feliciter discussit. Unde & iterum idem Curtius lib. 3. de Tyro loquens, agnoscit haud immerito longam in Imperio pacem cuncta reso-

7
refoventem, post scilicet Domitianum, &
alios Principes, *beneficio* præsertim, ac
moderatione, ut verba fuerunt Suetonii,
insequentium Imperatorum, in quibus fa-
miliam duxit Trajanus præcipue. Ut
omittam, postremis illis ejusdem superius
Curtii verbis, quæ votum continent pro
nova ad principatum evecta domo, haud
alium intelligendum innui, quam Traja-
num, qui post Nervam, a quo est ado-
ptatus, primus habetur Principum exter-
norum. Fuit enim ex urbe Tudertina,
Hispanus. Nam de novo Principe, & a
prioribus, qui Romani omnes fuere, pro-
sapia, & gente diverso, loqui Curtium
ostendunt itidem; quæ superius proxime
sequuntur, ubi posteritatem quidem ejus-
dem domus, si non perpetuam, saltem
diuturnam fore auguratur. Quod ad Prin-
cipum priorum aliquem, qui ante Ner-
vam, & Trajanum fuere, quique tandiu
Romanæ gentis floruerunt, & ab Ænea,
aut primis Regibus originem deducebant,
quomodo referetur? Habes Vossi humanis-
sime, quæ sit nostra de florentissimo Scri-
ptore, deque tempore, quo claruit, sen-
tentia. Tu eam qualemcunque æqui fa-
cies, ac simul moram responsionis no-
stræ.

EX ALTERA
AD EUNDEM
EPISTOLA.

DE Curtio, quod præsens nuper, sed festinus volebam, innuisse magis, quam dixisse puto. Nam quod existimabas de *domo eadem* quod Curtius ait, ad Vespasianum quoque posse referri, cum Æneadam profapia in prioribus ante eum Cæsaribus, & præsertim in Nerone, finem habuerit, etiamsi concederetur, hærebis nihilominus æque in illis verbis. *Absit invidia, excipiet hujus seculi tempora ejusdem domus utinam perpetua, certe diuturna posteritas* quod Vespasiani Posteritas diuturna non fuerit, & filius ejus Titus annos tantum duos, frater vero Titi Domitianus quindecim in Imperio transegerit, eosque tales, quibus haudquaquam adscribi possit, *Bonum Fatum*, aut illud Curtianum elogium, *Non ergo revirescit solum, sed etiam floret Imperium*. Ipse autem Vespasianus vix ultra decennium rerum potitus, quomodo *longæ pacis laude cuncta reseruentis*, quam suis iterum lib. 3: temporibus *sub Romana mansuetudine* tribuit Curtius, celebrari poterit? Adeo ut iterum, iterumque

que fateri habeam, *ejus noctis*, quam ait
Curtius Romanos pene habuisse supremam,
haud aliud illuxisse sidus novum, quam
Trajanum, *ejusque*, non Solis ortum, ut
idem porro addit, *conditis gladiis, lucem*
caliganti reddidisse mundo, idque tum præ-
cipue, cum in Nervam conjuratio Cal-
phurnii, Crassi, Ælianique, & aliorum
inita detegeretur. Nam statim exinde,
ascenso Capitolio, M. Ulpium Trajanum
adoptavit, ac successorem sibi Nerva de-
claravit. Cui etiam continuo post defun-
cto succedens Trajanus, Imperium diu,
feliciterque tenuit, ut & Adrianus, qui
eum excepit, *ejusdem*, ut habent ver-
ba Curtii, *domus*, ac profapiae Impe-
rator.

Jam quod ad stylum Curtii attinet,
eum anterioris fere sæculi videri, move-
re id possit, nisi omnibus sub Trajano
Auctoribus concisum ut plurimum dicen-
di genus placuisse videam, nec tamen o-
mnes pari id modo, aut laude affectos.
Nam Florus, licet verba ei stricta, sen-
tentiaque arguta sint, flosculis tamen
Rhetorum orationem subinde pingit: con-
traria Taciti est oratio, & multo vicis-
sim alia Suetonii, aliaque Plinii, qui ta-
men omnes Trajani sæculo claruerunt. Et
adde his Asinium Pollionem, æqualem
propemodum Ciceronis, quem tamen a
nitore, & jucunditate Ciceronis ita lon-
ge abfuisse, Fabius fassus est, ut videri
potuisset sæculo prior. Et denique Egin-
hardum quis sæculo barbaro eam Caroli
Magni vitam contexuisse dicat, nisi hoc

adstruat auctoritas Adami Bremensis, qui eum prolixè citat, sæculo æque barbaro, utpote sequentibus statim temporibus, sub Caroli filiis, aut nepotibus florens? Et Curtius ipse, de quo dicere cœperamus, etiamsi dictio ejus tersa multum elegantique sit, nonne ea habet, quæ ad sæculum inclinans, deteriusque referri debeant? Sane *Ducatus* vox, quæ apud eum occurrit, nescio, an apud alios, nisi eos, qui sub Trajano, & illis temporibus floruerunt, ut Suetonius, reperiatur. ne & alia addam, de quibus dicetur opportunius alias.

Sed pluribus fortasse apud te hæc agere videar, mi Voffi. At tu, qui tuus est veri cognoscendi amor, & studium, in re præsertim tam intricata, quæque tot egregios viros *Brissonium*, *Bongarsium*, *Mondium*, *Pirbæum*, *Lipsium*, aliosque, & nuper quoque virum amplissimum, nostrumque utrique amicissimum, *Rutgersium* (ut *Acidaliium*, *Popmam*, *Locceniumque* nunc mittam) exercuit, hanc, ut spero, parrhasiam nostram æqui facies. Age itaque, iterato nunc ipsa Curtii verba paulo fufius posita inspiciamus, conferamusque cum singulorum sententiis propius. Ait lib. x.

Sed jam satis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & insociabile est Regnum, & a pluribus expetebatur. Quodque Imperium sub uno stare potuisset, dum a pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque Populus Romanus salutem se Principi suo debere profitetur, cui notis, quam

quam pene supremam habuimus, novum
 sidus illuxit. Hujus hercule, non Solis
 ortus, lucem caliganti reddidit mundo,
 cum sine suo capite discordia membra tre-
 pidarent. Quot ille tum extinxit faces?
 quot condidit gladios? quantam tempesta-
 tem subita serenitate discussit? Non ergo
 revirescit solum, sed etiam floret Impe-
 rium. Absit modo invidia, excipiet hu-
 jus sæculi tempora ejusdem domus, uti-
 nam perpetua, certe diuturna posteri-
 tas.

Quibus ex Curtii verbis liquet, occasio-
 ne Macedonici Imperii, quod jam a plu-
 ribus, extincto Alexandro, expetebatur,
 ista de rei Romanæ statu interferi, ac demon-
 strari, jure, meritoque Populum Romanum
 salutem Principi suo debere, cui noctis,
 quam pene supremam habuerat, novum si-
 dus illuxerit. Quod sane nec ad Augustum
 referri potest, cui vivo, & ad Imperium
 promotum nullum novum sidus, aut succes-
 sor auxiliaris illuxerit; nec ad Claudium,
 quia post cædem Caji, neque Imperium a
 pluribus expetebatur, neque motibus in-
 testinis agitabatur, ut Macedonicum; nec
 ad Vespasianum, qui ipse sibi Imperium
 post necem, & occisionem Vitellii adsci-
 vit. At Nervæ, in quem præter Calphur-
 nium Crassum, Ælianus, aliique Imperio
 imminentes conjuraverant, adoptatus Tra-
 janus novum, ac salutare hoc sidus vere
 fuit, qui & eam seditionum, ac tempo-
 rum noctem die subito serenavit. Ita e-
 nim noctis vocabulum accipiendum ibi,
 quæ est in voce sidus, metaphoram puto

ostendere. Proprie autem de pralio, quod inter copias Vespasiani, & Vitellii est noctu certatum, velle exponere, quasi ea nocte Vespasianus, Vitellio profligato, novum sidus illuxisset, negant Curtii verba, qui ait, noctis ejus novum sidus ipsi Principi illuxisse. At Vespasianus Principi Vitellio non salutaris, aut *novum sidus illuxit*, sed jam ante eam pugnam e Syria cum legionibus adventans ei minitabatur exitium, atque internecionis quoque causa postremo fuit. Exortus igitur accipiendus hic Trajani, qui Nervæ jam feni, & contempto accurrens, ipsi mundo, id est Imperio universo *caliganti*, & veluti *trepidanti sine suo capite, lucem reddidit, facies extinxit, gladios condidit*, Calphurnii puta, & Æliani, in quos, ut capita, & facies conjurationis, cum primum Imperium capeffuit, animadverti etiam fecit, atque ita subita serenitate, ut deinceps Auctor loquitur, tantam tempestatem discussit. Quod iterum nec ad Augustum referas, qui initio Imperii sui cum monstribus illis Antonio, Pompejo, Lepido tandiù est colluctatus: nec ad Vespasianum, qui solo sublato Vitellio, securus egit, ac brevi exinde, decennio circiter exacto, Imperium finiit.

Quibus hoc pacto expositis, apte jam, quemadmodum & Florus, aliisque de ejusdem Trajani sæculo, *revirescere non solum, sed etiam florere inquit Imperium*. Et tandem epiphonemate, ac bono quasi omine claudens, *excepturam addit istius sæculi tempora domus ejusdem, utinam perpetuam,*

tuam, certe diuturnam posteritatem. Quod similiter neque de Augusto, aut Claudio, ac multo minus de Vespasiano potest accipi; cum, ut dixi, biennium tantum filius ejus Titus, & quindecim annos Domitianus Titi frater imperaverit, idque, ut constat, truculentissime. Estque notandum, cum *domus ejusdem posteritatem* dicat, minime ad Vespasianum hoc referendum, cui filii successere, sed optime quadrare in Trajanum, qui ex sua *domo*, ac familia Adrianum successorem fortitus est. Quorum etiam uterque expertus est, quam innuit alibi idem Curtius, *sui temporis longam sub tutela Romane mansuetudinis pacem, cuncta refoventem.* Suetonius, sub finem Domitiani, id factum dixit *beneficio, ac moderatione insequentium Principum*, in quibus eminuit, ac princeps fuit, de quo jam, iterumque dictum, Trajanus.

Hæc, eruditissime Vossi, super Curtio breviter, & veluti corollarii vice occasione familiaris nostri sermonis adjicienda prioribus putavi. Cujus inquam Curtii fatum idem esse video, quod Manilii Poetæ, de quo quam varia doctorum similiter judicia sint, non ignorare te existimo, &c.

7

1TA SUPPLEMENTI IN
 Q. CURTIUM
 DE REBUS GESTIS
 ALEXANDRI MAGNI
 LIBER PRIMUS.

PHILIPPUS MACEDO, qui primus omnium Regum ejus gentis Macedonie Regnum, subacta tota Gracia, ad summam potentiam evertit, Amyntæ, viri prudentissimi, omnibusque imperatoris virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios susceperat, Alexandrum, Perdicam, & Philippum Alexandri Magni patrem, atque filiam Buryonem. Injâdiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi morte pacta, occidendum virum, Regnumque adultero tradendum susceperat, oppressus fuisset, ni filia pellicæum matris, & scelevis consilia provididisset. Post mortem Amyntæ, Alexander major natu filius Regno potitus est. Qui inter inisia Regni, cogente sane durissimo necessitate velo, bellum ab Illyriis pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemist. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem, cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregia indolis incrementa profuit. Siquidem tota custodiendi pueri cura Epaminonda strenuissimo Thebanorum Duci, atque Philosopho præstantissimo, hæc conditio- ne demandata est, ut commissum sibi puerum diligenter servaret, & summo studio in id juxta incumberet, ut moribus Principe dignis, atque honestis disciplinis quam optime imbueretur. Fovebat ea tempestate laudatissimus Princeps domi filio suo Epaminonda Preceptorem Pythagoricum, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander, insidiis matris Eurydices appetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas in sceleve deprehense, propter communes liberos, ignarus, iisdem quandoque exitiosam fore, pepererat. Frater quoque ejus Perdicas, simili insidiarum fraude, veliclo parvulo filio, decipitur. Sub idem tempus Philippus commodum e custodia elapsus, diu se non Regem, sed tutorem pupilli egit. At, ubi graviora bella imminobant, servumque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus a populo, Regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum Philosophiæ præceptis præmunitus, appre-

apprehendis, anno CCCC. ab Urbe condita, Olympiade CV. Circa prima itaque Regni primordia, rerum infinita multitudine in diversas trahente partes, finitimis undique in Macedoniam irruentibus populis, bellisque velut conspiratione quadam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluentibus, Rex Philippus cautius omnino agendum esse considerans (omnibus enim par esse non poterat) alia interposita pactione composuit, alia redemit, facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victis, metu gravioris belli, cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit; quae res illi magnam & gratiam, & auctoritatem conciliavit. Captis deinde Ezeronius, Bellum in Illyrios transulit. Ibi multis hostium millibus casis, Larissaeam urbem nobilissimam cepit.

Hinc Thessalos, non cupiditate praeda, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adungere gestiebat, nihil minus, quam bellum metuentes, advenit. Quibus ex improvise praecipitatis, atque in potestatem reactis, jungendo equitum, pedisumque fortissimas turmas, & copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiade Neoptolemi Regis Molossorum filiam uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba Rege Molossorum, qui sororem Olympiadis Troadam in matrimonio habebat. Quod causa illi exitii, malorumque omnium fuit. Nam, dum Regni incrementa affinitate Philippi se acquisiturum sperat, proprio Regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insigne affixisse bullam, cujus sculptura, quemadmodum is existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod Vates ita sunt interpretati, Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoque, & leonis natura praeditum infantem parturam. Deinde, cum Philippus urbem Methonem expugnaret, istu sagittae dextrum amisit oculum. Nihilominus tamen pacem, deprecantibus dedit, mittisque etiam adversus victos fuit. Pagas etiam capiens Imperio suo adiecit. Triballorum quoque gentem, & quicquid praeter ea terrarum in proximo erat, invadens, omnia uno velut imperu devicit. Debellatis finitimis, atque confirmato jam Macedoniae Regno, cum Domum rediisset, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VII. Idus Aprilis, dicit Plutarchus, ab eo autem, qui illum in Latinum convertit, scribitur, circa idus Augusti. Quod sane, ejus sit error, dubium est. Poero Philippus, veluti e specula quadam, libertati omnium insidiatus, Graecorum civitates, quae dominandi libidine singulae inperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certamina, omnibus ad invicem callido incitatis, a Thebanis etiam, qui

qui tamen antea eum, tanquam hostem, repellere conabantur, contra Lacedaemonios, & Phocenses, qui, tempore Apollinis spoliato, milites conduxerant, necessitate urgente, Dux electus, oppressis sacilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus, ac princeps, & victos pariter, atque victores servitutem subire coegit. Inde in Cappadociam irasiciens, captis, & occisis finitimis Regibus, universam Provinciam Imperio Macedoniae adjecit. Olyntho quoque expugnata, Thraciam invasit. Nam, cum eum fratres duo Thraciae Reges, de terminis Regni ambigentes, disceptationum suarum judicem eligerent, Philippus ad iudicium, velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumque Regno, de quo disceptabant, spoliavit, omnes sane Principes docens, concordiam maximum ad conservanda Imperia, atque Principatus stabilendos adminiculum esse.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelsa indolis manifestissima proferre indicia cepit. Cumque ex aequalibus nonnulli ex eo percontarentur, ad Olympicum numquid stadium libens decertaret, (plurimum enim pedum celeritate pollebat) Libens equidem, inquit, si decertaturos mecum Reges sim habiturus. Olim cum forte, absente Philippo, Legati a Persarum Rege venissent, eos cum hospitio, tum consuetudine captos, jucundissima sibi familiaritate conjunxit, admirantes, quod is nihil aus humile, aut puerile sciscitaretur. Nam aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat: multa super Rege, qualis in hostes esset, nunc super Persis, quae vires, aut quae esset potentia, rogabat. Quas res admirati Legati, late diffusam Philippi gravitatem nihil praehujus pueri indole, & majore, quam aetas pareretur, animi magnitudine, duxerunt. Quoties a Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prelio parva victoria nuntiabatur, haud magnopere letabatur. Ceterum ad suos ajebat aequales, Omnia, o pueri, genitor occupabit, ita ut ne vobiscum grande ullum, ac insigne facinus ostentare mihi sit reliquum. Non enim ipsum ulla illecebrarum, aut pecuniae, sed sola virtutis, ac gloriae cupido tenebat. Quoque majores a patre facultates acciperet, eo se minora genere posse existimabat. Quocirca, crescente dominio, gerendis praeclaris rebus materiam magna ex parte exhaustum iri ratus, non opes, non deliciarum usus, verum certamina, & pugnas ardebat, & Principatum, unde sibi ob virtutem, gloriam, nominisque immortalitatem (quae spes nec Alexandrum, nec quencquam alium bonum unquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipsius cura compluribus (uti par erat) nutritoribus, pedagogis, ac praceptoribus est demandata, in primis
tamen

pueri
 infor
 misti
 se fe
 tietu
 Erat
 feroci
 ralen
 ferrav
 ne nu
 factu
 iusse
 inqu
 molli
 bus
 admi
 habet
 ofeul
 tibi
 capiti
 suffe
 Graec
 varus
 potest
 cinxi
 rum
 pibu
 stant
 persii
 prob
 tis I
 haustu
 rumq
 bus I
 tant
 mult
 xand
 dinis
 litia
 quo
 impe
 expu
 pra
 mill
 donia
 Trib
 portu
 preli
 pus
 mnes
 ex v

Tamen Aristoteli, ex cuius disciplina decem ferme annis informatus est. Eodem fere tempore Philippus Delphos misit, consulens de successore: responsumque tale accepit. Se ferunt: Is demum tuo Imperio, omnique orbe potietur, quemcunque Bucephalus fessorem passus fuerit. Erat autem Bucephalus equus forma spectabilis, atque ferocissimus, quem Philonicus Thessalus Philippo XIII. talentis emerat. Hunc diu Philippus sub claustris praeservatis asservari iussit. Mansit tamen ita ferus, ut plane nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quare factum est, ut eum Philippus removeri, atque abjici iusserit. Alexander vero cum forte adesset, Qualem, inquit, isti equum perdunt, dum eo per imperitiam, ac mollietiam uti nesciunt! Cumque mira arte sine verberibus tractasset equum, tandemque consensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est. Ac molliter flexis habenis, cum equum reduxisset, descendens caput ex osculatus pater, emissis lacrymis, Aliud, inquit, o fili, tibi par Regnum quaere, quando te iam Macedonia non capit. Praesagium vir prudens, tam excelsae indoli non suffecerat paternam ditioem. Post haec Philippus toti Graeciae bellum inferre statuit. Ad quod percommodum ratus, si Byzantium nobilem, & maritimam urbem in potestatem redegerit; eandem sibi resistentem obsidione cinxit, relicto domi ad Regni curam filio Alexandro, tum XVI. annos nato. Haec urbs a Pausania Spartanorum Rege condita, a Constantino postmodum gloria, opibusque aucta, atque renovata, & a nomine suo Constantinopolis dicta circiter MCXL. annos sacratissimi Imperii sedes, totiusque Orientis caput fuit. Nunc tamen, proh dolor! foedissima, atque impiissima Turcarum gentis Imperio subjacet. Sed ut ad Philippum redeam, exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, centumque septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit. Filium deinde Alexandrum XVII. annos natum, virtutis, & promptitudinis in rebus agendis manifestissimae, ut sub patris militia tyrocinii rudimenta poneret, ad se accersivit. Cum quo in Scythiam pradandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum, ac foeminarum capta, pecoris magna vis, auri, argentique nihil, XX. millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedonia missa sunt. Sed revertenti a Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum daturus, nisi portionem accipiant praedae. Hinc iurgium, mox & praelium: in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, praeda amissa est. Cum primum ex vulnere convalescit, diu dissimulatum bellum Athenien.

viensibus infert. Cujus causa Thebani se junxere, metuen-
 tes, ne victis Atheniensibus, veluti vicinum belli incen-
 dium, ad se transiret. Inita societate inter civitates paulo
 ante infestissimas, legationibus totam fatigant Græciam,
 communem hostem communibus viribus summovendum pu-
 tantes. Quædam civitates morâ Atheniensibus se se jun-
 gunt, quasdam autem belli metus ad Philippum traxit.
 In hac pugna Philippus Alexandrum filium alevi cornu
 prefecit. Ubi laudatissimi Herois virtus clarissime emi-
 cuit. Talem enim in eadem pugna se præstitit, ut non
 inferior patre, imo etiam nulli secundus existeret, postea
 quoque eam victoriam sibi invidia, ac fraude patris præ-
 reptam fuisse conquestus sit. Commissio itaque apud Chero-
 neam prælio, etsi Athenienses numero militum longe præ-
 flarent, a Macedonibus tamen, continuo, ac diuturno
 bellandi usu exercitatissimis, vincuntur. Non autem im-
 memores pristinae gloriæ cecidere. Hic dies universæ Græ-
 ciæ & gloriam dominationis, & verustissimam libertatem
 finit. Ceterum, cum Philippus semper erga Alexandrum
 optime affectus fuisset, tandem ex Cleopatra novevca
 Olympiadi superinducta, discordia orta est. Causam adhi-
 buit Attalus avunculus Cleopatræ, qui cum in nuptiis
 Macedones exhortaretur, Deos orans, ut ad Regni suc-
 cessionem legitimus ex Philippo, & Cleopatra crearetur
 hæres, exandescens Alexander, O improbum caput, in-
 quit, nos vero tibi nothi videmur? simulque in eum
 conjecit poculum. Insurgens inde pater contra Alexan-
 drum, stricte eum petiis ferro. Illus tamen, inclinatio-
 ne corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc
 Alexander conviciis patrem adortus, receptam Olympiadem
 matrem secum in Epirum duxit. Eum tamen Phi-
 lippus, exprobrata sibi a Demarato Corinthio hac eorum
 discordia, paulo post multis precibus egre revocavit. In-
 ter hæc nuptias Cleopatræ filia, & Alexandri fratris
 Olympiadis, quem, pulso Arisba, Regem Epiri fecerat,
 Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum
 Regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, in-
 signis. Sed nec ludorum celebritas deerat, ad quorum spe-
 ctaculum Philippus cum sine custodibus mediis inter duos
 Alexandros, filium, generumque procederet, Pausanias
 nobilis ex Macedonibus nemini suspectus adolescens, oc-
 cupatum angustiis Philippum in transitu obruncavit,
 diemque læsitia destinatum, sædum luctu funeris fecit.
 Hic puer stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat,
 qui eum ebrius postea, tanquam vile scortum, libidinis
 convivarum subjecit. De quo, Philippo conquestus est,
 qui multum quidem ex rei turpitudine est motus, sed
 Attalo, ob magnam familiaritatem, & quod ejus opera
 tunc creverit, ut noceret, induci haud potuit. Erat
 etiam Attalus, ob Cleopatræ proximè a Rege in matri-
 monium acceptam, arctissima ei junctus cognatione: cop-
 iarumque in Asiam præmissarum Dux fuerat delectus,

vir
 poti
 mul
 loco
 rav
 rum
 cisc
 ann
 cui
 rum
 zidi
 &
 tio
 qui
 cos
 riar
 apu
 sud
 &
 ti

vir in rebus bellicis egregia fortitudinis. Idcirco Rex potius ut Pausania animum iustissimo dolore incensum mulceret, est conatus: datusque ei magnis muneribus, loco in super honestiore, inter corporis sui custodes, honoravit. Sed ille implacabili ardens ira, decrevit non tantum de eo, qui sibi injuriam intulisset, sed & qui ut cisci illatam noluisse, poenam sumere. Vixit Philippus annos XLVII., regnavit XXV., Macedonum Rex XXIII., cui maxima opes erant instrumenta bellorum, divitiarum questu, quam custodia solevitior. Itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo, & perfidia pari juve dilectae. Nulla apud eum turpi ratio vincendi. Blandus pariter, & insidiosus alloquio: qui plura promitteres, quam praestaret: in seria, & jocos arripit. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quaerere, sollemnis illi consuetudo. Inter haec eloquentia, & insignis oratio acuminis, & solevitiae plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus.

SUPPLEMENTI
I N
Q. CURTIUM
DE REBUS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI
LIBER SECUNDUS.

NNO ab Urbe condita CCCXXVI. mortuo Philippo, Alexander filius, ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus, vigesimo etatis anno, plenum invidia, & gravissimis odiis, ac periculis undique circumseptum assequutus est Imperium. Nec enim vicine Barbarorum provincie, & nationes modeste servitutum ferebant; avita vero dominia, patriosque Principatus affectabant. Primo omnium autem, quorquor paternæ cædis causa fuerant, gravibus affectis pœnis. Deinde sepulture ejusdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius, quam quisquam existimasset, confirmavit. Juvenis enim, atque ob etatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermonibus ita in sui benevolentiam traxit, ut & spem maximam omnibus faceret, & metum simul, atque contemptum sui universis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militia vacationem, dedit. Quo factò tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem, alii vero nomen Regis solum immutatum esse, dicerent. Et, cum initio tumultus undique contra ipsum exorti essent, audacia, & animi constantia incredibili, citissime motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthum in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio, contra Persas, quorum erat eo tempore summum in terris Imperium, quique Græciam sepe multis cladibus afflixerant, Imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud potuerat. In hujus belli apparatu nuntiatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere a Persis corruptum, Demosthenem Oratorem extrixisse. Quibus moribus occursum, tanta celeritate instructo, paratque exercitu Græciam oppressit, ut, quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonesaciens, commemorata etiam veteri cognatione, quæ sibi cum illis per Herculem esset,

esset, sermonibusque humanissimis, ut magna se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis Dux crearetur, omniæque vici-galia, atque redactus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes, qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque sicuti primi deseruerunt, ita etiam primi poenitere cœperunt, pueritiam Alexandri antea spretam supra virtutem veterum Ducum extollentes, missisque Legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis, & graviter increpatis, bellum remisit. In ea legatione Demosthenem quoque fuisse ferunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit. Siquidem a Cytherone Athenas reversus est, sive correptus timore, quod frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque ita in sua Republica contra Macedones verba fecisset, sive ut Regi Persarum, a quo magnam auxilium summam, ut Macedonum causam oppugnaret, accepisse dicebatur, omnem de se suspensionem eximeret. Hoc quoque ipsi ab Æsebine exprobratum ajunt; qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præsens sane Regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps haud sufficiet, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander, sedatis moribus, qui in Græcia erant exorti, antequam in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam, quod Regno ejus tum finitimi, tum maxime insidi erant, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas a domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thracas, quos Græci Autonomos vocant, nullius Imperio, nullius legibus obnoxios, decem dierum itinere ad Æmum montem pervenit. Ibi, circa aditus angustias, negotiatorum, atque Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Insuperantem montis verticem, curribusque pro vallo, qua patebat aditus, utebantur, inde pugnaturo, si necessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis parte peterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immisaturi: quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus, alii corpora humi strata scutis contegentes, periculum omne devitarunt. Hinc alacriores facti ingentibus clamore in hostes feruntur, eosque uno impetu superavere. Alexander protinus, superato jugo, per Æmum montem in Triballos ad flumen Lygium profectus est. Syrmus Tribalorum Rex erat. Is cognito Alexandri adventu, uxores, ac pueros, ceteramque imbellem turbam, ad Danubium, in insulam Peucam confestim misit, quo & Thracas Triballos finitimi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus eodem fugit. Reliqua Tribalorum multitudo ad alteram insulam se contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander moverat, sitam

Alexander Triballos repetens, hostes ex sylvis in aperta provocatos superas, tribus millibus caesis, reliquis in fugam coniectis, paucisque captis. Post hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad insulam, in quam Triballi, ac Thraeces confugerant, contendit. Cui tamen Barbari summa vi resistebant; quod erat iis facilius, quoniam & naues paucae erant, & insule maxima pars praeupta, ac praecipua, & fluminis cursus, utpote in angusto conclusus, concisior. Quapropter Alexander, abductis inde navibus, trajecto noctu flumine, MD. equitibus, pedibusque IV. millibus, Getas, quorum circiter IV. millia equitum, peditumque supra X. millia prohibendi animo in adversa ripa armatos viderat, periiit. Quo facto territi Getae, ne primum quidem impetum sustinere. Res proventus ingentis audacia iis visa, Alexandrum tam facile unica nocte Danubium omnium Europa fluminum amplissimum, atque altissimum, nullo ponte injecto, transisse. Confugientibus igitur illis in sylvarum solitudines, atque latebras, Rex urbem vacuum nactus, cepit, soloque equavit. Huc loci venero Legati a ceteris Danubii incolis, a Syrho Triballorum Rege, atque Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo amicitiae foedus inirent. Quibus in fidem, & amicitiam acceptis, & Germanis quaevisit. Quidam in humanis rebus praeteris extimescerent, ratus, nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se in primis timere responderunt: Ne forte in sese aliquando caelum rueret. Alexander nihil motus responsi superbia, tantum adiecit, Germanos superbos esse; eosque domum remisit. Inde in Agrianos, & Peonias iter persequenti nuntiatum est, Clytium Bardyles ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiorum Regem se ei conjunxisse. Erant & qui nuntiarent, fore, ut Autariatis ipsum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agrianorum Regi, qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat, commisso, in super Cyna sorore, ubi Pellam revertisset, ultro in uxorem promissa, ipse ad Clytium, Glauciamque magna celeritate contendit, eosque vario praetio vicis, atque prostravit. Haec agenti superveniunt nuntii, multos in Graecia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defecisse. Qua re motus Alexander in Macedoniam est reversus, ut factum in Graecia tumultum reprimeret. Thebanis autem cenantibus praesidium ad aedonicum ex arce Thebana, quam Cadmeam vocant, depellere, ipsamque praesaltis fossis, & munitissimo vallo circum obsidentibus, Rex cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe a Thebis cum omnibus copiis insedit. Inaque Thebanorum ducas, quoniam Alexander praeter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti a nonnullis civitatibus petierat, illis adventura essent, de belli ratione consulere coeperunt. Omnibus tandem consentientibus,

sibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed Rex suos
 continuit, illis spatium pœnitendi, mutandique consilii
 exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas
 contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultra
 XXX. millia peditum, equitumque ad II. millia, omnes
 laboribus bellicis exercitatissimos. Quorum virtuti confi-
 sus, Persicum bellum susceperat. Sane si Thebani tempo-
 rum fortunæ cedentes, pacem petissent, Rex eorum postu-
 latis libentissime annuisset. Nam tum mirifico studio ad
 Persas in Asiam transire properabas. Cum tamen armis,
 non precibus uti decrevissent, Alexander Macedones ad
 prelium instruxit. A Thebanis contra hostes numero longe
 superiores summis viribus, atque impigre decertatum est.
 Interim Macedonibus, qui custodiæ Cœmææ arcis præerant,
 a tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pu-
 gna ceciderunt. Capta civitas, & direpta, urbs eversa
 funditus est. Qua quidem in re ea spes, idque consi-
 lium extitit Alexandro, ut hujusmodi casu, ac ter-
 rore compressi Græci, quietius, dum abesset, agerent,
 cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phœnensibus, ac
 Plataensibus morem gerere, gratificarique concupisceret.
 Plures sex millibus oppetiere. Tringinta millia vendi-
 dit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum
 argenti summam coegit. Pindari vatis tamen sibi pe-
 percit, summum in doctos favorem manifestissimo exemplo
 testatus. Non omittendum videtur, quod hic rerum gesta-
 rum Alexandri Scriptores de Timoclea referunt; quam
 insignem Thebanam feminam Thracius quidam Dux con-
 stuprasset dicitur: cumque post id eam posceret pecuniam,
 solus a muliere ad puteum seductus fuisse, in quo dice-
 ret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur
 super os putei spectandi causa inclinatum, illa in pro-
 fundum detrusis, superveneque injectis lapidibus oppressis.
 Ob id facinus adductam ad se in vinculis feminam per-
 contratus est Alexander, quænam esset; Ea impertevrita,
 Theagenis, inquit, sum soror, qui contra Philippum
 electus Imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate
 occubuit. Magnanimitatem mulieris, & constantiam
 admiratus Rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenien-
 ses Thebarum casum moleste, & cum summa commiseratio-
 ne ferentes, profugis portas contra Regis edictum aperue-
 runt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secun-
 da legatione denuo bellum deprecantibus ita demum re-
 miserit, ut Oratores, & Duces, quorum fiducia toties
 rebellent, sibi dedantur. Eo tamen demum res est dedu-
 cta, ut, resentis Oratoribus, Duces in exilium ageren-
 tur, qui confestim ad Davium Regem Persarum profecti
 sunt. Cæterum coactis in Isthmo Græcis, & expeditionem
 in Persas decernentibus, Alexandro plures Philosophi, &
 Oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tum
 versabatur Corinthi, & Alexandrum parvifaciens, in
 Cranio habitabat. Miratus Alexander, ad eum in sole
 apri.

apricantem venit, rogans, Rei ne cuiuspiam indigeat? At ille, Ut paulum, inquit, a Sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, Se Diogenem esse velle, si Alexander non esset.

Rebus Græciæ compositis, adventante vere, ipsaque Græciæ cum Macedonia Antipatro, cui ex amicis maxime fidebat commissis, ad Hellepontum cum exercitu profectus, in Asiam incredibili ardore mentis accensus trajecit. Cum autem delati in continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, coniecit, armatusque de navi, tripudiansi similis, prosiluit. Atque isa hostias edidit, precatus, ne se Regem illæ terræ invitæ accipiant. Inde hostem petens, milites a populatione Asia prohibuit, parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea, que possessivi venerint. In exercitu ejus fuerunt XXXII. millia peditum, non supra V. millia equitum, navesque CLXXX. Hac tam parva manu universum terrarum orbem, urum sit admirabilis, quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est: cum ad tam periculosum bellum, non juvenes robustos, nec primo ætatis flore, sed veteranos, plerisque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patriisque militaverant, elegerit, ut non tam milites, quam militiæ magistris electos putares. Ordines quoque nemo, nisi sexagenarius, duxit, ut, si principia castrorum cerneret, Senatum te alicujus prisca Reipub. videre diceret. Itaque enim in prælio fugam, sed omnes victoriam animis conceperant, nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis suis. Alexander deinde passim peractis sacrificiis, maxime apud Trojam, ad Achillis tumulum, in quem genus suum ex materna linea referebat, eum ob id felicissimum adolescentem prædicans, quod suarum virtutum præconem Homerum invenisset, ad interiora Darii Regis Persarum contendit. Hunc Darium Artanis filium, qui decimus quartus a Cyro totius Orientis Monarchiam tenebat, hac potissimum causa aggredi voluit, quod a patre suo Philippo tributum requisierat. Darius autem, missa prius superba, contumeliosa, atque imperiosissima legatione, se Regem Regum, ac consanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum suam appellans, Satrapis suis id negotii dederat, ut insanientem istum Philippi adolescentulum (sic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus graviter cesum, indutumque post veste purpurea, sibi vitulum traderent, navibusque una cum navis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora maris Rubri transportarent. Qui mandatum Regis exequi volentes, ad Granicum amnem, qui Troadem a Propontide disternas, magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluerunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino trajiciendum erat, obsederunt. Alexander, etiamsi presentissimum periculum in stare cerneret, quippe cum suis ex inferiora, atque instabili loco

(erat

(erat enim cum udus, tum cœno lubricus, utpote ex flumine) adversus hostes in eminenti ripa stantes dimicandum foret: suæ tamen fortune, ac virtuti, simulque fortitudini militum confisus, amnem trajecit. Et primo quidem non spernenda difficultate pressus, tandem tamen hostes, non tam sua arte, quam virtute Macedonum vicit, atque prostravit. In eo confictu Persarum viginti millia pedum, & CCL. equites cæsi: Macedonum non plus XXXIX. interfeciti sunt. Ea pugna magnum ad res Alexandrii momentum peperit. Sardes enim maritimi Barbarorum Imperii propugnaculum cepit; iisque, ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uerentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, elapso inde præ metu presidio, occupavit. Interim ex Magnesia, & Trallibus Legati venerunt, urbium suarum deditionem pollicentes. Ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus, & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis civiter ducentis, misit. Miletum deinde sibi resistenter oppugnavit. Eaque potius, versus Halicarnassum iter ingreditur. Omnibus interserjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem permunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo æquavit. Ingressum Cariam, Ada Caria Regina, que Regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda ejus provincie urbem munitissimam, tenebat, Alexandro obviam profecta, Alindis urbe tradita, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem famina, nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Ada imperio subjecit. Hinc in Lyciam, & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima ad Phœniciam, & Ciliciam usque in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet; ad vicissimque rebellibus Pisidiæ populis, summo mentis ardore, nec minori alacritate adversus Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

Finis Supplementi in Q. Curtium.

Q. CURTII
DE REBUS
ALEXANDRI MAGNI
LIBER TERTIUS.
SYNOPSIS.

Alexander, victis ad Granicum Ducibus Darii, & Lycia, Pamphyliaque in provinciarum formam redactis, Celenas cum arce occupat. Ubi Marsyas amnis describitur. Inde per Phrygiam venit Gordium, nexumque Gordium gladio abrumpit potius, quam solvit. Darius interea recenset copias, petit Ciliciam. Alexander invadit Paphlagoniam, Cappadociam, Ciliciam, vincit Darium ad Issum, & per Parmenionem cum thesauris recipit Damascum.

CAPUT I.

Cleander ad conducendum militem mittitur, Marsyas fabulis celebratus laudatur, Alexander Celenas occupat.

Inter hæc Alexander, ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ, Pamphyliaque rebus compositis, ad urbem Celenas exercitum admovit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marsyas amnis fabulosis Græcorum carminibus inclutus. Fons ejus ex summo montis cacumine excurrens, in subiectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus circumjectos rigat campos, liquidus, & suas duntaxat undas trahens. Itaque color ejus placido mari similis locum Poetarum mendacio fecit. Quippe traditum est, nymphas, amore amnis retentas, in illa rupe considerare. Cæterum, quandiu intra muros fluit, nomen suum retinet. At, cum extra munimenta se evolvit, majore vi, ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem desitutam a suis intrat. Arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima esse passuros. Ille caduceatorem in turrim & situ, & opere multum editam perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum, & incolas aestimatione munimenta metiri: se seive inexpugnabiles esse, ad ultimum pro fide morituros. Cæterum, ut circumfideret arcem, & omnia sibi in dies arctiora viderunt esse, sexaginta dierum inducias pacti, ut, nisi intra eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent urbem, postquam nihil inde prædium mittebatur, ad præstitutam diem permisere se Regi.

CAPUT II.

Legatis Atheniensium respondet, copias adversus Darium contrahit. Phrygiam ingreditur, Gordium nodum explicat.

Superveniunt deinde Legati Atheniensium petentes, ut capti apud Granicum annem redderentur sibi. Ille non hos modo, sed etiam ceteros Græcos restitui suis iussurum respondit, finito Persico bello. Cæterum Dario imminens, quem nondum Euphratem superasse cognoverat, undique omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis, quam urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ Regiam, Gordium nomen est urbi, quam Sangarius annis interfuit, pari intervallo Pontico, & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse, comperimus, utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ, quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen objiceret, maria, quæ nunc dividit, committeret. Alexander, urbe in suam ditionem redacta, Jovis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vectum esse constabat, adspexit, cultu haud sane a vilioribus, vulgarisque usu abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum compluribus nodis in semetiplos implicatis, & cequantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, *edtam esse Oraculo sortem, Asia positurum, qui inexplicabile vinculum solvisset*, cupido incessit animo fortis ejus explendæ. Circa Regem erat & Phrygum turba, & Macedonum, illa explicatione suspensa, hæc sollicita ex temeraria Regis fiducia. Quippe series vinculorum erat ita adstricta, ut, unde nexus inciperent, quoque se conderent, nec ratione, nec visu percipi posset. Solvere aggressus injecerat curam, ne in omen verteretur irritum inceptum. Ille nequicquam diu luctatus cum latentibus nodis, *Nihil, inquit, interest, quomodo solvantur*: gladioque ruptis omnibus loris, Oraculi sortem vel elusit, vel implevit.

CAPUT III.

Alexander Ducibus Hellepontum committit, Antipatro Græciam, ipse Ancyram petit, copias lustrat, Paphlagoniam occupat, cui Calas præfectus est, & Cappadociam invadit.

CUM deinde Darium, ubicunque esset, occupare statuisset; ut a tergo tuta relinqueret, Amphoterum classi ad oram Helleponti, copiis autem præfecit Hegelochum, Lesbum, & Chium, & Coum præsidii hostium libera-

liberatos : His talenta ad belli usum quingenta attributa . Ad Antipatum , & eos , qui Græcas urbes tuebantur , sexcenta missa . Ex fœdere naves sociis imperata , quæ Hellesponto præsidere . Nondum enim Memnonem vita excessisse cognoverat , in quem omnes intenderat curas , satis gnarus , cuncta in expedito fore , si nihil ab eo moveretur . Jamque ad urbem Aneyram ventum erat , ubi numero copiarum inito , Paphlagoniam intrat . Huic juncti erant Eneti , unde quidam Venetos trahere originem credunt . Omnisque hæc regio paruit Regi . Datifque obsidibus , tributum , quod ne Persis quidem tulissent , pendere ne cogerentur , impatrerunt . Calas huic regionis præpositus est . Ipse , assumptis , qui ex Macedonia nuper advenerant , Cappadociam petiit .

CAPUT IV.

Mors Memnonis nuntiatur . Darius ipse educit copias , castra ad Babylonem ponit , copiarum numerum inquit , peditum quadringenta viginti duo millia , equitum unum supra sexaginta millia . Summa 483000 .

AT Darius , nuntiata Memnonis morte , haud secus , quam par erat , motus , omnia omnia alia spe , statuit ipse decernere . Quippe quæ per Duces suos acta erant , cuncta damnabat , ratus , pluribus curam , omnibus abuisse fortunam . Igitur castris ad Babylonem positis , quo majore animo capefferent bellum , universas vires in conspectum dedit . Et circumdato vallo , quod decem millium armorum multitudinem caperet , Xerxis exemplo , numerum copiarum inquit . Orto Sole , ad noctem agmina sicut descripta erant , intravere vallum ; inde emissa occupaverunt Mesopotamiæ campos , equitum , peditumque propemodum innumerabilis turba , majorem quam pro numero speciem gerens . Persarum erant centum millia , in quibus eques triginta millia implebat . Medi decem equitum , quinquaginta millia peditum habebant . Barbarum equitum duo millia fuere , armati bipennibus , levibusque scutis , cetræ maxime speciem reddentibus : peditum decem millia pari armatura sequebantur . Armenii quadraginta millia miserant peditum , additis septem millibus equitum . Hyrcani egregii , ut inter illas gentes , sex millia expleverant , equis militatura . Derbices quadraginta millia peditum armaverant . Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ , quidam lignum igni duraverant . Hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt . A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat , dacenti equites . Cum his erant ignobiles Afice gentes , duo millia peditum , equitum duplicem paraverant numerum . His copiis triginta millia Græcorum mercede conducta egregiæ juventutis adjecta sunt . Nam Bactrianos , & Sogdianos , & Indos , cæterosque Rubri maris accolæ , ignota etiam ipsi gentium nomina , festi natio prohibebat acciri .

C A P U T V.

Charidemus Atheniensis rogatus a Davio, quomodo placeret exercitus Persarum, respondit; compositis utriusque Regis copiis, plures esse Persarum, firmiores Macedonum, pares paribus opponendas: quam ob dicendi libertatem interficitur, cujus cedis mox poenitet Davium.

NEc quidquam illi minus, quam multitudo militum defuit. Cujus tum universæ adpectu admodum lætus, Purpuratis solita vanitate spem ejus infantibus, conversus ad Charidemum Atheniensem, belli peritum, & ob exilium infestum Alexandro, quippe Athenis, jubente eo, fuerat expulsus, percontari cœpit, *Satis ne ei videretur instructus ad obterendum hostem. At ille & suæ fortis, & Regiæ superbiæ oblitus, Verum, inquit, & tu forsitan audire nolis, & ego, nisi nunc dixerò, alias nequidquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis. Nitet purpura, aureque, fulget armis, & opulentia, quantam qui oculis non subicere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum acies, torva sane, & inculta, clypeis, hastisque immobiles cuneos, & conserta robora virorum tegit. Ipsæ Phalangem vocant peditum stabile agmen. Vir viro, armis arma conserta sunt. Ad nutum momentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt. Obsistere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam, non Duces magis, quam milites callent. Et, ne auri, argentique studio teneri putes, adhuc illa disciplina, paupertate magistra, stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, satiat: tempora somni arctiora, quam noctis sunt. Jam Thessalici equites, & Acarnanes, Ætolique, invicta bello manus, fundis, credo, & hastis igne duratis repellentur? Pari robore opus est. In illa terra, que hos genuit, auxilia quaerenda sunt. Argentum istud, atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat Davio mite, ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerumque fortuna corrumpere. Itaque veritatis impatiens, hospitem, ac supplicem, tunc maxime utilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille, ne tum quidem libertatis oblitus, *Habeo, inquit, paratum mortis meæ ultionem. Expetet poenas mei consilii spreus is ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia Regni subito mutatus, documentum eris posteris, homines, cum se permittere fortune, etiam naturam dedidicere. Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant. Sera deinde poenitentia subiit Regem: ac vera dixisse confessus, eum se peliri iussit.**

CAPUT VI.

Darius Thymodem conducto Græcorum milium præfuit, Pharnabazum Memnoni sufficit. Explicatur somnia, & omina Davii.

THymodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui præceptum est a Rege, ut omnes peregrinos milites, in quibus plurimum habebat spei, a Pharnabazo acciperet, opera eorum usus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit Imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis agitabant etiam per somnum species imminenti rerum, sive illas ægritudo, sive divinatio animi præfagientis arcessit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt, & paulo post Alexander adducit ad ipsum, in eo vestis habitu, quo ipse fuisset, equo deinde per Babylonem vectus, subito cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc Vates varia interpretatione curam distinxerant. Alii lætum id Regi somnium esse dicebant, quod castra hostium arsisset, quod Alexandrum, deposita Regia veste, in Persico, & vulgari habitu perductum esse vidisset. Quidam non ita augurabantur, quippe illustria Macedonum castra visa, fulgorem Alexandro portendere, quem Regnum Asiæ occupaturum esse haud ambigerent, quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est Rex. Vetera quoque omina, ut sit, sollicitudo revocaverat. Darium enim in principio Imperii vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur; protinusque Chaldæos interpretatos, Imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterum ipse & Vatum responso, quod edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnium oblata erat, admodum lætus, castra ad Euphratem moveri jubet.

CAPUT VII.

Describit ordinem agminis, quo processit Darius ad Euphratem. Confertur acies Macedonum cum acie Persarum; contemnitur hæc, laudatur illa.

Patrio more Persarum traditum est, orto Sole, deum procedere. Die jam illustri signum e tabernaculo Regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago Solis cristallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quem ipsi sacrum, & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti, & sexaginta quinque juvenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus. Curram deinde Jovi sacratum albescentes vehabant.

bant equi. Hos eximie magnitudinis equos, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureæ virgæ, & albæ vestes regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro, argentoque cæata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, variis armis, & moribus. Proximi ibant, quos Persæ Immortales vocant, ad decem millia. Cultus opulentie barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo intervallo, quos Cognatos Regis appellabant, decem, & quinque millia hominum. Hæc vero turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quam decoris armis conspicua erat, Doryphori vocabantur. Proximum his agmen, soliti vestem excipere Regalem. Hi currum Regis anteabant, quo ipse eminens vehebatur. Utrumque currus latus Deorum simulacra ex auro, argentoque expressa decorabant. Distinguebant internitentes gemmæ jugum, ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorum alterum Pacis, alterum Belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam, pinnas extendenti similem, sacraverant. Cultus Regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intextum erat: pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se corruerent, adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gemma erat vagina. Cidarim Persæ Regium capitis vocabant insigne: hoc cærulea fascia albo distincta circumibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur: hastas argento exornatas, spicula auro præfixa gestabant. Dextra, lævaque Regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudabatur triginta millibus peditum, quos equi Regis quadringenti sequebantur. Intervallo deinde unius stadii, matrem Darii Syfigambin currus vehebat, & in alio erat conjux. Turba foeminarum Reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas Armamaxas appellant, sequebantur. In his erant liberi Regis, & qui educabant eos, spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis. Tum Regiæ pellices trecentæ sexaginta vehebantur, & ipsæ Regali cultu, ornatuque. Post quas pecuniam Regis sexcenti muli, & trecenti cameli vehebant, præsidio sagittariorum prosequente. Propinquorum, amicorumque conjuges huic agmini proximæ, lixarumque, & calonum greges vehebantur. Ultimi erant cum suis quisque Ducibus, qui cogere agmen, leviter armati. Contra, si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis, virisque non auro, non discolori veste, sed ferro, atque ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis prægrave, intentum ad Ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus, & exercitui comameatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie 4 miles non defuit. Darius autem tantæ multitudinis Rex,

32 Q. CURTII
loci, in quo pugnavit, angustiis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contemplerat.

CAPUT VIII.

Alexander ad castra Cyri venit. Arsanes fulto consilio Ciliciam, cui praeerat, vastat. Portas inde Cilicias per Tauvum adeundas describit Curtius, & miratur angustias aditus a Persis desertas. Tum ipsam Ciliciam calamo adumbrat, & antiqua monumenta eruis. Cydnum amnem laudat.

INterea Alexander, Abistamene Cappadociae praeposito, Ciliciam petens, cum omnibus copiis in regionem, quae Castra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Crœsum in Lydiam exercitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus. Pylas incolæ dicunt arctissimas fauces, munimenta, quæ manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans, quid initio belli Memnon suavisset, quendam salubre consilium sero exequi statuit. Igne, ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quicquid usui esse potest, corrumpit, sterile, ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare praesidio, jugumque opportune itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Tunc paucis, qui callibus praesiderent, relictis, retro ipse concessit, populator terræ, quam a populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relictis erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi, ac prærupti Cilicia includitur: quod cum a mari furgat, velut sinu quodam, flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus, & perangusti sunt. Quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem, qua vergit ad mare, planitiem ejus crebris distinguuntibus rivis. Pyramus, & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non spatio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu a fontibus labens, puro solo excipitur. Nec torrentes incurunt, qui placide manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe multa riparum amenitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exederat. Monstrabantur urbium sedes Lyneffi, & Thebes; Typhonis quoque spesus, & Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraque, in quibus nihil præter famam duraverat.

C A P U T IX.

Alexander ingressus fauces Cilicæ miratur sulcitiam hostis locum relinquentis. Exploratores armatos præmittit. Tarsum incensam ab hoste servat, & ingreditur.

Alexander fauces jugi, quæ Pylæ appellantur, intravit. Contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus esse felicitatem suam. Obrui potuisse vel faxis confitebatur, si fuissent, qui subeuntes procellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat viæ, non angustæ modo, sed plerumque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant. Thraces tamen leviter armatos præcedere iusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum. Intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarsum. Cui tum maxime Persæ subiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet. At ille, Parmenione ab inhibendum incendiis invaderet. At ille, Parmenione ab inhibendum incendiis cum expedita manu præmissis, posteaquam Barbaros adventu suorum fugatos esse cognovit, urbem a se conservatam intrat.

C A P U T X.

Alexander, dum sudore persusum corpus Cydno tingit, ultimum vitæ discrimen adit. Luget exercitus, queitur de iniqua fortuna. Philippus Acarnan medicus Regem salutari potione, quamvis suspectus a Parmenione factus, curat.

Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfluit: & tunc æstas erat, cujus calor non aliam magis, quam Cilicæ oram vapore Solis accendit; & diei terribilissimum tempus cœperat. Pulvere, ac sudore simul persusum Regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste deposita, in conspectu agminis decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi, ac parabili cultu corporis se esse contentum, descendit in flumen. Vixque ingressi subito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde sussusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor reliquit. Expiranti similem ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo, & pene jam luctus in castris erat. Fientes querebantur, in tanto impetu, cursuque rerum, omnis ætatis, ac memoriæ clarissimum Regem, non in acie saltem, non ab hoste dejectum, sed abluentem aqua corpus ereptum esse, & extinctum. Instare Darium victorem, antequam vidisset hostem. Sibi eandem terras, quas victores per-

pergrassent, repetendas, omnia aut ipsos, aut hosse
 populatos, per vastas solitudines, etiam si nemo insequi
 velit, euntes, fame, atque inopia debellari posse. Quem
 signum daturum fugientibus? quem aufurum Alexandro
 succedere? Jam ut ad Hellespontum fuga penetrarent,
 classem, qua transeant, quem preparaturum? Rursus
 in ipsum Regem misericordia versa, illum florem juven-
 tæ, illam vim animi, eundem Regem, & commilito-
 nem divelli a se, & abripi, immemores sui quereban-
 tur. Inter hæc liberius meare spiritus coeperat; adlevabat
 Rex oculos, & paulatim redeunte animo, circumstantes
 amicos agnoverat: laxataque vis morbi ob hoc solum
 videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum
 autem ægritudo corporis urgebat; quippe Darium quinto
 die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vincitum ergo se tradi,
 & tantam victoriam eripi sibi e manibus, obscuraque, &
 ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur.
 Admissisque amicis pariter & medicis, *In quo me, in-
 quit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cer-
 nitis. Strepitum hostilium armorum exaudire mihi videor,
 & qui ultro insuli bellum, jam provocor. Darius ergo,
 cum tam superbas literas scriberet, fortunam meam in
 consilio habuit: sed nequicquam, si mihi arbitrio meocu-
 rari licet. Lenta remedia, & segnes medicos non expent
 tempora mea. Vel mori strenue, quam tarde convalescere,
 mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in
 medicis est, sciant, me non tam mortis, quam belli reme-
 dium quærere. Ingentem omnibus incusserat curam tam
 præceps temeritas ejus. Ergo pro se quisque precari cæ-
 pete, ne festinatione periculum augetet, sed esset in
 potestate medentium. Inexperta remedia haud injuria
 ipsis esse suspecta, cum ad perniciem ejus etiam a la-
 tere ipsius pecunia sollicitaret hostis. Quippe Darius mille
 talenta interfectori Alexandri daturum se pronuntiare
 jusserat. Itaque ne aufurum quidem quenquam arbitraban-
 tur experiri remedium, quod propter novitatem posset
 6 esse suspectum. Erat inter Nobiles medicus e Macedonia.
 Regem sequutus, Philippus, natione Acarnan, fidus ad-
 modum Regi, puero comes, & custos salutis datus, qui
 non ut Regem modo, sed etiam ut alumnum eximia
 charitate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum
 remedium afferre, tantamque vim morbi potionem medica-
 ta levaturum esse promisit. Nulli promissum ejus place-
 bat, præter ipsum, cujus periculo pollicebatur. Omnia
 quippe facilius, quam moram perpeti poterat. Arma, &
 acies in oculis erant, & victoriam in eo positam esse
 arbitrabatur; si tantum ante signa stare potuisset; id ip-
 sum, quod post diem tertium medicamentum sumptur-
 us esset, (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens.
 Inter hæc a Parmenione fidissimo Purpuratorum lita-
 ras accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Phi-
 lippo committeret: mille talentis a Dario, & spe nu-*

ptiarum fororis ejus esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem literæ incusserant, & quicquid in utramque partem aut metus, aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseverem? ut, si venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, evenisse videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quam metu meo. Diu animo in diversa versato, nulli, quid scriptum esset, enuntiat, epistolamque, sigillo anuli sui impresso, pulvino, cui incubabat, subjecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit a medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam a Parmenione missam sinistra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus. Tum epistolam Philippum legere jubet, nec a vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore se posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis, quam pavoris ostendit. Projectisque amiculo, & literis ante lectum, Rex, inquit, *semper quidem spiritus meus ex te pependit: sed nunc vere arbitror, sacro, & venerabili ore trahitur. Crimen parviciidii, quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Servatus a me vitam mihi dederis. Oro, quæsoque, omisso metu, patere medicamentum concipi venis. Laxa paulisper animum, quem sollicitudine intempestiva amici sane fideles, sed moleste seduli, turbant. Non securum modo hæc vox, sed etiam lætum Regem, ac plenum bonæ spei fecit. Itaque, Si Dii, inquit, Philippe, tibi permisissent, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluisses, sed certiore, quam expertus es, ne optasses quidem. Hæc epistola accepta, tamen, quod dilueras, bibi: & nunc credo, te non minus pro tua fide, quam pro mea salute esse sollicitum.* Hæc eloquutus, dexteram Philippo offert. Cæterum tanta vis medicaminis fuit, ut, quæ sequuta sunt, criminationem Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus arcte meabat. Nec Philippus quidquam inexpertum omisit. Ille formæ corpori admovit; ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitavit. Atque, ut primum mentis compositum esse sensit, modo matris, fororumque, modo tantæ victoriæ appropinquantis admonere non destitit. Ut vero medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit; primo animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturam recuperavit. Quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum Regem, quam Philippum intuebatur exercitus. Pro se quisque dexteram ejus amplexi, gratias habebant, velut præsentis Deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga Reges suos venerationem, quantum hujus utique Regis vel

admirationi dediti fuerint, vel charitate flagraverint. Jam primo nihil nisi Divina ope, aggredi videbatur. Nam, cum esset præsto ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat. Ætas quoque vix tantis maturis rebus, sed abunde sufficiens, omnia etiam ejus opera honestabat. Et, quæ leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus, habitusque paululum a privato abhorrens, militaris vigor; queis ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut pariter charus, ac venerandus esset, effecerat.

CAPUT XI.

Darius properat in Ciliciam. Alexander Solos recipit, ludos celebrat, lætæ nuntium de Myndiis, Cauniisque accipit, Mallon, Castaballum, Isson capit, atque Darium expectat.

AT Darius, nuntio de adversa valetudine ejus accerto, celeritate, quanta poterat, tam grave agmen ad Euphratem contendit, junctoque eo pontibus, quinquæ tamen diebus trajecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Jamque Alexander, viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat, cujus potitus, ducentis talentis, nomine multæ, exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum, atque otium reddens, ostendit, quanta fiducia Barbaros sperneret. Quippe Æsculapio, & Minervæ ludos celebravit. Spectanti nuntius lætus affertur ex Halicarnasso, Persas acie a suis esse superatos; Myndios quoque, & Caunios, & pleraque tractus ejus, suæ factæ ditionis. Igitur edito spectaculo ludico, castrisque motis, & Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Mallon pervenit: inde alteris castris ad oppidum Castaballum. Ibi Parmenio Regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter factus, per quem ad urbem, Isson nomine, penetrandum erat. Atque ille, angustiis ejus occupatis, & præsidio modico relicto, Isson quoque desertam a Barbaris ceperat. Inde progressus, deturbatis, qui interiora montium obsidebant, præsidiiis cuncta firmavit, occupatoque itinere, sicut paulo ante dictum est, idem & auctor, & nuntius venit. Isson deinde Rex copias admovit. Ubi consilio habito, utrum ne ultra progrediendum foret, an ibi opperendi essent novi milites, quos ex Macedonia adventare constabat, Parmenio non alium locum prælio aptiorem esse censebat; quippe illic utriusque Regis copias numero futuras pares, cum angustiarum multitudinem non caperent. Planitiem ipsis, camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie opprimi possent. Timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur. Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris

bris consilii accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit.

C A P U T XII.

Sisenes perversa, propter literas Nabarzanis falsa suspitione oppressus, jussu Regis occiditur.

ERat in exercitu Regis Sisenes Perses, quondam a 8 Prætoræ Ægypti missus ad Philippum; donisque, & omni honore cultus, exilium patriæ sede mutaverat. Sequutus deinde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios habebatur. Huic epistolam Cretenfis miles obfirmatam anulo, cujus signum haud sane totum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Darii miserat eam, hortabaturque Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate, ac moribus suis ederet: magno id ei apud Regem honori fore. Has literas Sisenes, utpote innoxius, ad Alexandrum sæpe deferre tentavit. Sed, cum tot curis, apparatuque belli Regem videret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspitionem initi scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, rectamque eam, ignoti anuli sigillo impresso, Siseni dari iusserat, ad æstimandam fidem Barbari. Qui, quia per complures dies non adierat Regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse, & in agmine a Cretenfisibus haud dubie jussu Regis occisus est.

C A P U T XIII.

Thymondas peregrini militis ductor suadet Dario, ut retro abeat in Mesopotamiam; quod consilium illi, copiisque Græcis prope exitio fuit, dum a Satrapis proditor judicatur. A Dario servatur. Consilium tamen ejus cur ipse non sequatur, rationem affert. Impedimenta Damascus mittit, ipse Ciliciam petit.

JAmque Græci milites, quos Thymondas a Pharnabazo acceperat, præcipua spes, & propemodum unica, ad Darium pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret, spatiososque Mesopotamiæ campos repperet. Si id consilium damnaret, at ille divideret saltatem copias innumerabiles, neu sub unum fortunæ ictum totas vires Regni cadere pateretur. Minus hoc consilium Regi, quam Purpuratis ejus displicebat. Ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem imminui, & dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius fore, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis; documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus, & mitis, se vero tantum facinus negat esse facturum, ut suam sequutos fidem suos milites jubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam cre-

creditorum sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. Defuturos eos, qui suaderent, si suavisse periculum esset. Denique ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasque sententias dicere; nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentiae illorum gratias agere; cæterum, si retro ire pergat, haud dubie Regnum hostibus traditurum. Fama bella stare, & eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam esse rationem. Tantæ enim multitudi- ni, utique cum jam hyems instaret, in regione vasta, & invicem a suis, atque hoste vexata, non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse, servato more majorum, qui universas vires semper discrimini bellorum obtulerint. Et hercule terribilem antea Regem, & absentia sua ad vanam fiduciam elatum, posteaquam adventare se senserit, cautum pro temerario factum, delituisse inter angustias saltus, ritu ignobilium ferarum, quæ, strepitu prætereuntium aucto, sylvarum latebris se occultuerunt. Jam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites: sed non amplius se esse passurum ipsum detrectare certamen. In illo specu, in quem pavidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magnificentius jactata, quam verius. Cæterum pecunia omni, rebusque pretiosissimis Damascum Syriæ cum modico præsidio militum missis, reliquis copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen conjuge, & matre. Virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem.

CAPUT XIV.

Alexander ad Syria portas, Darius eadem nocte ad Pylas Amanicas pervenit, ille ut exiret, hic ut intraret Ciliciam. Qui Isson occupat, deprehensos ibi Macedones crudeliter aut truncat, aut trucidat, tergisque fugientium heret, Alexandrum quasi fugientem assequutus, qui simul cognovit, Darium adesse, converso itinere consistit, paratusque Dario occurrit.

FOrte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, pervenit. Nec dubitavere Perfarum, quin Ippo relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam sauci quidam, & invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, instinctu Purpuratorum barbara feritate sævientium, præcis, adustisque manibus, circumduci, ut copias suas noscerent, satisque omnibus spectatis, nuntiare, quæ vidissent, Regi suo jussit. Motis ergo castris, superat Pinarum amnem, in tergis, ut credebat, fugientium hæfurus. At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedo

cedonum penetrant, Darium, quam maximo cursu profecti, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque speculatores in maritimas regiones præmissos. Alexander explorare jubet, ipsene adesset, an Præfectorum aliquis speciem præbuisset universi venientis exercitus. Sed, cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo, maxime propter jumenta, laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jusserat, lætus, quod omni expetiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse.

C A P U T XV.

Æstuat curis Alexander. Nocte, quæ prælium antecessit, sacrificat, mane instructo milite in hostem pergis, aciemque ad prælium disponit.

Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur; nec injuria: ex his, quæ tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia: & sicut dubium esset, an vinceret, ita illud utique certum esse, honeste, & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deinde tertia vigilia instructos, & armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus, patrio more sacrificium Diis præsidibus loci fecit. Jamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus, & prælio. Strenueque jussi procedere, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi indicabant. Tunc consistere agmen jubet, armisque ipsè sumptis aciem ordinat.

C A P U T XVI.

Trepidatio in exercitu Darii, & tumultuatio orta, audito adesse Alexandrum. Darius conatur circumvenire Alexandrum: multa simul imperat; nemo imperata vel audit, vel exequitur.

Dario adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt, vix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocri omnium animos formido inceperat: quippe itineri, quam prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, majorem metum incussit. Alii in jugum montis evaserant, ut

ho.

hostium agmen inde prospicerent: eques plerique frænabant. Discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio montis jugum cum parte copiarum occupare statuit, & a fronte, & a tergo circumiturus hostem, a mari quoque, quo dextrum ejus cornu tegebatur, alios objecturus, ut undique urgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pinarum armnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obicere sese Macedonum copiis jusserat, si id præstare non possent, retrocedere in montes, & occulte circumire ultimos hostium. Cæterum destinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit. Quippe alii præ metu imperium exequi non audebant, alii frustra exequabantur; quia ubi partes labant, summa turbatur.

CAPUT XVII.

Darius aciem ad pugnam instruit.

⁹ **A**cies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur, additis funditorum, sagittariorumque viginti ferme millibus. In eodem Thymodes erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In lævo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum Regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum, assueta corporis custodia, & pedestris acies quadraginta millia sequebantur. Hyrcani deinde, Medique equites. His proximi cæterarum gentium equites dextra, lævaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum, sex millia jaculatorum, funditorumque antecedeabant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, impleverant copiarum: cornuque hinc a jugo, illinc a mari stabant. Uxorem, matremque Regis, & alium foeminarum gregem in medium agmen acceperant.

CAPUT XVIII.

Alexander ita militem collocavit, ut nulla ratione posset circumiri, aut concludi.

Alexander phalangem, qua nihil apud Macedones validius erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi stabant Cænos, & Perdicas, & Meleager, & Ptolomæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In lævo, quod ad mare pertinebat, Craterus, & Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere jussus. Equites ab utroque cornu locati, dextrum Macedones, Thessalis adjunctis, lævum Peloponneses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis.

Thra.

Thracas quoque, & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leviter armati. At iis, qui præmissi a Dario jugum montis infederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper adfectos. Parmenioni autem præceperat, ut, quantum posset, agmen ad more extenderet, quo longius abesset a montibus, quos occupaverant Barbari. At illi neque ob stare venientibus, nec circumire prætergressos ausi, funditorum maxime ad spectu territi, profugerant. Eaque res tutum Alexandro agminis latus, quod ne superne incessetur, timuerat, præstitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant. Neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiæ. Paulatim deinde se laxare sinus montium, & majus spatium aperire cœperant, ita, ut non pedites solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam a lateribus circumfundi posset equitatus.

C A P U T XIX.

Clamor tollitur ingens ab utraque parte. Alexander suos hortatur ad prælium.

JAM in conspectu, sed extra teli jactum utraque acies erat, cum priores Persæ inconditum, & trucem sustulere clamorem. Redditur & a Macedonibus major, exercitu impari numero, sed jugis montium, vastisque saltibus repercussus. Quippe semper circumjecta nemora, & præterque, quantamcunque accepere vocem, multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem concitato spiritu capefferent prælium. Cumque agmen obequitaret, varia oratione, ut cujusque animis aptum erat, milites alloquebatur. *Macedones tot bellorum in Europa victores, ad subigendam Asiam, atque ultima Orientis, non ipse magis, quam suo ductu profectos, in veterata virtutis admonebat. Illos terrarum orbis liberatores, emensoque olim Herculis, & Liberi patris terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus imposituros jugum. Macedonum Bactra, & Indos fore. Minima esse, qua nunc intuerentur; sed omnia victoria parari. Non in præruptis petris Illyriorum, & Thraciæ saxis sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater invocabatur. Domitæque nuper Bæotiæ, & urbis in ea nobilissima ad solum diruta species representabatur animis. Jam Granicum annem, jam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque, que post tergum evant, firata, & pedibus ipsorum subiecta, memorabat. Cui adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella, Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam, terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent. Dedicata Diis templa ruinis, & ignibus esse deleta,*

ta, urbes eorum expugnatas, fœdera humani, Divinique juis violata, referebat. Illyrios vero, & Thracas, raptò vivere assuetos, aciem hostium auro, purpuraveque fulgentem, intuevi jubebat, prædam, non arma gestantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum viri eriperent, aspera montium suorum juga, nudosque colles, & perpetuo videntes gelu, ditibus Persarum campis, agrisque mutarent.

CAPUT XX.

Prælium patrat, utrinque summa ope certatur.

IAm ad teli jactum pervenerant, cum Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium investi sunt. Quippe Darius equestri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse conjectans. Jamque etiam dextrum Alexandri cornu circūbatur. Quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad jugum montis jussis subsistere, cæteros in medium belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, Præfectum eorum occulte circuire tergum suorum jubet, Parmenionique conjungi, &, quod is imperasset, impigre exequi. Jamque ipsi in medium Persarum undique circumfusi, egregie se tuebantur. Sed conferti, & quasi coherentes, tela vibrare non poterant. Simul ut erant emissæ, in eisdem concurrentia implicabantur, levique, & vano istu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnam coacti conferere, gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fufum est. Dux quippe acies ita coherebant, ut armis armam pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignavo cessare tum licuit. Collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos; nec vulnerati (ut alias solent) acie poterant excedere, cum hostis inflaret a fronte, a tergo sui urgerent.

CAPUT XXI.

Alexander urget Darium, illiusque jugulo imminet, quem frater defendit. Ingens circa Darii currum fit cædes. Darius primus omnium fugit, quem strenue sequitur miles. Thessali tamen laborant, quorum ala una fusa, altera circumacta vincit. Ita victor ubique evadit Alexander.

Alexander non Ducis magis, quam militis munera exequabatur, opimum decus cæso Rege expetens. Quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum eminebat. Ergo frater ejus Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum Regis objecit, armis, & robore corporis multum super

Per cæteros eminentes, animo vero, & pietate in paucissimis. Illo utique prælio clarus, alios improvide instantes profrauit, alios in fugam avertit. At Macedones, ut circa Regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum vero similis ruinæ strages erat. Circa currum Darii jacebant nobilissimi Duces, ante oculos Regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, adverso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Aticies, & Trountes, & Sabaces Prætor Ægypti, magnorum exercituum Præfecti, noscitantur. Circa eos cumulata erat peditum, equitumque obscurior turba. Macedonum quoque, non quidem multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leviter mucrone perfrictum est. Jamque, qui Darium vehebant, equi confossi hastis, & dolore efferati, jugum quaterere, & Regem curru excutere cæperant: cum ille veritus, ne vivus veniret in hostium potestatem, desiluit, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, imponitur, insignibus quoque Imperii, ne fugam proderent, indecore abjectis. Tum vero cæteri dissipantur metu; & quæ cuique patebat ad fugam, via erumpunt, arma jacentes, quæ paulo ante ad tutelam corporum sumpserant. Adeo pavor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques a Parmenione missus, & forte in illud cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites vehementer urgebat. Jamque una ala ipso impetu proculcata erat; cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, & sparsos, incompositosque victoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter, equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. Quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant.

C A P U T XXII.

Alexander persequitur fugientes. Græci soli sensim se subduxerunt a Persis; ex quibus alii cæsi, alii Darium secuti, quatuor millia cum Amynta evasere. Castra inde hostium ab Alexandri milite occupata. Capti filius, mater, uxor, filie Darii. Toto prælio cæsi Persarum centum millia peditum, decem millia equitum; Macedonum duo, & triginta pedites, centum quinquaginta equites, non amplius desiderati.

HAc tam prospera pugna nuntiata, Alexander non ante ausus persequi Barbaros, utrinque iam victor instare fugientibus cœpit. Haud amplius Regem, quam mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo a tam paucis pecorum modo: & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes mo-

morabatur. At Græci, qui in Darii partibus steterant, Amynta duce (Prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti a cæteris, haud sane fugientibus similes evaserant. Barbari longe diversam fugam intenderant, alii, qua rectum iter in Persidem ducebat, quidam circuitus, rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darii. Sed jam illa quoque hostis victor intraverat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri, argenteique pondus, non belli, sed luxuriæ apparatus, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Jamque ad fœminas perventum erat, quibus quo chariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur. Nec corporibus quidem vis, ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant. Nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines, atatesque victoris crudelitas, ac licentia vagaretur. Tunc vero impotentis fortunæ species conspici potuit, cum ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu, & opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solum intactum oniferant milites; ita tradito more, ut victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos, animosque in semet converterant captiva mater, conjuxque Darii; illa non majestate solum, sed etiam ætate venerabilis, hæc formæ pulchritudine, ne illa quidem forte corrupta. Acceperat in sinum filium, nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantum paulo ante pater ejus amiserat, genitum. At in gremio anus aviæ jacebant adultæ duæ virgines, non suo tantum, sed illius moerore etiam confectæ. Ingens circa eam Nobilium fœminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini decoris immemores; Reginas, Dominasque, veris quondam, tunc alienis nominibus vocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius stetisset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirerant. Negabant, se captas, si viveret Rex. Sed illum equos subinde mutantem, longius fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia, decem vero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor, & quingenti faucii fuere, triginta omnino, & duo ex peditibus desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit. Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaquam & nox appetebat, & eum assequendi spes non erat, in castra paulo ante a suis capta pervenit.

CAPUT XXIII.

Alexander, desperato capi posse Darium, reversus in castra Darii convivium celebrat. Leonnatus mittitur ad solandas captivas.

INvitari deinde amicos, quibus maxime assueverat, iussit. Quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta non prohibebat interesse convivio. Tum repente e proximo tabernaculo lugubris clamor, barbaro ululatu, planctuque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum Regis, verita, ne majoris motus principium esset, armare se cœperat. Causa subiti pavoris fuit, quod mater, uxorque Darii, cum captivis mulieribus nobilibus, Regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu, ejulatuque deshebant. Unus namque e captivis spadonibus, qui forte ante ipsam tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius (sic ut paulo ante dictum est) ne cultu proderetur, abjecerat, in manibus ejus, qui repertum ferebat, agnovit: ratusque, interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis ejus attulerat. Hoc mulierum errore comperito, Alexander fortunæ Darii, & pietati earum illacrymase fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardes prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas jusserat. Veritus deinde, ne proditor captivarum iram, doloremque gravaret, Leonnatus ex Purpuratis suis misit, iussum indicare, falso lamentari eas, Darium vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captivæ erant, pervenit, misumque se a Rege, nuntiare jubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam, missosque, qui occiderent captas. Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacite opperiebantur victoris arbitrium. Leonnatus, expectato diu, qui se introduceret, posteaquam nemo procedere audebat, relicto in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsæ res turbaverat fœminas, quod irrupisse non admittus videbatur. Itaque mater, & conjux provolutæ ad pedes orare cœperunt, ut, priusquam interficerentur, Darii corpus ipsis patrio more sepelire permitteret; functas supremo in Regem officio se impigre morituras. Leonnatus & vivere Darium, & ipsas non incolumes modo, sed etiam apparatu pristinæ fortunæ Reginas fore. Tum demum mater Darii allevari se passa est.

Alexander distat captivos, colloquitur cum Syfigambe Darii matre, quæ optima precatur hosti ob clementiam. Qui Regiam omnium fortunam conservat, pudorem singularum singulari cura vœtur. Laudatur ab Curtio Alexander ob clementiam, quam omnibus ejus operibus merito antepōit.

Alexander postero die, cum curam sepeliendis militibus impenderet, quorum corpora invenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi jubet. Matrique Darii permittit, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arcta propinquitate conjunctos pro habitu præsentis fortunæ humari iussit, apparatus funerum, quo Persæ suprema officia celebrarent, invidiosum fore existimans, cum victores haud pretiose cremarentur. Jamque justis defunctorum corporibus solutis, præmittit ad captivos, qui nuntiarent, ipsum venire. Inhibitæque comitantium turba, tabernaculum cum Hephæstione intrat. Is longe omnium amicorum charissimus erat Regi: cum ipso pariter educatus, secretorum omnium arbiter. Libertatis quoque in admonendo eo non alius jus habebat. Quod tamen ita usurpabat, ut magis a Rege permissum, quam vindicatum ab eo videretur. Et sicut ætate par erat Regi, ita corporis habitu præstabat. Ergo Regiæ illum Regem esse ratæ, suo more veneratæ sunt. Inde ex spadonibus captivis, quis Alexander esset, monstrantibus, Syfigambis advoluta est pedibus ejus, ignorationem nunquam antea visi Regis excusans. Quam manu allevans Rex, *Non errasti*, inquit, *mater, nam & hic Alexander est*. Equidem, si hac continentia animi ad ultimum vitæ perseverare potuisset, feliciorum fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi Patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto usque ad Oceanum omnes gentes victoria emensus. Vicisset profecto superbiam, atque iram, mala invicta: abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosque bello viros, & tot gentium secum domitores indicta causa veritus esset occidere. Sed nondum fortuna se animo ejus superfuderat. Itaque orientem eam moderata, & prudenter tulit; ad ultimum magnitudinem ejus non cepit. Tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eum Reges & continentia, & clementia vincerentur. Virgines Regias excellentis formæ tam sancte habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitæ forent. Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vicit, adeo ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captivo corpori illuderet. Omnem cultum reddi feminis iussit, nec quicquam ex pristinæ fortunæ, magnificentiæ captivis, præter fiduciam, defuit. Itaque Syfigambis, *Rex, inquit, mereris, ut ea precemur tibi, quæ*

Da-

Darii
gnus
etiam
Regi
teor.
jugur
vit,
sum.
filium
primu
plecti
nem
bac

Alex
dor
ma
cap

T
Syria
nion
comp
arcess
res a
men
Dami
Regi
men
scrip
mitte
datis
custo
baver
ignot
men
excip
bem
bita
dens
Persa
gam
milli
bant
fidei
ces f
nia p
liber
Darii

Darius nostro quondam precate sumus: & (ut video) dignus es, qui tantum Regem non felicitate solum, sed etiam equitate superaveris. Tu quidem matrem me, & Reginam vocas; sed ego me tuam famulam esse confiteor. Et præteritæ fortune fastigium capio, & præsentis jugum pati possum. Tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia, quam sæuitia, vis esse testaturum. Rex bonum animum habere eas iussit. Darii deinde filium collo suo admovit. Atque nil ille conspectu tunc primum a se visi conterritus, cervicem ejus manibus amplectitur. Motus ergo Rex constantia pueri, Hephæstionem intuens, Quam vellem, inquit, Darius aliquid ex hac indole hausisses!

C A P U T XXV.

Alexander, avis pugna monumento (nam tropheæ Macedones non fixere) positus, Syriam petit. Parmenio Damascum prodicione cum thesauro Regio, & gynæceis capis. Proditoris caesi caput ad Darium fertur.

TUM tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pyrami amnis, Jovi, atque Herculi, Minervæque sacris, Syriam petit, Damascum (ubi Regis gaza erat) Parmenione præmissis. Atque is, cum præcessisse Darii Satrapam¹³ comperisset, veritus, ne paucitas suorum sperneretur: accessere majorem manum statuit. Sed forte in exploratoribus ab eo præmissis incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexandrum a Præfecto Damasci missas tradit ei: nec dubitare eum, quin omnem Regiam supellestem cum pecunia traderet, adjecit. Parmenio, asservari eo iusso, literas aperit, in quibus erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex Ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque, recognita, Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille e manibus custodientium lapsus, Damascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Parmenionis animum insidias timentis; & ignotum iter sine duce non audebat ingredi. Felicitati tamen Regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis, quarto die ad urbem pervenit, jam metuente Præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur, quasi parum munimentis oppidi fidens, ante Solis ortum pecuniam Regiam (quam gazam Persæ vocant) cum pretiosissimis rerum efferi jubet, fugam simulans, re vera ut prædam hosti offerret. Multa millia virorum, feminarumque excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum, cujus fidei commissa fuerat. Quippe quo major prodicionis merces foret, objicere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, Nobiles viros, Prætorum Darii conjuges, liberosque, præter hos urbium Græcarum Legatos, quos Darius, velut in arce tutissima, in proditoris reliquerat ma-

manibus. Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes. Hi, cum frigus tolerare non possent: (quippe & procella subito nivem effuderat, & humus rigebat gelu): tum astrictas vestes, quas cum pecunia portabant, auro, & purpura insignes induunt, nullo prohibere auso, cum fortuna Regis etiam humillimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem. Qui intentiore cura suos, quasi ad iustum prælium paucis adhortatus, equis calcaria subdere jubet, & acri impetu in hostem invehi. At illi, qui sub oneribus erant, omisiss illis, per metum capessunt fugam. Armati quoque, qui eos persequiebantur, eodem metu, arma iactare, ac nota diverticula petere cœperunt. Præfatus quasi & ipse conterritus, simulans, cuncta pavore compleverat. Jacobant totis campis opes Regiæ: illa pecunia stipendio ingenti militum præparata, ille cultus tot nobilium virorum, tot illustrium foeminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula Regali magnificentia ornata, vehicula quoque a suis destituta ingentis opulentia plena, facies etiam prædantibus tristes, si qua res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili, & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus dilacerata, alia in cœnum demersa eruebantur. Non sufficiebant prædantium manus prædæ. Jamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat. Foeminae pleræque parvos trahentes liberos ibant, inter quas tres fuere virgines Ochi (qui ante Darium regnaverat) filia, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractæ, sed tum sortem earum crudelius aggravante fortuna. In eodem grege uxor quoque ejusdem Ochi fuit, Oxathrisque (frater hic erat Darii) filia, & conjux Artabazi Principis Purpuratorum, & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque, cui summum Imperium maritimæ oræ Rex dederat, uxor cum filio excepta est; Mentoris filia tres, ac nobilissimi Ducis Memnonis conjux, & filius. Vixque ulla domus Purpurati fuit tantæ cladis experta. Lacedæmonii quoque, & Athenienses, societatis fide violata, Persas sequuti, Aristogiton, Dropides, & Iphicrates, inter Athenienses genere, fama que longe clarissimis Lacedæmonii, Perisippus, & Onomastorides, cum Onajo, & Callicratide, ii quoque domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit, talentorum duo millia, & sexaginta: facile argenti pondus quingenta æquabat. Præterea triginta millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium, capta sunt. Cæterum Dii tantæ fortunæ proditorem sepulturæ celeriter debita pœna persequuti sunt. Namque unus e conficiis ejus, credo, Regis vicem etiam in illa sorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito: quippe & ultus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam majestatis suæ exolevisse cernebat.

LIBER QUARTUS.

S Y N O P S I S

Alexander respondet literis Darii. Cœlesyriam, & Phœniciam invadit. Abdolonymum Sidoniis, exauctorato Stratone, novum Regem dat. Tyrum septem mensibus obsessam continenti jungit, & expugnat. Gazam capit. Egyptum recipit. Ad Hammonis templum penetrat, Deus salutatur. Condit Alexandriam. Luna hebescit. Darius iterum, ac tertio frustra conditiones pacis fert Alexandro, latas ab Alexandro respuit. Decernitur praelio ad Gaugamela haud procul Arbēlis. Darius victus more suo auxilium a pedibus quaerit.

C A P U T I.

Darii fugam exequitur Curtius. Alexander, Parmenione Syriæ Praefecto, Aradum insulam cum Rege Stratone in deditionem accipit. Ad Marathon urbem castra movet, ubi literas a Dario superbe scriptas accipit, pariterque stilo, & atrocius etiam respondet.

DARIUS tanti modo exercitus Rex, qui triumphantis magis, quam dimicantis more curru sublimis inerat praelium, per loca, quae prope immensis agminibus compleverat, jam inania, & ingenti solitudine vasta, fugiebat. Pauci Regem sequebantur. Nam nec eodem omnes fugam intenderant, & deficientibus equis, cursum eorum, quos Rex subinde mutabat, æquare non poterant. Unchas deinde pervenit: ubi exceperunt eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præcipere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iustum eam ipsam, & captivos diligenti asservare custodia, Syriam, quam Cœlen vocant, præfecit. Novum Imperium Syriam nondum belli cladibus satis domiti aspernabantur. Sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur Regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam a mari recedentia, Rex ejus insula Strato possidebat. Quo in fidem accepto, castra movit ad urbem Marathon. Ibi illi literæ a Dario redduntur; quibus ut superbe scriptis, vehementer offensus est. Præcipue eum movit, quod Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripterat. Postulabat autem magis, quam petebat, ut accepta pecunia, quantumcumque tota Macedonia caperet, matrem sibi, ac conjugem, liberosque restitueret. De Regno,

50 Q. CURTII

æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni Imperii finibus, socius, amicusque esset; in ea se fidem & dare paratum, & accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit. REX ALEXANDER DARIO. Ille, cuius nomen sumpsisti, Darius, Græcos, qui oram Helleponi tenent, coloniaque Græcorum Jonias omni clade vastavisti. Cum magno deinde exercitu mare trajecisti, illato Macedonia, & Græcia bello. Rursus Rex Xerxes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos cum immanium Barbarorum copiis venit. Qui navali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoque popularetur urbes, agros veret. Philippum vero parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse quos ingentis pecunia spe sollicitaverant vestri? Impia enim bella suscipitis, & cum habeatis arma, licitamini hostium capita: sicut tu proxime valentis mille, tanti exercitus Rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et Diis quoque pro meliore stantibus causa, magnam partem Asiæ in ditiora nem vedegi meam. Te ipsum acie vici. Quem etsi nihil a me impetrare oportebat, quod petieras, utpote qui ne belli quidem in me jura servaveris, tamen, si veneris simplex, & matrem, & conjugem, & liberos sine pretio recepturum te esse promitto. Et vincere, & consulere vixis scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cætero, cum mihi scribes, memento non solum Regi te, sed etiam tuo scribere. Ad hanc perferendam Therhippus missus.

CAPUT II.

Alexander in Phœnicia Biblon, & Sidonem deditas servat. Irrationem Regem abdicat, Abdolonimum Regiæ stirpis ortum in Regium fastigium extollit.

Ipse in Phœnicem deinde descendit, & oppidum Biblon traditum recepit. Inde ad Sidonem ventum est, urbem vetustate, famaque conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adjutus: sed, quia deditionem magis popularium, quam sua sponte fecerat, Regno visus indignus: Hephæstionique permittum, ut, quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrarentur, constitueret Regem. Erant Hephæstioni hospites, clari inter suos juvenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negaverunt quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi Regia stirpe ortum. Admiratus Hephæstio magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes, ferrumque peterent, Vos quidem multæ virtute, inquit, estote, qui primæ intellexistis, quanto majus esset Regnum fastidire, quam accipere. Ceterum dare aliquem Regiæ stirpis, qui meminere, a vobis acceptum habere se Regnum. At illi cum multos imminere tantæ spei cernerent, singulis ami.

amicorum Alexandri ob nimiam Regni cupiditatem adu-
lantes, statuunt, neminem esse potiorum, quam Ab-
dolonimum quendam, longa quidem cognatione stir-
pi Regiæ annexum, sed ob inopiam suburbanum hor-
tum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis, sicut
plerisque, probitas erat. Intentusque operi diurno, stre-
pitum armorum, qui totam Asiam concusserat, non
exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est,
cum Regiæ vestis insignibus hortum intrant: quem for-
te steriles herbas eligens Abdolonimus repurgabat. Tunc
Rege eo salutato, alter ex his: *Habitus*, inquit, *hic*
quem ternis in meis manibus, cum isto squalore permu-
tandus tibi est. Ablue corpus illuvie, externisque for-
dibus squalidum. Cape Regis animum, & in eam fortu-
nam, qua dignus es, istam continentiam profer. Et,
cum in Regali solio residebis, vite, necisque omnium ci-
vium dominus, cave obliviscaris hujus status, in quo
accipis Regnum, imo hercule propter quem. Somnio simi-
lis res Abdolonimo videbatur. Interdum, satis ne sani
essent, qui tam proterve sibi illuderent, contabatur.
Sed, ut cunctanti squalor ablutus est, & injecta vestis
purpura, auroque distincta, & fides a jurantibus facta
ferio jam Rex iisdem comitantibus in Regiam perve-
nit. Fama, ut solet, strenue totas urbes discursit. Alio-
rum studium, aliorum indignatio eminebat. Ditis-
simus quique humilitatem, inopiamque ejus apud amicos Ale-
xandri criminabatur. Admitti eum Rex protinus jussit,
diuque contemplatus, *Corporis*, inquit, *habitus fama ge-*
neris non repugnat. Sed libet scire, inopiam qua parien-
tia suleris. Tum ille: *Utinam*, inquit, *eodem animo Re-*
gnum pati possim. Hæ manus suffecere desiderio meo: ni-
hil habentis nihil defuit. Magnæ indolis specimen ex hoc
sermone Abdolonimi cepit. Itaque non Stratonis modo
Regiam supellectilem attribui ei jussit: sed pleraque etiam
ex Persica præda. Regionem quoque urbi appositam di-
tioni ejus adjecit.

C A P U T III.

Persidus Amyntas, & transfuga cum suis quatuor milli-
bus primum Tripolim venit, inde Cyprum, dein Ægy-
ptum: quam conatus occupare, ad Memphin primum
victor, mox victus cum suis deletur.

INterea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro trans-
fugisse diximus, cum quatuor millibus Græcorum, i-
psium ex acie persequutus, fuga Tripolim pervenit. Inde
in naves militibus impositis, Cyprum transfugit. Et
cum in illo statu rerum id quemque, quod occupasset,
habiturum arbitraretur, velut certo jure possessum, Ægy-
ptum petere decrevit, utrique Regi hostis, & semper
ex ancipiti mutatione temporum pendens. Hortatusque
milites ad spem tantæ rei, docet, Sabacem Prætorum
Ægy.

Q. CURTII

Ægypti cecidisse in acie, Perfarum præsidium & sine Duce esse, & invalidum, Ægyptios semper Prætoribus eorum infensos, pro focis ipsos, non pro hostibus æstimatos. Omnia experiri necessitas cogebat: quippe, cum primas spes fortuna desituit, futura præsentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant, duceret quo videretur. Atque ille utendum animis, dum spe calescerent, ratus, ad Pelusii ostium penetrat, simulans, a Dario se esse præmissum. Potius ergo Pelusii, Memphim copias promovit. Ad cuius tamam Ægyptii, vana gens, & novandis, quam gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis, urbibusque ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Perfarum: qui territi, tamen spem obtinendi Ægyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio superatos in urbem compellit; castrisque positis, viatores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positis omnibus, hostium cuncta agebantur. Itaque Mazedones, quamquam infelici prælio suorum animos territos esse cognoverat; tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos ostentans, perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit. Ad unum omnes cum ipso Duce occisi sunt. Has pœnas Amyntas utrique Regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat.

CAPUT IV.

Darii Prætores ex acie Iffica superstites, recuperare Lydiam tentantes, fundit Antigonus. Describuntur dein varia bella inter Duces Davii, & Alexandri gesta. Agis quoque Rex Lacedæmoniorum Antipatro bellum fecit.

Darii Prætores, qui prælio apud Iffon super fuerant, cum omni manu, quæ fugientes sequuta fuerat, assumpta etiam Cappadocum, & Paphlagonum juventute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus Prætor Alexandri Lydiæ præerat, qui quamquam plerosque militum ex præsidiis ad Regem dimiserat, tamen Barbaris spreis, in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit. Tribus præliis alia, atque alia regione commissis, Perse funduntur. Eodem tempore Classis Macedonum ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellepontioram recuperandam a Dario erat missus, captis ejus, aut demeritis navibus, superat. A Mileiis deinde Pharnabazus Præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum petit. Has quoque insulas præsidiis occupat, pecunia multat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europæ, Asiæque Regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque, & Crætæ arma commoverat. Agis Lacedæmoniorum Rex, octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos

repe.

repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniae Praefecto moliebatur. Cretenses has, aut illas partes sequuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certamen, ex quo caetera pendebant, intuente fortuna.

CAPUT V.

Tyri laus. Donum Tyriorum Alexandro missum. Alexander prohibetur urbis aditus. Descriptio maris Tyrii, & urbis.

JAM tota Syria, jam Phoenice quoque, excepta Tyro, Macedonum erant. Habebatque Rex castra in continenti, a qua urbem angustum fretum dirimit. Tyrus & claritate, & magnitudine ante omnes urbes Syriae, Phoenicesque memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quam Imperium. Coronam igitur auream Legati donum afferebant, comaeatuique large, & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis, accipi iussit; benigneque Legatos alloquutus, Herculi (quem praecipue Tyrii colerent) sacrificare velle se dixit. Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipsos genus ducere, se vero, ut id faceret, etiam Oraculo monitum. Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede, quam Palatyrion ipsi vocant, ibi Regem Deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaque, *Vos quidem*, inquit, *fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis; sed brevi ostendam, in continenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos monere amici coeperunt, ut Regem, quem Syria, quem Phoenice receperat, ipsi quoque urbem intrare paterentur. At illi, loco satis fisci, obsidionem ferre decreverunt. Namque urbem a continenti quatuor stadiorum fretum dividit, Africo maxime objectum, crebros ex alto fluctus in littus evolvens. Nec accipiendo operi, quo Macedones continenti insulam jungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus obstabat. Quippe vix leni, & tranquillo mari moles agi possunt: Africus vero prima queque congesta pulsus maris illius subruit. Nec ulla tam firma moles est, quam non excedant undae per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus existit, summi operis fastigio superfusa. Praeter hanc difficultatem, haud minor alia erat. Muros, turreseque urbis praetulum mare ambiebat. Non tormenta, nisi e navibus procul excussa, emitti, non scalae moenibus applicari poterant. Praeceptum in salum murus pedestre interceperat iter: Naves non habebat Rex, & si admovisset, pendentes, & instabiles missilibus arceri poterant.

CAPUT VI.

Carthaginensium Legati firmant Tyrios contra Alexandrum. Prodigia urbi exitium portendentia.

15 **I**nter quæ haud parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginensium Legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant. Quippe Carthaginem Tyrii considerant, semper parentum loco culti. Hortari ergo Poeni cœperunt, ut obditionem forti animo paterentur, brevi Carthagine auxilia ventura. Namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros, turresque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt, opificesque, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt. Ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed, cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impositum esset, admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse dicuntur. Idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque, cum forte panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas notaverunt; terrorique Rege, Aristander peritissimus Vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum; contra, cum ab interiori parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere.

CAPUT VII.

Tyrii Alexandri Legatos de pace missos occidunt. Difficultas obsidionis, desperatio militis, Alexandri hortatio

Alexander cum & classem procul haberet, & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit; quos Tyrii contra jus gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atque ille suorum tam indigna nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed ante jacienda moles erat, quæ urbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incescit, cernentium profundum mare, quod vix Divina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur. Exæstulare semper fretum, quoque arctius volutetur inter insulam, & continentem, hoc acrius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somna oblatam esse pronuntiat, dexteram porrigentis: illo Duce, illo aperiante, in urbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium jura violata referebat. *Unam esse*

esse urbem, quæ cursum victoris moravi ausa esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castiget. Satisque omnibus stimulatis, opus orfus est.

C A P U T VIII.

Incipit aggerem jacere per mare. Tyrii obnituntur. Expeditio interim in Arabes.

Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente. Materies ex Libano monte ratibus, & turribus faciendis vehebatur. Jamque a fundo maris in altitudinem modicam opus excreverat. Nondum tamen aquæ fastigium æquabat; & quo longius moles agebatur a littore, hoc magis, quicquid ingerebatur, præalut abforbebat mare: cum Tyrii, parvis navigiis admotis, per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos, dorso, sicut jumenta, onera gestare. Interrogabant etiam, num major Neptuno esset Alexander? Hæc ipsa infectatio alacritatem militum accendit. Jamque paululum moles aquam eminebat, & simul aggetis latitudo crescebat, urbiq; admovebatur; cum Tyrii, magnitudine molis, cujus incrementum eos ante sefellerat, conspecta, levibus navigiis nondum commissum opus circuire cœperunt, missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum & removere, & appellere scaphas in expedito non esset, ad curam semetipsum tuendi ab opere converterant. Igitur ex jumentis coria, velaque jussit obtendi, ut extra telum jactum essent: duasque turres ex capite molis erexit, a quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent. Contra Tyrii navigia procul a conspectu hostium littori appellunt, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obruncant. In Libano quoque Arabum agrestes, incompositos Macedonas adorti, triginta fere interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum dividere copias coegit. Et, ne segniter assidere uni urbi videretur, operi Perdiccam, Craterumque præfecit: ipse cum expedita manu Arabiam petit.

C A P U T IX.

Stratagemata Tyriorum, clades Macedonum, operis everfio, restitutio aggeris, varia Tyriorum artes.

Inter hæc Tyrii navem magnitudine eximia, faxis, arenaque a puppi oneratam, ita ut multum prora emereret, bitumine, ac sulphure illitam, remis concitaverunt. Et cum magnam vim venti vela quoque conceperunt, celeriter ad molem successit. Tunc prora ejus accensa, remiges desiluere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium cœpit, quod, priusquam posset occurrere, turres, & cætera opera in capite molis posita

comprehendit. At qui desilierant in parva navigia, fa-
 mes, & quiddam alendo igni aptum erat, in eadem ope-
 ra ingerunt. Jamque non modo Macedonum turres, sed
 etiam summa tabulata conceperant ignem; cum ii, qui
 in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim,
 armis omisiss, in mare semetipsi immitterent. At Tyrii,
 qui capere eos, quam interficere maluerunt, natantium
 manus stipitibus, saxisque lacerabant: donec debilitati,
 impune navigiis excipi possent. Nec incendio solum ope-
 ra consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus
 motum ex profundo mare illisit in molem. Crebrisque
 fluctibus compages operis verberata se laxavere, saxaque
 interfluens unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapi-
 dum cunctis, quibus injecta terra sustinebatur, præcep-
 s in profundum ruit. Tantæque molis vix ulla vestigia in-
 venit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod in adver-
 sis rebus solet fieri) alius in alium culpam referebat,
 cum omnes verius de sævitia maris queri possent. Rex
 novi operis molem orsus, in adversum ventum, non late-
 re, sed recta fronte direxit, quod cætera opera velut sub
 ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri ad-
 jecit, ut turres in medio erectæ, procul teli jactu abes-
 sent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum jacie-
 bant, deinde saxis onerabant, rursusque cumulo eorum
 alias arbores injiciebant: tum humus aggerebatur, super
 quam alia strue saxorum, arborumque cumulata, velut
 quodam nexu continens opus junxerant. Nec Tyrii, quid-
 quid ad impediendam molem excogitari poterat, segni-
 ter exequabantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul
 hostium conspectu subibant aquam. Occulto lapsu ad
 molem usque penetrabant, falcibus palmites arborum
 eminentium ad se trahentes, quæ ubi sequutæ erant, ple-
 ræque secum in profundum dabant: tum levatos onere sti-
 pites, truncosque arborum haud ægre moliebantur, dein-
 de totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, funda-
 mento lapsa, sequebatur.

CAPUT X.

*Classis Alexandri ad Tyrum oppugnandam comparata,
 quam tempestas vexat.*

Ægro animi Alexandro, & utrum perseveraret, an
 abiret, satis incerto, classis Cypro advenit: eodemque
 tempore Cleander, cum Græcis militibus in Asiam nuper
 advectus, centum, & nonaginta navium classem in duo
 dividit cornua. Levum Pythagoras, Rex Cypriorum,
 cum Cratæro tuebatur: Alexandrum in dextero quinque-
 nis Regia vehebat. Nec Tyrii, quanquam classem
 habebant, ausi navale inire certamen, triremes omnes
 ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex invectus,
 ipsas demersit. Postera die, classe ad mœnia ad-
 mota, undique tormentis, & maxime arietum pulsu,
 muros

muros quatit. Quos Tyrii, raptim obstructis saxis, referunt, interiorem quoque murum, ut, si prior fessisset, illo se tuerentur, undique orbi. Sed undique vis mali urgebat. Moles intra teli iactum erat: classis moenia circumibat. Terrestri simul, navalique clade obruebantur. Quippe binas quadriremes Macedones inter se ita junxerant, ut proræ cohærent, puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent. Hoc puppium interval- lum, antennis, asseribusque validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleve- rant. Sic instructas quadriremes ad urbem agebant. Inde anisilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem (sicut dictum est paratam) circumire urbem jubet. Jamque naves urbi undique admovebantur, & Tyrii desperatione torpebant; cum subito spissæ nubes intendere se cælo, & quidquid lucis internitebat, effusa caligine extinc- tum est: Tum inhorrescens mare paulatim levari, deinde acriori vento concitatum fluctus cecere, & inter se navigia collidere. Jamque scindi cœperant vincula, qui- bus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Ne- que enim conferta navigia ulla ope in turbido regi pote- rant. Miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat. Et, quod in hujusmodi casu accidit, periti ignavis parebant: quippe gubernatores alias imperare soli- ti, tum metu mortis iussa exequiebantur. Tandem remis pertinacius everberatum mare, velut experientibus navigia classicis cessit, appulsæque sunt littori lacerata pleraque.

C A P U T XI.

*Legati Carthaginiensium negant parensibus auxilium. Ty-
rii imbellem urbem Carthaginem mittunt. Prodigium
Apollinis aperitur: Legati suadent, us sacrum hominis
hostia fiat, Tyrii sacrilegium horrent.*

Idem diebus forte Carthaginiensium Legati triginta superveniunt, magis obsecris solatium, quam auxilium. Quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de Impe- rio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani tunc Africam urebant, & haud procul Carthaginis muris loca- verant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quam- quam ab ingenti spe desituti erant, sed conjuges, li- berosque devehendos Carthaginem tradiderunt, fortius, quidquid accideret, laturi, si charissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumque unus e civibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deserentis, molemque a Macedonibus in salo iactam, in sylvestrem saltum esse muta- tam; quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni, metu, aurea catena devinxere simula-
C 5

crum, atque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inferuere vinculum, quasi illo Deo Apollinem retenturi. Syraculis id simulacrum devexerant Poeni, & in majore locaverant patria. Multisque aliis spoliis urbium a semet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornaverant. Sacrum quoque, quod quidem Diis minime cordi esse crediderim, multis sæculis intermissum, repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolaretur; quod sacrilegium verius, quam sacrum, Carthaginienses, a conditoribus traditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur. Ac, nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset.

CAPUT XII.

Tyris tam acriter oppugnationem defendunt, ut Rex desperabundus de solvenda obsidione iterum deliberet, a qua fama sinistra deterretur.

Cæterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modo præsidia, sed quadam etiam nova admoovit. Namque ad applicanda navigia, quæ muros subibant, validis asseribus corvos, & ferreas manus cum unciis, ac falcibus illigaverant, ut, cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Unci quoque, & falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia jacerabant. Clypeos vero æneos multo igne torrebant, quos repletos fervida arena, cœnoque decocto, e muris subito devolvebant. Nec ulla pestis magis timebatur; quippe ubi loriam, corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat. Jacientisque arma, laceratis omnibus, queis protegi poterant, vulneribus inulti patebant. Corvi vero, & ferreæ manus tormentis emissæ, plerisque rapiebant. Hic Rex fatigatus statuerat, soluta obsidione, Ægyptum petere. Quippe, cum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, quam morari pudebat. Famam quoque, qua plura, quam armis everterat, ratus leviolem fore, si Tyrum, quasi testem se posse vinci, reliquisset. Igitur, ne quid inexpertum omitteret, plures naves admoveri jubet, delectosque militum imponi.

CAPUT XIII.

Prodigium a visa bellua, quod utrique in suam salutem interpretantur.

ET forte bellua inusitatae magnitudinis super ipsos fluctus dactis eminens ad molem, quam Macedones jecerant, ingens corpus applicuit, diverberatisque fluctibus

bus allevans semet, utrinque conspecta est: deinde a capite molis rursus alto se immerfit, ac modo super undas eminentis magna sui parte, modo superfusus fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emerfit. Utrisque lætus fuit belluæ aspectus. Macedones iter jaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii, Neptunum occupati maris vindicem abripuisse belluam ad molem brevi profecto ruituram: lætique omine eo, ad epulas dilapsi, oneravere se vino: quo graves orto Sole navigia conscendunt, redimita coronis, floribusque. Adeo victoriæ non omen modo, sed etiam gratulationem præceperant.

C A P U T XIV.

Naumachia committitur, Alexandro victore.

FOrte Rex classem in diversam partem agi jusserat, triginta minoribus navigiis relictis in littore; e quibus Tyrii duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec suorum clamore audito, Alexander classem littori, a quo fremitus acciderat, admovit. Prima e Macedonum navibus quinqueremis, velocitate inter cæteras emigens occurrit. Quam ut conspexere Tyrii, duæ e diverso in latera ejus investæ sunt: in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, & ipsa rostro iccta est, & illam invicem tenuit. Jamque ea, quæ non cohærebat, libero impetu evecta, in aliud quinqueremis latus invehebatur; cum opportunitate mira triremis e classe Alexandri, in eam ipsam, quæ quinqueremi imminabat, tanta vi impulsæ est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur & puppi. Plures deinde Macedonum naves superveniunt, & Rex quoque aderat, cum Tyrii inhiabentes remis, ægre evellere navem, quæ hærebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim Rex insequutus, portum quidem intrare non potuit, cum procul e muris missilibus submoveretur, naves autem omnes fere aut demersit, aut cepit.

C A P U T XV.

*Tyrus vi capitur, excinditur, paucis parcisur.
Elogium Tyri.*

BIduo deinde ad quietem dato militibus, jussisque & classem, & machinas pariter admovere, & undique territis instare, ipse in altissimam turrin ascendit ingenti animo, periculo majore. Quippe regio insigni, & armis fulgentibus conspicuus, unus præcipue telis petebatur. Et digna prorsus spectaculo edidit. Multos e muris propugnantes hasta transfixit, quosdam etiam cominus gladio, clypeoque impulsos præcipitavit. Quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium prope modum cohærebat. Jamque crebris arietibus saxorum

compage laxata, munimenta defecerant, & classis intraverat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus ædium obferatis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli runt in hostem, haud inulti tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat, saxa, &, quidquid mabibus fors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander, exceptis iis, qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemque tectis injici jubet. His per præcones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem a Diis petere sustinuit. Pueri, virginesque templa compleverant: viri in vestibulo suarum quisque ædium stabant, parata sævientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum præsidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippe utranque urbem Agenorem didicisse credebant) multos Tyriorum etiam protegentes ad sua perduxere navigia: quibus occultati, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc furto subdusta sævitæ sunt. Quantumque sanguinis fufum sit, vel ex hoc æstimari potest, quod intra munimenta urbis sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit Regis. Duo millia, in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus affixa per ingens littoris spatium pependerit. Carthaginensium Legatis percipit, addita denuntiatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quam oppugnari cæpte erat, capta est. Urbs & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis, condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modo, sed quodcumque classes ejus adierunt, ditiosis suæ fecit. Et, si famæ libet credere, hæc gens litteras prima aut docuit, aut didicit. Coloniarum certe ejus pene toto orbe diffuse sunt, Carthago in Africa, in Eæotia Thæbæ, Gades ad Oceanum. Credo, libero commeantes mari, sæpiusque adeundo cæteris incognitas terras, elegisse sedes juventuti, qua tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova, & externa domicilia armis sibi querere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta resovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiscit.

CAPUT XVI.

Litteræ Darii ad Alexandrum, & hujus responsum de filia ducenda, & dote.

5. **I**dem ferme diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut Regi scriptæ. Petebat, uti filiam suam (Sapsinæ erat nomen) ruptis Alexander sibi adjungeret.

ret. *Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum, & Halyn amnem sitam: inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si forte dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines, quantamcumque felicitatem habeant, invdiam tamen sentire majorem. Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani se, ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quam in illa etate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper inter angustias posse deprehendi. Trans-eundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, & Araxen, & Hydaspem, magna munimenta Regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos, Oceani at-colas, quando aditurum? vel Sogdianos, & Arachosios, nomine tantum notos, ceterasque gentes, ad Caucasum, & Tanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine pralio obeunt. Se vero ad ipsum vocare desine-ret: namque illius exitio esse venturum. Alexander his, qui litteras attulerant, respondit, Darium sibi aliena promittere; quod totum amiserit, velle petiri. Dosi sibi dari Lydiam, Joniam, Eolidem, Hellespontiorum, vic-toria sua premia: leges autem a vicloribus dici, accipi-a viclis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quamprimum Marte decerneret. Se quoque, cum transif-set mare, non Ciliciam, aut Lydiam, quippe tanti bel-li exiguam hanc esse mercedem, sed Persopolim, caput Re-gni ejus, Bactra deinde, Ebatana, ultimique Orientis oram Imperio suo destinasse. Quotcumque ille fugere potuis-set, ipsum sequi posse. Desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transisse. Reges quidem invicem hæc scriple-rant.*

C A P U T XVII.

Alexander Gazam obsidet. Græci coronam nictunt viclori. Prætores Alexandri rem bene gerunt.

Sed Rhodii urbem suam, portusque dedebant Alexan-dro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat, Philota regioni circa Tyrum iusto præsidere. Syriam, quæ Cæle appella-tur, Andromacho Parmenio tradiderat, bello, quod su-pererat, interfuturus. Rex, Hephæstione Phœnicis oram classe prætervehi iusto, ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit. Iisdem fere diebus solemne erat lu-dricum Isthmiorum, quod conventu totius Græciæ ce-lebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum tempo-raria ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad Regem, qui ob res pro salute Græciæ, ac liberta-te gestas, coronam auream donum victoriæ ferrent. Iidem paulo ante incertæ famæ captaverant auram, ut, quocumque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur. Cæterum non ipse modo Rex obibat urbes, Impe-

Imperii jugum adhuc recusantes, sed Prætores quoque ipfius egregii duces pleraque invaferant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne Prætorè Darii superato, Miletum cepit: Amphoterus, & Hegilochus, centum sexaginta navium claſſe, infulas inter Achajam, atque Afiam, in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedos quoque recepta, incolis ultro vocantibus. Statuerant & Chium occupare. Sed Pharnabazus Darii Prætor, comprehenſis, qui res ad Macedonas trahabant, rurfus Apollonidi, & Athenagoræ, fuarum partium viris, urbem cum modico præſidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obſidione urbis perfeverabant, non tam ſuis viribus, quam ipſorum, qui obſidebantur, voluntate. Nec feſellit opinio. Namque inter Apollonidem, & duces militum orta ſeditio, irrupendi in urbem occaſionem dedit. Cumque porta effraſta cohors Macedonum intraſſet, oppidani, olim conſilio proditionis agitato, aggregant ſe Amphothero, & Hegilochis: Perſarumque præſidio caſo, Pharnabazus cum Apollonide, & Athenagora, vincti traduntur: duodecim triremes cum ſuo milite, ac remige, præter eas, triginta navis, & piratici lembi, Græcorumque tria millia a Perſis mercede conducta. His in ſupplementum copiarum ſuarum diſtributis, piratiſque ſupplicio affectis, captivos remiges adiecere claſſi ſuæ. Forte Ariſtonicus Methymnæorum Tyrannus, cum piraticis navibus, ignarus omnium, quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus clauſtra ſucceſſit Interrogatufque a cuſtodibus, quis eſſet, Ariſtonicum ad Pharnabazum venire reſpondit. Illi, Pharnabazum quidem jam quietſcere, & non poſſe tum adiri, cæterum patere ſocio, atque hoſpiti portum, & poſtero die Pharnabazi copiam fore, affirmant. Nec dubitavit Ariſtonicus primus intrare. Sequuti ſunt Ducem piratici lembi; ac, dum applicant navigia crepidini portus, objicitur a vigilibus clauſtrum, & qui proximi excubabant, ab iſdem excitantur. Nulloque ex his auſo repugnare, omnibus catenæ injectæ ſunt. Amphothero deinde, Hegilochoque traduntur. Hinc Macedones tranſiere Mitylenem, quam Chares Athenienſis nuper occupatam duorum millium Perſarum præſidio tenebat. Sed, cum obſidionem tolerare non poſſet, urbe tradita, pactus, ut incolumi abire liceret, Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

CAPUT XVIII.

Bellum reparat Davius, Bactrianos evocat cum Beſſo non gratis ſuſpecto.

Darius desperata pace, quam per litteras, Legatoſque impetrari poſſe crediderat, ad reparandas vires, bellumque impigre renovandum intendit. Duces ergo copiarum Babyloniani convenire: Beſſum quoque Bactrianorum

norum ducem, perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingeniis, multumque a Perfarum luxu abhorrentibus, siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & rapto vivere assueta; semperque in armis erant. Sed Bessus, suspecta perfidia, haud sane æquo animo in secundo se continens gradu, Regem terreat. Nam, cum Regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur.

C A P U T XIX.

Gaza duobus mensibus obsessa tandem cum magno periculo Regis expugnatur. Bessis Prætoris supplicium.

CÆterum Alexander, quam Regionem Darius petisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat; more quodam Perlarum, arcana Regum mira celantium fide. Non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta. Vetus disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quamulum probrum. Nec magnam rem magis sustineri posse credunt a' eo, cui tacere grave sit, quod homini facilitum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Bessis eximie in Regem suam fidei, modicoque præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander, æstimato locorum situ, agniculos iussit; facili, ac levi humo acceptante occultum opus. Quippe multam arenam vicinum mare evomit; nec saxa, cotefque, quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicerere non possent, opus orsus, ut a sensu ejus averteret, turres muris admoveri iubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, desidente sabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat. Multique vulnerabantur impune, cum idem recipiendis, qui admovendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circumdari iussit. Ortoque Sole, priusquam admoveret exercitum, opem Deum exposcens, sacrum patrio more faciebat. Forte prætervolans corvus, glebam, quam unguibus ferebat, subito omisit: quæ cum Regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem avis in proxima turre confedit. Illita erat turris bitumine, ac sulphure, in qua alis hærentibus frustra se allevare conatus, a circumstantibus capitur. Digna res visa, de qua Vates consulerentur. Et erat Rex non intactus ea superstitione mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterum periculum esse, ne Rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quamquam unam urbem sibi, quo minus securus Ægyptum intraret, obflare

obstare ægre ferebat; tamen paruit Vati, signumque receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis, egressive porta, recedentibus inferunt signa, cunctationem hostium fore suam occasionem rati. Sed acrius, quam constantius prælium inierunt. Quippe, ut Macedonum signa circumagi videre, repente sistunt gradum. Jamque ad Regem præliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor, lorica tamen, quam raro induebat, amicis orantibus sumpsit, & ad prima signa pervenit. Quo conspecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga, genibus Regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos iussit. At gladio Barbarus strenue in dextram translato, cervicem appetit Regis, qui exigua corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum Barbari lapsum amputat gladio, denuntiatio in illum diem periculo (ut arbitrabatur) ipse defunctus. Sed, ut opinor, inevitabile est fatum. Quippe, dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est, quam per lorica madactam, stantem in humero, medicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde sanguis manare cœpit, omnibus territis, quia nunquam tam alte penetrasse telum, lorica obstante, cognoverant. Ipse ne oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, & vulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa vel dissimulato, vel victo dolore, persisterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo, & subniti genu cœpit: quem proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis interfectum ratus, urbem ovans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere, aggerem, quo moenium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subruere iussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum, novum extruxere munimentum. Sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima pestis urbis fuit, cuniculo subrutus murus, per cujus ruinas hostis intravit. Ducebat ipse Rex antesignanos. Et, dum incautius subit, saxo crus affigitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoque accensus, quod duo in obfisione urbis ejus acceperat vulnera. Betim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum, deseruerant sui. Nec tamen segnus prælium capebat, lubricis armis, suo pariter, atque hostium sanguine: cum undique circumdato Alexander, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutem etiam in hoste miratus, Non, ut voluisti inquit, morieris, Beti, sed quiddid tormentorum in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita. Ille non interrito modo, sed contumaci quoque vultu

vultu intuens Regem, nullam ad minas ejus reddidit vocem. Tum Alexander, Videtisne obfinatum ad tacendum? inquit, num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil aliud, certe gemitu interpolabo. Iram deinde vertit in rabiem; jam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora trajecta sunt, religatumque ad currum traxere circa urbem equi, gloriante Rege, Achillem, a quo genus ipse duceret, imitatum se esse poena in hostem capienda. Cecidere Perfarum, Arabumque circa decem millia; nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo Regis: qui Ægyptum adire festinans, Amyntam cum decem tremibus in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Namque præliis etiam secundis atterebantur copiae, devictarumque gentium militi minor, quam domestico fides habebatur.

C A P U T XX.

Ægypto expugnata Hammonis Jovis sedem cum magno periculo adis. Ejusdem loci descriptio.

ÆGyptii olim Perfarum opibus insensu, quippe avare, & superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus ejus erexerant animos, utpote qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario Imperio venientem læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquam a Gaza copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc Castra Alexandri vocant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere iussis, ipse cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus est. Nec sustinere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Jamque haud procul Memphi erat. In cujus præsidio Mazæces Prætor Darii relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque Regiam supellestem tradidit. A Memphi, eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat. Compositisque rebus, ita ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Jovis Hammonis Oraculum statuit. Iter expeditis quoque, & paucis vix tolerabile ingrediendum erat. Terra, celoque aquarum penuria est: steriles arenæ jacent, quas ubi vapor solis accendit, fervido solo exurentem vestigia, intolerabilis æstus existit. Luctandumque est non tantum cum ardore, & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigia cedens, ægre moventur pedes. Hæc Ægyptii vero majora jactabant. Sed regem cupido animam stimulabat ædeundi Jovem, quem generis sui auctorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebatur esse, aut credi volebat. Ergo cum iis, quos

quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eo Legati Cyrenensium dona attulere, pacem, &, ut adiret urbes suas, petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque conjuncta, destinata exequi pergit. Ac primo quidem, & sequenti die tolerabilis labor visus, nondum tam vastis, nudisque solitudinibus aditis, jam tamen sterili, & emoriente terra. Sed, ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus, quam profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli devexerant, & in arido solo, ac fervido sabulo nulla erat. Ad hæc Sol omnia incenderat, siccaque, & adusta erant omnia: cum repente sive illud Deorum munus, sive casus fuit, obductæ cælo nubes condidere Solem, ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enimvero, ut largum quoque imbrem excusserunt procellæ, pro se quisque excipere eum, quidam ob sitim impotentes sui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumptum est. Jamque haud procul Oraculi sede aberant; cum complures corvi agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes: & modo humi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se penitus levabant, antecedentium, interque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecratam Deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudines, ita undique ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente Sole, contacta est, multique fontes, dulcibus aquis passim manantibus, alunt sylvas. Cæli quoque mira temperies, verno tempore maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Æthiopum, Meridiem versus Arabes, Trogloditis cognomen est. Horum regio usque ad Rubrum mare excurrit: at qua vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Scenitas vocant: a Septentrione Nasamones sunt, gens Syrtica, navigiorum spoliis quæstuosa. Quippe obident littora, & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos Hammonios vocant, dispersis tuguriis habitant: medium nemus pro arce habent triplici muro circumdatum. Prima munitio Tyrannorum veterem Regiam claudit: in proxima conjuges eorum cum liberis, & pellicibus habitant; hic quoque Dei Oraculum est: ultima munimenta, satellitum, armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Hammonis nemus. In medio habet fontem, aquam Solis vocant. Sub lucis ortum tepida manat; medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit; inclinato in vesperam, calefcit; media nocte, fervida exæstuat; quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrefcit, donec sub ipsum diei ortum assueto tempore languescat. Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodaverunt.

runt. Umbilico tenus arieti similis est habitus, smaragdo, & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant Sacerdotes, multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus: sequuntur matronæ, virginesque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat Oraculum. At tum quidem Regem, propius adeuntem, maximus natu e Sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Jovem reddere affirmans. Ille vero & accipere se ait, & agnoscere, humanæ sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis Imperium fati sibi destinaret Pater. Vates æque in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere, an omnes parentis sui interfectores poenas dedissent. Sacerdos, parentem ejus negat ullius scelere posse violari: Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia. Adjecit, invictum fore, donec excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto, dona & Sacerdotibus, & Deo data sunt. Permissumque amicis, ut ipsi quoque consularent Jovem. Nihil amplius quæserunt, quam, an auctor esset sibi Divinis honoribus colendi suum Regem. Hoc quoque acceptum fore Jovi Vates respondit, ut ipsi victorem Regem Divino honore colerent. Vere, & salubriter æstimanti fidem Oraculi, vana profecto responsa videri potuissent. Sed fortuna, quos uni sibi credere coegit, magna ex parte avidos gloriæ magis, quam capaces facit. Jovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam jussit. Rerum gestarum famam dum augere vult, tali appellatione corripit. Et Macedones assueti quidem Regio Imperio, sed majore libertatis umbra, quam cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quam aut ipsis expetiebat, aut Regi, averfati sunt. Sed hæc sua quæque temporis referrentur: nunc cætera exequi pergam.

C A P U T XXI.

Alexandria non sine prodigiis conditur. Ægyptus Præf. His regenda traditur. Hector Parmenionis F. Nilo perit. Ufusculus Andromachus præses Samaria. Tyrannorum supplicia. Legationes Græcorum. Cyprii Reges donis culti. Amphoterus contra piratas mittitur, Herculi Tyrio Alexander operatur.

Alexander ab Hammone rediens, ut ad Mareotim & paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut apparuit, magnæ sedis insulam haud capaceam, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nominis auctoris. Complexus, quidquid loci est inter paludem, & ma-

re, octoginta stadiorum muris ambitum destinat. Et, qui ædificandæ urbi præsent, relictis, Memphin petit. Cupido haud injusta quidem, cæterum intempestiva incesserat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere. Memnonis, Tithonique celebrata Regia, cognoscendæ vetustatis avidum trahebat pene extra terminos Solis. Sed imminens bellum, cujus multo major supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æschylum Rhodium, & Peucestem Macedonem, quatuor millibus militum in præsidium regionis ejus datis. Clausura Nili fluminis Polumenem tueri jubet: triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Ægypto junctæ est, præpositus Apollonius; vestigalibus ejusdem Africæ, Ægyptique Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam jussis, novam urbem magna multitudine implevit. Fama est, cum Rex urbis futuræ muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse, & polenta esse passas. Cumque id omen pro tristi a plerisque esset acceptum, respondiße Vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta præbituram. Regem, cum secundo anne defueret, assequi cupiens Hector, Parmenionis filius, eximio ætatis flore, in paucis Alexandro charus, parvum navigium conscendit, pluribus, quam capere posset, impoñtis. Itaque merâ navis omnes destituit. Hector diu flumini obluçtatus, cum madens vestis & astricti crepidis pedes natate prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit: & ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus, & periculum intenderant, nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est; Rex amissi ejus desiderio vehementer afflictus est: repertumque corpus magnifico extulit funere. Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ. Vivum Samaritæ cremaverant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta maxima celeritate potuit, contendit. Advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui Prætorem interemerant. Tyrannos, inter eos Methymnæorum Aristonicum, & Chrysolæum, popularibus suis tradidit; quos illi e muris ob injurias tortos necaverunt. Atheniensium deinde, Rhodiorumque, & Chiorum Legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur, & ut captivi Græcorum suis restituerentur, orabant. Rhodii, & Chii de præsidio querebantur. Omnes ea, quæ desiderare visi, impetraverunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes suas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obsides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque Regibus, qui & a Dario defecerant ad ipsum, & oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis Præfectus ad liberandam

Cretam missus (namque & Perfarum, & piratarum armis pleraque ejus insulæ obsidebantur) ante omnia mare a piraticis classibus vindicare iussit. Quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque Rege converso. His compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum triginta pateris dicavit. Imminenque Dario iter ad Euphratem pronuntiari iussit.

C A P U T X X I I.

Darius Babylone collectas copias, & instructas movet ad Tigrim, quem cum Lyco transiit, & castra ad Bummellum ponit. Mazæus regionem vastat.

AT Darius, cum ab Ægypto divertisse in Africam hoc stem comperisset, dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora Regni sui peteret, haud dubie potentior auctor præsens futurus ultimis gentibus impigre bellum capeffendi, quas ægre per Præfectos suos moliebatur. Sed ut idoneis auctoribus fama vulgavit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petiturum, haud ignarus, quam strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi iussit. Bactriani, Scythæque, & Indi convenerant. Nam & cæterarum gentium copiarum partibus simul adfuerunt. Cæterum, cum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant: quæ summa cura comparabantur. Equitibus, equisque tegumenta erant ex ferreis laminis, serie inter se connexis. Quis antea præter jacula nihil dederat, scuta, gladiique adiciebantur, equorumque domandi greges pedibus distributi sunt, ut major pristino esset equitatus. Ingensque (ut crediderat) terror hostium, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, sequutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant. Utrinque a jugo ternos direxerant gladios; & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum. Aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram demissæ, quidquid obvium concitatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias movit. A parte dextra erat Tigris, nobilis fluvius, levam tegebat Euphrates. Agmen Mesopotamiæ campos impleverat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropacem Equitum Præfectum cum mille delectis præmisit. Mazæo Prætori sex millia data, quibus hostem transitu amnicerret: eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur, atque ureret. Quippe credebat inopia debellari posse, nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus, alii terra, alii Tigri amne subvehabantur. Jam pervenerat ad Arbëllamvicum, nobilem sua clade facturus. Hic commeatum, farcinarumque majore parte deposita, Lycum amnem ponte junxit, & per dies quin.

quinque, sicut ante Euphratem, trajecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus, ad alterum amnem (Bumado nomen est) castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis, & vasta planities. Ne stirpes quidem, & brevia virgulta operiunt solum: liberque prospectus oculorum, etiani quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si qua campi eminebant, iussit æquari, totumque fastigium extendi.

CAPUT XXIII.

Profectio Alexandri ad Euphratem, & Tigrim. Cades Satropatis.

Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidem, tot millibus cæsis majores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi, & maxime multitudinis contemptor, undecimis castris pervenit ad Euphratem. Quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem sequi jubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere; paucis deinde non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenue hostem insequi cepit, metuens, ne interiora Regni sui peteret, sequendumque esset per loca omni solitudine, atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbelam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio. Quippe Mazæus, quæcumque adierat, haud secus, quam hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum mesu substitit. Deinde, ut speculatores præmissi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmisit: cujus altitudo primo summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum ventum est, cervices quoque æquabat. Nec sane alius ad Orientis plagam tam violentus invehitur, multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque a celeritate, qua defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes, velut divisus in cornua, circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites Rex egressus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit. Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant. Quippe, cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et, dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum amæ orta luctatio est; cumuli que sarcinarum passim fluitantes, plerosque perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma retinere, cætera se redditurum. Sed neque

que consilium, neque imperium accipi poterat. Obstrepbat hinc metus, præter hunc. invicem natantium nutus clamor. Tandem, qua leniore tractu annis aperit vadum, emertere. Nec quidquam præter paucas farcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed perpetua fortuna Regis avertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum, peditum, que in ulteriore stantibus ripa, superavit: sic angustis in Ciliciæ callibus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest, quia nunquam in discrimen venit, an temere fecisset. Mazæus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa. Demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pæonum equitum Arifsona laxatis habenis invehi jussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipue Arifsonis fuit. Præfectum equitatus Perfarum Satropasem, directâ in gutture hasta, transfixit; fugientemque per medios hostes consequutus ex equo præcipitavit, & obluçtanti caput gladio demisit; quod relatum magna cum laude ante Regis pedes posuit. Biduo ibi Rex stativa habuit; in proximum deinde iter pronuntiari jussit.

C A P U T XXIV.

Defectio Lune describitur. Inde trepidatio exercitus, & mutatio, ac prope seditio. Ratio defectiois explicata. Fausta portenta. Profectio, ignis extinctio, copia frumenti reperta, exploratores capti, vel casti.

SEd prima fere vigilia, Luna deficiens primum nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne cœdavit. Sollicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est. Diis invitis in ultimas terras trahi se querebantur. Jam nec flumina posse adiri, nec sidera pristinum præstare fulgorem. Vastas terras, deserta omnia occurrere. In unius hominis jactationem tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philip-pum patrem, cælum vanis cogitationibus peti. Jam prope seditionem res erat, cum ad omnia interritus, Duces, principesque militum frequentes adesse Prætorio, Egyptiosque Vates, quos cæli, ac siderum peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere jubet. At illi, qui satis scirent, temporum orbis implere destinatâ vices, Lunamque deficere, cum aut terram subiret, aut Sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent vulgus, cæterum affirmant, Solem Græcorum, Lunam esse Perfarum; quoties illa deficiat, ruinam, stragemque illis gentibus portendi. Veteraque exempla recensent Perfidis Regum, quos adversis Diis pugnas-
se

næ offendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quam superstitio. Alioqui inpotens, læva, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius Vatibus, quam Ducibus suis paret. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum responsa, rursus ad spem, & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum ratus, secunda vigilia castra movit. Dextra Tigrim habebat, a læva montes, quos Gordyæos vocant. Hoc ingresso iter, speculatores, qui præmissi erant, sub lucis ortum, Darium adventare nuntiaverunt. Instructo igitur milite, composito agmine, antecedebat. Sed Perlarum exploratores erant mille ferme, qui speciem magni agminis fecerant. Quippe, ubi explorari vera non possunt, falsa per metum augurantur. His cognitis, Rex cum paucis suorum assequutus agmen refugientium ad suos, alios cecidit, alios cepit. Equitesque præmisit simul speculatum, simul ut ignem, quo Barbari cremaverant vicos, extinguerent. Quippe fugientes raptim tectis, acervisque frumenti iniecerant flammæ: quæ cum in summo hæsisent, ad interiora nondum penetraverant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est. Copia aliarum quoque rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippe urente, & populante eo terram festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo necessitas versa. Quippe Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat, jam fugere contentus, pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadiis Darium abesse compererat. Itaque ad satietatem quoque copia commeatuum instructus, quadriduo in eodem loco subritit.

CAPUT XXV.

Darii insidiatrices literæ deprehensæ. Mors uxoris Darii, & nuntius de ea ad Darium. Darii lacrymæ, & præcatio pro Alexandro casto, & regio Juvene.

INterceptæ deinde Darii literæ sunt, quibus Græci milites sollicitabantur, ut Regem interficerent, aut proderent. Dubitavitque, an eas pro concione recitaret, satis confusus Græcorum quoque erga se benevolentiam, ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum, patere vel unius insidiis Regem, nihil nefas esse avaritiæ. Sequutus consilii auctorem, castra movit. Iter facienti, Spado unus ex captivis, qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter socrus, & virginum filiarum manus collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nuntians alius supervenit. Et Rex haud secus, quam si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit æmitus. Lacrymisque obortis, quales Darius profudisset,

set, in tabernaculum, in quo mater erat Darii, defuncto affidens corpori, venit. Hic vero renovatus est mœror, ut prostratam humi vidit. Recenti malo priorum quoque admonita, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem, maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes, Alexandrum inter suas necessitudines fieri, & solatia non adhibere, sed quærere. Cibo certe abstinuit; omnemque honorem funeri patrio Perfarum more servavit, dignus hercule, qui nunc quoque tantum mansuetudinis, & continentiae ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem videret; eximiamque pulchritudinem formæ ejus, non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ. E Spadonibus, qui circa Reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus, per eam portam, quæ, quia ab hoste averfa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit: exceptusque a vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur gemens, & veste lacerata. Quem at conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potissimum timeret, incertus, *Vultus tuus, inquit, nescio quod ingens malum præfert: sed cave, miseri hominis auribus parcas. Didici enim esse infelix. Et sepe calamitatis solacium est, nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, & loqui timeo, Judibria meorum nummiarurus es mihi, & (ut credo) ipsis quoque omni tristiora supplicio? Ad hæc Tyriotes, Istud quidem procul abest, inquit. Quantuscunque enim Reginis honor ab iis, qui parent, haberi potest, tuis a victore servatus est. Sed uxor tua paulo ante excessit e vita. Tum vero non gemitus modo, sed etiam ejulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius, quia interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati. Exclamatque amens dolore: Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem servitiæ mee reddas? Odisti me, non quidem provocatus: sed finge, justum intulisse te bellum, cum firmis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam gravius esse consultum: ingenuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius flevisse, quam ipse lacrymaretur. Ob hæc ipse amantis animus in sollicitudinem, suspicionemque revolutus est, desiderium captivæ profecto a consuetudine stupri ortum esse, conjectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, sed suspirans, *Videsne in te, Tyriote, locum mendaciorum non esse? Tormenta jam hic erunt. Sed ne expectaveris per Deos, si quid tui tibi Regis reverentiæ est. Num, quod & scire expeto, & quærere pudet, ausus est & dominus, & juvenis? Ille questioni corpus offerre, Deos testes invocare, caste, sancteque habitam**

esse Reginam. Tandem, ut fides facta est, vera esse, quæ affirmaret Spado, capite velato diu flevit. Manantibusque adhuc lacrymis, veste ab ore rejecta, ad cælum manus tendens, *Dii patris, inquit, primum mihi stabilite Regnum: deinde, si de me jam transactum est, precor, ne quis Asia Rex sit, quam iste tam iustus hostis, tam misericors victor.*

CAPUT XXVI.

Ultima Davii legatio ad Alexandrum de pace. Parmenionis consilium ad pacem inclinans propter aurum. Alexandri Regis responso, se non esse mercatorem. Questus de insidiis, Dario indicit bellum.

ITaque, quamquam pace frustra bis petita, omnia in bellum consilia converterat; victus tamen continentia hostis, ad novas pacis condiciones ferendas, decem Legatos cognatorum principes misit. Quos Alexander, concilio advocato, introduci iussit. E quibus maximus natu, *Darium, inquit, ut pacem a te jam tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia, & continentia tua expressit. Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit. Pudicitia earum, que supersunt, curam, haud secus, quam parens, agens, Reginas appellas, speciem pristinae fortune retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Davii fuit, cum dimitteremur ab eo. Et ille tamen uxorem, tu hostem luges. Jam in acie stares, nisi cura te sepulture ejus moraretur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo pacem perit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea Imperio tuo finem destinabat Halyn amnem, qui Lydiam terminat: nunc, quidquid inter Hellespontum, & Euphratem est, in dorem filia offert, quam tibi tradit. Ochum filium, quem habes, pacis, & fidei obsidem retine: matrem, & duas virgines filias redde. Pro tribus corporibus triginta millia talentum auri, precatur, accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem, hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris, intueve, quantum petas. Periculosum est prae grave imperium: difficile est continere, quod capere non possis. Videsne, ut navigia, que modum excedunt, regi nequeant? Nescio, an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimia opes magne jacere locum faciunt. Facilius est quaedam vincere, quam tueri. Quanto hercule expeditius manus nostrae rapiunt, quam continent! Ipsa mors uxoris Davii te admonere potest, minus jam misericordiae tuae licere, quam licuit. Alexander Legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta Regis voluntate. Tandem Parmenio, Ante suasissem, ait, ut captivos apud Damascum redimentibus redderes;*

deves; ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui mul-
 ti vincti virorum fortium occupaverant manus. Et nunc
 magnopere censebam, ut unam animum, & duas puellas, i-
 zinerum, agminumque impedimenta, triginta millibus ta-
 lentis auri permutes. Opimum Regnum occupari posse con-
 ditione, non bello. Nec quenguam alium inter Istrum, &
 Euphratem possedisse terras, ingenti spatio, intervalloque
 discretas. Macedoniam potius respiceres, quam Bactra, &
 Indos intuereris. Ingrata oratio Regi fuit. Itaque, ut fi-
 nem dicendi fecit, Es ego, inquit, pecuniam, quam glo-
 riam malle, si Parmenio essem. Nunc Alexander, de
 paupertate securus sum, & me non mercatorem memini
 esse, sed Regem. Nihil quidem habeo venale: sed fortu-
 nam meam utique non vendo. Captivos si placet reddas,
 honestius dono dabimus, quam pretio remitteremus. Intro-
 ductis deinde Legatis, ad hunc modum respondit: Nun-
 tiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervaca-
 neam esse; & me, que fecerim clementer, & liberaliter,
 non amicitiae ejus tribuisse, sed naturae meae, nec adver-
 sus calamitates, sed adversus hostium vires contendere.
 Bellum cum caperis, & feminis gerere non joleo; arma-
 tus sit, oportet, quem oderim. Quod si saltem pacem bo-
 na fide pereret, deliberarem forsitan, an darem. Verum
 enim vero, cum modo milites meos literis ad prodicionem,
 modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitos; ad
 internecionem mihi persequendus est, non ut justus hostis,
 sed ut percussor veneficus. Condiciones vero pacis, quas
 fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quae post Eu-
 phratem sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me affamini?
 nempe ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam
 promittit, terminum castra mea transeant. Hinc me de-
 pellite, ut sciam vestrum esse, quod ceditis. Eadem li-
 beralitate dat mihi filiam suam; nempe quam scio alicui
 servorum ejus nupturam. Multum vero mihi praestat, si
 me Mazaeo generum praeponeis. Ite, nuntiate Regi vestra,
 & que amisit, & que adhuc habet, praemia esse belli.
 Hoc regente utriusque terminos Regni, id quaeque habi-
 turum, quod proxima lucis assignatura fortuna est. Et
 me in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperem, sed ut
 aliis darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi,
 facerem forsitan, quae petit. Ceterum nec mundus duobus
 Solibus potest regi, nec duo summa Regna salvo statu
 terrarum potest habere. Proinde aut deditionem hodie,
 aut in crastinum bellum parat. Nec aliam sibi, quam
 expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent,
 quod bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod
 spe pacis non frustraretur: ipsos petere, quamprimum di-
 mittantur ad Regem, eum quoque bellum parere debere.
 Dimissi nuntiant, adesse certamen. Ille quidem confestim
 Mazaeum cum tribus millibus equitum ad itinera, quae
 hostis petiturus erat, occupanda praemisit.

Alexander composito agmine pergît ad hostem. Mazæus iter explorat. Darii copie recensentur.

Alexander, corpori uxoris ejus justis perſolutis, omnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico præſidio relicto, ad hoſtem contendit. In duo cornua diviſerat peditem, in utrunque latus equite circumdato. Impedimenta ſequebantur agmen. Præmiſſum deinde cum Scythiſ equitibus Menidam jubet explorare, ubi Darius eſſet. At ille, cum Mazæus haud procul conſediſſet, non auſus ultra procedere, nihil aliud, quam fremitum hominum, hinnitumque equorum exaudiſſe nuntiat. Mazæus quoque, conſpectis procul exploratoribus, in caſtra ſe recipit adventus hoſtium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem jubet, aciemque diſponit. In lævo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum. Dahæ totidem, & Arachofii, Suſique quatuor millia explebant. Hos centum ſalcati curruſ ſequebantur. Proximus quadrigis erat Beſſus, cum octo millibus equitum, item Bactrianiſ. Maſſagetæ 11. millibus agmen ejus claudebant: pedites hiſ plurium gentium non miſtas, ſed ſuæ quiſque nationiſ junxerant copias. Perſas deinde cum Mardis, Sogdianiſque Ariobarzanes, & Oriobates ducebant. Illiſ partibus copiarum Orſines præerat, a ſeptem Perſiſ oriundus, ad Cyrum quoque nobiliſſimum Regem originem ſui referens. Hos aliæ gentes, ne ſociiſ quidem ſatis notæ, ſequebantur. Poſt quas quinquaginta quadrigas Phradataſ magno Caſpianorum agmine antecedebat. Indi, cæterique Rubri maris accollæ, nomina verius, quam auxilia, poſt curruſ erant. Claudebatur hoc agmen aliſ ſalcatis curribuſ quinquaginta: queiſ peregrinum militem ad junxerat. Hunc Armenii, quos Minores vocant, Armenioſ Babylonii, utroſque Belitæ, & qui montes Coſæorum incolabant, ſequebantur. Poſt hoſ ibant Gortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medoſ quondam ſequuti, ſed jam degeneres, & patrii moriſ ignari. Applicuerat hiſ Phrygas, & Cataonas. Parthienorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia proſecti tenent, claudebant agmen. Hæc ſiniſtri cornuſ acieſ fuit. Dextrum tenebat natio majoriſ Armeniæ, Caduſique, & Capadoces, & Syri, & Medi. Hiſ quoque ſalcati curruſ erant quinquaginta. Summa totiſ exercitiſ, equiteſ centum quadraginta quinque millia, pedeſtriſ acieſ ſexcenta millia expleverat: Hoc modo inſtructi, decem ſtadia procedunt, juſſique ſubſiſtere, armati hoſtem expectabant.

CAPUT XXVIII.

Panicus timor militem Alexandri ex vana specie Cali invadit, quem sua prudentia Rex excussit.

Alexandri exercitum pavor, cujus causa non suberat, invasit. Quippe lymphati trepidare coeperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cali fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciem. Flammæque ex Darii castris splendere, velut illatas temere præfidiis, credebant. Quod si percussis Mazæus, qui præsidebat itineri, supervenisset, ingens clades accipi potuit. Ille segnīs in eo, quem occupaverat, tumulo fedet, contentus non laceffi. Alexander, cognito pavore exercitus, signum, ut consisterent, dari, ante ipsos arma deponere, ac levare corpora jubet, admonens, nullam subiti causam esse timoris, hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma, & animos recepere. Nec quidquam ex præsentibus tutius visum est, quam in eodem loco castra munire.

CAPUT XXIX.

Mazæus cum Persis collem deserit, quem Macedo occupat, ibidemque castra ponit, unde & aciem hostium prospicit. Fluctuat idem animo. De pugna ratione deliberrat. Unus contra omnes aperto campo, claro Sole, non noctu more latronum in tenebris pugnandum statuit.

Postero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, considerat, sive metu, sive quia speculari modo justus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt. Nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, universam quidem rei faciem non abstulit, cæterum agminum discrimina, atque ordinem prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos; fremitusque tot millium, etiam procul stantium aures impleverat. Fluctuare animo Rex, & modo suum, modo Parmenionis consilium sera æstimatione perpendere: Quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor, aut sine clade non posset. Movebat etiam eum multitudo hostium, respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque, cum spes metum vinceret, periculosius bellum differre ratus, ne desperatio suis cresceret, dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pœonia præcedere jubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extendit. Utrumque cornu equites tegebant. Jamque nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat: &

Macedones sive alacritate, sive tædio expectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & a Perlis, nemora, vallisque circumjectas terribili sono inpleverat. Nec jam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumulo castra munire, vallum jaci iussit. Strenueque opere perfecto, in tabernaculum, Rex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat. Armis insignibus equi, virique splendebant. Et omnia intentiore cura præparari, sollicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat. Ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio peritissimus inter Duces artium belli, furto, non prælio opus esse censebat. *Intempesta nocte opprimi posse hostes. Discordes moribus, linguis, ad hæc somno, & improvise periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdum primum terribiles occursum facies Scytharum, Bactrianorumque; hirta illis ora, & insonas comas esse, præterea eximiam vastorum magnitudinem corporum. Vanis, & inanibus militem magis, quam iustis formidinis causis moveri. Deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non in Cilicia angustis, & inuis callibus, sed in aperta, & lata planitie dimicandum fore.* Omnes ferme Parmenioni assentiebantur. Polypercon haud dubie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur. Quem intuens Rex (namque Parmenionem nuper acrius, quam vellet, increpitum, rursus castigare non sustinebat) *Larynculorum, inquit, & surum ista solertia est, quam præcipitis mihi. Quippe illorum votum unicum est, fallere. Meæ vero gloriæ semper aut absentiam Davii, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar. Palam luce aggredi certum est. Malo, me fortune poeniteat, quam victoria pudeat. Ad hæc illud quoque accedit: vigiliis agere Barbaros, & in armis stare, ut ne decipi quidem possint, compertum habeo. Itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos ad corpora curanda dimisit.*

CAPUT XXX.

Utriusque Regis suprema noctis, que pugnam præcessit, sollicitudo explicatur.

Darius illud, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse conjectans, frenatos equos stare, magnamque exercitus partem in armis esse, ac vigilias intentiore cura servari iusserat. Ergo ignibus tota ejus castra fulgebant. Ipse cum Ducibus, propinquisque agmina in armis stan-

stantium circumibat, Solem, & Martem, sacrumque, & æternum invocans Ignem, ut illis dignam veteri gloria, majorumque monumentis fortitudinem inspirarent. Et profecto si qua Divinæ opis auguria humana mente concipi possent, Deos stare secum, illos nuper Macedonum animis subitam incussisse formidinem, adhuc lymphatos ferri, agique, arma jacentes. Expetere præsidēs Perfarum Imperii Deos debitas a vecordibus pœnas. Nec ipsum Ducem saniozem esse. Quippe ritu ferarum prædam modo, quani expeteret, intuentem, in perniciem, quæ ante prædam posita esset, incurtere. Similis apud Macedones quoque sollicitudo erat; noctemque, velut in eam certamine edicto, metu egerunt. Alexander non alias magis territus, ad vota, & preces Aristandrum vocari jubet. Ille in candida veste verbenas manu præferens, capite velato, præibat preces Regis, Jovem, Minervam, Victoriæque propitiantis. Tunc quidem sacrificio rite pertrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat. Modo e jugo montis aciem in dexterum Perfarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte concurrere hosti, interdum hësitare, an potius in lævum torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit.

CAPUT XXXI.

Alexander alto somno mersus, & a Parmenione excitatus, causas tam securæ quietis reddit, signum dari ad pugnam jubet, Duces ad sua munia obeunda dimittit.

TAmque luce orta, Duces ad accipiendi imperia convenerant, insolito circa Prætorium silentio attoniti. Quippe alias arcessere ipsos, & interdum morantes castigare assueverat: tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur: & non somno quiescere, sed pavore marcere credebant. Non tamen quisquam e custodibus corporis intrare tabernaculum audebat. Et jam tempus instabat; nec miles injussu Ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Jamque exire necesse erat. Tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusque nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitavit. *Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles.* Ad hæc Alexander: *Credisne, me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum sollicitudine, quæ quietem morabatur?* Signumque pugnæ tuba dari iussit. Et, cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod securus somnum cepisset, *Minime, inquit, mirum est. Ego enim, cum Darius terras u-*

veres, vicos exscinderes, alimenta corrumperes, potens metus non eram. Nunc vero quid metuum, cum acie decernere pares? Hercule votum meum implevit. Sed hujus quoque consilii ratio postea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisque præest. Ego jam adeo, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis aderat, uti solebat. Tuuc quoque munimento corporis sumpto processit ad milites.

CAPUT XXXII.

Alexander sola vultus hilaritate militem excitat ad spem victoriæ. Copias in duo cornua dispersit, singulis Ducees præficit, alis equitum latera firmat, subsidia opportunè collocat, aciem versatilem facit, impedimenta in colle seponit. Ipse dextro, Parmenio sinistro cornu præest.

HAud alias tam alacrem viderant Regem, & vultu ejus interrito, certam spem victoriæ augurabantur. Atque ille prorupto vallo exire copias jubet, aciemque disponit. In dextro cornu locati sunt equites, quos agmen appellant. Præerat his Clytus, cui junxit Philotæ turmas; cæterosque Præfectos equitum lateri ejus applicuit. Ultima Meleagri ala stabat, quam phalanx sequebatur. Post phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat. In subsidiis cum manu sua Genos. Post eum Orestes, Lyncestesque. Post illos Polypercon, dux peregrini militis. Hujus agminis Amyntas princeps erat, Philagus Balacros regebat, in societatem nuper adscitos. Hæc dextri cornu facies erat. In lævo Craterus Peloponnesium equites habebat, Achæorumque, & Locrensium, & Maleon turnis sibi adjunctis. Hos Thesali equites claudabant, Philippo duce. Peditum acies equitatu tegebatur. Frons lævi cornu hæc erat. Sed, ne circumiri posset a multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit, non recta fronte, sed a latere postis, ut, si hostis circumvenire aciem tentasset, parata pugna forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adjunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos ordines avertit a fronte, ut totam aciem orbe munire. Illyrii hic erant, adjuncto milite mercede conducto. Thracas quoque simul objecerat leviter armatos. Adeoque aciem versatilem posuit, ut, qui ultimi stabant, ne circumirentur, verti tamen, & in frontem circumagi posent. Itaque non principia, quam latera, non latera munimenta fuerunt, quam terga. His ita ordinis præcipit, ut, si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent, haud dubius, sine noxa transfurfuros, si nemo se opponeret: sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrent, pavidosque ejuos telis utrinque suffoderent. Qui cornibus præerant,

erant, extendere ea iussi, ita ut nec circumvenirentur, si arctius starent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater, liberique Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico praesidio relicto. Laevum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat.

C A P U T XXXIII.

Ante praelium Bion transfuga nuntiat Alexandro, tribulos ab hoste esse humi defossos contra equitatum. Alexander interequitas ordines, & singulos hortatur ad praelium.

Nondum ad teli iactum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad Regem pervenit, nuntians, murices ferreos in terram defodisse Darium, qua hostem equites emissurum esse credebatur, notatumque certo signo locum, ut fraus vitari a suis posset. Asservari transfuga iussit, Duces convocavit; expositoque, quod nuntiatum erat, monet, ut regionem monstratam declinent, equitemque periculum edoceant. Ceterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipientem fremitu duorum agminum: sed in conspectu omnium, Duces, & proximum quemque interequitans alloquebatur. *Emissis tota terra in spem victoriae, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic amnem, Cilicique montes, & Syriam, Aegyptumque pretereuntibus raptas, ingentia spei, gloriaeque incitamenta referebat. Reprehensos ex fuga Persas pugnatos, quia fugere non possent, tertium diem iam metu exanguas, armis suis oneratos, in eodem vestigio herere. Nullum desperationis illorum majus indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos vererent, quidquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana gentium ignorarum ac extimescerent. Neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythae, quive Cadusi appellentur. Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse. Numquam ignorari viros fortes: at imbelles ex latebris suis erutos, nihil praeter nomina afferre. Macedones virtute assequutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret. Intuerentur Barbarorum inconditum agmen, alium nihil praeter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse. Itaque illinc plures stare, hinc plures dimicatorum. Nec postulare se, ut fortiter capefferent praelium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum. Se ante prima signa dimicatorum. Spondere pro se, quos cicatrices, totidem corporis decora. Scire ipsos unum pene se praedae communis exsortem in illis colendis, ornandisque usurpare victoriae premia. Haec se fortibus viris dicere. Si qui dimiles eorum essent, illa fuisse dicendum, pervenisse*

unde fugere non possent, tot terrarum spatia emensis, tot annibus, montibusque post tergum objectis, iter in patriam, & Penates manu esse faciendum. Sic Duces, sic proximi militum instincti sunt.

CAPUT XXXIV.

Darius sublimis curru, proluxa oratione hortatur suos ad prælium. Contemnit paucitatem hostis, omnia sibi favere, locum, equitatum, copias instructissimas. Fuga quoque hosti, non sibi, præclusos aditus. Rogat postremo Indigetes Deos, ut adesse præliantibus velint, & Persarum Regnum tueri.

Darius in lævo cornu erat, magno suorum agmine, delectis equitum, peditumque stipatus. Contempseratque paucitatem hostis, vanam aciem esse extentis cornibus ratus. Cæterum, sicut curru eminebat, dextra, lævæque ad circumstantium agmina oculos, manusque circumferens, Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellepontus, paulo ante domini, jam non de gloria, sed de salute, & quod saluti præponitis, de libertate pugnandum est. Hic dies Imperium, quo nullum amplius vidis atas, aut constituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta Regni Tigris, atque Euphrates evant. Ventum est eo, unde pulsus ne fuge quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habent terra. Conjuges quoque, & liberi sequuntur hanc aciem, pavata hostibus præda, nisi pro charissimis pignorum corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quæ pene immensa planities vix caperet, comparavi, equos, arma distribui, commeatus, ne tanta multitudini deessent, providi, locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cætera in vestra potestate sunt. Audeo modo vincere, samamque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnito. Tæmeritas est, quam adhuc pro virtute rimuistis. Quæ ubi primum impetum effudit, velut quadam animalia amisso aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendero paucitatem, quam Cilicie montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, & exhaustam. Nam ultimi, quos locavit aversos, terga jam præbent. Obrevi mehercule equorum unguis possunt, etsiamsi nil præter saleatos curvus emisero. Et bello vicerimus, si vincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusas. Et, quæ antea pro illis erant, in contrarium conversa sunt. Nostrium mobile, & expeditum agmen est, illud præda grave. Implicatos ergo spoliis nostris is trucidabimus; eademque res & causa victoria erit, & fructus. Quod si quem e vobis nomen gentis movet, cogi-

cogites, Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis invicem hausimus, & semper gravior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantumscunque ignavis, & timidus videri potest, unum animal est, & si quid mihi creditis, temerarium, & vecors, adhuc nostro pavore, quam sua virtute, felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Præterea breves, & mutabiles vices verum sunt, & fortuna nunquam simpliciter indulget. Forsitan ita Deorum fata ordinaverunt, ut Persarum Imperium, quod secundo cursu per cccxxx. annos ad summum fastigium evexerant, magno motu concuterent magis, quam affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus oblivio est. Modo Grecis ultro bellum inferebamus; nunc in sedibus nostris propulsamus illatum. Iactamur invicem varietate fortune. Videlicet Imperium, quia mutuo affectamus, una gens non capit. Ceterum etiamsi spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet. Ad extrema perventum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius Imperii gentium, illos Principes, illam sobolem Regiæ stirpis, duces vestros, Regum instar vinctos habet: nisi, quod in vobis est, ipse ego maiore parte captivus sum. Eripite viscera mea ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipse mori non recuso. Parentem, liberos (nam conjugem in illo carcere amisi,) credite nunc omnes tendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem vestram, misericordiam, fidem exposcere, ut servitate, ut compediibus, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis a quo animo iis servire, quorum Reges esse fastidiunt? Video admoveri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo, hoc minus his, que dicuntur, possum esse contentus. Precor vos per Deos patrios, æternumque Ignem, qui præterit altaribus, fulgoremque Solis intra fines Regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui adeptum Medis, Lydisque Imperium primus in Persidem intulit, vindicate ab ultimo dedecore nomen, gentemque Persarum. Ite alacres, & spe pleni, ut, quam gloriam accepistis a maioribus vestris, posteris relinquantis. In dextris vestris jam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quisquis contempserit, timidissimum etque consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam, ut conspici possim, curru vehor: nec recuso, quominus imitemini me, sive fortitudinis exemplum, sive ignavia fuero.

Alexander in Darium, hic in Alexandrum ducit agmen, in quem simul & falcatos currus non sine strage immisit. Mazæus Persa Alexandri impedimenta invadit; qua negligenda Alexander in præsens edicit. Prudentia Syfigambis laudatur.

Interim Alexander, ut est demonstratum a transfuga, cum insidiarum locum circumiret, & Darii, qui lævum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque eodem suum obvertit, Besso admonito, ut Maslagetas equites in lævum Alexandri cornu invehi juberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato universos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures, nondum satis profuso impetu, obterrerent. Alios ergo hastæ multum ultra temonem eminentes, alios ab utroque latere demissæ falces laceraverunt. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa fuga turbaverant ordines. Mazæus quoque percussis metum incussit, mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumvehi iussis, ratus, captivos quoque, qui simul asservabantur, rupturos vincula, cum suis appropinquantes vidissent. Non sefellerat Parmenionem, qui in lævo cornu erat. Propere igitur Polydamanta mittit ad Regem, qui & periculum ostenderet, & quid fieri juberet, consuleret. Ille, auditio Polydamante, *Abi, nuntia, inquit, Parmenioni, si acie vicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed omnia, quæ hostium sunt, occupaturos. Proinde non est, quod quidquam virum subducatur ex acie; sed, ut me, & Philippo patrie dignum est, contempto sarcinarum damno, fortiter dimiseris.* Interim Barbari impedimenta turbaverant. Cæsisque plerisque custodum, captivi, vinculis ruptis, quidquid obvium erat, quo armari possent, rapiunt, & aggregati fuorum equitibus, Macedonas ancipiti circumventos malo invadunt. Latique circa Syfigambim, vicisse Darium, ingenti cæde prostratos hostes, ad ultimum etiam impeditis exutos nuntiant. Quippe eandem fortunam ubique esse credebant, & victores Persas ad prædam discurrisse. Syfigambis, hortantibus captivis, ut animum a mœnore allevaret, in eodem, quo antea fuit, perseveravit. Non vox ulla excidit ei, non oris color, vultusve mutatus est, sed fedit immobilis, credo præcoce gaudio verita fortunam irritare, adeo ut, quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.

C A P U T XXXVI.

Ad impedimenta Alexandri ingens certamen est. Menidas a Scythis fugatur, cui Aretes succurrit. Falcanti curvus cum aurigis præter paucos superari, ultimam tamen aciem Alexandri lacerant. Aretes a Bactrianis in fugam versitur, qui triumphum ante victoriam canunt. Alexander dextrum cornu Darii invadit. Prope circumventus defenditur ab Agrianiis. Pugnatur utrinque summa ope, summis viribus. Alexandro felix omen aquile obicitur. Auriga Darii occiditur. Laevo ejus cornu in fugam verso, & ipse deliberat de fuga, aut nece sibi inferenda; quam imminente Alexandro fugæ postponit. Quem persequitur Macedo, nec assequitur.

Inter hæc Amyntas, Præfetus equitum Alexandri, cum paucis turmis operum impedimentis laturus advenerat, incertum, suo ne consilio, an Regis imperio. Sed non sustinuit Cadusiorum, Scytharumque impetum. Quippe vix tentato certamine, effugit ad Regem, amissorum impedimentorum testis magis, quam vindex. Jam consilium Alexandri vicerat dolor; & ne cura recuperandi sua militem a prælio averteret, non immerito verebatur. Itaque Aretem, duces hastatorum (Sarissophoros vocabant) adversus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima signa turbaverant aciem, in phalangem invecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo similis acies erat. Junxerant hastas, & ab utroque latere temere incurrentium ilia suffodiebant. Circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum, aurigarumque aciem compleverat. Hi territòs regere non poterant. Equi crebra jactatione cervicum, non jugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant. Nec consistere territòs, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem, iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis. Quippe amputata virorum membra humi jacebant; & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque, & debiles arma non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, Duce occiso, gravius territòs instabat. Supervenere deinde missi a Dario Bactriani, pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obriti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Perse clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi ubique profligatum, incurrunt. Alexander territòs castigare, adhortari, prælium, quod jam elanguerat, solus accendere, confirmatque tandem animis ire in hostem jubet. Rarior acies erat in dextro cornu Persarum. Namque inde

Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta . Itaque Alexander laxatos ordines invadit , & multa cæde hostium invehitur . At qui in lævo cornu erant Persæ , spe posse eum includi , agmen suum a tergo dimicantis opponunt . Ingensque periculum in medio hærens adisset , ni equites Agriani , calcaribus subditis , circumfusos Regi Barbaros adorti essent , averfosque cædendo in se obverti coegissent . Turbata erat utraque acies . Alexander & a fronte , & a tergo hostem habebat : qui averso ei instabant , ab Agrianiis militibus premebantur . Bactriani , impedimentis hostium direptis , reversi ordines suos recuperare non poterant . Plura simul abrupta a cæteris agmina , ubicumque alium alii fors miscuerat , dimicabant . Duo Reges junctis prope agminibus prælium accendebant . Plures Persæ cadebant : par ferme utrinque numerus vulnerabatur . Curru Darius , Alexander equo vehebatur . Utrumque delecti tuebantur , sui immemores : quippe amisso Rege nec volebant salvi esse , nec poterant . Nam ante oculos sui quisque Regis mortem occumbere ducebat egregium . Maximum tamen periculum adibat , qui maxime tuebatur : quippe sibi quisque cæsi Regis expetebat decus . Cæterum , sive ludibrium oculorum , sive vera species fuit , qui circa Alexandrum erant , vidisse se crediderunt paululum super caput Regis placide volantem aquilam , non sonitu armorum , non gemitu morientium territam . Dique circa equum Alexandri , pendenti magis , quam volanti similis apparuit . Certe vates Aristander alba veste indutus , & dextra præferens lauream , militibus in pugnam intentis avem monstravit , haud dubium victoriæ auspiciam . Ingens ergo alacritas , ac fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam , utique posteaquam auriga Darii , qui ante ipsum sedens equos regebat , hasta transfixus est . Nec aut Persæ , aut Macedones dubitavere , quin ipse Rex esset occisus . Lugubri ergo ululatu , & incondito clamore , gemituque totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere . Cognati Darii , & armigeri , lævumque tuentes cornu , in fugam effusi destituerant currum , quem a dextra parte stipati in medium agmen receperunt . Dicitur acinace stricto Darius dubitasse , an fugæ dedecus honesta morte vitaret . Sed eminens curru , nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destituere erubescibat . Dumque inter spem , & desperationem hæsitat , sensim Persæ cedebant , & laxaverant ordines . Alexander , mutato equo (quippe plures fatigaverat) resistentium ora fodiebat , fugientium terga . Jamque non pugna , sed cædes erat , cum Darius quoque currum suum in fugam vertit . Hærebat in tergis fugientium victor , sed prospectum oculorum nubes pulveris , quæ ad cælum ferebatur , abstulerat . Ergo haud secus , quam in tenebris errabant , ad sonum notæ vocis , ut signum subinde coeuntes . Exaudiebant tamen stre-

strepitus habenarum, quibus equi currum vehentes identidem verberabantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

C A P U T XXXVII.

Parmenionis laevum cornu a Mazæo adeo urgetur, ut fugam jam circumspiceret. Petit auxilium ab Alexandro, qui Darium fugientem persequabatur. Sistit agmen indignabundus. Mazæus intellecto, Darium fugere, mittit pugnam, & ipse percussus metu, tergum vertit. Darius media nocte Arbelam pervenit. Describitur inde clades, & strages cadentium, fugientium, persequensium, & immensa hostium sitis.

AT in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio, sicut¹⁶ ante dictum est, tuebatur, longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer inVectus, urgebat Macedonum alas. Jamque abundans multitudine aciem circumvehens cœperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: nisi mature subveniretur, non posse sisti fugam. Jam multum viæ processerat Rex, imminens fugientium tergis, cum a Parmenione tristis nuntius venit. Refrenare equos jussi, qui vehebantur, agmenque constitit, frendente Alexandro, eripi sibi victoriam e manibus, & Darium feliciter fugere, quam sequi se. Interim ad Mazæum superati Regis fama pervenerat. Itaque quamquam validior erat, fortuna tamen partium territus, percussis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnae renitissæ, sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari jubet. *Ecquid, inquit, videris istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vicit: omnia Persarum cæde strasa sunt. Quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?* Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque erexerat. Subditis calcaribus prorueri in hostem. Et illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quidquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextro cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazæus, & ob id tutiore circuitu, Tigrim superat, & Babylonem cum reliquiis devicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contenderat. Quo trajecto dubitavit, an solveret pontem; quippe hostem jam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat, *Malle insequentibus iter dare, quam auferre fugientibus.* Ipse ingens spatium fuga emensus, media fere nocte Arbelam pervenit. Quis tot ludi.

ludibria fortunæ, ducum, agminumque cædem multiplicem, devictorum fugam, clades nunc singulorum, nunc univerforum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? propemodum sæculi res in unum illum diem fortuna cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii diversos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques, pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deferebantur. Sitis præcipue fatigatos, & faucios exurebat. Passimque omnibus rivis prostraverant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes. Quam cum diu avidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia premente limo. Resolutisque, & torpentibus membris, cum supervenisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis rivis, diverterant longius, ut, quicquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec ulla adeo avia, & sicca lacuna erat, quæ vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis vicis ululatus, foeminarumque exaudiebantur, barbaro ritu Darium adhuc Regem clamantium.

CAPUT XXXVIII.

Perse per fugam Lyco mersi, tantum aquæ hauserunt, uti plerique nunquam amplius sitivissent. Alexander suos cohibet porro insequi volentes, parcerent ferro, servarent vires meliori fortunæ; vertisque aciem ad Parmenionem, quem laborare acceperat. Ipse in ipso reditu ultimam incurrit periculum, quod sola virtute, suis hostibus, qui se se conglobaverant, evasit. Parmenio intravit & ipse vicis. Numerantur utrinque cæsi. Laudatur Alexander, & soli prope viçovia tribuitur. Nec tantentur præcipui Duces, Hephæstio, Cænos, Perdicas, Menides. Additur epiphonema, Regem dignam tali milite, & militem tali Rege.

Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum cursu, ad Lycum amnem pervenerat. Ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, & plerique, cum hostis urgeret, in flumen se præcipitaverant, gravesque armis, & prælio, ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Jamque non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improvide subinde cumulant. Quippe, ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexander, instantibus suis, abeuntem hostem sequi permitteret; hebetia tela esse, & manus fatigatas, tantoque cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est. Revera de lævo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus, reverti ad ferendam opem suis statuit. Jamque signa converterat, cum equites

a Par.

a Parmenione missi, illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die majus periculum adit, quam dum copias reducit in castra. Pauci eum, & incompositi sequebantur, ovantes victoria, quippe omnes hostes aut in fugam effusos, aut in acie cecidisse credebant; cum repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhibere cursum, deinde, Macedonum paucitate conspecta, turmas in obvios concitaverunt. Ante signa Rex ibat, dissimulato magis periculo, quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namque Praefectum equitatus, avidum certaminis, & ob id ipsum incautius in se ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lapsus, proximum, ac deinde plures eodem telo confodit. Invalere turbatos amici quoque. Nec Persæ inulti cadebant, quippe non univervæ acies, quam hæc tumultuariæ manus, vehementius iniere certamen. Tandem Barbari, cum obscura luce fuga tutior videretur esse, quam pugna, diversis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes suos reduxit in castra. Cecidere Persarum, quorum numerum victores inire poterunt, millia XL. Macedonum minus, quam CCC desiderati sunt. Cæterum hanc victoriam Rex majore ex parte virtuti, quam fortunæ suæ debuit. Animo, non (ut antea) loco vicit. Nam & aciem peritissime instruxit, & promptissime ipse pugnavit, & magno consilio jacturam farcinarum, impedimentorumque contempsit, cum in ipsa acie summum rei videret esse discrimen, dubioque adhuc pugnae eventu, pro victore se gessit. Percussos deinde hostes fudit: fugientes, quod in illo ardore animi vix credi potest, prudentius, quam avidius persequutus est. Nam, si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseverasset, aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. Jam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset, victori aut foede fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Ne Duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt. Quippe vulnera, quæ quisque excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta ictum est: Perdiccas, ac Cænos, & Menides sagittis prope occisi. Et si vere æstimare Macedonas, qui tunc erant, volumus, fatebimur & Regem talibus ministris, & illos tanto Rege fuisse dignissimos.

LIBER QUINTUS.

SYNOPSIS.

Darius in Mediam cum suis profugit. Alexander Arbela potitur: Babylonem a Mazæo deditam cum Mazæo in fidem accipit, urbemque cum triumpho ingreditur. Babylon, & civium mores describuntur. Amyntas Andromenis supplementum militum ex Græcia adducit. Rex ludos militares committit. Susa deduntur, ubi thesaurus Darii exhaustus, tricies millies centena millia Philippeorum, ut Barbari vocant, triginta milliones talentorum. Rex Sysigambem solatur, & illius deprecatu victis Uxiis parcit. Persidem intrare conatus, ab Ariobarzane Sactrapa repellitur. Ubi Alexandri deprehensa hæsit felicitas. Duce tandem Lycio, per invia, & avia penetrat. Araxem amnem superat; supplices Græcos, & captivos liberat; captam Persepolim exhaurit. Septuagies bis millies centena millia aureorum in ærarium redigit; quibus ex Parsagadis tricies sexies centena millia addit. Inde Mardos subigit: redit Persepolim, urbemque cum Regia, suâsu Thaidis, incendiò delet. Hinc Mediam accepto supplemento intrat. Darius Ecbatanis pugnae se rursus accingit, ad quam suos hortatur. Nabarzanes, & Bessus in Darii exitium conjurant. Græcus miles Regem tueri conatur. Capitur Rex, vulneratur, destituitur a suis, a Macedone spirans reperitur, extinguitur: quod in Curtio deletum est.

CAPUT I.

Dilata rerum in Europa gestarum narratione, fugam, & consilia Darii explicat.

QUæ interim ductu, imperioque Alexandri vel in Græcia, vel Illyriis, ac Thracia gesta sunt, si quæque suis temporibus reddere voluero, interrumpendæ sunt res Asiæ, quas utique ad fugam, mortemque Darii universas in conspectum dari, & sicut inter se coherent, ita opere ipso conjungi, haud paulo aptius videri potest. Igitur, quæ prælio apud Arbelam conjuncta sunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbelam pervenit, eodemque magnæ partis amicorum ejus, ac militum fugam fortuna compulerat. Quibus convocatis, exponit, haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas urbes, agros

que omni copia rerum abundantes petivimus esset; prædam opimam, paratamque ipsum, & milites ejus spectare. Id suis rebus salis in statu salutis fore; quippe se deserta cum expedita manu petivimus. Ultime Regni adhuc intacta esse: inde bello vires haud ægre reparaturum. Occuparet sane Gazam avidissima gens, & ex longa fame satiaret se auro, mox futura præde sibi. Didicisse usu, pretiosam supellestem, pellicesque, & spadonum agmina, nihil aliud fuisse, quam onera, & impedimenta. Eadem evahentem Alexandrum, quibus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio: quippe Babylonem urbem opulentissimam dedi cernentibus, jam Susa, jam cætera ornamenta Regni, causamque belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro; viris, non urbium rebus: omnia sequi armatos. Sic majores suos percussos in principio rerum, celeviter pristinam reparasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis, quam consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est.

C A P U T II.

Præda bello capta, & Tigris, & Euphratis fluminum descriptio.

Paulo post Alexandro Arbela traditur, Regia supellestili, ditique gaza repleta. Quatuor millia talentum fuere: præterea pretiosæ vestes, totius (ut supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus aperit se a parte leva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est. Inter Tigrim, & Euphratem jacentia tam uberi, & pingui solo, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne fatietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, toto fere solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum divortio iter, quod cœpere, percurrunt. Duo millia, & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervalum circa Armeniæ montes notaverunt. Iidem cum Mediæ, & Gordianorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt: & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maxime sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam appellant: Mediam namque ab utroque latere concludunt. Iidem per Babyloniorum fines in Rubrum mare irrumpunt. Alexander quartis castris ad Mennin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeo, ut satis constet, Babylonios muros ingentis operis hujus fontis bitumine interlitos fuisse.

Alexander Babylonem ultro se dedentem ingreditur, & ab tota civitate effusa lætus excipitur.

Cæterum Babylonem procedenti Alexandro, Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, urbem, seque dedens. Gratus adventus ejus Regi fuit: quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus, fama que etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos jubet. Magna pars Babyloniorum confiterat in muris, avida cognoscendi novum Regem. Plures obviam egressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis, & Regiæ pecuniæ custos, ne studio a Mazæo vinceretur, totum iter floribus, coronisque constraverat, argenteis altariibus utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Eum dona sequebantur, grezes pecorum, equorumque: leones quoque, & pardales caveis præferebantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes, post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices, cum fidibus sui generis ibant. Laudes ii Regum canere soliti; Chaldæi fiderum motus, & statas temporum vices ostendere. Equites deinde Babylonii, suo, atque equorum cultu, ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit. Ipse cum curru urbem, ac deinde Regiam intraivit. Postero die supellectilem Darii, & omnem pecuniam recognovit.

CAPUT IV.

Babylonis descriptio.

Cæterum ipsius Urbis pulchritudo, ac venustas, non Regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito convertit. Semiramis eam condiderat, vel (ut plerique credidere) Belus, cujus Regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili: bitumine interlitus: spatium xxx., & duorum pedum latitudinem amplectitur. Quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeari dicuntur. Altitudo muri L. cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus, quam murus, altiores sunt. Totius operis ambitus cccxviii. stadia complectitur. Singulorum stadorum structuram singulis diebus perfectam esse, memorie proditum est. Edificia non sunt admota muris, sed fere spatium unius jugeri absunt. Ac ne totam quidem

dem urbem tectis occupaverunt. Per xc. stadia habitatur. Nec omnia continua sunt, credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cætera ferunt, coluntque, ut, si externa vis ingruat, obfessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrant. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corripere, nisi essent specus, lacusque, qui exciperent. Costili laterculo stru-
 Gi sunt; totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus flumini impositus, jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est. Quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta jacienda egesto, vix fulciendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subinde cumulatae, & saxis, quibus pons sustinetur, annexæ, morantur amnem, qui retentus acrius, quam si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu viginti stadia complexam habent: triginta pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt: ad octoginta summum munimenti fastigium pervenit. Super arcem, vulgatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquant, multarumque arborum umbra, & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant. Adeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum cæto cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem eminent, & frugiferæ sint, æque, ac si terra sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat; hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat. Quippe viginti lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est, amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum, sylvarumque in campestribus locis virum compulit naturæ genium amœnitate hujus operis imitari.

C A P U T V.

Mores Babyloniorum corruptissimos exponit.

Dutius in hac urbe, quam usquam constitit Rex. Nihil urbis ejus corruptius moribus, nec ad irritandas, illiciendaque immodicæ voluptates instructius. Liberos, conjugesque cum hospitibus stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes, maritique patiuntur

Convivales ludi tota Perfide Regibus, Purpuratisque cordi sunt: Babylonii maxime in vinum, & quæ ebriitatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum convivia in euntium in principio modestus est habitus, dein summa quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant. Ad ultimum (honus acribus sit) ima corporum velamenta projiciunt. Nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille dormitor Asiæ per xxxiv. dies saginatus, ad ea, quæ sequebantur discrimina, haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset.

CAPUT VI.

Copias auget, Regnum Babylonis Sarrapis, & Prætoribus administrandum committit. Chiliarchas creat, militarem disciplinam mutat.

CÆterum, quominus damnum sentiret, identidem incremento renovabatur. Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit, cccc. præterea ejusdem generis equites, cum his DC. Thracas, adjunctis peditibus suæ gentis tribus millibus, & quingentis. Et ex Peloponneso mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum cccxxx. equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta Principum Macedoniae liberos adultos, ad custodiam corporis. Quippe inter epulas hi sunt Regis ministri. Iidemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores servant; magnorumque Præfectorum, & Ducum hæc incrementa sunt, & rudimenta. Igitur arci Babylonis Rex Agathone præsidere jussit, cum septingentis Macedonum, trecentisque mercede conductis, Prætores, qui regioni Babylonis, & civitati præessent, Menetem, & Apollodorum reliquit. His duo millia peditum cum mille talentis dat. Utrique præceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazæum transfugam Satrapea Babylonis donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit. Armenia Mithreni Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babylonis Macedonibus equitibus sexcenti denarii tributum: peregrinus eques quingenos accepit: ducenis pedestrum stipendium mensum est. His ita compositis, in regionem, quæ Satrapene vocatur, pervenit. Fertilis terra, copia rerum, & omni comæatu abundans. Itaque diutius ibi substitit. Ac, ne desides otio demitterent animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Novem, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum millibus præfutura erant. Chiliarchas vocabant, tum primum in hunc numerum copiis distributis. Namque antea quinquagenariæ cohortes erant; nec
for-

fortitu
vener
jusque
Quippi
rari r
est A
junior
ei An
obtin
nus:
Theo
quosq
ter m
gente
tionu
um,
vellet
antiu
perti
statu
cuur

J
A
ve f
pro
ad C
veh
lent
loci
acci
auxi
Ut
mar
sign
pes
arbi
tuli
qua
dun
ing
sivi
fact
nis
vio
Ph
que
ped

fortitudinis præmia cesserant. Ingens militum turba con-
 venerat, egregio interfutura certamini, testis eadem cu-
 jusque factorum, & de iudiciis latura sententiam.
 Quippe vero ne, an falso honos cuique haberetur, igno-
 rari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus
 est Adarchias senior, qui omissum apud Halicarnasson a
 junioribus prælium, unus maxime accenderat: proximus
 ei Antigenes visus est: tertium locum Philotas Angeus
 obtinuit: quartus Amyntæ datus est: post hos Antigo-
 nus: & ab eo Lynceſtes Amyntas fuit: septimum locum
 Theodotus: ultimum obtinuit Hellenicus. In disciplina
 quoque militaris rei pleraque a majoribus tradita, utili-
 ter mutavit. Nam, cum ante equites in suam quisque
 gentem describerentur, seorsum a cæteris, exempto na-
 tionum discrimine, præfectos non utique suarum geni-
 tum, sed delectos attribuit. Tuba, cum castra movere
 vellet, signum dabat. Cujus sonus plerumque, tumultu
 antium fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur. Ergo
 perticam, quæ undique conspici posset, supra Prætorium
 statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus confi-
 cium. Observabatur ignis noctu, fumus interdiu.

C A P U T VII.

Susa cum thesauro traduntur.

Jamque Susa adituro, Abulites regionis ejus Præfectus,
 sive Darii jussu, ut Alexandrum præda retineret, si-
 ve sponte, filium obviam misit, traditurum se urbem
 promittens. Benigne juvenem excepit Rex, & eo duse
 ad Choaspem amnem pervenit, delicatam (ut fama est)
 vehementem aquam. Hic Abulites cum donis Regalis opu-
 lentia occurrit. Dromades cameli inter dona erant, ve-
 locitatis eximia, duodecim elephanti a Dario ex India
 acciti, non jam terror (ut speraverant) Macedonum, sed
 auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna.
 Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris sum-
 mam pecunie egressit, L. millia talentum argenti, non
 signati forma, sed rudi pondere. Multi Reges tantas o-
 pes longa ætate cumulaverant liberis, posterisque, ut
 arbitrabantur, quas una hora in externi Regis manus in-
 tulit. Confedit deinde in Regia sella, multo excelso-
 re, quam pro habitu corporis. Itaque cum pedes imum gra-
 dum non contingerent, unus ex Regiis pueris mensam
 subdidit pedibus. Et, cum spadonem, qui Darii fuerat,
 ingemiscentem conspexisset Rex, causam mæstitiæ requi-
 sivit. Ille indicat, Darium velci in ea solitum, seque
 sacram ejus mensam ad ludibrium recidentem sine lacry-
 mis conspiciere non posse. Subiit ergo Regem verecundia
 violandi hospitales Deos. Jamque subduci jubebat, cum
 Philotas, *Minime vero hæc feceris, Rex, sed omen quo-
 que accipe, mensam, ex qua libavit hostis opulas, tuis
 pedibus esse subjectam.*

CAPUT VIII.

Syfigambim cum presidio Susis relinquit, eique vestes Macedonicas cum tela donat, qua filias occuparet. Mestram ex dono, & dicto, servitutis indicet, praesens solatur.

REX, Persidis fines aditurus, Susa urbem Archelao, & praesidium trium millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est, mille Macedonum aetate gravibus praesidere arcis custodiam iussis, Thefaurorum Callicrati tutela permitta, Satrapea regionis Susianae restituta Abuliti. Matrem quoque Darii, & liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum iis, qui confecerant, tradi Syfigambi iussit. Omni namque honore eam, & filii quoque pietate prosequabatur. Admonerique iussit, ut, si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas a-suafaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymae obortae prodidere animum aspernantis id munus. Quippe non alied magis in contumeliam Persarum foeminae accipiunt, quam admovere laeae manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Syfigambim; dignaque res excusatione, & solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam, & Mater, inquit, hanc vestem, qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides. Nostri decipere me mores. Cave, obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quae tui moris esse cognovi, ut spero, abunde servata sunt. Scio apud vos filium in conspectu matris nefas esse considerare, nisi cum illa permisit. Quotiescumque ad te veni, donec, ut considerem, annueres, restiti. Procumbens venerari me sepe voluisti; inhibui. Dulcissime matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo. Mitigato ejus animo, Rex quartis castris pervenit ad fluvium.

CAPUT IX.

Pasitigrim describit. Alexander Uxios subigit: Madati Praetori Uxiorum, deprecante Syfigambe, ignoscit.

Pasitigrim incolae vocant. Oritur in montibus Uxiorum, & per L. stadia sylvestribus ripis praecipit inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alveo praeterit, jam navium patiens. Sexcenta stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexander amne superato, cum ix. millibus peditum, & Agrianis, atque Graecorum mercenariis, millibus III., additis millibus Thracum, in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, arcum in-

ter se, & Sufanos aditum relinquens. Madathes erat hujus regionis Præfectus, haud sane temporum multorum homo; quippe ultima pro fide experiri decreverat. Sed periti locorum Alexandrum dacent, occultum iter esse per calles, & aversum ab urbe; si paucos misisset le iter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilia placuisset, iidem itinerum fuerunt duces. Mille, & quingenti mercede conducti, & Agriani fere mille Tauro. ni Præfecto dati, ac post Solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superaverat angustias, casaque materia cratibus, & pluteis faciendis, ut, qui turres admoverent, extrateli iactum essent, urbem obsidere coepit. Prærupta erant omnia faxis, & cotibus impedita. Multis ergo vulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamèn; quia Rex inter primos confiterat, interrogans tot urbium victores, an erubescerent hæere in obsidione castelli exigui, & ignobilis. Simul jam inter hæc eminus petebatur, cum testudine objecta milites, qui, ut inde discederet, pelere nequiverant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit. Ad cujus conspectum, & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire coeperunt. Anceps oppidanos malum urgebat; nec sisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde triginta Oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum a Rege redditur, non esse veniæ locum. Itaque suppliciorum metu percussi, ad Syfigambim Darii matrem, occulto itinere, ignotoque hostibus, mittunt, qui peterent, ut ipsa Regem mitigaret, haud ignari, parentis eam loco diligere, colique. Et Madathes sororis ejus filiam secum matrimonio junxerat, Darium propinqua cognatione contingens. Diu Syfigambis supplicum precibus repugnavit, abnuens deprecationem pro illis convenire fortunæ, in qua esset: adjecitque, metuere sese, ne victoris indulgentiam fatigaret, sæpiusque cogitare, captivam esse se, quam Reginam fuisse. Ad ultimum victa, literis Alexandrum ita deprecata est, ut ipsam excusaret, quod deprecaretur: petere se, ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret, pro necessario, ac propinquo suo, jam non hoste, sed supplice tantum, vitam precari. Moderationem, clementiamque Regis, quæ tunc fuit, vel una hæc res possit ostendere: non Madathi modo ignovit, sed omnes & deditos, & captivos libertate, atque immunitate donavit, urbem reliquit intactam, agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset.

Perfidem petit. Regredi cum clade cogitur. Alia via intrat. Perfidis descriptio. Ingressus in regionem. Cades Ariobarzani.

UXiorum deinde gentem subactam, Sufianorum Satrapæ contribuit. Divisisque cum Parmenione copiis, illum campestri itinere procedere jubet, ipse cum expedito agmine jugum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Perfidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Perfidem, quinto angustias (quas illi Salsidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus peditum occupaverat rupes, abscissas, & undique præruptas. In quarum cacuminibus extra teli jaculum Barbari stabant, de industria quieti, & patientibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt: quæ incussa sæpius subjacentibus petris, majore vi incidebant, nec singulos modo, sed agmina proturbabant. Fœdis quoque excussi lapides, & sagittæ ingerebantur undique. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inulti, terarum ritu, velut in fovea deprehensi, cæderentur. Ira igitur in rabiem versa, eminentia saxa complexi, ut ad hostem pervenirent, alius alium levantes conabantur ascendere. Ea ipsa multorum simul manibus correpta, & convulsa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor tenere in illas angustias conjecti exercitus angebat. Invictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus. Impune Ciliciæ fauces intraverat: mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa felicitas; nec aliud remedium erat, quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato, densatis agminibus, scutisque super capita consertis, retro evadere Rex ex angustiis jubet. Triginta fuere stadia, quæ remensis sunt. Tum castris undique aperto loco positis, non consultare modo, quid agendum esset, sed Vates quoque adhibere cepit a superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex Vatribus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Medium iter ostendebant tutum, apertumque. Sed Rex dimittere milites insepultos erubescibat, ita tradito more, ut vix ullum militiæ tam solemne esset munus, quam humani suos. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari jubet. Inter quos erat quidam Græcæ, Perficæque linguæ peritus, qui frustra cum in Perfidem montium dorso exercitum ducere assumat, sylvestres esse calles, vix singulis pervios, omnia

omnia contegi frondibus, implexoque arborum ramos
 sylvas committere. Namque Persis ab altero latere per-
 petuis montium jugis clauditur, quod in longitudi-
 nem MDC stadia, in latitudinem CLXX procurrit.
 Hoc dorsum a Caucaſo monte ad Rubrum mare perti-
 net. Quaque deficit mons, aliud munimentum, fre-
 tum obiectum est. Planities deinde sub radicibus mon-
 tium spatiosa procumbit, fertilis terra, multique vic-
 cis, atque urbibus frequens. Araxes amnis per hos cata-
 pos multorum aquas torrentium evolvit in Medum.
 Medus a mari, & ad meridiem versus, minor amnis
 eo, quem recipit, exehitur: signendæque herbæ non
 alius est aptior, quicquid alluit, floribus vestiens. Pla-
 tani quoque, & populi contegunt ripas, ita ut pro-
 cul visentibus continuata videantur montibus nemora ri-
 parum. Quippe obumbratus amnis, presso in solum di-
 labitur alveo, imminetque colles, ipsi quoque frondibus
 læti, radices eorum humore subeunte. Regio non alia
 tota Asia salubrior habetur: temperatum cælum, hinc
 perpetuum jugum opacum, & umbrosum, quod ætus
 levat, illinc mare adjunctum, quod modico tepore ter-
 ras fovet. His expositis, captivus interrogatus a Rege,
 auditu ne, an oculis comperta haberet, quæ diceret?
 pastorem se fuisse, & omnes eos calles percurrisse
 respondit, bis captum, semel a Persis in Lycia,
 iterum ab ipso. Subit animum memoria Regis Oraculo
 editæ fortis. Quippe consulenti responsum erat, ducem in
 Persidem ferentis viæ Lycium civem fore. Igitur promif-
 sis, quanta & præsens necessitas exigebat, & ipsius for-
 tuna capiebat, oneratum, armari jubet Macedonum mo-
 re, & quod bene verteret, monstraret iter, quamvis
 arduum, & præceps, evasurum se esse cum paucis: nisi
 forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, Alex-
 andrum pro gloria, & perpetua laude ire non posse.
 Etiam, atque etiam docere captivus, quam difficil-
 le iter esset, maxime armatis. Tum Rex, Prædem
 me, inquit, accipe, neminem eorum, qui sequuntur, re-
 cusaturum ire, qua duces. Cratero igitur ad custodiam
 Castrorum relicto, cum peditibus, queis assueverat, &
 his copiis, quas Meleager ducebat, & sagittariis ducen-
 tis, & equitibus mille præcepit, ut castrorum specie
 manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quo
 magis Barbari crederent, ipsum Regem in castris esse.
 Cæterum, si forte Ariobarzanes cognovisset, per cal-
 lium anfractus eum intrare, & ad occupandum iter
 suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus eum
 illato terrore retineret, ad propius periculum conversu-
 rum agmen: sin autem ipse hostem fessellisset, & saltum
 occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum
 exaudisset persequentium Regem, id ipsum iter, quo
 pridie pulsus fuerant, ne dubitaret ingredi, quippe va-
 cuum fore, hostibus in semet averſis. Ipse tertia vigilia,

silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergat
 ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta por-
 tare militem iusserat leviter armatum. Sed præter in-
 vias rupes, ac prærupta saxa, vestigium subinde fal-
 lentia, nix cummulata vento ingredientes fatigabat. Quip-
 pe velut in foveas delati hauriebantur; & cum a com-
 militonibus levarentur, trahebant magis adjuvantes,
 quam sequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac
 dux, incertum, an satis fidus, multiplicabant metum.
 Si custodes sefellissent, quasi feras bestias ipsos posse
 deprehendi. Ex unius captivi vel fide, vel anima, pen-
 dere & Regis salutem, & suam. Tandem venere in iu-
 gum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanem erat. Hic
 Philotas, & Cœnum cum Amynta, & Polyperconte,
 expeditam habentes manum, reliquit, monitos, ut,
 quia eques pediti erat mixtus, & quam pinguissimum es-
 set solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces
 erant itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris, &
 ala, quam *Agema* appellant, ardua semita, sed longius
 a stationibus hostium remota, multa cum vexatione pro-
 cessit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies.
 Quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi
 erant, sed minus præcipitis, atque ardui. Itaque refectis
 cibo, somnoque militibus, secunda vigilia surgit. Et cæ-
 tera quidem haud ægre præterit: cæterum, qua se jugum
 montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago
 concursu cavata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arbo-
 rum rami alio implicati, & coeuntes, ut perpetuam
 objecerant sepem. Desperatio igitur ingens, adeo, ut vix
 lacrymis abtinerent, incefferat. Præcipue obscuritas ter-
 rori erat. Nam etiam si qua sidera internitebant, conti-
 nenti fronde tectæ arbores conspiciere prohibebant. Ne
 aurium quidem usus supererat, sylvas quatiente vento,
 quæ concurrentibus ranis majorem, quam pro flatu, so-
 num reddebant. Tandem expectata lux omnia, quæ ter-
 ribiliora nox fecerat, minuit. Circuiri brevi spatio poterat
 eluvies; & sibi quisque dux itineris cœperat fieri. Eva-
 dunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione
 conspecta, strenue armati a tergo se ostendunt nihil ta-
 le metuentibus, quorum pauci, qui congregati ausi
 erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus,
 hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros
 quoque, antequam discrimen experirentur, in fu-
 gam avertit. Fremitu deinde in castra, queis Craterus
 præerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus
 die hæsitavit, miles educitur. Simul & Philotas cum
 Polyperconte, Amyntaque, & Cœno diversum iter in-
 gredi iussus, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undi-
 que Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppres-
 si, memorabile tamen prælium edunt. ut opinor, igna-
 viam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio spei
 causa est. Nudi complectebantur armatos, & ingenti
 cor.

L I B. V.

corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerisque fodiebant. Ariobarzanes tamen quadraginta ferme equitibus, & quinque millibus peditum stipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo fuorum, atque hostium sanguine erupit, Persepolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed a custodibus urbis exclusus, consequutus strenue hostibus, cum omnibus fugæ comitibus, renovato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto supervenit.

C A P U T XI.

Persepolim properat Alexander; cuius mira celeritas ab auctore predicatur.

REX eodem in loco, quo hostium copias fuderat, castra communit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant; tamen præaltæ, præcipientesque fossæ, pluribus locis objectæ, abruperant iter. Sensimque, & caute progrediendum erat, jam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei litteræ redduntur a Tyridate custode Regiæ pecuniæ, indicantes, eos, qui in urbe essent, audito ejus adventu, diripere velle thesauros, properaret occupare, expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis istius magis, quam celeritatem laudaverim. Relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vici erant in propinquo, quibus direptis, ac dirutis, pontem ex materia eorum, subditis laxis, strenue induxit.

C A P U T XII.

Græci mutili, & captivi petunt agrum ab Alexandro.

JAMQUE haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus, auribusque amputatis, inuisisque barbararum liserarum notis, in longum sui ludibrium reservaverant; & cum se quoque alienæ ditionis esse cernerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant. Inuisitata simulacra, non homines videbantur; nec quidquam in illis, præter vocem poterat agnoscere. Plures igitur lacrymas commovere, quam profuderant ipsi. Quippe in tam multiplici, variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares penas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat: omnes pari supplicio affecti, sibi videbantur. Ut vero Jovem illi tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos conclamavere; Rex absterfis, quas profuderat, lacrymis, bonum habere animum jubet, visuros urbes suas, conjugesque: & castra inde duo ab urbe stadia communit.

munit. Græci exceſſerant vallo, deliberaturi, quid potiſſimum a Rege peterent. Cumque aliis ſedes in Aſia rogarè, aliis reverti domos placeret: Euthymon Cymæus ita loquutus ad eos fertur: Nos, qui modo ad opem petendam ex tenebris, & carcere procedere erubuimus, ut nunc eſt, ſupplicia noſtra, quorum nos pudeat magis, an pœnitent, incertum eſt, oſtentare Græciæ velut Letum ſpectaculum cupimus? At ſi optime miſerias ferunt, qui abſcondunt. Nec ulla eſt tam familiaris infelicibus patria, quam ſolitudo, & ſtatus prioris obliuio. Nam qui multum in ſuorum miſericordia ponunt, ignorant, quam ceſſiter lacryme inaveſcant. Nemo fideliter diligit, quem ſuſſidit. Nam & calamitas querula eſt, & ſuperba felicitas. Ita ſuam quiſque fortunam in conſilio habet, cum de aliena deliberat. Et niſi mutuo eſſemus miſeri, olim alius alii potuiſſemus eſſe faſtidio. Quid mirum eſt, fortunatos ſemper parem quaerere? Obſecro vos, olim vita deſuncti, quaeram locum, in quo hæc ſemeſa membra obruamus, ubi orribiles cicatrices celet exilium. Ingrati proſus conjugibus, quas iuvenes duximus, revertemur. Liberi in flore & ætatis, & rerum patres agnoſcent erga ſuorum detrimenta? & quota pars noſtri tot obire terras poteſt? Præcul Europa in ultima Orientis velegati, ſenes, debiles, majore membroꝝ parte mutilati, tolerabimus ſcilicet, que armatos, & viſtores fatigaverunt? Conjuges deinde, quas captis foris, & neceſſitas unicum ſolacium applicuit, parvoſque liberos, trahimus nobiſcum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoſcere volet. Relinquemus ergo extemplo præſentia pignora, cum incertum ſit, an viſuri ſimus ea, que petimus? Inter hos latendum eſt, qui nos miſeros noſſe cœperunt. Hæc Euthymon. Contra Theætetus Athenienſis orſus eſt dicere, Neminem pium habitu corporis ſuos eſtimaturum, utique ſevitiâ hoſtis, non natura calamitoſos. Dignum eſſe omni malo, qui erubeſceat fortuita. Triftem eum de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericordiam, quam ipſe alteri denegaturus ſit. Deos (quod ipſi nunquam auſi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quidquid homines vel vita eſtimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumpereat? Alium domi eſſe cæli hauſtum, alium lucis aſpectum. Mores, ſacra, lingua commercium etiam a Barbaris expecti, que ingenta ipſi omiſſuri ſint ſua ſponte, non ab aliud tam calamitoſi, quam quod illis cavere coacti eſſent. Se certe rediturum ad Penates, & in patriam, tantoque beneficio Regis uſurum. Si quos contubernii, liberorumque, quos ſervitus coeſſet agnoſcere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius eſt. Pauci hujus ſententiæ fuere: cæteros conſuetudo, natura potentior, vicit. Conſenſerunt, petendum eſſe a Rege, ut aliquam ipſis attribueret ſedem. Centum ad hoc lecti ſunt. Quos Alexander ratus, quod ipſe præſtare cogitabat, petituros, Jumenta, inquit, aſſignavi, que vos reverent,

herent, & singulis vestrum mille denarium dari iussit. Cum redieritis in Græciam, præstabo, ne quis statum suum, si hæc calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi, obortis lacrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege tristitiæ causam exigente, Euthymon similia iis. quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille, non fortunæ solum eorum, sed etiam poenitiæ miserus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adjectæ sunt, & armenta cum pecoribus, ac frumento data, ut coli, ferique attributus iis ager posset.

C A P U T XIII.

Capta Persepolis. Præde magnitudo. Hostium cædes. Eversa urbs, excepta Regia, seu arce.

Postero die convocatos Duces copiarum docet, nullam infestiorum urbem Græcis esse, quam Regiam veterum Persidis Regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hinc Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impij intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse majoribus. Jamque Barbari, deserto oppido, qua quemque metus agebat, diffugerant; cum Rex phalangem, nil cunctatus, inducit. Multas urbes refertas opulentia Regia partim expugnaverat, partim in fidem acceperat: sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. In hanc totius Persidis opes congefserant Barbari. Aurum, argentumque cumulatim erat, vestis ingens modus: suppellex non ad usum modo, sed ad ostentationem luxu comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur. Pro hoste erat, qui pretiosiorum occupaverat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non possent, (nam res non occupabantur, sed æstimabantur) lacerabant Regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cædebant. Nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat. Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est. Auro, argentoque onusti, vilia captivorum corpora trucidabant. Passimque obvii cædebantur, quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestium induti, e muris semetipsos cum conjugibus, ac liberis in præceps jactantes. Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subjecerant ædibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suis Rex corporibus, & cultu foeminarum abstinere iussit. Ingens pecuniæ captivæ modus traditur, prope ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus in hujus urbis gaza fuisse centum, & viginti millia talenta. Ad quæ vehenda (namque ad usum belli secum portare decreverat) jumenta, & camelos a Sosis, & Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniæ

cunæ summam captis Parlagadis sex millia talentorum .
 Cyrus Parlagadam urbem condiderat, quam Alexandro
 Præfectus ejus Globares tradidit . Rex arcem Perse-
 polis, tribus millibus Macedonum præsidio reli-
 ctis, Nicatriden tueri jubet . Tyridati quoque, qui
 gazam tradiderat, servatus est honos, quem apud Da-
 rium habuerat; magnaque exercitus parte, & impedi-
 mentis ibi relictis, Parmenionem, Craterumque præfe-
 cit . Ipse cum mille equitibus, peditumque expedita ma-
 nu, interiorem Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum
 fidus petiit; multisque imbribus, & prope intolerabili
 tempestate vexatus, procedere tamen, quo intenderat,
 perseveravit . Ventum erat ad iter perpetuis obstitum
 nivibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat . Locorum
 squalor, & solitudines inviæ fatigatum militem ter-
 rebant, humanarum rerum terminos se videre credentem .
 Omnia vasta, atque sine ullo humani cultus vestigio, at-
 toniti intuebantur: &, antequam lux quoque, & cælum
 ipsos deficerent, reverti jubebant . Rex castigare territos
 superfedidit . Cæterum ipse equo desiliit, pedesque per ni-
 vem, & concretam glaciem ingredi cepit . Erubuerunt
 non sequi primum amici, deinde copiarum Duces,
 ad ultimum milites . Primusque Rex dolabra glaciem
 perfringens, iter sibi fecit . Exemplum Regis cæteri
 unitati sunt . Tandem propemodum inviæ sylvas
 emensi, humani cultus rara vestigia, & passim errantes
 pecorum greges reperere; & incolæ, qui sparsis tuguriis
 habitabant, cum se callibus inviis septos esse credidissent,
 ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui fugientes
 sequi non poterant, devios montes, & obsitos nivibus
 petiverunt . Inde per colloquia captivorum paulatim
 feritate mitigata, tradidere se Regi . Nec in deditos
 gravius consultum . Vastatis deinde agris Persidis, vic-
 cisque compluribus redactis in potestatem, ventum est in
 Mardorum gentem bellicosissimam, & multum a cæteris
 Persis cultu vitæ abhorrentem . Specus in montibus fo-
 diunt, in quos se, ac conjuges, & liberos condunt . pec-
 orum, aut ferarum carne vescuntur . Ne feminis quidem
 pro naturæ habitu molliora ingenia sunt . Comæ promi-
 nent hirtæ, vestis super genua est, funda vinciunt fron-
 tem: hoc & ornamentum capitis, & telum est . Sed hanc
 quoque gentem idem fortunæ impetus domuit . Itaque
 trigesimo die, posteaquam a Persepoli profectus erat,
 eodem rediit . Dona deinde amicis, cæterisque pro cu-
 jusque merito dedit . Propemodum omnia, quæ in ca-
 urbe ceperat, distributa .

C A P U T XIV.

Rex ebrivus ab ebrio scorto impulsus Persopolim incendio delet. Sero cum Phrygibus sapit, & dolet factum, quod infectum fieri non potuit.

Ceterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus molendis, efficiendisque velocitatem, in deditis fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus permisis quoque, & usitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate foedavit. Hoste, & æmulo Regni reparante tum cum maxime bellum, nuper subactis, quos vicerat, novumque Imperium aspernantibus, de die inibat convivia. Quibus foeminae intererant, non quidem, quas violare nefas esset: quippe pellices licentius, quam decebat, cum armato vivere assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, si Regiam Persarum iussisset incendi, expectare hoc eos, quorum urbes Barbari deleissent. Ebrio scorto de tanta referenti sententiam unus, & alter, & ipsi mero onerati assentiuntur. Rex quoque fuit avidior, quam patientior. Quin igitur ulciscimur Græciam, & urbi fauces subdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus Rex ignem Regiæ iniecit: tum convivæ, & ministri, pellicesque. Multa cedro ædificata erat Regia, quæ celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrat. Sed ut ad vestibulum Regiæ ventum est, vident Regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portaverant, aqua, aridam materiam in incendium jacere cœperunt. Hunc exitum habuit Regia totius Orientis, unde tot gentes ante jura petebant, patria tot Regum, unicus quondam Græciæ terror, molita mille navium classem, & exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus, perfosissique montibus, in quorum specus fretum immisum est. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium ejus sequuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum Reges, quas nunc habent Parthi: hujus vestigium non inveniretur, nisi Araxes annis ostenderet. Haud procul mœnibus fluxerat. Inde urbem fuisse xx. stadiis distantem, credunt magis, quam sciunt accolæ. Fudebat Macedones tam præclaram urbem a comestabundo Rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, & imperaverunt sibi, ut crederent, illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, penituisse constat, & dixisse, majores poenas Persas Græcis daturus fuisse, si ipsum

ipsum in folio, Regiæque Xerxis conspiciere coacti essent: Postero die Lycio, itineris, quo Persidem intraverat, duci, triginta talenta dono dedit.

CAPUT XV.

Mediam intrat. Supplementum accipit. Darius Ecbatanis se ad ultimum prælium parat. Syllabus copiarum ejus.

Hinc in regionem Mediæ transit, ubi supplementum novorum militum e Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille. Utrisque Plato Atheniensis præerat. His copiis auctus, Darium persequi statuit. Ille jam Ecbatana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva agentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat; sed veritus, ne celeritate Alexandri occuparetur, consilium, iterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia MD. Sed jam nullum intervallum adversus celeritatem ejus fatis longum videbatur. Itaque prælio magis, quam fugæ se præparabat. Triginta millia peditum sequebantur, in quibus Græcorum erant quatuor millia, fide erga Regem ad ultimum invicta. Funditorum quoque, & sagittariorum manus quatuor millia expleverat. Præter hos tria millia, & ccc equites erant, maxime Bactrianorum. His Bessus præerat, Bactrianæ regionis Præfectus. Cum hoc agmine Darius paulum declinavit via militari, jussis præcedere laxis impedimentorum custodibus.

CAPUT XVI.

Oratio Darii, qua Satrapas suos ad extremum prælium adhortatur.

Concilio deinde advocato, *Si me cum ignavis, inquit, & pluris qualemcumque vitam honesta morte astimantibus fortuna junxisset, tacerem potius, quam frustra verba consumerem. Sed majore, quam vellem, documento & virtutem vestram, & fidem expertus, magis etiam connti debeo, ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare, an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub Imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem persequuti estis. Fides vestra, & constantia, ut Regem me esse credam, facit. Proditores, & transfuge in urbibus meis regnant, non hercule, quia tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum vestri sollicitentur animi. Meam tamen fortunam, quam victoris maluistis sequi, dignissimi, quibus, si ego non possem, Dii pro me gratiam referant. Et mehercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, que non in celum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi consilium fugæ, a qua multum abhorret animus, agitaassem; vestra tamen virtute fretus, obviam issem hosti. Quousque enim in Regno exula.*

exulabo, & per fines Imperii mei fugiam exterrum, & adven-
nam Regem, cum liceat experto belli fortunata, aut repa-
rare, quæ amisi, aut honesta morte desungi? nisi forte sa-
tius est expectare victoris arbitrium, & Mazæi, & Meshe-
nis exemplo precarium accipere Regnum nationis unius, ut
jam malit ille gloriæ suæ, quam ira obsequi. Nec Dii si-
verint, ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam,
aut condonare possit. Nec hoc Imperium vivus amittam:
idemque erit Regni mei, qui & spiritus finis. Si hic
animus, si hæc lex, nulli non parva libertas est: nemo
e vobis fastidium Macedonum, nemo vultum super-
bum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem tot ma-
lorum pariet, aut finem. Equidem, quam versabilis for-
tuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores
vices ejus expecto. Sed si iusta, ac pia bella Dii aversan-
tur; fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego
vos decora majorum, qui totius Orientis Regna cum me-
morabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipen-
dium Macedonia quondam tulit, per tot navium classes in
Græciam missas, per tot trophæa Regum, oro, & obtestor,
ut nobilitate vestra, gentisque dignos spiritus capiatis,
ut eadem constantia animorum, qua præterita solvastis,
experiamini, quidquid deinde sors tulerit. Me certe in-
perpetuum aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

C A P U T XVII.

Desperatio cum horrore Ducum ex oratione Darii concepta.
Artabazi fides. Nabarzanis, & Bessi conjuratio.

HÆc dicente Dario, præsentis periculi species omnium
simul corda, animosque horrore perstrinxerat. Nec 9
aut consilium suppeditabat, aut vox, cum Artabazus vetu-
tissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpe
diximus, Nos vero, inquit, *pretiosissimam vestram indui*
armisque, quanto maximo cultu possimus, adornari, Re-
gem in aciem sequomur, ea quidem mente, ut victoriam
speremus, mortem non recusemus. Assensu excepere
cæteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem
consilio erat cum Besso, inauditi antea facinoris socie-
tate inita, Regem suum per milites, quibus ambo
præerant, comprehendere, & vincere decreverant, ea men-
te, ut, si Alexander ipso insequutus foret, tradito Rege
vivo, inirent gratiam victoris, magni profecto ceris-
se Darium aestimaturi; sin autem eum effugere potuissent,
interfecto Dario, Regnum sibi occuparent, bellum-
que renovarent. Hoc parricidium cum diu volutas-
sent, Nabarzanes aditum nefariæ spei præparans,
Scio me, inquit, *sententiam esse dicturum primis spe-*
cie haudquaquam auribus tuis gratam. Sed Medici quo-
que graviores morbos asperis remediis curant: & Guber-
nator, ubi naufragium timet, scitura, quidquid ser-

vari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnatum quidem facias, suadeo, sed ut te, ac Regnum suum salubri ratione conserves. Diis adversis bellum inimus; & pernix fortuna Persas urgere non desinit. Novis initiis, & omnibus opus est. Auspiciis, & Imperium alii trade interim, qui tandiu Rex appelletur, donec Asia decedat hostis, victor deinde Regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum, ratio promittit. Bactra intacta sunt, Indi, & Sogdiana in tua potestate. Tot populi, tot exercitus, tot equitum, pedumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles superstet, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sepe tedio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi; at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde, si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus; Praefectum regionis ejus Bessus, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, justo Regi tibi fiduciarium restitues Imperium.

CAPUT XVIII.

Darius sentis insidias, quas effugere tamen non potuit. Artabazi, & Graecorum cum Patrone fides in eundem. Artabazus pro Rege administras castra.

HAud mirum est, Darium non temperasse animo; quamquam tam impiae voci quantum nefas subisset, latebat. Itaque, Pessimus, inquit, mancipium, reperisti operatum tibi tempus, quo parricidium aperires? Strictoque acinace interfecturus videbatur, ni prope Bessus, Bactrianique, tristium specie, caeterum si perseveraret, vincituri circumstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox & Bessus consequutus, copias, quibus praerant, a caetero exercitu secedere jubent, secretum inituri consilium. Artabazus convenientem praesentis fortunae sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, coepit. Ferret aequo animo quaviliumcunque, suorum tamen, vel stultitiam, vel errorem. Instare Alexandrum, gravem, etiamsi omnes praesto essent. Quid futurum, si persequuti fugam ipsius, alienentur a Rege? Ea re paruit Artabazo. Et quamquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco subsistit. Sed attonitus mestitia simul, & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quae nullies regebantur imperio, varii animorum motus erant; nec in commune, ut antea, consulebatur. Dux Graecorum militum Patron arma capere suos jubet, paratosque esse ad exequendum imperium. Persae fecerant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatque Persas abducere, Bactra, & intactae regionis opulentiam, simulque,

simulque, quæ manentibus instarent, pericula ostentans. Perfarum omnium eadem fere fuit vox, *nefas esse deservire Regem*. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoris fungebatur officiis. Ille Perfarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc univerfos, non ante destitit, quam satis conficaret imperata facturos. Idem agre a Dario impetravit, ut cibum caperet, animumque Regis.

C A P U T XIX.

Conjunctæ artes quævunt, quibus Darium comprehendans. Simulant penitentiam, recipiuntur in gratiam.

AT Bessus, & Nabarzanes, olim agitatum scelus exerto qui statuunt, Regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximia majestas est. Ad nomen quoque Barbari conveniunt: & pristinae veneratio fortunæ sequitur adversam. Inhabat impios animos regio, cui præerant, armis, virisque, & spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiae tenet. Multitudo juniorum, exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant, inde vires Imperii repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, permittes Bactrianos ad omne obsequium destinatos, Regem comprehendere, mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum asservari eum. Si, id quod timebant, prodicionem aspernatus esset, occisuri Darium, & Bactra eum suarum gentium manu petitori. Cæterum propalam comprehendi Darius non poterat, tot Perfarum millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque, quod non poterant vi, fraude assequi tentant. Penitentiam secessionis simulate decreverant, & excusare apud Regem confarnationem suam. Interim, qui Persas sollicitarent, mittuntur. Hinc spe, hinc metu militares animos versant: ruinæ rerum illos subdere capita, in perniciem trahi, cum Bactra pateant, exceptura eos donis, & opulentiâ, quantam animis concipere non possint. Hæc agitantibus Artabazus supervenit, sive Regis jussu, sive sua sponte, affirmans, mitigatum esse Darium, & eundem illis amicitia gradum patere apud Regem. Illi lacrymantes, nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur, precesque perferret. Sic peracta nocte, sub lucis exortum Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo Prætoris aderat, titulum solemnem officii occulto sceleri præferens. Darius, signo ad eundem dato, currum pristino more conscendit. Nabarzanes, cæterique parricidæ pro-cumbentes humi, quem paulo post in vinculis habituri erant, sustinere venerari: lacrymas etiam penitentem.

tentiæ indices profuderunt. Adeo humanis ingeniis parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotæ. Darii natura simplicem, & mitem, non credere modo, quæ affirmabant, sed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cum intuerentur, qualem & Regem, & virum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat.

CAPUT XX.

Patron Græci militis mercede conducti Prætor, aperit Dario conjuratorum simulatam penitentiam, & certas insidias.

PATRON autem Græcorum Dux præcepit suis, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum Regis sequebatur, occasione imminens alloquendi eum; quippe Bessi facinus præfererat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius, quam comes, a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sæpius iermone revocato, inter fidem, timoremque hæsitans, Regem intuebatur. Qui ut tandem advertit oculos, Bubacem spadonem inter proximos currum sequentem percontari jubet, num quid ipse velit dicere. Patron, se vero, sed remotis arbutris, loqui velle cum eo, respondit. Iussitque propius accedere, sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat). Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum supersumus pauci, omnes fortune tue comites, & in hoc tuo statu iidem, qui, florente te, fuimus, quascunque sedes elegeris, pro patria, & domesticis rebus petituri. Secunde, adperseque res tue copulavere nos tecum. Per hanc fidem invitam oro, & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam, nulla Bactra sunt nobis. Spes omnis in te. Urinam & in cæteris esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui externus, & alienigena non deposcerem, si crederem alium posse prestare. Bessus quamquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profecto Patronem detulisse credebat. Et interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem, quantum ex vultu conspici poterat, haud sane territus, percontari Patrona causam consilii, quod afferret, cepit. Ille non ultra differendum ratus, Bessus, inquit, & Nabarzanes insidiantur tibi, in ultimo discrimine & fortune tue, & vite. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus ultimus. Et Patron quidem egregiam conservati Regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus forte, ac temere humana negotia volvi, atque persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, neque

cau-

causarum latentium, & multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit. *Quamquam sibi Græcorum militum fides nota sit; nunquam tamen a popularibus suis recessurum. Difficilius esse damnare, quam decipi. Quidquid fors tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugum fieri. Sero se perire, si saluum esse sui milites nollen.* Patron, desperata salute Regis, ad eos, quibus præerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus.

C A P U T XXI.

Bessi parricidæ simulata excusatio.

AT Bessus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias Alexandri opes spectantis, prudenter, cauteque vitasset. Donum eum hosti laturum fuisse Regis caput. Nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia. Sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde se, Deoque patrios testes fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebatur, haud dubius, quin vera deferrentur a Græcis. Sed eo reum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. Triginta millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur. Quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immerito, quam jure violari. Bessus tamen insidiarum consilium purganti respondit, *Alexandri sibi non minus justitiam, quam virtutem esse perspicuum. Falli eos, qui proditionis ab eo præmium expectent. Violatæ fidei neminem acriorem fore vindicem, ultoremque.*

C A P U T XXII.

Darius, ultimum salutato Artabazo, dilapsis custodibus, dimissis spadonibus, per noctem a Besso vincitur, & captivus a suis curru abducitur.

JAmque nox appetebat, cum Persæ more solito arnis positis, ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat a Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet; expositisque, quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazum, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque, periculo vulgato, sequuturos. Destinatus forti suæ, & jam nullius salubris consilii patiens, unicam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illum visum,

rus, amplectitur; perfususque mutuis lacrymis, inhærentem sibi avelli jubet. Capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut a tergo intueretur, in humum prorum corpus abjecit. Tum vero custodiæ ejus affueti, quos Regis salutem vel periculo vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis, quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus (quia quo descenderent, non habebant) circumstantibus Regem. At ille, remotis arbitris, diu aliud, atque aliud consilium animo volutabat. Jamque solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus, Bubacem vocari jubet. Quem intuens, *Ite, inquit, consulite vobis, ad ultimum Regi vestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fieri mei expecto. Fovistis miveris, quod vitam non finiam. Alieno scelere, quam meo, mori malo.* Post hanc vocem, spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra complexit. Irrupere deinde alii, laceratisque vestibus, lugubri & barbaro ululatu Regem deplorare cœperunt. Persæ, ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne impie deserere Regem viderentur. Varius, ac dissonus clamor, sine duce, ac sine imperio, totis castris referebatur. Besso, & Nabarzani nuntiaverant sui, Regem a semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis advolant, sequentibus, quos ad ministerium sceleris delegerant: & cum tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadones indicabant, comprehendi vincirique jusserunt. Rex curru paulo ante vectus, & Deorum a suis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undique contextum imponitur. Pecunia Regis, & supellex, quasi jure belli, diripitur. Onustique præda per scelus ultimum parta, fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Græcisque militibus Parthienem petebat, omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Persæ promissis Bessi onerati, maxime, quia nemo alius erat, quem sequerentur, conjungere se Bactrianis, agmen eorum tertio assequuti die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, nova ludibria subinde excogitante fortuna. Et, ne forte cultu Regio posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignotta jumenta agebant, ne percontantibus in agmine monstrari posset, custodes procul sequebantur.

CAPUT XXIII.

Alexander Darium persequitur.

13 **A**lexander, audito, Darium movisse ab Ecbatanis, omisso itinere, quod patebat in Mediam, fugien.

gientem insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in Paretacene ultima. Ibi transfugæ nuntiant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoscit ex Bagysthene Babylonio, non quidem victum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rex, Ducibus convocatis, *Maximum*, inquit, *opus, sed labor brevissimus superest. Darius haud procul destitutus a suis, aut victus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra. Et tanta res celeritatis est premium.* Omnes pariter conclamant, paratos ipsum sequi, nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis, quam itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit: perventumque erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat: ibi Melon Darii interpres excipitur. Corpore æger non potuerat agmen sequi: & deprehensus celeritate Regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. Sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum sex millibus, trecentos, quos Dimachas appellabant, adjungit. Dorso hi graviora arma portabant. Cæterum equis vehebantur: cum res, locusque pòceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt, Orsillos, & Mythracenes, qui Bessi patricidium exosi transfugerant; nuntiabantque, stadia quingenta abesse Perfas: ipsos brevius iter monstraturos. Gratus Regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespera, ducibus iisdem, cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat, ut primi conjungi ultimis possent. Trecenta stadia processerant, cum occurrit Brocubelus, Mazæi filius, Syriæ quondam Prætor. Is quoque transfuga nuntiabat, Bessum haud amplius, quam ducenta stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil præcaveret, in-compositum, inordinatumque procedere. Hyrcaniam videri petituros. Si festinaret sequi, palantibus superventurum. Darium adhuc vivere. Strenuo alioquin cupiditatem consequendi transfuga injecerat. Itaque, calcari-bus subditis, effuso cursu eunt. Jamque fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur: sed prospectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec cõsideret pulvis.

C A P U T XXIV.

Barbari cum Besso certatim fugiunt. Darius fugientes sequi recusat: vulneratus ab suis relinquitur: a Polystrato Macedone reperitur; datis ad Alexandrum mandatis extinguitur.

IAmque conspecti a Barbaris erant, & abeuntium agmen conspexerant, nequaquam futuri pares, si Besso tan-

tum animi fuisset ad prælium, quantum ad parricidium fuerat. Namque & numero Barbari præstant, & robore. Ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam convertit. Bessus, & cæteri facinoris ejus participes, vehiculum Darii assequuti, cœperunt hortari eum, ut conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille Deos ultores adesse testatur, & Alexandri fidem implorans, negat se parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accensi, tela injiciunt in Regem, multiq; confossum vulneribus relinquunt. Jumenta quoque, ne longius profequi possent, convulnerant, duobus fervis, qui Regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra, paucis equitum comitantibus, petebant. Barbari ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat, aut pavor, dissipabantur. Quingenti tantum equites congregaverant se, incerti adhuc, resistere ne melius esset, an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit: ipse cum cæteris sequitur. Tria ferme millia resistentium occisa sunt: reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, jubente Rege, ut cædibus abstineretur. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darii vehiculum posset. Singuli, ut quæque preherant, scrutabantur: nec tamen ullum vestigium fugæ Regis extabat. Fessinantem Alexandrum vix tria millia equitum persequuta sunt. At in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile dictu, plures captivi, quam qui caperent, erant. Adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim jumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente decesserant militari via: & errore delata per quatuor stadia, in quadam valle constiterant, æstu, simulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum a peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac, dum galea hausitam aquam sorbet, tela jumentorum deficientium corporibus infixæ conspexit. Miratusque confossa potius, quam abacta esse, semivivi * (*Quæ sequuntur ab asterisco, ad hujus l. finem, ex Just. l. 2. desumpta sunt*) hominis corpus, cum propius accessisset, in sordido vehiculo pellibus contexto situm reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognovit. Qui, applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, id saltem presentis fortunæ solatium se habere dixit, quod apud intellecturum loquutus esset, nec incassum postremas voces emissurus. Hæcque Alexandro perferri jubet, se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis in matrem, conjugem, libe.

liberosque suos impensis. Iis enim vitam, & pristini status reverentiam, dignitatemque concessam. Sibi autem a cognatis, atque amicis, quibus & Regna, & vitam dederit, illa omnia erepta esse. Precari se, ut illi victori terrarum omnium Imperium contingat. Ultionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua, sed exempli, omniumque Regum causa, non negligere; illi cum decorum, tum utile futurum. Jamque deficiens, aquam proposcit. Quam allatam postquam bibit, Polytrato, qui eam tulerat, Quisquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremum universae calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam. At referat Alexander. Alexandro vero Dii, pro ejus summa in meos humanitate, ac clementia. Cui hoc fidei Regiae unicum dextrae pignus pro me dabis. Haec dicentem, accepta Polytrati manu, vita desinit. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosequutus est; demptaque sibi chlamyde, corpus illius contexit; atque Regio ornatum cultu, ad matrem Syngambim, patrio, Regioque more sepeliendum, atque Regis majorum suorum tumulis inferendum, misit.

LIBER SEXTUS.

SYNOPSIS.

Agis Lacedæmoniorum Rex ab Antipatro bello vincitur. Alexander hortatur militem ad reliquam Asiam subigendam. Fluuius Zioberis describitur. Nabarzanes cum aliis Sarrapis veniam impetrat. Alexander Græcis Darianis parcit. In mores Persarum abit. Bessum bello persequitur. Conjuratio Philotæ, & aliorum detegitur. Philotas tortus cum conjuratis occiditur.

CAPUT I.

Deest principium de bello Lacedæmoniorum cum Antipatro Præside Macedoniae gesto, in quo victor Antipater, casus Agis Rex Lacedæmoniorum. Visi Legatos misit ad Alexandrum. Antipater caute, & modeste usitur victoria, ne se oneret invidia apud Alexandrum.

Pugnæ discrimen immisit; obtruncatisque, qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Cœperant fugere victores: & donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant. Sed, ut primum locus, in quo stare possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non armorum modo, & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc cominus, nunc eminus petebatur: diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat, donec hasta femora perfoffa, plurimo sanguine effuso, destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, iactationem vulnerum haud facile tolerantem. Nec tamen omisere Lacedæmonii pugnam; & ut primum sibi, quam hosti æquiorum locum capere potuerunt, densatis ordinibus, effuse fluentem in se aciem exceperunt. Non aliud discrimen vehementius fuisse, memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonii vetera, Macedones præsentia decora intuebantur; illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmonii Dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex casus modo spem, modo metum utriusque partis augebat, velut de industria inter fortissimos viros certamen æquante fortuna. Cæterum angustiæ loci, in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congregari viribus. Spectabant ergo plures, quam inierant, prælium. Et qui extra teli iactum erant,

erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens; pedem deinde referre coepit, ac urgente hoste aperte fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus cursu omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequabatur. Ille, ut fugam suorum, & proximos hostium conspexit, deponi se iussit. Expertusque, membra an impetum animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus semet excepit, galeaque strenue sumpta, clypeo protegens corpus, hastam dextra vibrabat, ultro vocans hostem, si quis jacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret cominere congrederi. Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixata est. Qua ex vulnere evulsa, inclinatum, ac deficiens caput clypeo paulisper excepit: deinde, linquente spiritu pariter, ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedaemoniorum quinque millia, & ccclx. ex Macedonibus haud amplius cix. Caeterum vix quisquam, nisi saucius, revertit in castra. Haec victoria non Spartam modo, sociosque ejus, sed etiam omnes, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi. Et quamquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia majores res erant, quam quas Praefecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem, indignabatur, suae demptum gloriae existimans, quidquid cessisset alienae. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitria victoriae, sed consilium Graecorum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lacedaemonii nihil aliud, quam ut Oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravate veniam defectionis, praeter auctores, impetraverunt. Megalopolitani, quorum urbs obsessa erat, ad defectionis ejus mulctam Achaeis, & Aetolis cxx. talenta dare iussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum est, quam Darium Alexander apud Arbelam superaret.

C A P U T III.

Alexander victor gentium, a suis ipse vitiis ebrietate, superbia, libidine vincitur. Regiae tamen stirpis caeteris parit. Fratrem Davii inter amicos rescribit. Oxydatem Mediae praeficit.

Sed, ut primum instantibus curis laxatus est animus, a militarium rerum, quam quietis, otisque patientior, exceperere cum voluptates, & quem arma Perfarum

non frerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivia, & perpotandi, pervigilandique insana dulcedo, ludique, & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem. Quem æmulatus quasi potiorum suo, ita popularium animos, oculosque pariter offendit, ut a plerisque amicorum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinæ suæ, solitosque parco, ac parabili victu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina, & victarum gentium mala impulerat. Hinc sapius comparatæ in caput ejus insidiæ, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor; ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, cæteraque his similia, quæ deinde dicentur. Igitur, cum intempestivis conviviis dies pariter, noctesque consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos e Græcia exciverat, turba. Quippe captivæ jubebantur suo ritu canere inconditum, & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam Rex ipse conspexit mœstiorum, quam cæteras, & producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. Dejectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, suspicionem præbuit Regi, nobiliorem esse, quam ut inter convivales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata, quænam esset, *neptem se Ochi, qui nuper vognasset in Persis, filio ejus genitam esse*, respondit, *uxorem Histaspis fuisse*. Propinquus hic Darii fuerat, magni & ipse exercitus prætor. Adhuc in animo Regis tenues reliquæ pristini moris hærebant. Itaque fortunam Regia stirpe genitæ, & tam celebre nomen reveritus, non dimitti modo captivam, sed etiam reslitui ei suas opes iussit; virum quoque requiri, ut reperto conjugem redderet. Postero autem die præcepit Hephæstioni, ut omnes captivos in Regiam juberet adduci. Ubi singulorum nobilitate spectata, secrevit a vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi sui clarior. Oxatres erat nobilis Perses, qui a Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapæam Mediæ attribuit; fratremque Darii recepit in cohortem amicorum, omni vetustæ claritatis honore servato. XXVI. millia talentum proxima præda redacta erant: e queis XII. millia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa, custodum fraude subtrahæta est.

CAPUT III.

Rex Parthienem, quam postea Scythæ occuparunt, ingressus, tumultuantem militem oratione sedat, & parviam spectantem, ad nova bella parat.

Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilent gentem, nunc caput omnium, qui post Euphratem, &

& Tigrim amnes siti, Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestrē, ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolæ. Sedes habent & in Europa, & in Asia. Qui super Bosphorum colunt, ascribuntur Asiæ: at qui in Europa sunt, a lævo Thraciæ latere ad Boristhenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga pertinent. Tanais Europam, & Asiam medius interfuit. Nec dubitatur, quin Scythæ, qui Parthos condidere, non a Bosphoro, sed ex regione Europæ penetraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita a Græcis. Ibi stativa Rex habuit, commeatibus undique adventis. Itaque rumor otiosi militis, viritum sine auctore percubuit, Regem contentum rebus, quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, & itineri sarcinas aptant. Signum datum crederes, ut vasa colligerent. Totis castris tumultus hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsi quoque finem militiæ adesse credebant. Haud secus, quam par erat, territus Alexander, qui Indos, atque ultima Orientis peragrare statuisset, Præfectos copiarum in Prætorium contrahit; obortisque lacrymis, ex medio gloriæ spatio revocari se, victi magis, quam victoris formam in patriam relaturum, conquestus est: nec sibi ignaviam militum obfata, sed Deorum invidiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admovissent, paulo post in eandem cum majore laude, famaque redituris. Tum vero pro se quisque operam suam offerre, difficillima quæque poscere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum leni, & apta oratione permulcere voluisset. Numquam infractos, & abjectos recessisse, quoties ipsius alacritatem, & tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit: illi vulgi aures præpararent sibi. Satisque omnibus, quæ in rem videbantur compositis, vocari ad concionem exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit.

C A P U T I V.

Multa docet bello perfecta, non pauca perficienda, nondum adesse finem laborum.

Magnitudinem rerum, quas gessimus, milites, in-
 tuentibus vobis, minime mirum est, & desiderium
 quietis, & satietatem gloriæ occurrere. Ut omittam Il-
 lyrios, Triballos, Bæotiam, Thraciam, Spartam, A-
 chæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia im-
 perio auspicioque perdomui: ecce orsi bellum ad Helle-
 pontum, Jonas, Æolidem servitio Barbariæ impotentis
 exens.

creminus; Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam,
 Paphlagoniam, Pamphiliam, Pisidiam, Ciliciam, Sy-
 riam, Phenicem, Armeniam, Persidem, Medos, Par-
 thienem habemus in potestate. Plures Provincias comple-
 xus sum, quam alii urbes ceperunt. Et nescio, an enu-
 meranti mihi quaedam ipsarum rerum multitudo subdu-
 keris. Itaque, si crederem satis certam esse possessionem
 terrarum, quas tanta velocitate domuimus, ego vero,
 milites, ad Penates meos, ad parentem, sororesque, &
 ceteros cives, vel renitentibus vobis, erumperem, ut ibi
 potissimum parva vobiscum laude, & gloria fruere, ubi
 nos uberrima victoriae praemia expectant, liberorum, con-
 jugum, parentumque letitia, pax, quiet, rerum per
 virtutem partiarum secura possessio. Sed in novo, & (si
 verum fateri volumus) precario Imperio, adhuc jugum
 ejus rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, mili-
 tes, opus est, dum minoribus ingeniis imbuuntur, & ef-
 feratos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoque ma-
 turitatem statuo tempore expectant. Adeo etiam illa sen-
 sus omnis expertia, tamen sua lege mitescent. Quid?
 creditis, tot gentes alterius Imperio, ac nomini assuetas,
 non sacris, non moribus, non commercio linguae nobiscum
 coherentes, eodem praelio domitas esse, quo victae sunt?
 Vestris armis continentur, non suis moribus. Et qui praes-
 entes meruunt, in absentia hostes erunt. Cum feris praes-
 entis res est, quas captas, & inclusas, quia ipsarum natu-
 ra non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago,
 tanquam omnia subacta sint armis, quae fuerunt in ditia-
 ne Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit, Bactra non
 solum possidet parricida Bessus, sed etiam minatur. Sog-
 diani, Dabae, Massagetae, Sages, Indi sui juris sunt.
 Omnes hi simul, si terga nostra viderint, sequuntur. Illi
 enim ejusdem nationis sunt; nos alienigenae, & externi.
 Suis autem quique parent placidius, etiam cum is praes-
 est, qui magis timeri potest. Proinde aut quae cepimus,
 omittenda sunt, aut quae non habemus, occupanda. Sicut
 in corporibus aegris, milites, nihil, quod nociturum est,
 medici relinquunt: sic nos, quidquid obstat Imperio, re-
 cidamus. Parva saepe scintilla contemptra magnum exci-
 tavit incendium. Nil tuto in hoste despiciunt. Quem
 spreveris, valentorem negligentia facies. Ne Darius
 quidem hereditarium Persarum accepit Imperium, sed in
 sedem Cyri beneficio Bagoe castyati hominis admissus.
 Ne vos magno labore credatis Bessum vacuum Regnum
 occupaturum. Nos vero peccavimus, milites, si Darium
 ob hoc vicimus, ut servo ejus traderemus Imperium, quod
 ultimum ausus scelus, Regem suum etiam externa opis
 egentem, certe cui nos victores pepercissimus, quasi cap-
 tivum in vinculis habuit, ad ultimum, ne a nobis con-
 servari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini?
 quem equidem eruti affixum videre festino, omnibus Re-
 gibus, gentibusque fidei, quam violavit, meritis penas
 sol.

*Solventem. At hercule, si mox eundem Græcorum urbes, aut Hellespontum vastare nuntiatum erit vobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestra occupasse victoria? Tunc ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem præstat, terribitum adhuc, & vix mentis suæ compotem opprimere? Quarvidui nobis iter superest, qui tot proculcavimus nives, tot amnes supera-
vimus, tot montium juga transcurrimus. Non mare illud, quod exestuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur, non Cilicie fauces, & angustie includunt: plana omnia, & prona sunt. In ipso limine victoria stamus. Pauci nobis fugitivi, & domini sui interfectores supersunt. Egregium mehercule opus, & inter præmia glorie vestrae numerandum, posteritati, fameque traditis, Darii quoque hostis, finito post mortem ejus odio, parricidas esse vos ultos, neminem impium effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint, vos pia bella suscipere, & Bessi sceleri, non nomini suo trasci?*

C A P U T V.

Rex movet castra versus Hyrcaniam. Describitur mirum Ziobris fluminis ingenium.

SUMMA militum alacritate, jubentium, quocunque vellet, duceret, oratio excepta est. Nec Rex moratus impetum; tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniam penetrat, Cratero relicto cum iis copiis, quibus præerat, & ex manu, quam Amyntas ducebat, additis sexcentis equitibus, & totidem sagittariis, ut ab incurfione Barbarorum Parthienem tueretur. Erigyum impedimenta, modico præsidio dato, campestri itinere ducere jubet. Ipse cum phalange, & equitatu cl. stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemo præaltis, densisque arboribus umbrosus est, pingue vallis solum rigantibus aquis, quæ ex petris imminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Ziobris amnis effunditur, qui fere tria stadia in longitudinem universus fluit: deinde saxo, quod alveolum interpolat, percussus, duo itinera velut dispensatis aquis aperit: inde torrens, & saxorum, per quæ incurrit, asperitate violentior, terram præceps subit: per ccc. stadia conditus labitur: rursusque velut ex alio fonte conceptus editur, & novum alveum intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem xlii. stadiorum diffunditur: rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in cavernam, quæ propior est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperit, exire. Ita que Alexander duos tauros, qua subeunt aquæ terram, præcipitari jubet: quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, ut exciperent.

Nabarzani Bessi Socio supplicis promittis veniam, & publicam fidem.

Quartum jam diem eodem loco quietem militi dederat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cum Besso interceperat, accipit: quarum sententia hæc erat, *Se Dario non fuisse inimicum, imo etiam, quæ credidisset utilia esse, suasisse: & quia fidele consilium Regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Darium, custodians corporis sui contra jus, fasque peregrino militi eradere, damnata popularium fide, quam per ducentos, & triginta annos inviolatam Regibus suis prestitissent Perse. Se in præcipiti, & lubrico stantem, consilium a presenti necessitate repetisse. Darium quoque, cum occidisset Bagam, hac excusatione satisfecisse popularibus, quod infidiantem interemisset. Nihil esse miseris mortatibus spiritui carius. Amore ejus ad ultima esse propositum: sed ea magis esse sequutum, quæ coegisset necessitas, quam qua optasset. In communi calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos a Deo falli non solere. Ceterum si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam esse, ubicunque vir fortis sedem elegerit. Nec dubitavit Alexander fidem, quo Perse modo accipiebant, dare, inviolatum, si venisset, fore.*

CAPUT VII.

Hyrcaniam ingreditur, quam Curtius cum Caspia mari describit.

Quadrato tamen agmine, & composito ibat, speculatores subinde præmittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmen: phalanx eam sequebatur. Post pedites erant impediementa. Et gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, curam Regis intenderat. Namque perpetua vallis jacet, usque ad mare Caspium patens. Duo terræ ejus velut brachia excurrunt: media flexu modico sinum faciunt, Lunæ maxime similem, cum eminent cornua, nondum totum orbem sidere implente. Cercetæ, Messyni, & Chalybes a læva sunt: ab altera parte Leucosyræ, & Amazonum campi: & illos qua vergit ad Septentrionem, hos ad occasum conversa prospexit. Mare Caspium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes alit: piscium longe diversus ab aliis color. Quædam Caspium, quidam Hyrcanum appellant. Alii sunt, qui Mæotim paludem in id cadere putent: & argumentum afferunt, aquam, quo dulcior sit, quam cætera

tera maria, infuso paludis humore mitescere. A Septentrione ingens in litus mare incumbit, longeque agit fluctus, & magna parte exaltans stagnat. Idem alio cæli statu recipit in se fretum, eodemque impetu, quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit. Et quidam credidere, non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere: cujus fastigium (ut supra dictum est) perpetua valle submittitur. Hinc Rex viginti stadia processit, semita propemodum in via, cui sylva imminabat, torrentesque, & eluvies iter morabantur. Nullo tamen hoste obvio penetravit, tandemque ad ulteriora perventum est. Præter alios comæatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur; & uberrimum gignendis uvis solum est. Frœuens arbor faciem quercus habet, cujus folia multo melle tinguntur. Sed, nisi Solis ortum incolæ occupaverint, vel modico tepore succus extinguitur.

C A P U T VIII.

Satrapas Persarum supplices in fidem accipit. Artabazo etiam dextram porrigit. Græcis ignoscit, præter Lacedæmonios in custodiam datos. Democrates Atheniensis jus sibi gladio dicit.

TRiginta hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit, seque, & eos, qui post Darii mortem profugerant, dedens. Quibus benigne exceptis, ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus, & Erigys occurrunt. Præfectum Tapyrorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. Exul hic, regnante Ocho, ad Philippum pervenerat. Tapyrorum quoque gentem Phradati reddidit. Jamque Rex ultima Hyrcaniæ intraverat, cum Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darii, ac suis liberis, modicaque Græcorum militum manu, occurrit. Dextram venienti obtulit Rex: quippe & hospes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante, exularet, & hospitii pignora in Regem suum ad ultimum fides conservata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem, inquit, Rex, perpetua felicitate floreas. Ego cæteris lætus hoc uno torqueor, quod præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum.* Nonagesimum, & quintum annum agebat. Novem juvenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus, ut tandiu viverent, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerunque faciebat. Tunc admoveri sibi, & Artabazo equos jussit, ne, ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde, ut castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmonios quoque

fides daretur, respondent, se, quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Dariam: quo victo, applicaverant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex, omisso sponsum, fideique pignoribus, venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper obstitit, venia desperata, gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni Alexandri seipsos permittunt. Mille, & quingenti milites erant; præter hos Legati ad Dariam missi xc. In supplementum distributus miles. Cæteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit.

CAPUT IX.

Mardos feram gentem domat.

MArdorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrocinii assueta. Hæc sola nec Legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, invicta manu comitante, procedit. Noctu iter fecerat: & prima luce hostis in conspectu erat. Tumultus magis, quam prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, Barbari profugiunt: proximique vici ab incolis deserti capiuntur. Interiora regionis ejus haud sane adire sine magna vexatione exercitus poterat. Juga montium, præaltæ sylvæ, rupesque inviæ sepiunt: ea, quæ plana sunt, novo munimenti genere impedierant Barbari. Arborea densæ sunt ex industria confitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terræ: inde velut ex alia radice lætiores virent trunci: hos, qua natura fert, adulescere non sinunt, quippe alium alii quasi nexu conferunt: qui, ubi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occultis nexu ramorum, velut laquei, perpetua sepe iter claudunt. Una ratio erat, cædendo aperire saltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri namque nodi duraverant stipites: & in se implicati arborum rami, suspensis circulis similes, lento vimine frustabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tum quoque intraverant saltum, occultisque telis hostem lacefebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerisque confodit. Ad ultimum circumire saltum milites jubet, ut, si qua pateret iter, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æstimabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & Regem, cum vellet ascendere, sponte sua

lúa genua submittere, excipiebat; credebaturque sentire, quem veheret. Majore ergo, quam decebat, ira simul, ac dolore stimulatus, equum vestigari jubet, & per interpretem pronuntiare, ni reddissent, neminem esse victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus, cædi sylvas jubet, aggestaque humo e montibus, planitiem ramis impeditam exaggerari. Jam aliquantum altitudinis opus creverat, cum Barbari, desperato, regionem, quam occupaverant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex, obsidibus acceptis, Phradati tradere eos jussit. Inde quinto die in stativa revertitur. Artabazum deinde, geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum.

C A P U T X.

Nabarzani Præsidi Hyrcaniæ in Bagoæ gratiam ignoscit. Thalestris Amazonum Regina Alexandrum adit, libereque conceptis post 13. dies redit ad suos.

IAM ad urbem Hyrcaniæ, in qua Regia Darii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes, accepta fide, occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ, cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assuevit, ejusque maxime precibus motus, Nabarzani ignovit. Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermooonta amnem, Themiscyræ incolebantur campos. Reginam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem, & Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus Regni sui excessit, & cum haud procul abesset, præmisit indicantes, venisse Reginam, adeundi ejus, cognoscendique avidam. Protinus, facta potestate veniendi, cæteris jussis subsistere, cæcæ foeminarum comitatu processit. Atque, ut primum Rex in conspectu fuit, equo ipsa desiliit, duas lanceas dextra præferens. Vestis non toto Amazonum corpore obducitur. Nam læva pars ad pectus est nuda; cætera inde velantur. Nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alant: adurit dextera, ut arcus facilius intendant, & tela vibrent. In terro vultu Regem Thalestris intuebatur, habitum ejus hædquaquam rerum famæ parem oculis perlustrans. Quippe omnibus Barbaris in corporum majestate veneratio est: magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est. Cæterum interrogata, num aliquid petere vellet, haud dubitavit fateri, ad communicandos cum Rege liberos se venisse, dignam, ex qua ipse Regni generaret heredes; foeminei sexus se retenturam, marem reditutam patri. Alexander, an cum ipso militare

vellet, interrogat: & illa, causata sine custode Regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cupido quam Regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. Tredecim dies in obsequium desiderii ejus absumpti sunt. Tum illa Regnum suum, Rex Parthienem petiverunt.

CAPUT XI.

Alexander mutat leges, totusque a se abit in visia.

Hic vero palam cupiditates suas solvit; continentiamque, & moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in superbiam, ac lasciviam vertit. Patrios mores, disciplinamque Macedonum Regum salubriter temperatam, & civilem habitum, velut leviora magnitudine sua ducens, Persicæ Regiæ par Deorum potentia fastigium æmulabatur. Jacere humi venerabundos pati cœpit; paulatimque servilibus ministeriis tot victores gentium imbuere, & captivis pares facere expetebat. Istaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit; vestemque Persicam sumpsit, ne omen quidem veritus, quod a victoris insignibus in devicti transfret habitum. Et ille se quidem Persarum spolia gestare dicebat. Sed cum illis quoque mores induerat, superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat: iis, quas in Asiam scriberet, Darii anulus imprimebatur, ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero, & equites, unaque principes militum, aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornaverat vestibus. Pellices ccc. & lx. totidem, quot Darii fuerant, Regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati affueti, sequebantur. Hæc luxu, & peregrinis infecta moribus, veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam averfabantur; totisque castris unus omnium sensus, ac sermo erat, plus amissum victoria, quam bello quæsitum esse. Tum maximè vinci ipsos, dedique alienis moribus, & externis: tantæ moræ pretium, domos quasi in captivo habitu reverfuros: pudere jam sui Regem, victis, quam victoribus similiorem, ex Macedoniæ Imperatore Darii Satrapem factum. Ille non ignarus & principes amicorum, & exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate, donisque recuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium servitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cujus materia opportune dabatur.

CAPUT XII.

In Bessum mover castra. Satibarzanem in fidem accipit; eundem mox deficientem persequitur. Rupem expugnat. Artacenam occupat, civibus ignoscit.

NAmque Bessus, veste Regia sumpta, Artaxerxem appellari se iusserat; Scythasque, & cæteros Tanais accolæ contrahebat. Hæc Satibarzanes nuntiabat. Quem receptum in fidem regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum grave spoliis, apparatuque luxuriæ agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessariis, conferri iussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci, suisque primum sarcinis face subdita, cæteras incendi præcepit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpe flammæ restinxerant, nullo sanguinis pretium audente desistere, cum Regias opes idem ignis exureret. Brevis deinde oratio mitigavit dolorem; habilesque militiæ, & ad omnia parati, lætabantur sarcinarum potius, quam disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius, subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœsus cupiebat quidem subsistere tineri assuturus; sed penuria comæatuum festinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus millibus, & DC. relictus, ut iusta fratri persolveret, ipse contendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur a finitimis Satraparum, e quibus cognoscit, Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu, cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse præfecisset, desisse ab eo. Itaque quamquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam, & equestres copias educit: totaque nocte strenue facto itinere, improvisi hosti supervenit. Cujus cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupaverunt. Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem. Eadem, qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta, & duo stadia comprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellem confidere jubent. Ipsi, qua rupes erat, arborum truncos, & saxa obmoliuntur. XIII. millia armata erant. In horum obsidionem Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat: Et, quia longius eum abesse cognoverat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primo repurgari ju-

bet, quidquid ingredi posset. Deinde, ut occurrerent inuicæ cautes, præruptæque rupes, irritus labor videbatur, obstante natura. Ille, ut erat animi semper oblitantis difficultatibus, cum & progredi arduum, & reuerti periculofum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud, atque aliud (ut solet, ubi prima quæque damnamus) subsistente animo. Hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit. Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & igni dari alimenta. Celeriterque stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatum est. Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit. Flammam in ora hostium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube absconderat cælum. Sonabant incendio sylvæ, atque ea quoque, quæ non incenderat miles, concepto igne, proxima quæque adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere tentabant. Sed, qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur cæde consumpti sunt. Alii in medios ignes, alii in petras præcipitavere se, quidam manibus hostium se obtulerunt, pauci semiustulati venere in potestatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille, omnibus præparatis, Regis expectabat adventum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens, Igitur Alexander turres admoveri iubet. Ipsoque aspectu territi Barbari, e muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, iram in Satibarzanem defectio- nis auctorem reservaret, supplicibus semet deditibus parceret. Rex, data venia, non obsidionem modo solvit, sed omnia sua incolis reddidit.

CAPUT XIII.

Supplementum accipis. Drancas adit; quorum Prætor Barzaentes ad Indos profugit.

AB hac urbe digresso, supplementum novorum militum occurrit. Zoilus quingentos equites ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illyrico Antipater miserat, Thessali equites centum, & triginta cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia, & sexcenti, peregrinus miles, advenerant: trecenti equites gentis ejusdem sequebantur. Hac manu adjecta, Drancas pervenit. Bellicosâ natio est. Satrapes erat Barzaentes, sceleris in Regem suum particeps Besso. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiam.

C A P U T XIV.

Conjuratio in Alexandrum per Nicomachum, & Ceballinum detegitur. Dymnus seipsum ferro induit.

IAM nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus modo Rex, sed invictus intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regem auctoritatis, & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspici poterat, similis attonito, re motis arbitris, cum juvene secessit in templum, arcana se, & silenda afferre præfatus. Suspensumque expectatione, per mutuam charitatem, & pignora utriusque animi rogat, ut affirmet jurejurando, quæ commississet, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, per præsentem Deos jurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem insidias Regi comparatas, seque ejus consilii fortibus viris, & illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se vero fidem in parricidio dedisse constanter abavit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore, & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans orare primum, ut particeps consilii, operifque fieret. Si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cujus erga ipsum benevolentiam præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum averfari scelus perseverantem, metu mortis terret, ab illo capite conjuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Alias deinde effœminatum, & muliebriter timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque Regnum quoque, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modo illius, modo suo admovens jugulo, supplex idem, & infestus expressit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. Namque abunde constantis animi, & dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed se captum Dymni amore simulabat nihil reculare. Sciscitari deinde pergit, cum quibus tantæ rei societatem inisset. Plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore, & scelere male sanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis juvenum non dubitasset se jungere, Demetrio corporis custodi, Peucolao, Niconori. Adjicit his Aphæbetum, Locuum, Dioxenum, Archepolim, & Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, desert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne, si Regiam intrasset, non assuetus adire Regem, conjurati proditos

ditos se esse resciscerent. Ipse Ceballinus ante vestibulum Regiæ (neque enim propius aditus ei patebat) confisit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, ut introduceretur ad Regem. Forte, cæteris dimissis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum, quam ob causam, substiterat in Regiâ. Huic Ceballinus ore confuso magnæ perturbationis notas præ se ferens, aperit, quæ ex fratre compererat; & sine cunctatione nuntiari Regi iubet. Philotas, laudato eo, protinus intrat ad Alexandrum: multoque invicem de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum, quæ ex Ceballino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo Regiæ excipit juvenis, an mandatum exequutus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni suo Regem causatus, discessit. Postero die Ceballinus venienti in Regiam præsto est. Intranstemque admonet pridie communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit: ac ne tum quidem Regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni (Metron erat ei nomen) super armamentarium positum, quod scelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abscondito, protinus Regi corpus forte curanti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, *Habeo te*, inquit, *incolumem ex impiorum manibus ereptum*. Percontatus deinde Alexander, quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quærere, quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, jam tertium esse, existimans haud incorrupta fide tanto post deferre, quæ audierat, vinciri eum iussit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse: ab eo percontaretur. Rex item quærrens, an Philotam adisset, an institisset ei, ut perveniret ad se, perseverante eo affirmare, quæ dixerat, manus ad cælum tendens, manantibus lacrymis, hanc sibi a charissimo quondam amicorum relationem gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus, quam ob causam accerferetur a Rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat: occursumque satellitum inhibitus, perfertur in Regiam. Quem intuens Rex, *Quod*, inquit, *in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Maædonum Regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum jam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque a conspectu Regis averso, subinde collapsus extinguitur.

C A P U T XIV.

Philota accessit, & se de conjurationis suspitione purganti Rex primum ignoscit; sed amicorum consilio mori comprehendi jubet.

REX, Philota venire in Regiam jussu, Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritus, si in caput meum preparatas insidias biduo rexit, hujus criminis reum Philotam substruit, ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo propiore gradu amicitia me contingis, hoc majus est dissimulationis tue facinus. Et ego Ceballino magis, quam Philota id convenire fateor. Faventem habes judicem, si, quod admitti non oportuit, saltem negari potest. Ad hæc Philotas, haud sane trepidus, si animus vultu æstimaretur, Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse; sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse, respondit, veritum, ne jurgium inter amatorem, & exoletum non sine risu aliorum detulisset: cum Dymnus interemerit seipsum, qualiacunque erant, non fuisse reticenda. Complexusque Regem, orare cepit, ut præteritam vitam potius, quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei Rex, an altius iram suppresserit. Dextram reconciliatæ gratiæ pignus obrulit & contemptum magis, quam celatum indicium esse, videri sibi dixit. Advocato tamen consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci jubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine exposuit. Erat Craterus Regi charus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis adversus. Neque ignorabat, sæpe Alexandri auribus nimia jactatione virtutis, atque operæ gravem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, Utinam, inquit, in principio quoque hujus rei nobiscum deliberasses. Suavissemus, si Philote velles ignoscere, patere potius ignorare eum, quantum deberes tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit: tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est, quod existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiamsi ipse vel pensantia, vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem ejus Parmenionem, tanti Ducem exercitus, & inveterata apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinis tue fastigium positum, scio non equo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem, confiteri pudet. Superest, ut

malis videri injuriam accepisse, quam vitam. Proinde scio, sibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Larus a domesticis hostibus muni. Hos si submores, nihil meo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi auctor, aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis, non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis, quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuisset cursum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiasset. Parmenionis filium, Præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum, simulasse etiam non vacasse sermone suo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque Deum adstrictum, conscientiam suam exonerare properasse. Philotam, consumpto per ludum, jocumque pene toto die, gravatum esse, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo, & forsitan supervacuo inferere sermone. At enim non credidisset talia deferentibus pueris. Cur igitur extraxisset biduum, tantquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem ejus damnabat. In suo quemque periculo magnum animum habere: eum de salute Regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut particeps sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos, ut consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiarum deinde iter in posterum diem jubet, ne qua novi initi consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsius epulas. Et non cœnare modo, sed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus extinctis, cum paucis in Regiam coeunt Hephæstion, & Craterus, & Cœnus, & Ergyus. Hi ex amicis. Ex armigeris autem, Perdicas, & Leonatus. Per hos imperatum, ut, qui ad Prætorium excubabant, armati vigilent. Jam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere jussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ, magnisque copiis præerat, occultus evaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intraverat Regiam. Huic decem satellites traduntur: quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt. Attarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebatur, quinquaginta juvenum promptissimis stipatus. Nam cæteros cingere undique domum jusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum sive securitate animi, sive fatione resolutum, somnus oppresserat. Quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso, cum injicerentur catenæ, *Vicit*, inquit, *bonitatem tuam Rex, inimicorum meorum acerbitas*. Nec plura loquutum, capite velato, in Regiam abducunt.

LIB. VI.
CAPUT XVI.

133

Res Philotam apud milites conjurationis accusat.

Postero die Rex edixit, ut omnes armati convenirent. Sex millia fere militum venerant: præterea turba lixarum, calonumque impleverant Regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset a vulgo, quam Rex alloquutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus, in pace erat vulgi: nihil potestas Regum valebat, nisi prius. valuisset auctoritas. Igitur primum Dymni cadaver infertur, plerisque, quid patrafset, quoque casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mæstitia expectationem haud parvam fecerat. Diu demisso in terram vultu, attonito, stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, *Pene, inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum, Deum providentia, & misericordia vivo. Conspectus vester venerabilis coegit, ne vehementius parricidis irascerer: quoniam spiritus, imo unus vite meæ fructus est, tot fortissimis viris de me optime meritis referre adhuc gratiam posse.* Interrupit orationem militum, gemitus; obortaque sunt omnibus lacrymæ. Tum Rex: *Quanto, inquit, majorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam salvi esse possint, nominibus abstinere? Sed vincenda est memoria pristina charitatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmento illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum verustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister ejus Philotas Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus aspicitis, cæteroque ejusdem amentia in caput meum subornavit. Fremitus undique indignantium, querentiumque tota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi ad studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, Metron, & Ceballinus producti, quæ quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione pressa, vox indicum silentio excepta est. Tum Rex: *Qualis, inquit, ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium idipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis disulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste Regis periculo, cum moneretur, vultum non mutaret? indicem tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes Regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Media præest, ipse apud multos capi-**

rura

rum Duces meis prepotens viribus, majora, quam capis, sperat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: vobis salvis orbis esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem, & Philotam scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii praeferentem. Namque summa ejus hæc erat. Primum vestri curam agite, deinde vestrorum. Sic enim, quæ destinavimus, efficiemus. Adjecitque Rex, Sic esse scriptam, ut, si ve ad filios pervenisset, a consiliis posset intelligi, si ve intercepta esset, falleret ignavos. At enim Dymnus, cum ceteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quod sic ab iis timeatur etiam, a quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celet. Cæterum Philotam ipse indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit insidias, socium se, & consocium adjunxit. Hic Attalo, quo graviozem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro jure tam familiaris usus, atque amicitiae, qualis fors edita esse Jovis Ammonis Oraculo; sustinuit rescribere mihi, se quidem gratulavi, quod in numerum Deorum receptus essem, ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excedebat. Hæc sunt etiam animi pridem alienati a me, & invidentis glorie meae, indicia. Quæ equidem, milites, quoad licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpturæ, si in quos tam magna consuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba punienda sunt. Lingua remeritas pervenit ad gladios: hos (si mihi creditis) Philotas in me acuit. Si ipsum dimisero, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatus, optime exercitus parti, principibus nobilissima juvenentis, unum præfeci: salutem, spem, victoriam meam fidei ejus, tutelæque commisi. Patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi. Mediam, qua nulla opulentior regio est, tot civium, sociorumque millia, imperio ejus, ditionisque subjeci. Unde præsidium petieram, periculum existis. Quam feliciter in acie occidisset, potius hostis præda, quam civis victima? Nunc servatus ex periculis, quæ sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis idensidem a me, milites, petere, ut saluti meae parcam. Ipsi mihi prestare potestis, quod suaderis, ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio. Invisis vobis, salvus esse nolo: volentibus, non possum, nisi vindicor. Tum Philotam, religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum, jussit induci.

CAPUT XVII.

*Miles aspectu Philotæ victi ad commiserationem motus ;
ab Amynta, & Cæto ad indignationem inflammatur.*

Facile apparebat, motos esse tam miserabili habitu, non sine invidia paulo ante conspecti. Ducem equitatus pridie viderant, sciebant Regis interfuisse convivio: repente non reum modo, sed etiam damnatum, imo victum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque tanti Ducis, tam clari civis fortuna, qui modo duobus filiis Hectore, & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad misericordiam concionem, rursus aspera in Philotam oratione commovit, *Proditos eos esse Barbaris, neminem ad conjugem suam, neminem in patriam, & ad parentes fuisse rediturum, velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futurum.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod patriæ admonitos, pigriores ad cætera munia exequenda fecisset. Tunc Cœnus, quam Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acrius, quam quisquam, in Philotam invecus est, parricidam esse Regis, patriæ, exercitus clamitans. Sauxumque, quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum, ut plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens. Sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se affirmans.

CAPUT XVIII.

Philotas primum metu exanimatus, mox recepto animo causam suam tam luculenter egit, Regisque argumenta diluit, ut questionem plane ambiguam fecerit.

TUM dicere rursus permixtus Philotas, sive conscientia sceleris, sive periculi magnitudine amens, & attonditus, non attollere oculos, linquente animo, in eum, a quo tenebatur, incubuit. Absterisque amiculo ejus oculis, paulatim recipiens spiritum, ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex, intuens eum, *Macedones, inquit, de te judicaturi sunt: quæro, an patrio sermone sis apud eos usus?* Tum Philotas: *Præter Macedonas, inquit, plerique adsunt, quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua seruo usus, quæ tu egisti, non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi posset a pluribus.* Tunc Rex, *Ecquid? videtis odio etiam sermone patrii Philotam teneri? Iulus quippe fastidis eum dicebat. Sed dicat sane, utcunque cordi est, dum meminere vis, æque illum a nostro more, atque sermone abhorre*

Atque

Et Atque ita concione excessit. Tum Philotas: Verba, inquit, innocenti reperire facile est; modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam, & iniquissimam fortunam desitutus, ignovo, quomodo & animo meo, & tempori paream. Absit quidem optimus cause mee iudex: qui cur me ipse audire noluerit, non mehercule excogito, cum illi utique, cognita causa, tam damnare me liceat, quam absolvere. Non cognita vero, liberari ab absente non possum, qui a presente damnatus sum. Sed quanquam victi hominis non supervacua solum, sed etiam invida defensio est, quæ iudicem non docere videtur, sed arguere; tamen, utique licet dicere, memet ipse non deseram, nec committam, ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cujus criminis reus sim, non video. Inter conjuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit, Ceballinus plus, quam audierat, scire non potuit. Atqui conjurationis caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cum quaerenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præterit, ut posset videri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturnum arcana de semetipso credebatur, confessus, aliis nominatis, me unum suberabatur. Quæso, commisitones, si Ceballinus me non adisset, nihil me de conjuratis scire voluisset; num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane & vivat adhuc, & velit mihi parere: quid ceteri, qui de se confitebuntur? me videlicet subtrahent? Maligna calamitas, & vere noxia, cum quis suo supplicio acquiescit, pro alio cruciatius. Tot conscii ne in equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Atqui nemo pascit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen, & ad unum revertendum mihi est. Cur rem delatam ad te racuisti? cur tam securus audisti? Hoc quaecumque est, confesso mihi, ubicumque es, Alexander, remisisti. Dextram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfusi. Si credidisti mihi, absolutus sum; si pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serva. Quid hæc proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore acquiescebam, cum me malis indormientem meis, inimici vinciendo excitaverunt. Unde & parvicia, & proditori tam alti quies somni? Stelerati conscientia obstrepente cum dormire non possint, agitant eos furia, non consummato modo, sed & cogitato parvicio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextera tua obrulerat. Non timui, ne plus aliene crudelitati apud te liceret, quam clementie tue. Sed, ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deserebatur a puero, qui non testem, non pignus iudicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, si capisset audiri. Amatoris, & scortis iurgio interponi aures meas credidi infelix; & fidem

ejus
 potius
 balin
 rictu
 qui n
 etiam
 At e
 vinar
 cit;
 non p
 fuisse
 Ceba
 post
 Regi
 conju
 conju
 Regi
 domi
 Mihi
 aspen
 perio
 serm
 bus
 heret
 dica
 fueri
 opor
 sicut
 divi
 que
 si in
 Mis
 se l
 vicu
 ne r
 non
 me
 stir
 ret
 mea
 Hat
 Reg
 qui
 Ora
 de
 vob
 offe
 crim
 ren
 ni
 ser
 ego

ejus suspensam habui, quod non ipse desereret, sed fratrem
 potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse se Ce-
 ballino, & ego viderem multis amicorum Regis fuisse pe-
 riculi causa. Sic quoque cum laevum neminem, inveni,
 qui mallet perire me, quam incolumem esse. Quid inimi-
 citiarum creditis excepturum fuisse, si insontes laceffissem?
 At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum hoc di-
 vinare potui? Minime. Ira quod solum indicio fidem fe-
 cit, id me, cum a Ceballino interpellatus sum, movere
 non potuit. At hercule, si conscius Dymno tanti sceleris
 fuisset, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui.
 Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Denique
 post delatum indicium, quo periturus eram, cubiculum
 Regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur distuli faci-
 cinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps
 conjurationis fuit. Sub illius umbra Philotas latebam, qui
 Regnum Macedonum affecto. Ecquis e vobis corruptus est
 donis? quem Ducem, quem Praefectum impensius colui?
 Mihi quidem obicitur, quod societatem patrii sermonis
 asperner, quod Macedonum mores fastidium. Sic ego Im-
 perio, quod dedignor, immineo? Jampridem nativus ille
 sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam visio-
 bus, quam vitis peregrina lingua discenda est. Non me-
 hercule ista me magis laedunt, quam quod Amyntas Per-
 dicea filius insidiatus est Regi. Cum quo quod amicitia
 fuerit mihi, non recusato defendere, si fratrem Regis non
 oportuit diligi a nobis. Sin autem in illo fortune gradu po-
 ssum etiam venerari necesse erat, utrum, quod non
 divinavi, reus sum? An impiorum amicis insontibus quo-
 que moriendum est? Quod si equum est, cur tandiu vivo?
 si injustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi,
 Miserevi me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui
 se Jovis filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii pe-
 riculosa libertas, vos me decepistis: vos, quae sentiebam,
 ne reticere, impulistis. Scripisse me hoc fateor Regi,
 non de Rege. Non enim faciebam invidiam, sed pro eo ti-
 mebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Jovis
 stirpem tacitus agnosceret, quam qui praedicatione jacta-
 ret. Sed quoniam Oraculi fides certa est, sit Deus cause
 mee testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur
 Hammon in arcanum, & occultum scelus. Interim qui
 Regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum,
 qui stirpi suae insidiati sunt, latere patietur. Si certiora
 Oraculis creditis esse sormenta, ne hanc quidem exhiben-
 dae veritatis fidem deprecor. Solent rei captivi adhibere
 vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisit; patrem nec
 ostendere possum, nec invocare audeo, cum & ipse tanti
 criminis reus sit. Parum est enim tot modo liberorum pa-
 rentem, in unico filio acquiescentem, eo quoque orbari,
 nisi ipse in rogam meum imponitur. Ergo, charissime pater,
 & propter me morieris, & mecum? Ego tibi vitam adimo,
 ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procrea-
 bas

has infelicem adversantibus Diis? an, ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore aetatis evipior: tibi carnifex spiritum adimes, quem, si fortuna expectare voluisset, natura reposescat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide, & cunctanter, quae Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, cum audisset venenum a Philippo medico Regi parari, deterrere eum voluit epistola scripta, quominus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? num ullam auctoritatem ejus liere habuerunt? Ego ipse, quoties, quae audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si, & cum indicamus, invisit, & cum tacemus, suspecti sumus; quid facere nos oportet? Cumque unus e circumstantium turba exclamasset, Benemeritis non insidiari, Philotas, recte, inquit, quisquis es, dicis. Itaque, si insidiatus sum, panam non deprecor. Et finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt auribus vestris. Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum.

CAPUT XIX.

Oratio Belonis ducis in Philotam, qui vitam ejus, & delicias, superbiam, & contemptum aliorum ostendit, totamque concionem jam quietam, & herentem in illum accendit.

ERat inter Duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium, & civilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus; qui, tacentibus caeteris, stolidam audacia ferax, admodum eos coepit, quoties suis quisque diverforiis, quae occupasset, deturbatus esset, ut purgamenta fervorum Philotae reciperentur eo unde commilitones expulisset. Auro, argentoque vehicula ejus onusta totis vicis stetit. Ac ne in vicina quidem diverforii quinquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu ullo murmurantium inter se silentio verius, quam somno excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines, Phrygasque & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguae suae per interpretem audire. Cur Hammonem consuli vellet? eundem Jovis arguisse mendacium Alexandrum filium agnoscentis, scilicet veritum, ne invidiosum esset, quod Dii offerrent. Cum insidiaretur capiti Regis, & amici non consuluisse eum Jovem. Nunc ad Oraculum mittere, dum pater ejus sollicitetur, qui praesit in Media, & pecunia, cujus custodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad Oraculum, non qui Jovem interrogent, quod ex Rege cognoverint, sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis

Regis optimi perfolvant. Tum vero universa concio accensa est, & a corporis custodibus initium factum, clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora supplicia metueret, haud sane iniquo animo audiebat.

C A P U T XX.

Philotas torquetur, scelus fateatur, cum conjuratis saxis obrussur.

REX in concionem reversus, sive ut in custodia quae torqueretur, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit. Quamquam in vesperam inclinabat dies; tamen amicos convocari jubet. Et caeteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis; Hephæstion autem, & Craterus, & Cæno tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt. Et illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transfuerunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratero, & Cæno ad quæstionem de Philota habendam confurgunt. Rex, Cratero accersito, & sermone habito, cujus summa non edita est, in intimam diversorii partem secessit, & remotis arbitris, in multam noctem quæstionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro, *Quid cessatis, inquit, Regis inimicum, interfectorem, confitentem occidere? quid quæstione opus est? Cogitavi, volui.* Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum vestis exuitur, gentium jura, Deos patrios nequicquam apud surdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quamquam hinc ignis, illinc verbera jam non ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postquam intumescens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat; si tormentis adhibebantur modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, jurare eos per Alexandri salutem volebat, removerique tortores. Et utroque impetrato, Cratero inquit, *Dic, quid me velis dicere.* Illo indignante, ludificari eum, rursusque revocante tortores, tempus petere cepit, dum reciperet spiritum, cuncta, quæ sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes, vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso; donec

nec Rex, tumultu cognito, legem se supplicii conjunctis fontium remittere edixit. Philotas vero ne, an mendacio liberare se a cruciatu voluerit, anceps conjectura est; quoniam & vera confessus, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus Hegelochus quam familiariter usus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam, cum primum Jovis filium se salutari jussit Rex, id indigne ferens ille: Hunc igitur Regem agnoscimus, inquit, qui Philippum designatur patrem? Actum est de nobis, si ista per peti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus Regem, incidimus in superbiam, nec Diis, quibus se exæquat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrone sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si viri sumus, a Diis adoptabimur. Quis proavum ejus Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? Hic quidem interfectorebus patris ignovit. Hæc Hegelochus dixit super cenam. Et postero die prima luce a patre accersor. Tristis erat, & me mœstum videbat. Audieramus enim, quæ solitudinem incuterent. Itaque, ut experiremur, utrumne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit, ac venire. Eodemque sermone ultro repetito, adjecit, se, sive auderemus duces esse, proximas a nobis partes vindicaturum, sive deesset animus, consilium silentio esse testurum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempestiva res videbatur. Non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum. Dario vero sublato, præmium Regis occisi Asiam, & totum Orientem interfectorebus esse cessurum. Approbatoque consilio, in hæc fides data est, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio. Et hæc confessus, intelligo, non prodesse mihi, quod prorsus sceleris expertus sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsi quoque hastis os, oculosque ejus everberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura Regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX. natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos, interim extingueretur, ipsique spoliato tantis viribus, occidendi Regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Repræsentasse consilium: cujus patrem fuisse auctorem si crederent, tormenta, quanquam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi colloquuti, satis questum videri, ad Regem revertuntur, qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, recitari, & ipsum, quia ingredi non poterat, iussit afferri. Omnia agnoscente eo, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producit, multa

assir.

assir
nuens
ta eti
cumla
stante
& rec
vrium
sangu
innox
nec a
adole
dit,
fessus
patri
salut
quipp
potui
ficiat
conf
meru

affirmatione, animique pariter constantia, & vultu abnuens, quidquam sibi in Regem cogitatum esse. Tormenta etiam deposcebat in semetipsum. Cum Philotas circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato, & recusante transire ad eum, *Pateris, inquit, Demetrium mentiri, rursusque me excruciar?* Calin vox, sanguisque defecerant. Et Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur, quia nec a Nicomacho, nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens. Qui ut Præfectos Regis circumstantes se vidit, Demetrium, & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo a Nicomacho nominatos, more patrio, dato signo, faxis obruerunt. Magno non modo salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenion, & Philotas principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione tetius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quæstio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

LIBER SEPTIMUS.

S Y N O P S I S.

Lincestem Alexander majestatis damnat: Amyntam, & Symam, ac Polemonem fratres suspectos absolvit: Parmenionem per Polydamanta occidit. Alios, atque alios populos bello domat. Caucasum superat. Bessum tyrannum dolo captum Oxatri necandum tradit. Brancidarum urbem funditus evertit. Ad Tannaim, ut putatur, accedit; Alexandriam ibi condit. Scythis bellum facere cogitat. Menædemus cum suis copiis caditur. Scytharum Legatus perorat ad Alexandrum, qui trajecto flumine Scythas vincit, victis parciat. Sage deduntur. Sogdiani juvenes victi triumphant; supplicio liberantur. Bessus mactatur. Petra expugnatur. Arimazes in crucem agitur.

C A P U T I.

Sero Macedones desiderant, quem occiderant. Fiunt alii rei; partim damnantur, partim absolvuntur.

Philotam, sicut recentibus sceleris ejus vestigiis, juve affectum supplicio censuerant milites: ita, postquam deserat esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertitur. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus senectus, atque orbitas. Primus Asiam aperuerat Regi, omnium periculorum ejus particeps, semper alterum in acie cornu defenderat: Philippo quoque ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosæque voces referebantur ad Regem: queis ille haud sane motus, satisque prudens, otii vitia negotio discuti, edixit, ut omnes in vestibulo Regiæ præsto afforent, quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubie ex composito Apharias postulare coepit, ut Lyncestes Alexander, qui multo ante, quam Philotas, Regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque cædem conjurasse cum Paulania, pro comperto fuit: sed, quia primus Alexandrum Regem salutaverat, supplicio magis, quam crimini fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri foci ejus preces justam Regis iram morabantur. Ceteram recruduit saporatus dolor: quippe veteris periculi memoriâ præsentis cura renovabat. Igitur Alexander

xander ex custodia educitur, iussuque dicere, quamquam
 toto triennio meditatus erat defensionem, tamen hæsi-
 tans, & trepidus, pauca ex iis, quæ composuerat, præ-
 tulit: ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens-
 eum destruit. Nulli erat dubium, quin trepidatio concis-
 cientiæ indicium esset, non memoriæ vitium. Itaque ex
 iis, qui proxime assiterant, oblucentem adhuc oblivioni
 lanceis confoderunt. Cujus corpore sublato, Rex intro-
 duci iussit Amyntam, & Symam. Polemon vero mini-
 mus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset,
 profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi charissimi
 fuerant, ad magna, & honorata ministeria illius maxime
 suffragatione producti. Memineratque Rex summo stu-
 dio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat hujus quo-
 que ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim ef-
 se sibi suspectos matris suæ literis, quibus esset admo-
 nitus, ut ab his salutem suam tueretur. Cæterum se in-
 vitum deteriora credentem, nunc manifestis indicis vi-
 ctum iussisse vinciri. Nam pridie, quam detegeretur Phi-
 lotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuissent, non posse
 dubitari. Fratrem vero, qui profugerit, cum Philotas
 torqueretur, aperuisse fugæ causam. Nuper præter con-
 suetudinem, officii specie, amotis longius cæteris,
 admovisse semetipsum lateri suo, nulla probabili causa;
 seque mirantem, quod non vice sua tali fungerentur
 officio, & ipsa trepidatione eorum perterritum,
 strenue ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessis-
 sisse. Ad hoc accedere, quod cum Antiphanes scriba equi-
 tum Amyntæ denuntiasset, pridie, quam Philotæ scelus
 deprehensum esset, ut ex suis equis, more solito, daret
 iis, qui amisissent suos, superbe respondisse, nisi in-
 cepto desisteret, brevi sciturum, quis ipse esset. Jam
 linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in
 semetipsum jacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti
 animi indicem, ac testem: quæ si vera essent, ideam
 meruisse eos, quod Philotam, si falsa, exigere ipsum,
 ut resellant. Productus deinde Antiphanes de equis non
 traditis, & adjectis etiam superbe minis, indicat. Ac
 tum Amyntas, facta dicendi potestate, *Si nihil, inquit,
 interest Regis, peto, ut dum dico, vinculis liberer.*
 Rex solvi utrumque jubet. Desiderantique Amyntæ,
 ut habitus quoque redderetur, armigero lanceam dare
 iussit ei. Quam ut læva comprehendit, evitato eo loco,
 in quo Alexandri corpus paulo ante jacuerat, *Qualiscun-
 que, inquit, exitus nos manet, Rex, confitemur, prospere
 tibi debituros, tristiore fortuna imputaturos. Sine
 prejudicio dicimus causam, liberis corporibus, animisque.
 Habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidi-
 sti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus.*
 Et, *quæso, permittas mihi id primum defendere, quod
 a te ultimum obiectum est. Nos, Rex, sermonis adver-
 sus majestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis.*
 Dice-

U S.

Amyntam,
 abs-
 Alios,
 Superat
 dum tra-
 Ad Ta-
 condit.
 suis co-
 Alexan-
 tis par-
 trium-
 Petra

sunt alii

iis, ju-
 postea.
 mifericor.
 atris ejus
 at Regi,
 alterum
 e omnes
 occiden-
 Horum
 ces re-
 motus,
 cit, ut
 nos ubi
 . Haud
 Lyn-
 . Re-
 . indici-
 annum
 quoque
 fuit:
 puplicio
 que An-
 antur.
 is peri-
 ur Ale-
 xander

Dicerem, jam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum etiamsi militis tui vel in agmine deficientis, & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo egri, & vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempore nostro imputare, quam animo. Cum quid accidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, qua utique non odimus, infestas admovemus manus: parentes, liberis si occurrant, & ingrati, & inuisi sumus. Contra, cum donis honoramur, cum praemis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec letitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur, vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcumque praesens movet affectio. Modo Indiam adire, & Oceanum libet; modo conjugum, & liberorum, patriaeque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces, signum tuba datum finit. In suos ordines quisque currimus; & quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Usinam Philotas quoque intra verba peccasset. Proinde ut ad id revertar, propter quod rei sumus, amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non inficior, ut expetisse quoque nos, magnosque ex ea fructus percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vincentem, cultum a nobis esse miraris? Tu hercule (si verum audire vis) Rex, hujus nobis periculi causa es. Quis enim alius effectus, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiae tuae ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere, & iram timere possemus. An non propemodum in tua verba, tui omnes, te praecunse, juravimus, eosdem nos inimicos, amicosque habituros esse, quos tu haberes? Hoc sacramento pietatis observati averfaremur scilicet, quem tu omnibus praeserebas? Igitur, si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, imo hercule neminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt: sed totidem, quot volebant, esse non poterant. Ita si a consociis amicos non dividis, nec ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiae afferret indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & sine arbitrio loquutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quidquam ex veteri vita, ac more mutassem. Nunc vero, si id ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus, consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus: & pridie, quam Philotas detectus est, haec tibi cum Antiphane res erat. Qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dedimus, semetipsum, quod eos desideraverit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem, & exigentem, nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum, Rex, equos decem habui, e quibus Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnes duos

duos ipse habebam: quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebat. Nec inficias eo, liberi hominum militia sua usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuatur. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excusent, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique non ostendit auctorem, quo facto, dictore nostro mota, tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere, quam dicere! Sed, utcumque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem, quæ dicturus sum; quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducere ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, exequutus sum imperium tuum. Gorgiam, & Hecateum, & Gorgatam, quorum bona opera utris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non paruissem, jure daturus fui poenas, nunc perire, quia pavui? Neque enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & DC. equites adduxi; quorum pars sequutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, us, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ ejus nos obtulisti. Dum hæc Amyntas agit, forte supervenerunt, qui fratrem ejus Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consequuti, vinculum reducebant. Insesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum jaceret. Atque ille sane interritus, Nihil, inquit, pro me deprecor, modo ne fratrum innocentie fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sis. Horum ob idipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc eloquuto univèrsa concio assensu est. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset, quod maxime læserat. Juvenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum a comitibus, & hæsitantem inter revertendi, fugiendique consilium, qui sequuti erant, occupaverunt. Is tum flere cœpit, & os suum converberare, mœtus non ob suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modo: sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, Tum, ait, demens lacrymare debueras, cum equo calcavia subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quo, & unde fugiebas?

giebas? Effecisti, ut reus capis, accusatoris uterer verbis. Ille peccasse se, sed gravius in fratres, quam in semetipsum, fatebatur. Tum vero neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo proficitur, temperaverunt. Una vox erat pari emissa consensu, ut infontibus, & fortibus viris parceret. Amici quoque, data misericordiae occasione confurgunt, flentque Regem deprecantur. Ille, silentio facto, *Es ipsa*, inquit, *Amyntam mea sententia, fratresque ejus absolvo. Vos autem juvenes malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor. Nisi, quae delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu, Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.*

CAPUT II.

Polydamas mītritur ad occidendum Parmenionem. Tumultus a cede compositus. Parmenionis studiosi separantur.

Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quamquam conscientia fretus in Regiam venerat; tamen, ut iussus est fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi ignotos ob aetatem, fiducia in sollicitudinem versa, trepidare coepit, sepius, quae nocere possent, quam, quibus fideret, reputans. Jam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exanguem metu Polydamanta propius accedere jubet. Submotisque omnibus, *Scelere*, inquit, *Parmenionis omnes pariter appetiti sumus, maxime ego, ac tu, quos amicitiae specie sefellit; ad quem persequendura, puniendumque (vide, quantum fides tua credam) te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, & ad Praefectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem fame antecedas. Noctū pervenire illuc te volo: postero die, quae scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epistolam feres, unam a me, alteram Philota nomine scriptam. Signum anuli ejus in mea potestate est. Si pater crederet a filio impressum, cum te viderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impensius etiam, quam exigebatur, promittit operam, collaudatusque, & praemiis oneratus, deposita veste, quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim conjuges, ac liberi, vinculum fidei, obsides apud Regem erant, dati comites. Per desertam etiam ob siccitatem loca camelis, undecima die, quo destinaverat, pervenit. Et priusquam ipse nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, & in tabernaculum Cleandri (Praetor*

tor hic Regius erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque cæteri quoque, quibus literas Regis attulerat, ad eum venturi erant. Jam Parmenioni Polydamanta venisse nuntiatum erat: qui dum lætatur adventu amici, simulque noscendi, quæ Rex ageret, avidus (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri jubet. Diverforia regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu confistis. Ea præcipue Regum, Satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion, medius inter Duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenion a Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul veniens, ut a Parmenione conspectus est, vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cum currit, mutuaque gratulatione functi, Polydamas epistolam a Rege scriptam ei tradidit. Parmenion vinculum epistolæ solvens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis literis cogniturum esse, respondit. Quibus Parmenion lectis, Rex, inquit, *expeditionem parat in Arachosios. Srenuum hominem, & nunquam cessantem! Sed tempus saluti sue, tanta jam parva gloria, parcere*. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cuius causa ignorabatur, in castra perveniunt, & tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, &, ni Polydamas, cæterique ejusdem noxæ participes dedantur, murum circumdatum nemori everfuros denuntiant, omniumque sanguine Duci parentaturos. Cleander primores eorum intronmitti jubet, literasque Regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in Regem, precesque ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus, pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permetteret, precabantur. Diu id negatum est Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam conternationis subtrahendam ratus, capite deciso, truncum humare permisit. Ad Regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ, domique clari viri. Multa sine Rege prospere, Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunæ suæ exigenti modum satisfecit, lxx natus annos. Juvenis, ducis, & sæpe etiam gregarii militis munia explevit, acer consilio, manu strenuus, charus principibus, vulgo militum acceptor. Hæc impulerint illum ad Regni cupiditatem, an tantum suspectum

fecerint, ambigi potest: quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos a cætero exercitu ratus, in unam cohortem secrevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate conjunctum. Fere iidem erant, quos alioqui Rex habuerat invidios. Nam, cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat, quæ sentiebat. Aliis gravis erat, plerisque non ingrata militia. Ita & agentium gratias, & querentium literæ exceptæ sunt. Et qui forte tædium laboris per literas erant questi, hanc seorsum cohortem a cæteris tendere ignominie causa jubet, fortitudine usus in bello, libertatem linguæ ab auribus oreddulis remoturus. Et consilium temerarium forsitan (quippe fortissimi juvenes contumeliis irritati erant) sicut omnia alia, felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem & ignominie demendæ cupido, & quia fortia facta in paucis latere non poterant.

CAPUT III.

Evergetas laudas Curtius. Rex Satibarzanem proditorem persequitur. Evergetis pecuniam donat. Arachosios subigit. Parmenionis exercitum recipit.

HIs ita compositis, Alexander Arianorum Satrape constituto, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam tunc mutato nomine Evergetas appellabant, ex quo frigore, victusque penuria Cyri exercitum affectum, testis & commeatibus juverant. Quintus dies erat, ut in eam regionem pervenerat. Cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum, & Erigyum cum Artabazo, & Andronico, & sex millibus Græcorum peditum, DC. equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis præesset, Amenide (scriba is Darii fuerat) Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia Macedonum erant, & cc. nobites, & v. millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robor omnium virium Regis. Arachosios datus Memnon Prætor, quatuor millibus peditum, & DC. equitibus in præsidium relictis.

C A P U T IV.

Paropamisadas barbarissimam gentem describit, quos exercitus adiens, pene frigore, & inopia perit.

Ipsæ Rex nationem, ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio colentem mutuo usus, cum exercitu intravit. Paropamisadæ appellantur, agreste hominum genus, & inter Barbaros maxime inconditum. Locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bactrianis ad Occidentem conjuncti sunt: meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo struunt, & quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterum structura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur, ad ultimum in carinæ maxime modum coit. Ibi foramine relicto, superne lumen accipiunt. Ad medium vites, & arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt: penitus hyeme defossæ latent: cum, nive discussa, aperiri humus cœpit, cælo, Solique redduntur. Cæterum adeo altæ nives premunt terram, gelu, & perpetuo pene rigore constrictæ, ut ne avium quidem, feræve ullius vestigium exisset. Obscura cæli verius umbra, quam lux nocti similis premit terram, vix ut, quæ prope sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus solitudine destitutus exercitus, quidquid malorum tolerari potest, pertulit, inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis, multorum adussit pedes, plurimorum oculis præcipue perniciosus fuit. Fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant: quæ cum moveri desissent, vis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res, quam fumus, ostenderet. Illi, nunquam ante in terris suis advena viso, cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant, ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, jacentes quosdam erigens, & alios cum ægre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat.

Ad Caucaſum, quem cum Tauro deſcribit Curtius, accedit Rex. Alexandriam ad montis radices ponit.

TAndem ad cultiora loca peruentum eſt, commeatu- que largo recreatus exercitus; ſimul & qui conſe- qui non poterant, in illa caſtra venerunt. Inde agmen proceſſit ad Caucaſum montem, cujus dorſum Aſiam perpetuo iugo diuidit. Hinc ſimul mare, quod Ciliciam ſubit: illinc Caſpium fretum, & amnem Araxem, alia- que regionis Scythiæ deſerta ſpectat. Taurus ſecundæ ma- gnitudinis mons committitur Caucaſo: a Cappadocia ſe attollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jun- gitur: ſic inter ſe tot iuga velut ſerie coherentia, perpe- tuum habent dorſum; ex quo Aſiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanum, & Ponticum decidunt. xvii. dierum ſpatio Cauca- ſum ſuperavit exercitus. Rupes in eo x in circuiſu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit, in qua vi- ſum Prometheus fuiſſe antiquitas tradidit. Condendæ in radicibus montis urbi ſedes electa eſt. vii. millibus ſe- niorum Macedonum, & præterea militibus, quorum ope- ra uti deſiſſet, permiſſum in novam urbem conſidere. Hanc quoque Alexandriam incolæ appellauerunt.

CAPUT VI.

Beſſus ſuper menſam deſellat Alexandrum: applaudunt ebrii adulatores. Cobares Medus, & Magus ſuadet Beſſo deditiorem: fugit ad Alexandrum. Beſſus copias attu- rus cum ſuis trans Oxum ad Sogdianos ſe conſert.

4 **A**T Beſſus Alexandri celeritate perterritus, Diis pa- triis ſacrificio rite facto, ſicut illis gentibus mos eſt, cum amicis, ducibusque copiarum inter epulas de bello conſultabat. Graves mero ſuas vires extollere, ho- ſtium nunc temeritatem, nunc paucitatem ſpernere. Præ- cipue Beſſus ferox verbis, & parto per ſcelus Regno ſu- perbus, ac vix potens mentis, dicere, ſocordia Darii creviſſe hoſtium famam. Occurriſſe enim in Ciliciæ an- guſtiſſimis faucibus, cum retrocedendo poſſet perducere incautos in loca natura, & ſitu inuia, tot flumi- nibus obiectis, tot montium latebris, inter quas de- prehenuſus hoſtis, ne fugæ quidem, nedum reſiſtendi oc- caſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos re- cedere. Oxum amnem velut murum obiecturum hoſti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios, & Dahas, Sagarque, & In- dos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas; quorum neminem adeo humilem eſſe, ut humeri ejus non poſ- ſent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti, unam hanc ſententiam ſalubrem eſſe. Et Beſ- ſus circumferri merum largius iubet, deſellaturus ſu-
per

per mensam Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares natione Medus, sed Magicæ artis (si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium) magis professione, quam scientia celebrer, alioquin moderatus, & probus. Is cum præfatus esset, scire, servo esse utilius parere dicto, quam afferre consilium, cum illos, qui pareant, idem, quod cæteros maneant, qui vero suadeant, proprium periculum: poculum ei, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares: *Natura*, inquit, *mortalium hoc quoque nomine prava, & sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio hebetior est, quam in alieno. Turbida facti sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstaculus aliis metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. Nam in te superbia non cadit. Expertus es, unumquemque, quod ipse reperit, aut solum, aut optimum docere. Magnum onus sustines capite, Regium insigne. Hoc aut moderate perferendum est, aut (quod abominor) in te ruet. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, Canem timidum vehementius lavare, quam mordere. Altissima queque flumina minimo sono labi. Quæ inferui, ut qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat expectationem. Tum consilium aperit, utilius Bello, quam gratius. In vestibulo, inquit, Regiæ tuæ velocissimus consilii Rex. Ante ille agmen, quam tu mensam istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum arceses, armis flumina oppones. Scilicet, quæ tu fugiturus es, hostis sequi non potes? Iter utriusque commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupus gratiam, dedisque te; utcumque cesserit, meliorem fortunam deditus, quam hostis, habiturus? Alienum habes Regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan suscipere esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest Regnum, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi supervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur; ignavus ne calcari quidem concitari potest. Bessus, & ingenio, & multo mero ferox adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam strinxerat quoque acinacem) contineretur. Certe e convivio profiliuit, haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quandiu propter cæli intemperiem Indiam potius Macedonas petiros crederebant, obedientes imperata fecerunt: at postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quique vicis dilapsi Bessum reliquerunt. Ille cum clientum manu, qui non mutaverant fidem, Oxo amne superato, exutisque navigiis, quibus transierat, ne iidem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat.*

Inopia commeatus in copiis Alexandri. Bactrianos describit.

Alexander Caucasum quidem (ut supra dictum est) transferat, sed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex sesama expresso, haud secus, quam oleo artus perungebant. Sed hujus succi ducentis quadragenis denariis amphoræ singulæ, mellis denariis trecentis nonagenis, trecentis vini æstimabantur. Tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Syros vocabant Barbari, quos ita solerter abscondunt, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possint. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluviali pisce, & herbis sustinebantur. Jamque hæc ipsa alimenta defecerant, cum jumenta, quibus onera portabant, cedere iussi sunt. Horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex, & varia natura est. Alibi multa arbor, & vitis largos, mitesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conferuntur: cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejusdem terræ steriles arenæ tenent: squalida siccitate regio non hominem, non frugem alit. Cum vero venti a Pontico mari spirant, quidquid fabuli in campis jacet, converunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt, & propæmodum clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdum invia est regio, quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt, & nitor siderum caligine absconditur. Cæterum si quos ille ventus, qui a mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed, qua mitior terra est, ingens hominum, equorumque multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipsa Bactra, regionis ejus caput, sita sunt sub monte Paropamisso. Bactrus annis præterit mœnia. Is urbi, & regioni dedit nomen.

CAPUT VIII.

Lacedæmoniorum defectio. Erigyi Monomachia cum Sibarzarane, & victoria.

Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnensium, Laconumque defectio. Nondum enim victi erant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi. Et alius præfens terror avertitur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare Bello ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus, & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat

erat prælium inter Macedonas, Ariosque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam segnem utrinque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit, demptaque galea, inhibitis, qui tela jaciebant, si quis viritum dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari Dux exercitus Erigyus, gravis quidem ætate, sede & animi, & corporis robore nulli juvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans, *Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos, & milites Alexander habeat, ostendam.* Nec plura eloquutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utraque tela cohiberent. Protinus certe recesserunt, dato libero spatio, intenti in eventum non duorum modo, sed etiam suæ fortis, quippe alienum discrimen sequuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam, equo calcaribus concito, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emereret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quæ maturius interiret, ictum hostis adjuvit. Et Barbari, Duce amisso, quem magis necessitate, quam sponte sequuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem lætus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens, non ante ausos consilia nudare, quam ipsum ad fines Indiæ pervenisse cognovissent. Ipse Bessum persequens copias movit, cui Erigyus spolia Barbari, ceu opimum belli decus, præferens occurrit.

C A P U T I X.

Alexander Bessum persequendo in aquarum penuriam incidit. Eiusdem patientia, & miranda sitis tolerantia.

Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, farcinas, & impedimenta ibi cum præsidio relinquit: ipse cum expedito agmine loca deserta Susitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum est) penuria prius desperatione, quam desiderio bibendi sitim accendit. Per cccc stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor æstivi Solis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud secus, quam continenti incendio, cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excitata lucem tegit, camporumque non alia, quam vasti, & profundi æquoris, species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore, & matutino frigore corpora levabantur. Cæterum, cum ipsa luce æstus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas, ora, visceraque penitus uruntur. Itaque

Inopia commeatus in copiis Alexandri. Bactrianos describit.

Alexander Caucaſum quidem (ut ſupra dictum eſt) tranſierat, ſed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex ſelama expreſſo, haud ſecus, quam oleo artus perungebant. Sed hujus ſucci ducentis quadragenis denariis amphoræ ſingulæ, mellis denariis trecentis nonagenis, trecentis vini æſtimabantur. Triticum nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Syros vocabant Barbari, quos ita ſolerter abſcondunt, ut, niſi qui defoderunt, invenire non poſſint. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluviali piſce, & herbis ſuſtinebantur. Jamque hæc ipſa alimenta defece- rant, cum jumenta, quibus opera portabant, cædere juſſi ſunt. Horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex, & varia natura eſt. Alibi multa arbor, & vitis largos, mitesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur: cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejuſdem terræ ſteriles arenæ tenent: ſqualida ſiccitate regio non hominem, non frugem alit. Cum vero venti a Pontico mari ſpirant, quidquid ſabuli in campis jacet, conver- runt. Quod ubi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaque priſtini itineris veſtigia in- tereunt. Itaque qui tranſeunt campos, navigantium modo noctu ſidera obſervant, ad quorum curſum iter dirigunt, & propænodum clarior eſt noctis umbra, quam lux. Ergo interdium in via eſt regio, quia nec veſtigium, quod ſequantur, inveniunt, & nitor ſiderum caligine abſconditur. Cæterum ſi quos ille ventus, qui a mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed, qua mitior terra eſt, ingens hominum, equorumque multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipſa Bactra, regionis ejus caput, ſita ſunt ſub monte Pa- ropamiſſo. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi, & regi- oni dedit nomen.

CAPUT VIII.

Lacedæmoniorum deſectio. Erigyi Monomachia cum Sa- ribarzane, & victoria.

Hic Regi ſtativa habenti nuntiatur ex Græcia Pelo- ponnenuſium, Laconumque deſectio. Nondum enim victi erant, cum proficiſcerentur tumultus ejus principia nuntiaturi. Et alius præſens terror aſſertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare Beſſo ſeren- tes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Ca- ranus, & Erigyus geſſerant, perferuntur. Commiſſum erat

erat prælium inter Macedonas, Arioſque. Transfuga Sa-
 tibarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam ſegnem u-
 trinque æquis viribus ſtare vidiffet, in primos ordines
 adequitavit, demptaque galea, inhibitis, qui tela jacie-
 bant, ſi quis viritum dimicare vellet, provocavit ad
 pugnam, nudum ſe caput in certamine habiturum. Non
 tulit ferociam Barbari Dux exercitus Erigyus, gravis qui-
 dem ætate, ſede & animi, & corporis robore nulli juve-
 num poſſerendus. Is galea dempta canitiem oſtentans,
*Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte hone-
 ſſiſſima, quales amicos, & milites Alexander habeas,
 oſtendam.* Nec plura eloquutus, equum in hoſtem egit.
 Crederes imperatum, ut acies utraq̃ue tela cohiberent.
 Protinus certe receſſerunt, dato libero ſpatio, intenti in
 eventum non duorum modo, ſed etiam ſuæ fortis, quip-
 pe alienum diſcrimen ſequuturi. Prior Barbarus emiſit
 haſtam, quam Erigyus modica capitis declinatione vi-
 tavit. At ipſe inſeſtam ſariſſam, equo calcariſus concil-
 to, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem
 emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen
 repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere haſtam ruruſ
 in os dirigit. Satibarzanes haſtam manu complexus, quo
 maturius interiret, iſtum hoſtis adjuvit. Et Barbari,
 Duce amiſſo, quem magis neceſſitate, quam ſponte ſe-
 quuti erant, tunc haud immemores meritum Alexandri,
 arma Erigyo tradunt. Rex his quidem lætus, de
 Spartanis haudquaquam ſecurus, magno tamen animo
 defectionem eorum tulit, dicens, non ante auſos conſi-
 lia nudare, quam ipſum ad fines Indiæ perveſſe cognovi-
 ſſent. Ipſe Beſſum perſequens copias movit, cui Erigyus
 ſpolia Barbari, ceu opimum belli decus, præferens oc-
 currit.

C A P U T I X.

*Alexander Beſſum perſequendo in aquarum penuriam in-
 cidit. Ejuſdem patientia, & miranda ſiſis tolerantia.*

Igitur Baſtrianorum regione Artabazo tradita, ſarci-
 nas, & impedimenta ibi cum præſidio relinquit: ip-
 ſe cum expedito agmine loca deſerta Suſitanorum intrat,
 nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut an-
 te dictum eſt) penuria prius deſperatione, quam deſi-
 derio bibendi ſitim accendit. Per cccc ſtadia ne modi-
 cus quidem humor exiſtit. Arenas vapor æſtivi Solis
 accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud ſecus, quam
 continenti incendio, cuncta torrentur. Caligo deinde
 immo dico terræ fervore excitata lucem tegit, camporum-
 que non alia, quam vaſti, & profundi æquoris, ſpecies
 eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore, &
 matutino frigore corpora levabantur. Cæterum, cum
 ipſa luce æſtus oritur, omnemque naturalem abſorbet
 humorem ſiccitas, ora, viſceraque penitus uruntur. Itaque

primum animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & consistere, & progredi. Pauci a peritis regionis admoniti præpararant aquam. Hæc paulisper repressit sitim. Deinde, crescente æstu, rursus desiderium humoris accensum est. Ergo, quidquid vini, oleique erat, hominibus ingerebatur; tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avidè hausto humore, non sustinere arma, non ingredi poterant, & feliciores videbantur, quos aqua defecerat, cum ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur regerere. Anxium Regem tantis malis, circumfusi amici, ut meminisset sui, orabant, animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse; cum ex iis, qui præcesserant ad capiendum locum castris, duo occurrunt, utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse, & ægre pati sitim non ignorabant, occurrerent. Qui cum in Regem incidissent, alter ex iis, utre resolutus, vas, quod simul ferebat, implet, porrigens Regi. Ille percontatus, quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, *Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec eam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date.*

CAPUT X.

Multi avidius bibentes intereunt: Regis cura pro exercitu. Oxi trajetus.

Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. In edito monte ignes jubet fieri, ut ii, qui ægre sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi agminis erant, mature cibo, ac potione firmatos, implere alios utres, alios vasa, quibuscumque aqua posset portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoque major horum numerus fuit, quam ullo amiferat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus, aut potu, qua veniebat exercitus, consistit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quam præterierant, qui agmen sequebantur. Totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die lætior erat, quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas subjecerat, inivit. Utres quam plurimos stramentis refertos dividit. His incubantes transnavere amnem. Quique primi transferant, in statione erant, dum trajicerent cæteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit.

CAPUT XI.

Spitamenes cum conjuratis Bessum vincitum ducit ad Alexandrum.

JAmque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum ea, quæ in Sufianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus a Besso. Sed nullis meritis perfidia mitigari potest. Quæ tamen jam minus in eo invisa esse poterat, quia nihil ulli nefas tunc in Bessum interfectorem Regis sui videbatur. Titulus facinoris speciosus præferebatur, vindicta Darii. Sed fortunam, non scelus oderat Bessi. Nam, ut Alexandrum flumen Oxum superasse cognovit. Dataphernem, & Catenem, quibus a Besso maxima fides habebatur, in societatem cogitata rei asciscit. Illi promptius adunt, quam rogabantur: assumptisque octo fortissimis juvenibus, talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum, & remotis arbitris, comperisse ait se, insidiari ei Dataphernem, & Catenem, ut vivum Alexandro traderent, agentes, a semet occupatos esse, & vincitos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit, partim avidus explendi supplicii, adduci eos jubet. Illi, manibus sua sponte religatis, a participibus consilii trahebantur. Quos Bessus truci vultu intuens, confurgit, manibus non temperatus. At illi simulatione omnia circumstant eum, & frustra repugnantem vinciunt, direpto ex capite Regni insigni, lacerataque veste, quam spoliis occisi Regis induerat. Ille Deos sui sceleris ultores adesse confusus, adjecit, non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cujus victoriam semper etiam hostis adjuvisset. Multitudo an vindictura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui vinxerant, jussu Alexandri fecisse ipsos ementiti, dubios adhuc animi terruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt.

CAPUT XII.

Missio veteranis data. Brancidarum excidium.

I Nter hæc Rex, quibus matura erat missio, electis nongentis fere, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia: monitosque, ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. Tum Bessus perducitur. Perventum erat in parvulum oppidum. Brancidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam, jussu Xerxis, cum e Græcia rediret, transierant, & in ea sede constitierant; quia templum, quod Didymæon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant; sed jam bilingues erant, paulatim a domestico, externoque sermone degeneres. Magno igitur

gaudio Re rem excipiunt , urbem , seque dedentes . Ille Milesios , qui apud ipsam militarent , convocari iubet . Vetus odium miles gerebat in Brancidarum gentem , proditionis ergo . His , sive injuriæ , sive originis meminisse mallent , liberum de Brancidis permittit arbitrium . Variantibus deinde sententiis , seipsum consideraturum , quid optimum factu esset , ostendit . Postero die occurrentibus , Brancidas secum procedere jubet . Cumque ad urbem ventum esset , ipse cum expedita manu portam intrat . Phalanx mœnia oppidi circumire iussa , & dato signo diripere urbem proditorum receptaculum , ipsosque ad unum cedere . Illi inermes passim trucidantur . Nec aut commercio linguæ , aut supplicum velamentis , precibusque inhiberi crudelitas potest . Tandem ut deicerent , fundamenta murorum ab imo moliantur , ne quod urbis vestigium exstaret . Nec mora , lucos quoque sacros non cœdunt modo , sed etiam extirpant , ut vasta solitudo , & sterilis humus , excussis etiam radicibus , linq̄eretur . Quæ si in ipsos proditionis auctores excogitata essent , iusta ultio esse , non crudelitas videretur . Nunc culpam majorum posteri luere , qui ne viderant quidem Miletum : adeo Xerxi non potuerant prodere .

CAPUT XIII.

Spitamenes adducit nudum Bessum , qui in crucem agendus ad sagittas pro meta destinatur . Catenis sagittæ vii laus .

INde processit ad Tanaim amnem : quo perductus est Bessus , non vinctus modo , sed etiam omni velamento corporis spoliatus . Spitamenes eum tenebat , collo inserta catena , tam Barbaris , quam Macedonibus gratum spectaculum . Tum Spitamenes , *Et te , inquit , & Davium Reges meos ultus , interfectorem domini sui adduxi , eo modo captum , cuius ipse fecit exemplum . Aperiat ad hoc spectaculum oculos Davius : existat ab Inferis , qui illo supplicio indignus fuit , & hoc solatio dignus est .* Alexander , multum collaudato Spitamene , conversus ad Bessum , *Cujus , inquit , fere rabies occupavit animum tuum , cum Regem de te optime meritum , prius vincere , deinde occidere sustinuisi ? Sed hujus parvitiæ mercedem falso Regis nomine persolvisti .* Ibi ille facinus purgare non ausus , Regis titulum se usurpasse dixit , ut gentem suam tradere ipsi posset : qui si cessasset , alium fuisse Regnum occupaturum . At Alexander Oxatrem fratrem Darii , quem inter corporis custodes habebat , propius iussit accedere , tradique Bessum ei , ut cruci affixum , mutilatis auribus , naribusque , sagittis confingerent Barbari , affervarentque corpus , ut ne aves quidem contingerent . Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur , aves non ab alio , quam a Catene posse prohiberi .

beri adjicit, eximiam ejus artem cupiens ostendere. Namque adeo certo ictu destinata feriebat, ut aves quæ exciperet. Nam etsi forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis videri hæc ars possit: tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum supplicium ejus distulit, ut eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur.

C A P U T X I V.

Ex Macedonibus nonnulli pabulatores oppressi a Barbaris capiuntur. Rex dimicans vulneratur. Barbari deduntur.

INterea Macedones ad petendum pabulum in composito agmine egressi, a Barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur. Pluresque capti sunt, quam occisi. Barbari autem, captivos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. Viginti millia latronum erant. Fundis, sagittisque pugnam invadunt. Quos dum obsidet Rex, inter promptissimos dimicans sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidem mortis, & attoniti Macedones in castra referabant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere Legatos ad Regem. Quos ille protinus jussit admitti; solutisque fasciis magnitudinem vulneris dissimulans, crurum Barbaris ostendit. Illi jussi confidere, affirmant, non Macedonas, quam ipsos fuisse tristiores, cognito vulnere ipsius: cujus si auctorem reperissent, dedituros fuisse. Cum Diis enim pugnare sacrilegos tantum. Cæterum se gentem in fidem dedere, superatos virtute illius. Rex, fide data, & captivis receptis, gentem in deditionem accepit.

C A P U T X V.

Certamen elegans peditum, & equitum super gestando Rege; quod Rex amœbæum esse voluit. Maracanda occupat. Scytharum Legatos audis. Locum urbi ad Tanaim designat.

CAstris inde motis, lætica militari ferebatur, quam pro se quisque eques, pedesque subire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra, cum faucibus commilitones ipsi gestare assuevissent, eripi sibi proprium officium tum potissimum, cum Rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto utriusque partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus, invicem subire eos jussit. Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. LXX. stadia murus urbis amplectitur. Arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi

urbi relicto, proximos vicos depopulatur, atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt, liberi, ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi lacessit. Libertatis modico, & æquali usu, principibus humiliores pares fecerant. Hos benigne alloquutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quandam misit ex amicis, qui denuntiaret eis, ne Tanaim amnem regionis, injussu Regis, transirent. Eidem mandatum, ut contempleretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphorum incolunt, videret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum & jam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat.

CAPUT XVI.

Sogdianorum, & Bactrianorum defectio. Cyropolis, & Memacena urbes cum Regis periculo evertuntur. Spitamenes obsidetur.

Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum auctoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spitamenem, & Catenem, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius, quin eorum opera redigi posset in potestatem, coercendo, qui novaverant, iussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam evocabantur, auctores, vulgaverant famam, Bactrianos equites a Rege omnes, ut occiderentur, accersiri, idque imperatum ipsis non sustinuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sævitiam, quam Bessi parricidium ferre potuissent. Itaque sua sponte jam motos, metu poenæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim jubet. Ipse aliam urbem regionis ejusdem corona capit. Signoque, ut puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam cessere victoris. Urbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem, non ut honestiorem modo, sed etiam tutiorem ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex L. equites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis ipsos dubitare respondent, equitesque tendere extra munimenta urbis jubent. Hospitaliter deinde exceptos, gravesque epulis, & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus, quam par erat, motus, urbem corona circumdedit, munitionem, quam ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagræ, & Perdiccam in obsidionem jungit, Cyropolim (ut antea dictum est) obsidentes. Statuerautem parcere urbi con-

condita a Cyro. Quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quam hunc Regem, & Semiramim, in quibus & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuisse credebat. Cæterum pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripi jussit. Deleta, Memacenis haud injuria infestus, ad Meleagrum, & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit. Quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse Rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix ejus saxo ita ista est, ut oculis caligine offusa collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eo ingemuit. Sed invictus adversus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vulnere, acrius obsidioni insistit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nudavere spatium. Per quod irrupit, victorque urbem dirui jussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus pedum, & octingentis equitibus, ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum inde dejecto, muris urbis ejus incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.

C A P U T X V I I.

Ad Tanaim Alexandriam positæ, quam Scythæ nequicquam diruere conatur.

Interim Alexander ad Tanaim amnem redit; & quantum soli occupaverant castris, muro circumdedit. Sexaginta stadiorum urbis murus fuit. Hanc quoque urbem Alexandriam appellari jussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut decimo septimo die, quam munimenta excitata erant, tecta quoque urbis abfolverentur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisque munus (nam divisum erat) primus ostenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos, reddito pretio dominis, liberavit. Quorum posterius nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaim Imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, suis impositam esse cervicibus, fratrem Carthasim nomine, cum magna equitum manu misit ad diruendam eam, proculque amne submovendas Macedonum copias.

C A P U T X V I I I.

Scytharum descriptio. Cura Alexandri de valetudine, & hostis. Ejusdem superstisio.

Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europæos vocant, dividit. Idem Asiam, & Europam finis interfuit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia sita

ab Oriente ad Septentrionem se vertit; Sarmatarumque, ut quidam credidere, non finitima, sed pars est. Recta deinde regionem aliam ultra Istrum jacentem colit: ultima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit. Quæ Septentrioni proxima sunt, profundæ inde sylvæ, varæque solitudines excipiunt: rursus quæ Tanaïm, & Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente non provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu ejus obequitaret hostis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce deficiens, quam & modicus cibus, & cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant: Scythæ etiam lacescebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Incipiti periculo implicitus, Deos quoque incusans, querebatur, se jacere segenem, cujus velocitatem nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere, non simulari valetudinem. Itaque qui post Darium victum Ariolos, & Vates consulere deserat, rursus ad superstitionem humanarum mentium ludibria revolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis jubet. Mos erat Aruspiciibus exta sine Rege spectare, & quæ portenderentur, referre: Inter hæc Rex, dum fibris pecudum exploratur eventus latentium rerum, propius ipsum confidere amicos jubet, ne contentione vocis citricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus, & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi.

CAPUT XIX.

Consilium ponit de inferendo Scythis bello. Dehortantur Erigyus, & Aristander. Vates ab Alexandro reprehensus iterum litat, & perlitatum feliciter nuntiat.

Discrimen, inquit, me occupavit, meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est, maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiantur, haud dubia fortuna. Si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaïm transierimus, & ubique invictos esse nos Scytharum pernicie, ac sanguine ostenderit, quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod transaturi sumus. Unus amnis interfuit: quem si trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti aestimandum est, dum Asiaticam subigimus, in alio quodammodo orbe tropæa statuere, & quæ iam longo intervallo natura videtur divemisse, una victoria subito committere? At hercule, si paululum cessaverimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt.

An soli sumus, qui flumina transire possimus? Multa in nosmetipos recidunt, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoque docet. Uribus annem erajiciendi exemplum fecimus nuper. Hoc ut Scythæ imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, ceteri expectantur. Ita bellum vi-
sando alemus, & quod inferre possimus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo, dubito, quia, ex quo hoc vulnus accepti, non equo uestus sum, non pedibus ingressus. Sed, si me sequi vultis, valco, amici. Satis virum est ad toleranda ista. Aut si jam adest vite mee finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc, quæ sa adhuc voce deficiens, vix proximis exaudientibus, dixerat; cum omnes a tam præcipiti consilio Regem deterere coeperunt. Erigyus maxime, qui haud sane auctoritate proficiens apud obstinatum animum, superstitionem, cuius potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo, Deos quoque obfata consilio, magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigo tabernaculum Regis, Aristander occurrerat, tristia exta fuisse significans. Hæc ex Vate comperta Erigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quam celaverat, detegebatur, Aristandrum vocari jubet. Qui ut venit, intuens eum, Non Rex, inquit, sed privatus sum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo portenderetur, cur apud alium, quam apud me professus es? Erigyus arcana mea, & secreta, te prodente, cognovit. Quem certum mebereculo habeo extorum interprete uti metu suo. Tibi autem certius, quam potest, denuntio, ipse mihi indices, quid ex extis cognoveris, ne possis infectari dixisse, quæ dixeris. Ille exanguis, attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa. Tandemque eodem metu stimulante, ne Regis expectationem moraretur, Magni, inquit, laboris, non irrisi discrimen insere prædixi. Nec me ars mea, quam benevolentia, magis perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video, & quantum in te uno sit, scio. Vereor, ne præsentî fortune tuæ sufficere non possis. Rex justum confidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Consultanti deinde cum iisdem, quonam modo flumen transirent, supervenit Aristander, non alias lætiora exta vidisse se affirmans, utique prioribus longe diversa, tum solitudinis causas apparuisse, nunc profus egrege litatum esse.

C A P U T XX.

Menedemus Alexandri Præfectus ad Maracanda cum copiis a Spitamene deletur. Alexander cladem dissimulat.

Cæterum quæ subinde nuntiata sunt Regi, continuè felicitati rerum ejus imposuerant labem. Menede-

nedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis auctorem. Qui comperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse, qua venturum sciebat, confedit occultus. Sylvestre iter aptum insidiis tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem singuli repente desiliunt, equestris pugnae ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltu circuire iustos, pariter & a lateribus, & a fronte, & a tergo hosti ostendit. Menedemus undique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans, nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestæ mortis solatium ex hostium cæde. Ipsum prævalens equus vehabat, quo sapius in cuneos Barbarorum effusus habenis evehctus, magna strage eos fuderat. Sed, cum unum omnes peterent, multis vulneribus exanguis, Hipfidem quandam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit; corpusque ex equo defluxit in terram. Hipfides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcariibus equo, in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre, qui cædi supererant, tumulum paulo, quam cætera, editiorem capiunt. Quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio tenuit, morte denuntiata iis, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent.

CAPUT XXI.

Rex pervigil consultat secum. Tum militem alloquitur, & bellum in Scythas pronuntiat, vasesque parat. Legatio, & oratio Scytharum.

CÆterum cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum supra ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, e quibus conjectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Jamque lux appetebat, cum thoracem indutus, procedit ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem præsentia ejus excenteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, consalutant eum, & quod ante recularant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitum, phalangemque transportaturum esse pronuntiat: super utres jubet nare levius armatos. Plura nec dici res desideravit, nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum

terum tanta alacritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodecim millia effectæ sint. Jamque ad transeundum omnia aptaverant, cum Legati Scytharum viginti, more gentis, per castra equis vecti, nuntiare jubent Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, jussique confidere, in vultu Regis defixerant oculos, credo, quia magnitudine corporis animum æstimantibus modicus animus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis autem non, ut cæteris Barbaris, rudis, & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque loquutos esse apud Regem memoriam proditum est. Abhorrent forsitan moribus nostris, & tempora, & ingenia cultiora fortitis. Sed ut possit oratio eorum spœni, tamen fides nostra non debet. Quæcunque tradita sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita loquutum accepimus. *Si Dii habitum corporis tui aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet: altera manu Orientem, altera Occidentem conringeres, & hoc assequutus scire velles, ubi tanti Numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, que non capis. Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum syriis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestiis gesturus es bellum. Quid? tu ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora exirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non meretur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehendis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fit; & ferum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attingimus. Qui sis, unde venias, licet ne ignorare in vastis sylvis viventibus? Nec servire ulli possumus, nec imperare desideramus. Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratram, & hasta, & sagitta, & patera. His usimur & cum amicis, & adversus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quasitas: patera cum iisdem vinum Dii libamus: inimicos sagitta eminus, hasta cominus perimus. Sic Syriæ Regem, & postea Persarum, Medorumque superavimus, paruitque nobis iter usque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad lavones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos peristi. Jam etiam ad pecora nostra avaras, & insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, que te esurire cogunt? Primus omnium sarietate parasti famem, ut quo plura haberes, acrius, que non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quandiu circum Bactra hæreas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria nasci.*

sciter. Nam ut major, fortiorque sis, quam quisquam, rament alienigenam dominum pari nemo vult. Trans modo Tanaim; scies, quam late pateant, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quam exercitus tuus, qui praedam tot nationum vehit. Rursus, cum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate sequimur, & fugimus. SCYTHARUM SOLITUDINES Graecis etiam proverbii audio eludi. At nos deserta, & humano cultu vacua, magis, quam urbes, & opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene. Lubrica est, nec invita teneri potest. Impone felicitati tuae frenos; facilius illam reges. Nostri SINE PEDIBUS dicunt esse FORTUNAM, quae manus, & pinnas tantum habet. Cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non sinit. Denique, si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quae tui obliviseris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmissima est inter pares amicitia, & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse, cave credas. Inter dominum, & servum nulla amicitia est. Etiam in pace, belli tamen iura servantur. Jurando gratiam Scythas sancire ne credideris. Colendo fidem jurant. Graecorum ista cautio est, qui arma consignant, & Deos invocant. Nos religionem in ipsa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cuius benevolentia dubites. Caterum nos & Asiae, & Europae custodes habebis. Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim, usque ad Thraciam colimus. Thraciae Macedoniam conjunctam esse fama est. Utrivque Imperio tuo finitimos, hostes, an amicos velis esse, considera. Haec Barbarus.

CAPUT XXII.

Rex verbo peracute respondet. Tanaim trajicit: hostes fundit. Sagas deditos in fidem recipit.

⁹ **C**ONTRA Rex, fortuna sua, & consilii eorum se usurum esse respondet. Nam & fortunam, cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere, & audacter faciat, sequuturum. Dimissisque Legatis, in praeparatas rates exercitum imposuit. In proris clypeatos locaverat, iustos in genua subsidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, & ab utroque latere, & a fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quae equitem vehebant, servatus est. Major pars a puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti

pleti vehebant, objectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem solvit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates possent. Caterum præter hanc speciem ripis præsentis exercitus, ingens navigantes terror invaferat. Namque cursum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: vacillantesque milites, & ne excuterentur, solliciti, nautarum ministeria turbaverant. Nec tela quidem conati nisu vibrare poterant, cum prior standi sine periculo, quam hostem laceffendi, cura esset. Tormenta salutis fuerunt, quibus in confertis, ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudere ratibus. Vixque ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforaretur. Jamque terræ rates applicabantur, cum acies clypeata confurgit, & hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit e ratibus. Et, ut territos, recipientesque equos videre, alacres mutua adhortatione in terram defiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ frænatos habebant equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium tecti, aptaverunt se pugnæ. Ipse Rex, quod vigoris ægro adhuc corpori deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice cervicis: sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi quidem Ducum fungebantur officio: aliusque alium adhortati, in hostem salutis immemores ruere cœperunt. Tum vero non ora, non arma, non clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt: omnesque effusis habenis (namque equestris acies erat) capeffunt fugam. Quos Rex, quanquam vexationem invalidi corporis pati non poterat, per lxxx. tamen stadia insequi perseveravit. Jamque linquente animo, suis præcepit, ut, donec lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhaerent: ipse, exhaustis etiam animi viribus, in castra se recepit, reliquam subsistit. Transierant jam Liberi Patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, arboreque proceræ, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius provexit. Quippe media fere nocte in castra redierunt, multis interfectis, pluribus captis: equosque MDCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX., pedites G. fere, M. faucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Inviçtos Scythas esse crediderant: quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore constebantur. Itaque Sagæ misere Legatos, qui pollicerentur gentem imperata facturam. Moverat eos Regis non virtus magis, quam clementia in devictis Scythas. Quippe captivos omnes sine pretio remisit, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis

gea.

gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benigne igitur exceptis Sagarum Legatis, comitem Efcipinum dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum sibi: qui cum specie corporis æquaret Hephæstionem, lepore haud sane illi par erat.

CAPUT XXIII.

Spitamenum persequitur. Sogdianos describit; vastat. XXX. juvenes damnatos visa donat, & per illos Sogdianos in fide continet. Bactra perit. Bessum Ecbatana duci jubet.

Ipsæ, Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus sequi jussu, ad Maracanda urbem pervenit. Ex qua Spitamenes, cognito ejus adventu, Bactra perfugerat. Itaque quadriduo Rex longum itineris spatium emensus, pervenit in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi jussit, & inferias more patrio dedit. Jam Craterus, cum phalange subsequi jussus, ad Regem pervenerat. Itaque, ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias dividit: **I**orrique agros, & interfici puberes jussit. Sogdiana regio majori ex parte deserta est: octingenta fere stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt, deinde caverna accipit, & sub terram rapit cursu. Absconditi indicium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum, sub quo tantus amnis fuit, ne modico quidem refudet humore. Ex captivis Sogdianorum ad Regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui ut per interpretem cognoverunt, jussu Regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudiisque, & lasciviori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, reocari eos jussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos habentem, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent, nunc a tanto Rege victore omnium gentium majoribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris, lætitiæque celebrare. Tum Rex, *Quero itaque, inquit, an vivere velitis non inimici mihi, cujus beneficio victuri estis.* Illi nunquam se inimicos ei, sed bello laceffitos, hostes fuisse, respondent: si quis ipsos beneficio, quam injuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vincerentur officio. Interrogantique, quo pignose fidem obligaturi essent, *Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse, dixerunt, redituros, quando ipse repetisset.* Nec promissum sefellere runt.

runt. Nam qui remissi domos ierant, in fide continuare populares: quatuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem charitate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori præsidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dario pœnas capite perfoluturum.

C A P U T XXIV.

Sexdecim millia accipit in supplementum. Sogdianos reliquos subigit. Ochum, & Oxum flumina superat. Ad Marginiam urbem sex oppida condit.

Idem fere diebus Ptolemæus, & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede milituros. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & quingentis equitibus venit. Totidem e Syria Asclepiodorum sequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in quibus quingenti equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda processit; interfectisque consternationis auctoribus, quarto die ad fluvium Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit, turbidus semper, & insalubris est potui. Itaque puteos miles cœperat fodere, nec tamen humo alte egesta existebat humor, cum in ipso tabernaculo Regis conspectus est fons, quem, quia tarde notaverant, subito extitisse finxerunt. Rexque ipse credi voluit, donum Dei id fuisse. Superatis deinde annibus Oxcho, & Oxu, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa, quatuor spectantia Orientem, modicis inter se spatiis distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus. Tum velut fræni domitarum gentium, nunc originis suæ obliata serviunt, quibus imperaverant.

C A P U T XXV.

Petram Arimazis Sogdianam describit Curtius, Alexander expugnat. Arimazem cum propinquis in crucem colli iubet.

ET cætera quidem pacaverat. Una erat Petra, quam I Arimazes Sogdianus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congestis, quæ tantæ multitudini vel per biennium suppeterent. Petra in altitudine triginta eminet stadia: circuitu centum, & quinquaginta complectitur. Undique abscessa, & abrupta, semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatium habet specum, cujus os arctum, & obscurum est, paulatim deinde ulteriora panduntur, ultima etiam altos recessus habent.

bent. Fontes per totum fere specum manant, e quibus collatae aquae per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate spectata, statuerat inde abire; cupido deinde incescit animo naturam quoque fatigandi. Prius tamen, quam fortunam obsidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus, superbe multa respondit: ad ultimum, an Alexander etiam volare possit interrogat. Quae nuntiata Regi sic accensere animum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos, quia pinnae non haberent, se autem proxima nocte effecturum, ut crederet, Macedonas etiam volare. Trecentos, inquit, pernicissimos juvenes ex suis quisque copiis perducite ad me, qui per calles, & pene invias rupes domi pecora agere consueverint. Illi praestantes & levitate corporum, & ardore animorum strepente adducunt. Quos intuens Rex, *Vobiscum*, inquit, *o juvenes, & mei aequales, urbium invictarum ante munimenta superavi, montium juga perveni nive obruta emensus sum, angustias Ciliciae intravi, Indiae sine lassitudine vim frigoris sum perpeffus, & mei documenta vobis dedi, & vestra habeo. Petra, quam videtis, unum aditum habet, quem Barbari obsident, caetera negligunt. Nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant. Invenietis viam, si solerter rimari fueritis aditus ferentes ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae caeteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen, quod cum ceperitis, candidis velis signum mihi dabit. Ego, copiis admortis, hostem in nos a vobis convertam. Premium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta decem: uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines servabitur portio. Centum habeo, vos non tam liberalitatem inveni meam, quam voluntatem. His animis Regem audierunt, ut jam cepisse verticem viderentur: dimissique ferreos cuneos, quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumvectus Petram, qua minime asper, ac praeruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod bene verteret) ingredi jubet. Illi alimentis in biduum sumptis, gladiis modo, atque hastis armati subire coeperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: deinde, ut in praecepta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi levare semet, alii adjectis funium laqueis evasere, cum cuneos inter saxa defigerent, quibus gradus subinde infisterent. Diem inter metum, laborumque consumpserunt. Per aspera enixis duriora restabant: & crescere altitudo Petrae videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex praecipitii devolverentur: mox eadem in se patiendi alieni casus ostendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione conti-*

nuati laboris affecti, quidam multati parte membro-
rum. Pariterque eos & nox, & somnus opprefsit. Stratis
passim corporibus in inviis, & in asperis saxorum, pericu-
li instantis obliti, in lucem quieverunt; tandemque velut
ex alto sopore excitati, occultas, subiectasque ipsi valles
rimantes, ignari, in qua parte Petrar tanta vis hostium
condita esset, fumum infra se evolutum, & os specus no-
taverunt. Ex quo intellectum est, illam hostium latebram
esse. Itaque hastis imposuere, quod convenerat signum,
totoque e numero duos, & triginta in ascensu interiisse
cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quam
vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum mise-
rat, sollicitus, toto die cacumina montis intuens resti-
tit. Noctum demum, cum obscuritas conspectum ocu-
lorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die
nondum fatis clara luce, primus vela, signum capti ver-
ticis conspexit. Sed, ne falleretur acies, dubitare cogebat
varietas calii, nunc intermitente lucis fulgore, nunc
condito. Verum, ut liquidior lux apparuit celo, dubitatio
exempta est. Vocatumque Cophen, per quem Barbarorum
animos tentaverat, mittit ad eos, qui moneret,
nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia
loci perseverarent, ostendi a tergo iussit, qui ceperant
verticem. Cophes ad eos missus, suadere coepit Arimazi
Petram tradere, gratiam Regis inituro, si tantas res mo-
lientem in unius rupis obsidione hæerere non cogisset. Ille
ferocius, superbiusque, quam antea loquutus, abire
Cophen jubet. At is prehensum manu Barbarum rogat,
ut secum extra specum prodeat. Quo impetrato, juvenes
in cacumine ostendit, ejusque superbiam haud immerito
illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Jamque e
Macedonum castris signorum concentus, & totius exer-
citus clamor audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli va-
na, & inania, Barbaros ad deditionem traxit. Quippe
occupati metu, paucitatem eorum, qui a tergo erant,
æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes
reliquerat) strenue revocant, & cum eo triginta princi-
pes mittunt, qui Petram tradant, & ut incolumibus
abire liceat, pacifcantur. Ille quamquam verebatur, ne
conspecta juvenum paucitate deturbarent eos Barbari; tam-
en & fortunæ suæ confusus, & Arimazi superbiam infen-
sus, nullam se conditionem deditionis accipere respondit.
Arimazes, desperatis magis, quam perditis rebus, cum
propinquis, nobilissimisque gentis suæ descendit in ca-
stra. Quos omnes verberibus affectos sub ipsis radicibus
Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo deditiorum incolis
novarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus
in Petrar, regionisque, quæ apposita est ei, tutela
relictus est.

LIBER OCTAVUS.

S Y N O P S I S.

MAssagetis, Dabis, Sogdianis in potestatem redactis, Rex venabundus leonem, & quatuor milia ferarum sternit. Clytum inclytum Ducem sub cœnam temulentus interficit, quod illum sero pœnitet. Bactrianos, & Syfimbrem desertores, & defectores persequitur. Philippus, & Erigyus extinguuntur. Uxorem Spitamenis viri interfetricem Alexander execratur. In Præfectos provinciarum animadvertit: Provincias, mutatis Prætoribus, ab injuriis vindicat. Regis humanitas in militem, qui frigore obriguerat. Roxanem ducit uxorem. Callisthenes adulatores Alexandri reprimi; ipse in odium ejusdem incurrit. Conjurat Hermolaus: comprehenditur cum Callisthene; perorat contra Alexandrum. Respondet Hermolaus Alexandri, & damnatum necari cum Callisthene jubet. India describitur. Aornus capitur. Omphis Rex deditur. Porus ab Alexandro ingenti prælio superatus Regno restituitur.

CAPUT I.

Barbaros persequitur. Attinas cum 300. ceditur. Craterus offensam belli emendat.

Alexander majore fama, quam gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum. Hephæstionem uni, Coeon alteri Duces dederat: ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti: plures ante cestamen imperata fecerunt, quibus eorum, qui in defectione perseveraverant, urbes, agrosque iussit attribui. At exules Bactriani cum ostingentis Massagetarum equitibus proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercendos Attinas regionis ejus Præfectus trecentos equites, infidiarum, quæ parabantur, ignarus, eduxit. Namque hostis in sylvis, quæ erant sorte campo junctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad infidias præda perduceret. Itaque incomposito agmine, solutisque ordinibus, Attinas prædabundus sequebatur. Quem prætergressum sylvam, qui in ea confederat, ex improviso adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata est, qui cum omni

omni equitatu supervenit. Et Massagetæ quidem jam re-
fugerant, Dahæ mille oppressi sunt, quorum clade totius
regionis finita defectio est.

C A P U T II.

*Legati varias gentes dedunt. Scythæ petunt connubia Ma-
cedonum. Rex Bazariam ingreditur, quæ describitur.
Venatio Alexandri, & epulum.*

Alexander quoque, Sogdianis rursus subactis, Mara-
canda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super
Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit.
Phrataphernes quoque, qui Chorasmius præerat, Massa-
getis, & Dahis regionum confinio adjunctis, miserat,
qui facturum imperata pollicerentur. Scythæ perebant,
ut Regis sui filiam matrimonio sibi jungeret: si dedigna-
retur affinitatem, Principes Macedonum cum primori-
bus suæ gentis connubio coire pateretur. Ipsum quo-
que Regem venturum ad eum pollicebantur. Utraque
legatione benigne audita, Hephæstionem, & Artabazum
opperiens, stativa habuit: quibus adjunctis, in regio-
nem, quæ appellatur Bazarium, pervenit. Barbaræ opu-
lentia in illis locis haud ulla sunt majora indicia, quam
magnis nemoribus, saltibusque nobilium ferarum greges
clausi. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas, crebris pereni-
num aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cingun-
tur; turreseque habent venantium receptacula. Quatuor
continuis ætatibus intactum saltum fuisse constabat.
Quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari
undique feras jussit. Inter quas cum leo magnitudinis
raræ ipsum Regem invasurus incurreret, forte Lyfima-
chus, qui postea regnavit proximus Alexandro, venabu-
lum objicere feræ cœperat: Quo Rex repulso, & abire
jussu, adjecit, tam a semet uno, quam a Lyfimacho
leonem interfici posse. Lyfimachus enim quondam, cum
venaretur in Syria, occiderat eximie magnitudinis fe-
ram solus, sed lævo humero usque ad ossa laceratus,
ad ultimum periculi pervenerat. Id ipsum exprobrans
ei Rex, fortius, quam loquutus est, fecit. Nam feram
non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fa-
bulam, quæ objectum leoni a Rege Lyfimachum temere
vulgavit, ab eo casu, quem supra diximus, ortam esse
crediderim. Cæterum Macedones, quamquam prospero
evento defunctus erat Alexander, tamen scivere, gentis
suæ more, ne pedes venaretur sine delectis principum,
amicorumque. Ille, quatuor millibus ferarum dejectis,
in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est.

Narratio de Clyto inter epulas ab Alexandro ob linguæ insemperantiam occiso.

INde Maracanda reditum est, acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo suo textit, & Rhofacis manum capiti Regis imminuentem gladio amputavit, vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellenice, quæ Alexandrum educaverat, soror ejus, haud secus, quam mater a Rege diligebatur. Ob has causas validissimam Imperii partem fidei ejus, tutelæque commisit. Jamque iter parare in posterum jussus, solemnique tempore festivo adhibetur convivio. In quo rex, cum multo incaluisse mero, immodicus æstimator sui, celebrare, quæ gesserat, cœpit, gravis etiam eorum auribus, qui sentiebant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obtinere, nobilem apud Cheroneam victoriam sui operis fuisse jactavit, adeptamque sibi malignitate, & invidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedones milites, & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione mortis tutiorem, se corpus ejus protexisse clypeo suo, ruentisque in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri, fusos, fugatosque hostes, nec affuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viderent, cum Asiam uri, vastarique oporteret, sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc, & his similia læti audire juvenes, ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus, Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis, quam sermo exaudiri posset a Rege, quo significabatur, male instituisse Græcos, quod trophæis Regum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam intercepti. Itaque Rex, cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis, Clytus paulatim majore voce Philippi acta, bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter juveniores, quæ ortæ contentio est. Et Rex, velut patienter audiret, quæ Clytus obtinebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermone Clytus

tus imponeret, nihil eo remittente, magis exasperabatur. Jamque Clytus etiam Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Atheniensibus victoriam Thebarum præferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi prava contentione proventus. Ad ultimum, Si moriendum, inquit, est pro te, Clytus est primus: at, cum victorie arbitrium agis, præcipuum ferunt premium, qui procacissime patris tui memorie illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, sed que non subigi quidem possit. Mistor ad feras bestias præcipitia ingenia sortitas. Sed, que ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Athavias senex juniores pugnam detestantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnassum hesuros fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subjecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum tuum in Italia dixisse constat, ipsum in viros incidisse, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconsulte, ac temere jactis Regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen Rex preffit, contentus jussisse, ut convivio excederet. Nec quidquam aliud adjecit, quam forsitan eum, si diutius loquutus foret, exprobratorum sibi fuisse vitam a semetipso datam: hoc enim superbe sæpe jactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, injectis manibus, urgentes, momentisque conabantur abducere. Clytus, cum abstraheretur, ad pristinam violentiam ira quoque adjecta, Suo pectore tergum illius esse defensum, nunc, posteaquam tanti meriti præterit tempus, etiam memoriam invisam esse proclamat. Attali quoque eadem obiciebat; & ad ultimum Jovis, quem patrem sibi Alexander asseveret, Oraculum eludens, veriora se Regi, quam patrem ejus respondisse dicebat. Jam tantum iræ contempserat Rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enim vero mero sensibus victis, ex lecto repente profluit. Attoniti amici, ne postitis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furientem percutere conatus, a Ptolemæo, & Perdica inhibetur. Medium complexi, & oblectari perseverantem morabantur. Lyfimachus, & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendit se a proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat, signumque tuba dari, ut ad Regiam armati coirent, jubet. Tum vero Ptolemæus, & Perdicas genibus advoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseveret, spatiumque potius animo det, omnia postero die justus exequuturum. Sed clausæ erant aures obstrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in Regiæ vestibulum, & vigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul conaverant,

rant, egredi. Abierant cæteri: Clytus ultimus sine lumine exibat, quem Rex quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille jam non suæ, sed Regis iræ memor, Clytum se esse, & de convivio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisque sanguine aspersus, *I nunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

CAPUT IV.

Sera Regis pœnitentia non pœnitendo ingenio, & syls describitur.

MAle humanis ingenis natura consuluit. quod pferuntque non futura, sed transacta perpendimus. Quippe Rex, postquam ira mente decefferat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed aliqui egregium bello virum, & nisi erubesceret fateri, servatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante convivæ. Vigiles attoniti, & stupentibus similes exciebat. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorfit in semet; jamque admoverat pectori, cum advolant vigiles, & repugnanti e manibus extorquent, allevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus, gemitu, ejulatque miserabili tota personante Regia. Laniare deinde os unguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. Inter has preces tota nox exacta est. Scrutantemque, num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniversarium sacrificium Libero Patri non esse redditum stato tempore: itaque inter vinum, & epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo movebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum: vivendum esse in solitudine, velut feræ bestię terrenti alias, alias timentii. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, jussit inferri. Quo posito, ante ipsum lacrymis obortis, *Hanc, inquit, nutriti meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria occubere mortem: hic frater, unicum orbisatis solatium, a me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus ejus unus supersum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum latro revertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutriti sine memoria calamitatis ejus offerre possim? Et, cum finis lacrymis, querelisque non fieret, jussu amicorum corpus ablatum est. Rex triduum jacuit inclusus: quem*

quem ut amigeri, corporisque custodes ad moriendum ob-
stinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum ir-
rumpunt, diuque precibus ipsorum reluctatum ægre vi-
cerunt, ut cibum caperet. Quoque minus cædis pueret,
jure interfectum Clytum Macedones decernunt, sepul-
tura quoque prohibitori, ni Rex humari iussisset.

C A P U T V.

*Xenipporum descriptio. Amyntæ cruenta victoria de Ba-
ctrianis exulibus, in gratiam tamen ab Alexandro re-
ceptis.*

Igitur decem diebus, maxime ad confirmandum pудо-
rem, apud Maracanda consumptis, cum parte exer-
citus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, com-
meatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autem de-
stinaverat provinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa per-
venit. Scythiæ confinis est regio, habitaturque pluribus,
ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas
modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum
exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum
fuerat. Sed, posteaquam Regem adventare compertum
est, pulsī ab incolis, duo millia fere, & ducenti congreg-
gantur. Omnes equites erant, etiam in pace latociniis
assueti. Tum ferocia ingenia non bellum modo, sed
etiam venis desperatio efferaverat. Itaque ex improvise
adorti Amyntam Prætorem Alexandri, diu anceps præ-
lium fecerant. Ad ultimum DCC. suorum amissis, quo-
rum ccc. hostis cepit, dedere terga victoribus, haud sane
inulti. Quippe lxxx. Macedonum interfecerunt, præter-
que eos trecenti, & quinquaginta saucii facti sunt. Ve-
niam tamen etiam post alteram defectionem impetrave-
runt.

C A P U T VI.

Sysmithris deditio, & arduæ Petre adumbratio.

His in fidem acceptis, in regionem, quam Naura
appellant, Rex cum toto exercitu venit. Satrapes
erat Sysmithres, duobus ex sua matre filiis genitis.
Quippe apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas
est. Duobus millibus armatis popularibus, fauces regio-
nis, qua in arctissimum cogitur, valido munimento
seperat. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ
claudebat. Hanc manu perviam incolæ fecerant; sed
aditu specus accipit lucem: interiora, nisi illato lu-
mine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præ-
bet in campos ignotum nisi indigenis. At Alexander,
quamquam angustias naturali situ munitas valida manu
Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimenta,
quæ manu adjuncta erant, concussit, fundisque
& sagittis propugnantium plerosque dejecit. Quos
ubi

ubi dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergreffus, ad Petram admovit exercitum. Cæterum interveniebat fluvius, coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem; magnique operis videbatur tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & saxa congeri iussit: ingenisque Barbaros pavor rudes ad talia opera concusserat, excitatam molem subito cernentes. Itaque Rex ad deditioem metu posse compelli ratus, Oxarten misit nationis ejusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet Duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem & turres admovebantur, & excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem petræ, omni alio præsidio damnato, petiverunt. At Oxartes trepidum, diffidentemque rebus suis Syssimithrem cepit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum mallet experiri, nec moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis femet offerret, in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Syssimithres deditioem annuebat. Cæterum mater, eademque conjux morturam se ante denuntians, quam in ullius veniret potestatem, Barbari animum ad honestiora, quam tutiora converterat: pudebatque, libertatis majus esse apud foeminas, quam apud viros pretium. Itaque dimisso internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed, cum hostis vires, suasque pensaret, rursus muliebris consilii, quod præceps magis, quam necessarium esse credebat, pœnitere eum cepit; revocatoque strenue Oxarte, futurum se in Regis potestate respondit, unum precatus, ne voluntatem, & consilium matris suæ proderet, quo facilitus venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxarten cum matre, liberisque, & totius cognationis grege, sequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex, equite præmissis, qui reverti eos juberet, opperrisque præsentiam ipsius, supervenit, & victimis Minervæ, ac Victoriæ cæsis, imperium Syssimithri restituit, spe majoris etiam provincie facta, si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi juvenes, patre tradente, secum militaturos sequi iussit.

CAPUT VII.

Defectores per ardua viarum persequitur, fugatque. Philippippi fratris Lyfimachi, & Erigyii funera plorantur.

Relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecciant, cum equite processit. Arduum, & impeditum saxis iter primo utcumque tolerabant. Mox equorum non unguis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut fere fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione ne fugientes insequabatur. Nobiles juvenes comitari cum

eum soliti defecerant, præter Philippum. Lyfimachi erat frater, tum primum adultus, & quod facile appareret, indolis raræ. Is pedes, incredibile dictu, per D. stadia vectum Regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lyfimacho: nec tamen, ut digrederetur a Rege, effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se Barbari abiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed, posteaquam Barbari in fugam effusi deseruere sylvas; animus, qui in ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit, subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitur. Mœstum Regem alius haud levis dolor exceptit. Eriugyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulo, antequam reverteretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu, atque honore celebratum est.

C A P U T V I I I.

Spitamenis ab uxore caput præcisum fertur ad Alexandrum. Dataphernes a Dahis victus traditur. Praetores rei deseruntur, puniuntur, & mutantur.

Dahas deinde statuerat petere. Ibi namque Spitamenum esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque alia, fortuna indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat, quam ægre fugam, & nova subinde exilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, idem idem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, orabat. Et, quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursum. Cæterum abire e conspectu jubet, addito metu mortis, si fe oculis ejus obtulisset. Et ad desiderium levandum noctes inter pellices agere coepit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaque rursus uni ei deditus, orare non destitit, ut tali consilio abstineret, patereturque sortem, quamcumque ipsa fortuna fecisset: sibi mortem deditioe esse leviozem. At illa purgare se, quod, quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente, suavisset: de cætero futuram in viri potestate. Spitamenes simulato captus obsequio, de die convivium

apparari jubet: vinoque, & epulis gravis semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto, & gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem veste occultaverat, firingit, caputque ejus abscondit cruore resperfa seruo suo conficio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta veste) in Macedonum castra pervenit, nuntiarique Alexandro jubet, esse, quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbaram jussit admitti, quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, dicere, quæ vellet, jubet. At illa servum, quem stare in vestibulo jusserat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus, scrutantibus, quid occuleret, ostendit. Confuderat oris exanguis notas pallor, nec, quis esset, nosci satis poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput asferre eum, tabernaculo excessit, percontatusque, quid rei sit, illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem commoverant. Meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga, & proditor, tantis rebus, si vixisset, injecturus moram, interfectus esset. Contra facinus ingens averfabatur, cum optime meritum de ipsa, communium parentem liberorum, per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atrocitas, denuntiarique jussit, ut excederet castris, neu licentiæ Barbaræ exemplar in Græcorum mores, & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis ejus participem vinculum Alexandro, seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus a Prætoribus suis avare, ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapyris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariz Præfecto substitutus est Stasanor. Arfaces in Mediam missus, ut Oxidates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni subjecta est.

CAPUT IX.

Gabazam petis, & in gravissimam tempestatem incidit, luculenter a Curtio descriptam, ut lector ipse inter tonitrua, grandines, & fulmina videatur versari. Regis inde cura in colligendo, & solando milite laudatur. Mille ramen perierunt.

His ita compositis, tertio mense ex hybernis movit exercitum, regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit: proximus eundem quidem procellosus, & tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis crescentis mali, præterit: tertio ab omni parte cæli emicare fulgura, & nunc intermitente luce, nunc condita, non oculos modo me-

antis,

antis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species visibatur, attonitisque auribus suspens agmen, nec progredi, nec consistere audebat, cum repente imber grandinem incutiens, torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis suis tecti exceperant: sed jam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia major, quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errandum agmen ferebatur. Multique prius metu, quam labore defatigati, prostraverant humi corpora, quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alii se stipitibus arborum admovent: id plurimis & adminiculum, & suffugium erat. Nec fallebat ipsos, morti locum eligere, cum immobiles vitalis calor liqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant extingui quiescendo. Quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat: lucemque, naturale solatium, præter tempestatem haud disparem nocti, sylvarum quoque umbræ suppresserant. Rex unus tanti mali patiens, circuire milites, contrahere dispersos, allevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum, hortarique, ut proxima quæque suffugia occuparent. Nec ulla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, Regem deserere erubescere. Cæterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris remedium invenit. Dolabris enim sylvas sternere aggressi, passim acervos, struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, & vix inter flammæ agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat: alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cæli mitescente sævitia locaverunt. Mille militum, atque lixarum, calorumque pestis illa consumpsit. Memoriarum proditum est, quosdam applicatos arborum truncis, & non solum viventibus, sed etiam inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles, seque, & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quamquam ipse tunc maxime admoto igne refovebat artus, sella sua exsiluit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis, in sua sede iussit considerare. Ille diu, nec ubi quiesceret, nec a quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut Regiam sedem, Regemque vidit, territus surgit, quem intuens Alexander, *Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persæ sub Rege vivatis? Illis enim in sella Regis consedissee capitale foret, tibi saluti fuit.*

*Rex compensat militi amissa. Censat beneficiis cum Sy-
smithre. Cohortanus Satrapes se, & sua dedit; cujus
filiam Roxanem ducit Alexander uxorem.*

POSTERO die convocatis amicis, copiarumque Ducibus, pronuntiari iussit, ipsum omnia, quæ amissa essent, redditurum. Et promisso fides exiit. Nam Sysmithres multa iumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque, & armenta, quæ distributa pariter militem & damno, & fame liberaverunt. Rex gratiam sibi relatum a Sysmithre præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites iussit. Sagas petens, totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex præda Sysmithri dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui se Regis potestati, fideique permisit. Ille, Imperio ei reddito, haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum relinquebatur, tradit. Barbara opulentia convivium, quo Regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia ipsius, Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ, quamquam inter electas procefferat, omnium tamen oculos convertit in se, maxime Regis minus jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo, quam parentis aspexerat, tunc in amorem virgunculæ, si Regiæ stirpi compararetur, ignobilis, ita effusus est, ut diceret, ad stabiliendum Regnum pertinere, Peras, & Macedonas connubio jungi. Hoc uno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus detrahi posse. Achillem quoque, a quo genus ipse deduceret, cum captiva cois- se; ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii iure velle jungi. Insuperato gaudio lætus pater, sermonem ejus excepit. Et Rex in medio cupiditatis ardore iussit afferri patrio more panem, (hoc erat apud Macedonas sanctissimum coeuntium pignus) quem divisum gladio uterque libabat. Credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco, & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo Rex Asiæ, & Europæ introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, e captiva geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vinum, & epulas focerum ex deditis esse electum. Sed post Clyti cædem libertate sublata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.

LIB. VIII.
CAPUT XI.

181

*Rex in Indiam adornat. In ipsis CXX. millia recenset
Auro, & argento arma exercitus expoliri jubet.*

CÆterum Indiam, & inde Oceanum petiturus, ne quid a tergo, quod destinata impeditè posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi iussit, & ad se armata perducì, obfides simul habiturus, & milites. Craterum autem ad persequendos Hautsanem, & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit. Quorum Hautsanem captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in deditiõnem redegit. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modo, sed gemmis quoque, margaritisque ad luxum magis, quam ad magnificentiam exulta. Clypei militares auro, & ebore fulgere dicebantur. Itaque, necubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornavit. CXX. millia armatorum erant, quæ Regem ad id bellum sequebantur.

CAPUT XII.

Rex vult Deus credi, & coli: in recusantes irarum fulmina jactat. Hages, & Cleo adulatores Græci Deum pronuntiant, Callisthenes Philosophus obnuvniat.

Jamque omnibus præparatis, quod olim prava mente conceperat, tunc esse maturum ratus, quoniam modo cælestes honores usurparet, cœpit agitare. Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum, Macedonas venerabundos ipsum salutare iussit, prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciofa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio, quam hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa, (nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinevit) sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Hages quidam Argivus, pessimorum carminum post Chærilum conditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenii solum, sed etiam nationis vitio adulator, & cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum Ducibus a Rege præferabantur, hi tum cælum illi aperiebant, Herculemque, & Patrem Liberum, & cum Polluce Castorem novo Numini cefuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentiâ convivium exornari jubet, cui non Macedones modo, & Græci principes amicorum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubisset Rex, paulisper epulatus,

con-

convivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratiam posse, si quem intelligeret Deum esse, confiterentur, exigua tuis impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter, Reges suos inter Deos colere. Majestatem enim Imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem, & Patrem Liberum prius dicatos Deos, quam vicissent setum viventium invidiam. Tantumdem quoque posteros credere, quantum præsens ætas spondidisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum, cum Rex inisset convivium, prostratum humi corpus, debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendum exemplum. Haud perplexè in Callisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri, & prompta libertas invisa erat Regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus cæteris, *Si Rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri sibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed, quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eundem & diurnum, & præcoccum fructum, celestisque honores non dare te Regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur Deus. Semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor Regi, ut & vita diuturna sit, & æterna majestas. Haminem consequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Herculem modo, & Patrem Liberum, consecrate immortalitatis exempla referebas. Credisne illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in celum fama perveheret. Scilicet ego, & tu, Cleo, Deos facimus? a nobis divinitatis suæ auctoritatem accepturus est Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem, si Deum potes facere. Facilius est Imperium dare, quam Cælum. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nobis moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desiderio, ad quem modum Rex mihi colendus sit, a Persis discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quæ vivamus, accipimus. Equis auribus Callisthenes, veluti vindex publicæ libertatis, audiebatur. Expresserat non assensionem modo, sed etiam vocem, seniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum, quæ invicem iactata erant, Rex ignorabat, cum post aulæ, quæ lectis obdlexerat, staret. Igitur ad Agim, & Cleonem misit, ut, sermone finito, Barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulo post, quasi potiora quædam egisset, convivium repetit.*

Quem

Quem
per l
ad
mo
non
dibr
gnun
præc
desn
deba
vit.
raci

Mo
H
P

M
hau
bab
ædi
du
lid
rus
&
cu
tib
ju
m
fu
m
la
oc
vo
de
S
it
q
m
R
ri
fo
t
E
a
c
c

Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram, elicitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, *Tu autem, inquit, non veneraberis me? an tibi uni digni videmur esse ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne, inquit, idem te fecisse, quod in alio paulo ante videbas?* Et tradi eo in custodiam iussio, convivium solvit. Polyperconti quidem postea, prius castigato ignovit. In Callisthenem olim contumacia suspectum, pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ matura obvenit occasio.

C A P U T X I I I.

Mos principum juventutis excubandi. Honos eorumdem. Hermolai castigati in Regem cum sociis conjuratio. Periculum Regis.

MOS erat (ut supra dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus ejus ædis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. Idem acceptos ab agafonibus equos, cum Rex ascensus esset, admovebant: comitabanturque & venantem, & in præliis, omnibus artibus studiorum liberalium excellenti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege: castigandi verberibus eos nulli jus, nisi potestas per ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium Ducum, Præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri Reges, quorum stirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolai puer nobilis ex Regia cohorte, cum aprum telo occupasset, quem Rex ferire destinaverat, iussu ejus verberibus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens, desistere apud Sofratum cepit. Ex eadem cohorte erat Sofratus amore ejus ardens: qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam Regi infestus, juvenem sua sponte jam motum, data fide, acceptaque perpulit, ut occidendi Regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem exequuti sunt. Quippe solerter legerunt, quos in societatem sceleris asciscerent. Nicofratum, Antipatrum, Aclepiodorumque, & Philotam placuit assumi. Per hos adjecti sunt Elaptonius, & Epimenes. Cæterum agendæ rei haud sane facilis patebat via. Opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur. Forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus, cæ-

teroque apparatu exequendæ rei, triginta, & duo dies absumpti sunt. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant, mutua fide læti, cujus documentum tot dies fuerant. Neminem metus, ipse mutaverat. Tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus, in qua Rex vescebat, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius, simulque epulantium comitas provexit omnes ad largius vinum. Ludi etiam convivales extraxere tempus, nunc lætis conjuratis, quod sopitum aggressuri essent, nunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septem dies reditura vice; nec sperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum, cum jam lux appeteret, & convivium solvitur, & conjurati exceperunt Regem, læti occasionem exequendi sceleris admotam: cum mulier attonitæ, ut creditum est, mentis, conversari in Regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet object, vultuque, & oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium, monuit. Et ille per ludum, bene Deos suadere, respondit, revocatisque amicis, in horam diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Jam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen conjurati stabant, vice officii sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devoraverunt. Rex benignius, quam alias alloquutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, jubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia, collaudati que, quod etiam aliis tradita vice, tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe desituti domos abeunt. Et cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem.

CAPUT XIV.

Epimenes aperit conjurationem. Vincuntur conjurati, & Callisthenes inter hos.

E Epimenes, sive comitate Regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repente mutatus, sive quia coeptis Deos obitare credebatur, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in Regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat. Et tempus, quo venerant, & vultus haud sane securi animi index, & moestitia e duobus alterius, Ptolemæum, ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero, ac

somnia

fomno excitant Regem. Ille, paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum suam averfari Deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen & poenitentiam ejus ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse. Auctores scelesti consilii esse, quos minime crederet. Tum Epimenes cuncta ordine, consciorumque nomina exponit. Callisthenem, non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solum puerorum sermonibus vituperantium, criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se a Rege quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debere, eos jam viros esse: idque, an ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex, animi, corporisque sopore discussio, cum tanti periculi imago oculis oberraret, Eurylochum quinquaginta talentis, & cujusdam Tyridatis opulenti bonis protinus donat, fratremque, antequam pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem auctores, interque eos Callisthenem, victos affervari jubet. Quibus in Regiam adductis, toto die, & nocte proxima, mero, ac vigiliis gravis acquievit.

CAPUT XV.

Causa conjuratorum agitur. Hermolaus contra regem perorat.

Postero autem die frequens concilium adhibuit, cui patres, propinque eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi. Quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui sanguine contigissent reos. Rex introduci conjuratos, præter Callisthenem, jussit. Atque, quæ agerant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos, ipse Rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupentibus cæteris, Hermolaus, *Nos vero, inquit, quoniam, quasi neficias, quævis, occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingenuis impevare cœpisti, sed quasi in mancipia dominavis. Primus ex omnibus pater ipsius, Sopolis, patricidam etiam parentis sui clamitans esse, confurgit, & ad os manu objecta, scelere, & malis insanientem ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, quæ ex magistro didicisset Callisthene. Et Hermolaus, Uxor, inquit, beneficio tuo, & dico, quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sevitæ tuæ superest? quotusquisque non e vilissimo sanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenion, & Lyncestes Alexander, & Clytus, quantum ad hostem pertinet, vivunt, stant in*

acie, se clypeis suis protegunt, & pro gloria sua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit: alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in equuleum impetisti, Persis, quos vicebant, fuere spectaculo. Parmenion, indicta causa, traditus est, per quem Attalum occideras. Invicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulo ante ministros cedis habuisti, subito ab aliis jubes trucidari. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum frinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a Rege. Quippe Hermolaum dicere iussit, petiitque, ut causas supplicii augentem, patienter audirent. Æge ergo coercitis, rursus Hermolaus: *Quam liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis! At Callisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo est, qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat, cum morti olim destinatus sis a iustissimo, & patientissimo Rege. Hæc ergo sunt Macedonum præmia, quorum ut supervacuo, & sordido abuteris sanguine! At tibi triginta millia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil damum præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbaris dederes, & novo more victores sub jugum mitteres. Persarum te vestis, & disciplina delectat: patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum Regem occidere volumus, & te transfugam, belli jure, persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te, ut Deum. Tu Philippum patrem averaris; & si quis Deorum ante Jovem haberetur, fastidives etiam Jovem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possunt? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cæpisti, quid ingenui homines ferre non possint. De cætero parce his, quorum orbam servitutem supplicii ne oneraveris. Nos jube duci, ut, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Hermolao.*

CAPUT XVI.

Hermolao respondet Alexander, qui reos duci jubet, atque inter hos Callisthenem, cujus mors, genusque mortis æternam Regi peperit invidiam, & infamiam.

SAT Rex, *Quam falsa sint, inquit, quæ iste tradita a magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessus*

sum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque, non solum ipse, audiretis, expressi, non imprudens, cum permississem huic latroni dicere, usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedonia Regibus usurpato, castigari eum iussi. Hoc & oportet fieri, & ut a tutoribus pupilli, a maritis uxores, servis quoque pueros huius ætatis verberare concedimus. Hec est sevitia in ipsum mea, quam impia cæde voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sum, non ignoratis: commemorare supervacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minime hercule admiror. Nam cum Parmenionem, & Philoram laudat, sue servit causæ. Lyncestem vero Alexandrum bis insidiatum capiti meo, a duobus iudiciis liberavi. Rursus convictum, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam Rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus utinam non coegisset me sibi irasci: cujus temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum, Ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parens, ingentis sita est. Obsequio mitigantur Imperia. Ubi vero reverentia excessit animis, & Summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus. Sed quid ego mirer, istum crudelitatem mihi objecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum aspiciat. Qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges servorum ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt. At enim Perse, quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem moderationis meæ certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoria meæ non peniteret. Itaque militant vobiscum, pro Imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habitii rebellassent. Non est diturna possessio, in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia. Horum plus habemus, quam cupimus. Insatiabilis autem avaritia est, adhuc implere velle, quod iam circumstuit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. In multis enim gentibus esse video, quæ non erubescamus imitari. Nec aliter tantum Imperium apte regi potest, quam ut quedam & tradamus illis, & ab iisdem

sca-

sciamus. Illud pene dignum visu fuit, quod Hermolaus postulabat a me, ut averfaver Jovem, cujus Oraculo agnoscor. An etiam quid Dii respondeant, in mea potestate est? Obrulis nomen filii mihi: recipere, ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque Deum esse me credant. Fama enim bella constant; & sepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit. An me luxuria indulgentem putatis arma vestra auro, argentoque adornasse? Assueris nihil vilius hac videre materia, volui ostendere, Macedonas invidios ceteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia, & humilia spectantium capiam, & docebo nos non auri, aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. Quam gloriam tu parricida interceptere voluisti, & Macedonas, Rege adempto, devictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria, & cura est. Sed olim istum morem occidendi cum sceleris insontes propinquos, parentesque solvi: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Jam tuum Callisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, ut coram his probra, quae modo in me secisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem juris est. Post haec concilium dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam saevitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Callisthenes quoque ante tortus interiit, inuti consilii in caput Regis innocuus, sed haudquaquam aulæ, & assentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius caedes majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus, artibusque, a quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clyto mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torferit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem fera poenitentia consequuta est.

CAPUT XVII.

In Indiam movet. India prolixa, & nobilis descriptio, morumque Indorum.

SEd, ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello, quam post victoriam, clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. Quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis amnibus, Caucaſo monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quam cæteri. Aquas vehit a colore maris haud multum

tum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus, a Meridiana regione decurrit, magnorum montium iuga recto alveo stringit. In eum objectæ rupes inclinant ad Orientem. Uterque Rubro mari accipitur findens ripas, multasque arbores cum magna foli parte exforbet. Saxis quoque impeditus, crebro reverberatur. Ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit, magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celebris auditus est, quia per ultima Indiæ currit. Cæterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphines, ignotasque aliis gentibus belluas alit. Erymanthus crebris flexibus subinde curvatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deurrunt. Ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mitiora. Sed adeo in illa plaga mundus statas temporum vices mutat, ut, cum alia fervore Solis exæstuant, Indiam nives obruant, rursusque, ubi cætera rigent, illic intolerandus æstus existat. Nec cur, ulli se naturæ causa ingessit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret a cæteris. Ab Erythro Rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quam ceræ literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt. Animalia inuitata cæteris gentibus, nisi invecita. Eadem terra & rhinoceros alit, non generat. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa domitant: & viribus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni, modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas, margaritasque mare litoribus infundit. Neque alia illis major opulentia causa est, utique posteaquam vitiorum commercium vulgare in exteras gentes, quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos quoque locorum situs format. Corpora usque pedes carbaso velant: soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent. Brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas, aut opes eminent. Capillum pectunt sæpius, quam tondent. Mentum semper intonsum est, reliquam oris cutem ad lævitatem exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, supra omnium gentium vitia. Cum Rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri distinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro, & purpura carbasa, quæ indutus est. Lecticam sequuntur armati, corporisque cuncto.

custodes. Inter quos ramis aves pendent, quas cantu ferrius rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet; totas eas vitis auro cœlata percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia aduentibus patet. Cum capillum percutit, atque ornat, tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est, inclusa vivario animalia inter vota, cantusque pellicum figere. Binum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt majore nisu, quam effectu: quippe telum, cujus in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit. Longior ubi expeditio est, elephantum vehunt currum: & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac, ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum a Regina ordine agmen est, æquatque luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iisdem vinum ministratur, cujus omnibus Indis largus est usus. Regem mero, somnoque sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. Quis credat, inter hæc vitia, curam esse sapientiæ? Unum agreste, & horridum genus est, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum: & vivos se cremari jubent, quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est. Expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenquam admovere lethi diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quidquid colere cœperunt, arbores maxime, quas violare capitale est. Menses in quinos denos descriperunt dies. Anni plena spatia servant. Lunæ cursu notant tempora, non ut plerique, cum orbem sidus implevit, sed cum se curvare cœpit in cornua. Et idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc Lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operæ pretium videbatur.

CAPUT XVIII.

Indiam partim deditione, partim vi, & armis occupat.

Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso gentium suarum Reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Jove genitum ad ipsos pervenisse memorantes. Patrem Liberum, atque Herculeum fama cognitos esse, ipsum coram adesse, cernique. Rex benigne exceptos sequi iussit, iisdem itinerum ducibus usus. Cæterum, cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem, & Perdiccam cum copiarum parte præmisit ad subigendos, qui aversarentur

Im-

Imperiu
vigia fa
citus.
xere na
conjung
quitatur
currerun
Jam su
rem in
præcepti
obsideb
bus, sa
bus ino

Nyse
Exe

I Nde
nit
positis
roste
latum
quæ i
Vetul
dere
mum
audit
pos
copia
tenta
aliis
perta
fit;
Libe
go e
colat
tiam
situ
mif
ra,
ma
sua
Lau
sylv
via
dec
ba
fid
les
fir

dia pace, per herbas, congestamque frondem prostraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non averfatus, large ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget, eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ, quam virtutis esse beneficium? Quippe ne epulantes quidem, & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantium, ululantiumque fremitu perterritus, quam si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos, comestantisque protexit.

CAPUT XX.

Varias urbes, & regiones expugnat: inter has Mazagas, & Cleophea Reginam. Rex vulneratus sensit se hominem esse.

Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, perventum est. Deseruerant incolæ sedes, & in avios, sylvestresque montes confugerant. Ergo Acadera transit, æque vasta, & desituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisis enim copiis, pluribus simul locis arma ostendit: oppressisque, & qui non expectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit; rursusque, quas distribuerat copias, junxit. Superato deinde Choaspe amne, Cænon in obsidione urbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit; ipse ad Mazagas venit, nuper Assacano (cujus Regnum fuerat) demortuo. Regioni, urbiq; præerat mater ejus Cleophea. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam, qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente, & a Meridie, velut de industria, rupes præaltas admolita natura est: infra quas cavernæ, & voragines longa vetustate in altum cavatæ jacent, quaque desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. Triginta quinque stadia murus urbem complectitur, cujus inferiora saxo, superiora cruo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet, simulque terra humore diluta, ne tamen universa consideret, interpositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & tegabant, & pervios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consilijque incertum (quia nec cavernas, nisi aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris admovere) quidam e muro sagitta percussit. Forte in suram incidit telum, cujus spiculo evulso admodum equum jussit: quod vestus, ne obligato quidem vulnerere, haud segnius destinata exequabatur. Cæterum, cum crus faucium penderet, & cruore siccato frigeſcens vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur, se quidem Jovis filium

filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta perpexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum in cavernas dejiciebant. Jamque agger æquaverat summæ fastigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visitanda Rex, nondum obducta vulneri cicatrice, processit, laudatisque militibus, admoventi machinas jussit, e quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est. Præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas, Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, & excussas tormentis prægraves hastas, negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis tutela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter dedicationem placebat, Legati ad Regem descenderunt, veniam petitusi. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium foeminarum grege aureis pateris vina libantium processit. Ipsa genibus Regis parvo filio admoto, non veniam modo, sed etiam pristina fortunæ impetravit decus: quippe appellata est Regina. Et credere quidam, plus formæ, quam miserationi datum. Puero quoque certe, postea ex ea utcumque genito, Alexandro nomen fuit.

C A P U T XXI.

Noram occupat: Petram Aornin describit Curtius, quam obsidet Rex. Fugiunt obsessi, & trucidantur. Usque ad Indum penetrat.

Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit, intra munimenta compulso sequutus, urbem in deditionem redigit. Multa ignobilia oppida deserta a suis venere in Regis potestatem. Quorum incolæ armati Petram Aornin nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absistere, famæ vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique præceps, & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adit, si pretium operi esset, aditum se monstraturum esse promittens. Octoginta talenta constituit se daturum Alexander, & altero ex juvenibus obside retento, ipsum ad exequenda, quæ obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus scriba Regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hostem, in summum jugum placebat evadere. Petra non, ut pleraque, modicis, ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maxime

vero nocte tympanorum quidem strepitus desiderat audiri, cæterum ex tota Petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per invia saxa cursuris Rex, Balacro, qui specularetur, præmissis, cognoscit Petram fuga Indorum esse desertam: tum dato signo, ut universi conclamarent, incompõsite fugientibus metum incussit, multique, tanquam adesset hostis, per lubrica saxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte multati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis, quam hostium victor, tamen magnæ victoriæ sacrificiis, & cultu Deum satisfecit. Aræ in Petra locatæ sunt Minervæ, Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire jussit leviter armatos, etsi promissis minoræ præstiterant, pretium cum fide redditum est. Petræ, regionisque ei adjunctæ, Sofocosto tutela permissa. Inde processit Echob¹² lima. Et, cum angustias itineris obsideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, gravius agmen exercitus Cæno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cum funditore ac sagittario, deturbatis, qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Inde sine odio Ducis, sine gratiam victoris Regis initari, Erycen fugientem adorti interemerunt, caputque ejus, atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille factò impunitatem dedit, honorem denegavit exemplo.

C A P U T XXII.

Omphin, seu Taxilem Regem in fidem recipit. Certant munerebus, quibus offensi Macedones.

Hinc ad flumen Indum sextis decimis castris pervenit, omniaque, ut præceperat, ad trajiciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi Regnum Alexandro, & post mortem parentis Legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an privatam opperiri ejus adventum: permissoque, ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius, nisi Regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est. Elephantum quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem adventare credebatur. Jamque & ipse arma milites capere, & equites discedere in cornua jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit, sive hostis, sive amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. Coive-

re, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis, ceterum sine interprete non poterat conferri sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas Imperii vires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum, & Regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militan-tem, nihil magis, quam famam timere perfidiæ. Læ- tus simplicitate Barbari Rex, & dexteram fidei suæ pignus dedit, & Regnum restituit. LVI. elephantis erant, quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximie magnitudinis, tauros ad tria millia, pretiosum in ea regione, acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro, plures agri cultores haberet, an milites, cum duobus Regibus bellanti sibi, majore militum, quam agrarium manu opus esse respondit. Abisares, & Porus erant: sed in Poro eminebat auctoritas. Uterque ultra Hydaspem amnem regnabat. Et belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis, permittente Alexandro, & Regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat, Taxi-lem appellavere populares, sequente nomine Imperium, in quemcunque transfret. Ergo, cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum a se esset, ostendit, & aureas coronas ipsi, amicisque omnibus, præter hæc signati argenti octoginta talenta dono dedit. Quæ benignitate ejus Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remisit, & mille ta- lenta ex præda, quam vehebat, adjecit, multaque convivalia ex auro, & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, triginta equos ex suis cum iisdem insignibus, quæ assueverant, cum ipsum veherent. Quæ liberalitas sicut Barbarum obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vino usus, gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud obli- tus, quam ægre tulisset, quod Clytium ob lingue teme- ritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, in-vidos homines nihil aliud, quam ipsorum esse tormenta.

CAPUT XXIII.

Abisares Rex deditur. Porus bellum cogitat. Desultores quidam capti ducuntur. Ad Hydaspem Alexander Po- rum habet obvium cum octoginta quinque elephantis, CCC. Curribus, XXX. millibus peditum. Describitur ipse Porus, & Hydaspes, & insula in illo.

P Ostero die Legati Abisaræ adiere Regem: omnia di-
tioni ejus, ita, ut mandatum erat, permittebant,
hæmataque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum
quoque nominis sui fama ratus ad dedicationem posse
com-

compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus alterum se se facturum sese respondit, ut intranti Regnum suum præstosset, sed armatus. Jam Hydaspem Alexander superare decreverat, cum Barzaentes defectionis Arachosii auctor, vincetus, trigintaque elephantis simul capti, perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium. Quippe plus in bellis, quam in exercitu spei, aut virium illis erat. Gamaxusque Rex exiguae partis Indorum, qui Barzaenti se conjunxerat, vincetus adductus est. Igitur transfuga, & Regulo in custodiam dato, elephantis autem Taxili traditis ad amnem Hydaspem pervenit. In cujus ulteriori ripa Porus confederat, transitu prohibiturus hostem. Lxxxv. elephantos objecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus ccc. & peditem xxx. fere millia: in quibus erant sagittarii (sicut ante dictum est) gravioribus telis, quam ut apte excuti possent. Ipsum vehabat elephantis super cæteras belluas eminentes: armaque auro, & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non confectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum profundo alveo, & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercebat, sed quasi in arctum coeuntibus ripis, torrens, & elisum ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi, virique compleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo stridore aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis, cæcitas quidem bonæ spei pectora, & sæpe se experta, improvise tamen pavore percusserant: quippe instabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas ladi, & Macedones nantes, levatis super capita armis, transibant. Ibi levia prælia conferebantur, & uterque Rex parvæ rei discrimine, Jumnæ experiebatur eventum.

C A P U T XXIV.

Duorum juvenum infelix audacia. Alexander Juvagmate Hydaspem superat.

CÆterum in Macedonum exercitu temeritate, atque audacia insignes fuere Symmachus, & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi: quibus ducibus, promptissimi juvenum lanceis modo armati tranavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indo-

tum nulla re magis, quam audacia armati, interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum. Sed, dum supervenientes contemptim, & superbe quoque expectant, circumventi ab his, qui occulti enataverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut voraticibus impliciti. Eaque pugna multum fiduciam Poriterexit, cuncta cernentis e ripa. Alexander inops consilii tandem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula in flumine amplior cæteris, sylvestris eadem, & tegendis insidiis apta. Fossa quoque præalta, haud procul a ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Ut igitur a custodia hujus opportunitatis oculos hostium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare jussit procul ab insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoque consilio Porum quoque agmen suum ei pariti, quam se petere simulabat, coegit advertere. Jam extra conspectum hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripæ statui suum tabernaculum jussit, a suetamque comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, & omnem apparatus Regiæ magnificentiæ hostium oculis de industria ostendi. Attalum etiam æqualem sibi, & haud disparem habitu oris, & corporis, utique cum procul viferetur, veste Regia exornat, præbiturum speciem, ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Hujus consilii effectum primo morata tempestas est, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Trajicere amnem cum cæteris copiis in regionem insulæ, de qua ante dictum est, parabat, averso hoste in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obfederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit, obrutique milites nimbo, in terram refugerunt, navigiis, ratibusque desertis. Sed tumultuantium fremitus, obstreptentibus ripis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterum adeo spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscigaretur. Terruisset alium obducta nox cælo, cum ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam cæci, atque improvidi, & ex periculo gloriam arcescentes petebant, occupante: obscuritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo, ut omnes silentio ascenderent in rates, eam, qua ipse vehebatur, primam jussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur. Quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur. Una ergo navi, quam petriæ fluctus illiferat, hærente, cæteræ evadunt; armaque capere milites, & ire in ordinem jussit.

G A P U T XXV.

Prælium Alexander cum Poru committit, vincit, fugientem capit, capto parcat, majoremque Regem efficit.

J Amque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum¹⁴ Poru nuntiatur, armis, virisque ripam obtineri, ferum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio, spei suæ indulgens, Abisarem belli focium (& ita con- venerat) adventare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, centum quadrigas, & quatuor millia equitum venienti agmini objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages frater ipsius. Summa virium in curribus: senos viros singuli vehebant, cæteri eos, duos sagittarios ab utroque latere dispositos, cæteri aurigæ erant haud sane inermes. Quippe jacula com- plura, ubi cominus præliandum erat, omisiss habenis, in hostem ingerebant. Cæterum vix ullus usus hujus auxilii eo die fuit. Namque (ut supra dictum est) im- ber violentius, quam alias fufus, campos lubricos, & inequitabiles fecerat: graveſque, & propemodum immo- biles currus illuvie, & voraginibus hærebant. Contra Alexander expedito, ac levi agmine strenue investus est. Scythæ, & Dahæ primi omnium invasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu ha- stium emisit. Jam undique pugna se moverat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxiliorum suorum rati, effusus habenis in medium discrimen ruere cepe- runt. Anceps id malum utrisque erat. Nam & Macedo- num pedites primo impetu obterebantur, & per lubri- ca, atque invia immissi currus excutiebant eos, a qui- bus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragi- nes modo, lacunasque, sed etiam in amnem præcipita- vere curricula. Pauci tamen hostium tenus exacti pene- trare ad Porum, acerrime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos posue- rat pedites, ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat: nec strepitu eorum move- bantur, olim ad notam sonum auribus mitigatis. Hercu- lis simulacrum agmini peditum præferebatur. Id maxi- mum erat bellantibus incitamentum: & deservisse gestan- tes militare flagitium habebatur. Capitis enim sanxe- rant poenam iis, qui ex acie non retulissent, metu quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in reli- gionem, venerationemque converso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius Regis aspectus parum- per inhibuit. Belluæ dispositæ inter armatos, speciem- turrium procul fecerat. Ipse Porus humanæ magnitudi- nis propemodum exceſſerat formam. Magnitudini Por- nis adicere videbatur bellua, qua vehebatur; tantum inter cæteras eminens, quantum aliis ipse præſtabat. Ita- que.

que Alexander contemplatus & Regem, & agmen Indorum, Tandem, inquit, par animo meo periculum video. Cum bestis simul, & cum egregiis viris res est. Intuensque Coenum, Cum ego, inquit, Ptolemæo, Perdicaque, & Hephastione comitatus, in levum hostium cornu impetum fecero, videvisque me in medio ardore certaminis, ipse in dextrum move, & turbatis signa infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tauron, invehimini in mediam aciem, & urgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ, & validæ, non alias magis quam adversus belluas, rectorisque earum usus esse poterunt. Deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas confodite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pavore agitur. Hæc eloquutus, concitat equum primus. Jamque (ut destinatum erat) invaferat ordines hostium, cum Coenus ingenti vi in dextrum cornu invehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit. At Porus, qua equitem invehi fenserat, belluas agi jussit. Sed tardum, & pene immobile animal, equorum velocitatem æquare non poterat; nec sagittarum quidem ullus erat Barbaris usus. Quippe longas, & prægraves, nisi prius in terra statuerint arcum, cum haud satis apte, & commode imponunt: tum humo lubrica, & ob id impediende conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupabantur. Ergo spreto Regis imperio, (quod fere fit, ubi turbatis acrius metus, quam Dux imperare cœpit) totidem erant Imperatores, quot agmina errabant. Alius jungere aciem, alius dividere, stare quidam, & nonnulli circumvehi terga hostium juhebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obvius hosti ire pergit, elephantosque ante agmen suorum agi jubet. Magnum belluæ injecere terrorem, insolitusque stridor non equos medo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros quoque, ordinesque turbaverat. Jam fugæ circumspiciebant locum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos, & Thracas leviter armatos, meliorem concursatione, quam coninus militem, emisit in belluas. Ingentem ii vim telorum injecere & elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoque instare constanter territis cœpit. Sed quidam avidus persequenti, belluas in semet irritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius instarent, fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma, virosque corripere, & super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec securibus (id namque genus auxilii præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leviter curvatos falcibus similes, quæ appetebant belluarum manus. Nec quidquam inexpertum, non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi

novi supplicii timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati, suos impetu sternunt; & qui reixerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pavidus, quam infestus, ultra aciem exigebantur, cum Porus destitutus a pluribus, tela multo ante præparata, in circumfusos ex elephanto suo cepit ingerere, multisque eminus vulneratis, expositus ipse ad ictus undique setebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat: multoque sanguine profuso, languidis manibus magis elapsa, quam excussa tela mittebat. Nec segnius bellua instincta rabie, nondum faucibus, invehebatur ordinibus, donec reactor belluæ Regem conspexit fluentibus membris, omnisque armis vix compotem mentis. Tum belluam in fugam concitat, sequente Alexandro. Sed equus ejus multis vulneribus confosus, deficientisque procubuit, posito magis Rege, quam effuso. Itaque, dum equum muttat, tardius insequutus est. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmissus ab Alexandro, monere cepit Porum ne ultima experiri perseveraret, dederetque se victori. At ille, quamquam exhaustæ erant vires, deficiebatque sanguis, tamen ad notam vocem excitatus, *Agnosco, inquit, Taxilis fratrem, Imperii, Regisque sui proditorum*: & telum, quod unum forte non effluserat, contorsit in eum, quod per medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito, fugere acrius cepit. Sed elephantus quoque qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque sistit fugam, peditemque sequenti hosti objecit. Jam Alexander consequutus erat, & pertinacia Pori cognita, vetabat resistentibus parci. Ergo undique & pedites, & in ipsum Porum tela congesta sunt, quæ tandem gravatus, labi ex bellua cepit. Indus, qui elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito elephantum procumbere jussit in genua. Qui ut se submisit, cæteri quoque (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res & Porum, & cæteros victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, interemptum esse credens, jussit, & qui detraherent loriceam, vestemque, concurrere; cum bellua dominum tueri, & spoliantes cepit appetere, levatumque corpus ejus rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique obruitur, confossoque eo, in vehiculum Porus imponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos, non odio, sed miseratione commotus, *Quæ, malum, inquit, amenia te coegit, rerum mearum cognita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles esset in deditis clementia meæ tam propinquum tibi exemplum?* At ille, *Quoniam, inquit, percontaris, respondebo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiosem esse tenebam. Meas enim noveram vires, nondum expertus tuas. Fortiosem esse te, belli docuit eventus. Sed ne sic quidem pavum felix sum, secundus tibi.* Rursus interrogatus, quid

ipse victorem statuere debere censeret, *Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo experrus es, quam caduca felicitas esset.* Plus monendo profecit, quam si precatus esset. Quippe magnitudinem animi ejus interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est. Egrum curavit haud secus, quam si pro ipso pugnasset; confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit: mox donavit ampliore Regno, quam tenuit. Nec sane quidquam ingenium ejus solidius, aut constantius habuit, quam admirationem veræ laudis, & gloriæ. Simplicius tamen famam æstimabat in hoste, quam in civitate: quippe a suis credebat magnitudinem suam destrui posse, eandem clariorem fore, quo majores fuissent, quos ipse vicisset.

LIBER NONUS.

SYNOPSIS.

Interiorem Indiam, victis passim gentibus, peragrat. Classem parat. Ingentes in saltibus serpentes, & rhinoceroses reperit. Canes miro ingenio pro munere accipit. Hortatur militem ad futura bella suscipienda; miles abnuir. Cæsus pro milite causam agit. Rex dat manus votis exercitus; aras finium, quos attigerat, monumentum ponit. Cœnt mors. Niceam, & Bucephalam urbes condit. Supplementum militum e Grecia accipit. Per flumen Acesinam portat copias, Oceanum aditurus. Ad Sobios Herculis posteritatem pervenit. Oxydracas, & Matlos expugnat. Miles in seditionem rursus vertitur, quam sedat Rex. In oppido Oxydracarum ultimum vitæ discrimen adit; egregue tandem eripitur. Oppidum excinditur. Rex curatur. Amici hortantur, ne deinceps se tantis discriminibus obiciat, ab illius vita pendere vitam omnium. Respondet Alexander, & gloriæ studium infinitum præferat. Greci Coloni circa Badra, & Scybas, relictis coloniis, in patriam abeunt. Legatos duarum gentium se dedentium audit. Dioxippus athleta provocatorem vincit, deinde seipsum interficit. Variæ gentes se Regis fidei permittunt, aliæ vi subiguntur. Ptolemæi vulnus, periculum, & curatio. Classis in ore fluminis ad Oceanum ingens discrimen adit. Adnavigant inde proxime Oceanum, & in fluminis insulis æstu maris inundatis, omnes vitæ periclitantur. Rex æstum sequutus, CCCC stadia provehitur in mare, inde redit ad classem, quæ adverso flumine revertæ militem exponit. Alexander complures urbes condit. Nearchus, & Onesicritus navarchi explorant Oceanum. Alexander copias terrestri itinere reducit. Incidunt in Barbaros, & ultimam patiuntur famem: inde in morbos, & mortes dantur multi. Rex comæarum aliunde curat. Tandem omnis redit felicitas. Imitatur Rex Bacchi triumphum. Aspasten Carmaniæ Satrapen interficit.

Mortatur militem ad persequendum bellum spe prædæ. Duas urbes ad Hydaspem constituit. Donat fortis præmiis. Abisares deditionem reformidat. Rex ad interiorum Indiam transit.

Alexander tam memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis cæsis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro conditione laudatos docuit, quidquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum; cæteram optimam prædam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent: proinde jam villia, & obsoleta esse spolia de Perlis: gemmis margaritisque, & auro atque ebore Macedoniam, Græciamque, non suas tantum domos, repleturum. Avidi milites & pecuniæ, & gloriæ, simul, quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam. Dimissisque cum bona spe, navigia ædificari jubet, ut cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat, quam cædere aggressi, magnitudinis inusitata reperere serpentes. Rhinoceros quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. Cæterum hoc nomen belluis eis inditum a Græcis, sermone ejus ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraque fluminis, quod superaverat, ripa, copiarum Duces coronis, & mille aureis singulos donat. Cæteris quoque proportionem, aut gradu, quem in militia obtinebant, aut navatæ operæ, honos habitus est. Abisares, qui prius, quam cum Poro dimicaretur, Legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum, quæ imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine Regio Imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.

CAPUT II.

Interioris Indiæ descriptio. Rex multas gentes parim vi, parim ulvo deditas recipit.

Hinc Poro, amneque superato, ad interiora Indiæ processit. Sylvæ erant prope in immensum spatium diffusæ, procerisque, & in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosæ. Plerique rami instar ingentium stipitem flexi in humum, rursus qua se curvaverant, erigebantur, adeo, ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cæli temperies salubris. Quippe & vim Solis umbræ levant, & aquæ large manant e fontibus. Cæterum hic quoque ser.

serpentium magna vis erat, squamis fulgorem auri red-
dentibus. Virus haud ullum magis noxium est. Quippe
morsum præfens mors sequebatur, donec ab incolis re-
medium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad
flumen Hydraotem. Junctum erat flumini nemus opa-
cum arboribus alibi inustatis, agrestiumque pavonum
multitudine frequens. Castris inde motis, oppidum haud
procul positum corona capit, obsidibusque acceptis, si-
pendium imponit. Ad magnam deinde (ut in ea regio-
ne) urbem pervenit, non muro solum, etiam palude
munitam. Cæterum Barbari vehiculis inter se junctis
dimicaturi occurrerunt. Aliis tela, aliis hastæ, aliis
secures erant. Transliebantque in vehicula strenuo sal-
tu, cum succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo
insolitum genus pugnae Macedonas terruit, cum eminas
vulnerarentur. Deinde spreto tam incondito agmine,
ab utroque latere vehiculis circumfusi, repugnantés fo-
dere cœperunt. Et vincula, quæ conferta erant, jussit
inci, quo facilius singula circumvenirentur. Itaque
octingentis suorum amissi, in oppidum refugerunt. Pos-
tero die scalis undique admotis, muri occupantur. Pau-
cis pernicitas saluti fuit, qui cognito urbis excidio,
paludem tranavere, & in vicina oppida ingentem intule-
re terrorem, invictum exercitum, & Deorum profecto,
advenisse, memorantes. Alexander, ad vastandam eam
regionem Perdicca cum expedita manu misso, partem
copiarum Eumeni tradit, ut is quoque Barbaros ad de-
ditionem compelleret. Ipse cæteros ad urbem validam,
in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit.
Oppidani, missis, qui Regem deprecarentur, nibilo
minus bellum parabant. Quippe orta seditio in diversa
consilia diduxerat vulgum. Alii omnia deditioe potiora,
quidam nullam opem in ipsa esse ducebant. Sed dum
nihil in commune consulitur, qui deditioe immine-
bant, apertis portis hostem recipiunt. Alexander, quan-
quam belli auctoribus jure poterat irasci, tamen omni-
bus venia data, & obsidibus acceptis, ad proximam
deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante
agmen; quos cum e muris agnovissent, utpote gentis
eiusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam
Regis, simulque vim commemorando, ad deditioem
eos compulere. Cæterasque urbes simili modo deditas in
fidem accepit.

C A P U T III.

*Sophitis Regnum deditur. De canibus venaticis admi-
randa.*

Hinc in Regnum Sophitis perventum est. Gens,
ut Barbari, sapientia excellit, bonisque moribus
regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt,
aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habi-
tuum cura mandata est. Si quos legnes, aut aliqua mem-
bra.

brorum parte inuiles notaverunt, necari iubent. Nuptiis coeunt, non genere, ac nobilitate conjunctis, sed electa corporum specie: quia eadem æstimatur in liberis. Hujus gentis oppidum, cui Alexander admoerat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris, turribusque se armati ostendebant. Dubitabantque Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occultarent: cum subito patefacta porta, Rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro, purpuraque distincta, quæ etiam crura velabat. Aureis soleis infuerat gemmas. Lacerti quoque, & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auri- bus insignes candore, & magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberosque, & gentem suam dedit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur, cum videre feram, leonibus maxime infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonum eximie magnitudinis iussit emitti, & quatuor omnino admoveri canes. Qui celeriter occupaverunt feram: cum ex iis, qui affueverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis in hærentis crus avellere, &, quia non sequebatur, ferro amputare cœpit; nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem secare instituit, & inde non segnius in hærentem, ferro subinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quam credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quæ accipi.

CAPUT IV.

Phegeles Rex deditur. Natura loci describitur, & Ganges fluvius, & Agrammes Rex potentissimus. Dubius Rex de milite, an esset sequuturus, concionem habet.

R Elicto igitur Sophite in suo Regno, ad fluvium Hypasim processit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. Phegeles erat gentis proximæ Rex, qui popularibus suis colere agros, ut affueverant, iussis, Alexandro cum donis occurrit, nihil, quod imperaret, detrectans. Biduum apud eum substitit Rex: tertio die animum superare decreverat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegelem, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit, excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum, ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas, & Pharrasios, eorumque Regem esse Agrammea, viginti millibus equitum, ducentisque pedi-

tum obfidentem vias, ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis, & Regni haud falso jactari affirmat, cæterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ fortis: quippe patrem ejus tonforum vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum, cordi fuisse Reginae, ab ea in propiorum ejus, qui tum regnasset, amicitia locum admodum, i terfecto eo per insidias, & infatiabilis cupido famæ, nihil invium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensis spatia terrarum, in acie, & in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, sequuturi essent. Abundantes, onustoque præda, magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare, militem labore defatigatum, proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem: & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum differuit.

C A P U T V.

Suadet militi ultimum restare bellum. Elevat conceptam de hostis potentia opinionem, laudat virtutem suorum. Nec tamen persuadet. Oritur omnium fletus.

Non ignoro, milites, multa, quæ tervere vos possent, ab incolis Indiae per hos dies de industria esse jactata. Sed non est improvvisa vobis mentientium veritas. Sic Ciliciae fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrim, & Euphratem, quorum alterum vadu transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa valente, majora sunt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo quis belluas offerentes maxium speciem, quis Hydaspem amnem, quis cætera auditu majora, quam vero, sustinere posse credebatur? Olim hercule fugissemus ex Asia, si vos fabulæ debellare potuissemus. Creditisne elephantorum greges majores esse, quam usquam armentorum sunt? cum & rorura
suis

sit animal, nec facile capiatur, multoque difficiliter mitti-
 getur. Atqui eadem vanitas copias peditum, equitumque
 enumeravit. Nam flumen quo latius fusus est, hoc placidius
 stagnat. Quippe angustiis ripis coercita, & in altiores al-
 veum elisa, torrentes aquas invehunt: contra spatio alvei
 segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est,
 ubi applicantes navigia hostis expectat. Ita quantumcum-
 que flumen intervenit, idem futurum discrimen est evaden-
 tium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. U-
 trumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium
 terret? Quod pertinet ad elephantes, præsens habemus
 exemplum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt.
 Tam vasta corpora securibus, falcibusque mutilata sunt.
 Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an
 tria millia, cum, uno, aut altero vulneratis, cæteros
 in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque
 commode regunt: congregata vero tot millia ipsa se eli-
 dunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint, inhabiles va-
 storum corporum moles. Equidem sic animalia ista contem-
 pti, ut, cum haberem, ipse non opposuerim, satis gna-
 rus, plus suis, quam hostibus periculi inferre. At enim
 equitum, peditumque multitudo vos commovet. Cum pau-
 cis enim pugnare soliti estis, & nunc primum inconditam
 sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti
 Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata
 cruore Persarum, & Arbella, cujus campi devictorum a
 nobis ossibus strati sunt. Seyo hostium legiones numerare
 cæpistis, posteaquam solitudinem in Asia vincendo fecistis.
 Cum per Hellespontum navigavemus, de paucitate nostra
 cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana
 auxilia præsto sunt, Dabæ, Sogdianique inter nos mili-
 tant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus insueor,
 vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum, vadem,
 prædemque habeo. Quandiu vobiscum in acie stabo, nec
 meos, nec hostium exercitus numeravero. Vos modo ani-
 mos mihi plenos alacritatis, ac fiduciæ adhibete. Non
 in limine operum, laborumque nostrorum, sed in exitu
 stamus. Pervenimus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi
 obstat ignavia, inde victores, perdomito fine terrarum,
 revertentur in patriam. Nolite (quod pigri agricole fa-
 ciunt) maturos fructus per inertiam amittere e manibus.
 Majora sunt periculis præmia. Dives eadem, & imbellis
 est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad
 prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare istoritus
 invehit, resevatis in patriam. Digni, qui nihil inex-
 pertum, nihil metu omissum relinquantis. Per vos, Glori-
 amque vestram, qua humanum fastigium exceditis, per-
 que & mea in vos, & in me vestra merita, quibus in-
 victi contendimus, oro, queoque, ne humanarum rerum
 terminos adeuntem, alumnarum, commilitonemque ve-
 strum, ne dicam Regem, deseratis. Cætera vobis impera-
 vi, hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil un-
 quam

quam vobis præcepi, quin primus me periculis obrulerim, qui sepe aciem clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque Patrem, si invidia abfuerit, æquabo. Dato hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacritatis vestre index? ubi est ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos, milites, nec agnosci videor a vobis. Suvdas sandudum aures pulso. Aversos animos, & infractas excitare conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent, Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis, In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. Quos alloquor? quid autem postulo? vestram gloriam, & magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi quorum certamen paulo ante vidi, contendendum, qui potissimum vulnerari Regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Obijcite me fluminibus, & beluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam, qui desertum a vobis sequantur. Scythæ, Bactrianique erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quam precario Imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto Rege ostantes. Ego hic a vobis desperate victorie, aut honeste mortis locum inveniam. Nec sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Expectabant, ut Duces, principesque ad Regem perfererent, vulneribus, & continuo labore militiae fatigatos, non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Igitur primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque liberius dolor egeri cœpit, manantibus lacrymis, adeo ut Rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quamquam cuperet, temperare oculis potuerit.

C A P U T VI.

Cænus respondet orationi Regis, & deprecatur loco exercitus longiorem militiam. Solvitur lacrymis concio. Rex indignatus includitur.

TAndem universa concione effusus flente, Cænus ausus est, cunctantibus cæteris, propius tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti, (ita enim Regem alloqui mos est) hortari cœperunt, ut causam ageret exercitus. Tum Cænus, Dii prohibeant, inquit, a nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire, quo jusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque, & nudi, & exanguis, usunque tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus. Sed, si audire vis non fictas tuorum militum voces,

verum

verum necessitate ultima expressas, præbe, queso, propitias aures, imperium, atque auspiciam tuam constantissime sequeris, & quocunque pergis, sequuturis. Vicisti, Rex, magnitudine verum non hostes modo, sed etiam milites. Quidquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emenfis maria, terrasque, melius nobis, quam incolis omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi fine consistimus. In alium orbem paras ire, & Indiam quaeris, Indis quoque ignotam. Inter feras, serpentesque degeneres eruere ex latebris, & cubilibus suis experis, ut plura, quam Sol vider, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento eris; nostra vis in fine iam est. Intuere corpora exanguia, tot perfoffa vulneribus, tot cicatricibus surpita. Jam tela hebetia sunt, jam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subvehi non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? Jube quaeri, quam multos servi ipsorum persequuti sint, quid cuique superfit ex præda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria Barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam ceruim est, Regio a Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu peris gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi maris errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc secum, quam sine te cum his loqui matri, non ut inivrem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius, quam ut gemitum murmurantium audires. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur, Regem, patrem, dominum confusus appellantium vocibus. Jamque & alii Duces, præcipueque seniores, quæ ob ætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desiluit e tribunali, claudique Regiam iussit, omnibus, præter affuotos, adire prohibitis.

CAPUT VII.

Signat terminos expeditionis. Redis, qua venerat. Censit movis. Ad Acesinem flumen novum supplementum accipit. Duos Reges conciliat. Duo oppida condit. Classe ad Sobios devenit.

BIduum iræ datum est, tertio die processit. Erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum ex pedi-

pediti
tend
habitu
ti fal
mensu
Cœnu
quide
ration
visuru
rat, f
mentu
ditum
que r
stribu
& Ta
reliqu
boru
rum
equi
urber
justis
singu
subin

Sobio
co

P
rum
mor
obti
ran
stir
stad
put
ripa
con
ter
ex
mu
sev
ted
ma
va
de
ri
de
tr

peditionis suæ, munimenta quoque castrorum iussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, relinquit, ut speciem omnium augetet, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens, quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est. Cujus morte ingemuit Rex quidem, adjecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam visurus esset. Jam in aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum vi. millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro, & argento cælata pertulerat: quæ distributis, vetera cremari iussit, mille navigiis aditurus Oceanum. Discordes, & vetera odia retractantes Porum, & Taxilem Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis Regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellavit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriæ, ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde, & impedimentis terra sequi iussit, secundo anne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

CAPUT VIII.

Sobios describit. Rex oppida vi occupat. Per fluminum concursus in vortices abripitur, & tantum non hauritur.

Peruentum erat in regionem, in qua Hydaspes annis 4 Acesini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant, ægros relictos esse, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, cava pro telo erant. Multaque, etiam cum Graci mores exolevisset, stirpis ostendebant vestigia. Hinc exscensione facta, CCL. stadia processit. Depopulatusque regionem, oppidum caput ejus corona cepit. XL. peditum millia alia gens in ripa fluminis opposuerat, quæ, anne superato, in fugam compulsi, inclusosque mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed, cum in obsidione perseverasset, oppidani, desperata salute, ignem subjecere testis, se quoque, ac liberos, conjugisque incendio cremant. Quod cum ipsi auerent, hostes incolæ urbem, hostes defendebant. Adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse navigio circumvectus est arcem. Quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munito

mento arcis applicant undas. A Septentrione Indus al-
luit, a Meridie Acesines Hydaspis confunditur. Cæterum
annuum coitus maritimis similes fluctus movet. Multo-
que, ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde
turbatur, iter, qua meant navigia, in tenuem alveum
cogitur. Itaque, cum crebri fluctus se inveherent, &
navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere
nautæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc
prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo
majora omnium navigia submersa sunt: leviora, cum &
ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt.
Ipse Rex in rapidissimos vortices incidit, quibus intorta
navis obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur. Jam
vestem detraxerat corpori, projecturus semet in flumen,
amicique, ut exciperent eum, haud procul nabant. Ap-
parebatque anceps periculum tam nataturi, quam navi-
gare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant re-
mos, quantaque vis humana esse poterat, admota est,
ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Fandi
crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem
navis erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximi-
um vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes.
Ergo, aris pro numero fluminum politis, sacrificioque
facto, triginta stadia processit.

CAPUT IX.

*Ad Oxidracas, & Mallos accedit. Seditiōnem militarem
compefcit.*

INde ventum est in regionem Oxidracarum, Mallorum-
que. Quos alias bellare inter se solitos, tunc pericu-
li societas junxerat. Novem millia juniorum peditum in
armis erant, præter hos equitum decem millia, non-
gentaque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimi-
ne jam defunctos se se esse crediderant, postea quam in-
tegrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse
cognoverunt, improvise metu territi, rursus seditiosus
vobis Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, &
quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finif-
se, sed mutasse bellum. Indomitis gentibus se objectos,
ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra side-
ra, & Solem, cogique adire, quæ mortalium oculis na-
tura subduxerit. Novis identidem armis novos hostes
existere. Quos ut omnes fundant, fugentque, quod præ-
mium ipsos manere? caliginem, ac tenebras, & perpe-
tuam noctem profundo incubantem, repletum immanium
belluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus
emortiens natura defecerit. Rex non sua, sed militum so-
licitudine anxius, concione advocata, docet, imbelles
esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gentes ob-
stare, quo minus terrarum spatia emens, ad finem si-
mul

mul mundi, laborumque perveniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. Jam prospicere se Oceanum, jam perflare ad ipsos auram maris. Ne inviderent sibi laudem, quam peteret. Herculis, & Liberi Patris terminos transire. Ipsos Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia, quam principia majora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium, duceret Diis secundis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Letus his acclamationibus ad hostes protinus castra movit.

CAPUT X.

Hostes fugat. Oppidum obsidet. Ultimum vitæ discrimen, contempto Vate, adit. Solus in oppidum hostile deliens, ægre tandem per suos jam saucius eripitur. Hostes internecione delentur.

Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant: Ducemque ex natione Oxydracaram spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis auget, ostendit, clamore quoque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Jam lux appetebat, cum Rex fiduciæ, ac spei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem jubet. Sed metu ne, an seditione oborta inter ipsos, subito profugerent Barbari. Certe avios montes, & impeditos occupaverunt. Quorum agmen Rex frustra persequutus, impedimenta cepit. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracaram, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Jam admovebat Rex, cum Vates monere eum cœpit, ne committeret, aut certe differret obsidionem: vitæ ejus periculum ostendi. Rex Demophoonta (is namque Vates erat) intuens, *Si quis, inquit, re arti tuæ insentum, & extra speciem sic interpellat, non dubitem, quin incommodus, ac molestus videri tibi possit.* Et, cum ille ita profusum futurum respondisset, *Censese, inquit, tanta res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum, quam Vatem superstitione captum.* Nec diutius, quam respondit, moratus, admoveri jubet scalas: cunctantibusque cæteris, evadit in murum. Angusta muri corona erat. Non pinnæ, sicut alibi, fastigium ejus distinguerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepebat. Itaque Rex hærebat magis, quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans. Nam ubique eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit. Quippe cer-

pe cernebant cunctatione sua dedi hostibus Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam, dum pro se quisque certat evadere, oneravere scalas: quibus non sufficientibus, devoluti unicam spem Regis sefellerant. Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine desitutus. Jamque lævam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos defiliret, stabantque excepturi, cum ille rem ausus est incredibilem, atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriæ, insignem. Namque in urbem hostium plenam præcipiti saltu semet ipse immisit, cum vix sperare posset, dimicantem certe, & non inultum esse moriturum. Quippe, antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi vivus. Sed forte ita libramerat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans in init pugnæ. Et, ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitas, velut de industria Regem protegentes, objecerat. Hujus spatioso stipiti, ne corpus circumiri posset, applicuit, clypeo tela, quæ ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam, cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura, quam clypeo incidabant. Pugnabat pro Rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum. Sed, cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clypeo, jam galeam saxa perfrigerant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaque contemptim, & incaute, qui proximi steterant, incurrerunt. E quibus duos gladio ita exceptit, ut ante ipsum exanimis procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. Procul jacula, sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægre jam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis, ut ante diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infigeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. Itaque ad expoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Jacobant circa Regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est: & postea quam ad conitendum nihil supererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus

bus m
specto
um su
Subit
stonus
gem e
runt,
multi
edita
fossus
natus
gravi
Jam
um.
viter
erat.
perla
que
rum
Indo
deru
citu
esse
ræ
huc
Sed
miss
pon
par

Vul
a

R
sci
in
po
fe
Q
fo
fe
ba
de
fo
m
C
ta

bus muri, vestigia persequens Regis supervenit. Quo conspecto, Alexander jam non vitæ suæ, sed mortis solati-um supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo post Leonatus: huic Aristonus supervenit. Indi quoque, cum intra moenia Regem esse comperissent, ommissis cæteris, illuc concurrunt, urgebantque protegentes. Ex quibus Timæus, multis adverso corpore vulneribus acceptis, egregiaque edita pugna cecidit. Peucestes quoque tribus jaculis confossus, non se tamen scuto, sed Regem tuebatur. Leonatus, dum avide ruentes Barbaros submovet, cervice graviter icta, semianimis procubuit ante Regis pedes. Jam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoque graviter faucibus tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Regem cecidisse, fama perlata est. Ferruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis immemores dolabris perfergere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in urbem. Indosque plures fugientes, quam congregi ausos, occiderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurreret, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque interneccione hostium justæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnae affuisse auctor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta com-ponentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel par huic vitium, credulitas fuit.

C A P U T X I.

Vulnus curat non sine cura deplorata vite. Nec omnino curatus pergit rursus in hostes.

Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita, ne spiculum moveretur, abscindunt. Corpore deinde nudato, animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine perniciæ corporis extrahi posse, quam ut secando vulnus auferent. Cæterum, ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur. Quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximius, sed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & sollicitudine propemodum exanguem Rex conspexerat. Quid, inquit, quodve tempus expectas, & non quam primum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim? At Critobulus tandem vel finito, vel dissimulato metu, hortari eum cepit, ut se continendum præberet, dum spiculum

culum evelleret, etiam levem corporis motum noxium fore. Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur, patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cœpit, linquique animo Rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. Cumque profluvium medicamenta frustra inhiberent, clamor simul, atque ploratus amicorum oritur, Regem expirasse credentium. Tandem consistit sanguis, paulatimque animum recepit, & circumstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte, quæ sequuta est, armatus exercitus Regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiores spem salutis ejus in castra retulerunt. Rex, septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset convaluisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus navigiis junctis, statui in medium undique conspicuum tabernaculum jussit, ex quo se ostenderet periisse creditibus. Conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli a cætera classe præcipiens, ne quies corpori invalido adhuc necessaria, pulso remorum impediretur. Quarto, posteaquam navigare cœperat, die, pervenit in regionem, desertam quidem ab incolis, sed frumento, & pecoribus abundantem. Placuit is locus & ad suam, & ad militum requiem.

CAPUT XII.

Monent amici Regem, ne se in posterum tantis commiserat periculis: nullam sequi gloriam ex ignobili hoste peritam. Responder Rex, ubique laudis materiam offerri, ubi liceat fortiter agere: ipsi Regem suum a domesticis insidiis defendant, de hoste ne sint solliciti.

MOS erat principibus amicorum, & custodibus corporis excubare ante Prætorium, quoties Regi adversa valetudo incidisset. Hoc tum more quoque servato, universi cubiculum ejus intrant. Ille sollicitus, ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum, *Credisne, inquit, adventu magis hostium, ut jam in vello consisterent, quam cura salutis tue, ut nunc est, tibi vilis, nos esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis, virisque totum orbem, classibus maria conservat, inusitatas belluas inducat, tu nos præstabis invictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniae columen, ac sidus diurnum fore polliceri potest? cum tam avidè manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim*

enim tibi superstes aut optas esse, aut potest? Eo perveni-
mus, auspiciam, atque Imperium sequuti tuum, unde, nisi
te reduce, nulli ad Penates suos iter est. Qui si adhuc de
Persidis Regno cum Dario dimicaret, etsi nemo vellet, ta-
men ne admirari quidem posset, tam prompte esse te ad omne
discrimen audacie. Nam ubi parva sunt periculum, ac pre-
mium, & secundis rebus amplior fructus est, & adversis
solatium majus. Tuo vero capite ignobilem vicum emi,
quis ferat non tuorum modo militum, sed ullius etiam gen-
tis barbare, qui tuam magnitudinem noris? Horret ani-
mus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloquenti-
meo, invidi corporis spoliis inertissimos manus fuisse inie-
cturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna ser-
vasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus,
quot te non potuimus persequi. Universos licet milites igno-
minia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitter-
ret, prestare non potuit. Patere nos, queso, alio modo esse
viles tibi. Quocumque jusseris, ibimus. Obscura bella, &
ignobiles pugnas nobis deposcimus: temerisplum ad ea ser-
va, que magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsol-
escit in sordidis hostibus: nec quidquam indignius est,
quam consumi eam, ubi non possit ostendi. Eadem fere
Ptolemæus, & similia iis ceteri. Jamque confusis vocibus
flentes eum orabant, ut tandem exsatiatæ laudi modum facer-
et, ac salutis suæ, id est publicæ, parceret. Grata erat
Regi pietas amicorum. Itaque singulos familiaris ample-
xus confidere jubet, altiusque sermone repetito, *Vobis qui-*
dem, inquit, o fidissimi, piissimique civium, atque ami-
corum, grates ago, habeoque, non solum eo nomine, quod
hodie salutem meam vestra preponitis, sed quod a præsidiis
belli nullum erga me benevolentie pignus, atque indicium
omissistis, adeo, ut confitendum sit, nunquam mihi vitare
meam fuisse tam charam, quam esse cepit, ut vobis diu
frui possem, Cæterum non eadem est cogitatio eorum, qui
pro me mori optant, & mea, qui quidem hanc benevo-
lentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diu-
turnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum, percipi-
tere cupistis: ego me metior non ætatis spatium, sed gloria.
Licuit paternis opibus contento, intra Macedonia terminos
per otium corporis expectare obscuram, & ignobilem sen-
ectutem. Quamquam ne pigri quidem sibi fata disponunt,
sed unicum bonum diuturnam vitam æstimantes sepe acer-
ba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos, sed
victorias numero, si munera fortuna bene computo, diu
vixi. Orsus a Macedonia Imperium, Græciam teneo,
Thraciam, & Illyrios subegi, Triballis, Medisque imper-
io, Asiam, qua Hellesponto, qua Rubro mari alluitur,
posideo. Jamque haud procul absom a fine mundi.
Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mi-
hi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius
horæ transivi. Victor utriusque regionis post nonum Regnæ
mei, post XXVII. ætatis annum, videorne vobis in

excelsa gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego vero non deero, & ubicunque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis, aperiendam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus extinguere me, si fors ita feret, pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, ut multam prius, quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras, quibus fœmina ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes semivivis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam æquavimus gloria, & jam nos laudis fastidias capis? Diis faveant, majora adhuc restant. Sed ista nostra erunt, quæ nondum attingimus, si nihil parvum duxerimus, in quo magne gloria locus est. Vos modo me ab intestina fraude, & domesticorum insidiis præstate securum. Belli, Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior, quam in theatro fuit. Hostium manus sæpe vitavit; suorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus si reputaveritis, plures a suis, quam ab hoste interemptos numerabitis. Cæterum, quoniam olim rei agitata in animo meo, nunc promenda occasio oblata est, mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecratur, quandocunque excefferit vita. Hoc si licuerit, ipse præstabo: si me præceperit fatum, vobis mandasse mentote. Ac tum quidem amicos dimisit. Cæterum per complures dies ibi stativa habuit.

CAPUT XIII.

Colonia Græcorum Bactriana deficit, & relictis Barbaris Græciam repetit.

- 7 **H**Æc dum in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias a Rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii. Quippe occisis quibusdam populorum, qui validiores erant, arma spectare cœperunt, & Bactriana arce, quæ casu negligentius assertata erat, occupata, Barbaros quoque in societatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui Regis quoque nomen assumpserat, non tam Imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit. Postero die concione advocata, Bicon ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Cæterum principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon præsentis periculo

culo ereptis, paulo post insidiatus auctoribus salutis suae est. Cujus dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, & conem etiam percruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum, ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt. Quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jussi erant, omiserunt, veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit; dimittique eum jusserunt. Hoc modo poena bis liberatus, cum cæteris, qui colonias a Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra, & Scytharum terminos gesta.

C A P U T XIV.

Oxydraca, & Malli gentes se dedunt Regi. Legati adhibentur convivio. Dioxippus provocatus duello adversarium vincit: furti per invidiam falso insimulatus in se manus vertit.

Interim Regem duarum gentium (de quibus antedictum est) centum Legati adeunt. Omnes curru vehabantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosque referebant, per tot ætates inviolatam libertatem, illius primum fidei, ditionique permissuros. Deos sibi deditiois auctores, non metum: quippe intactis viribus jugum excipere. Rex, concilio habito, deditos in fidem accipit, stipendio, quod Archosii utraque natio pensabat, imposito. Præterea duo millia, & D. equites imperati; & omnia obedienter a Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas Legatis gentium, Regulisque, exornari convivium jussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant. Lectis circumdederat aulæa purpura, auroque fulgentia, quidquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confusus utriusque gentis vitii in illo convivio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virum jam Regni pernотus, & gratus. Invidi, malignique increpabant per seria, & ludum, flagitanti corporis sequi inutilem belluam: cum ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratas Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit, & postulare, ut, si vir esset, postero die secum ferro decerneret: Regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum. Et a Dioxippo contemptum militarem eludente ferociam accepta conditio est. Ac postero die Rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterere non poterat, destinata ex-

sa exequi passus est. Ingens huc militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo. Macedo iusta arma sumpserat, æreum clypeum, hastam, quam farissam vocant, læva tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus, velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læva puniceum amiculum, dextra validum, nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congressi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici posse, lanceam emisit, quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam fregit. Amisso utroque telo, Macedo gladium cæperat stringere: quem occupatum complexu, pedibus repente subductis, Dioxippus arietavit in terram, ereptoque gladio, pedem super cervicem jacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusque eo victum, ni prohibitus esset a Rege. Tristis spectaculi eventus, non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime, quia Barbari assuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse verebatur. Hinc ad criminationem invidorum adaptæ sunt aures Regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur, ministrique, quasi amisissent, quod amoverant, Regem adeunt. Sæpe minus est constantiæ in rubore, quam in culpa. Conjectura oculorum, quibus ut sur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et, cum excessisset convivio, litteris conscriptis, quæ Regi redderentur, ferro se interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, existimans indignationis esse, non pœnitentiæ testem, utique posteaquam falso infimulatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

CAPUT XV.

Gentium duarum Legati dimissi, & reversi ferunt munera. Rex varias gentes, & oppida expugnat.

Indorum Legati dimissi domos, paucis post diebus cum donis revertuntur. ccc. erant equi, Mxxx. currus, quos quadrijugæ equi ducebant, lineæ vestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonesque raræ magnitudinis, & tigres, utrumque animal ad mansuetudinem domitum, lacertarum quoque ingenitum pelses, & dorsa testudinum. Cratero deinde imperat Rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naves. Et in fines Mallorum secundo amne devehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur. LX. peditum habebant, equitum VI. millia: has copias

copias curru D. sequebantur. Tres Duces spectatos viru-
 te bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumi-
 ni, (frequentes autem vicos maxime in ripa habebant)
 ut videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis
 confaratum, & tot militum arma fulgentia, territi no-
 va facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem,
 celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant.
 Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, variaeque
 nautaram voces hortantium, pavidas aures impleverant.
 Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, fu-
 rere clamitantes, & cum Diis praelium inituros. Navi-
 gia non posse numerari, quæ invictos veherent. Tan-
 tumque in exercitum suorum intulere terroris, ut Le-
 gatos mitterent, gentem dedituros. His in fidem ac-
 ceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Ni-
 hilo plus animi his fuit, quam cæteris fuerat. Itaque
 oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari ius-
 serat, fines eorum, qui Musicani appellantur, intravit.
 Hic de Teriolte Satrape, quem Paropamisadis præfec-
 rat, iisdem argumentibus, cognovit, multaque avare, ac
 superbe fecisse convictum, interfici iussit. Oxatres Præ-
 tor Bactrianorum non absolutus modo, sed etiam jure
 amplioris Imperii donatus est. Finibus Musicanis deinde
 in deditionem redactis, urbi eorum præsidium imposuit.
 Inde Præstos, & ipsam Indiæ gentem, perventum est.
 Oxycanus Rex erat, qui se munitæ urbi cum magna
 manu popularium incluserat. Hanc Alexander, ter-
 tio die, quam cœperat obsidere, expugnavit. Et Oxycanus,
 cum in arcem confugisset, Legatos de conditione
 deditionis misit ad Regem. Sed, antequam adirent eum,
 duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum
 ruinas Macedones evasere in arcem: qua capta, Oxycanus
 cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce,
 & omnibus captivis venundatis, Sabei Regis fines in-
 gressus est, multisque oppidis in fidem acceptis, va-
 lidissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile
 monstri visum est, rudibus militarum operum. Quippe
 in media ferme urbe e terra existebant, nullo sus-
 fossi specus ante vestigio facti. Octoginta millia Indo-
 rum in ea regione cæsa, Clitarchus est auctor, multosque
 captivos sub corona venisse. Rursus Musicani defece-
 runt, ad quos opprimendos missus est Pithon. Qui
 captum Principem gentis, eundemque defectionis aucto-
 rem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem
 sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se
 iusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne
 pervenit ad oppidum, qua iter in Regnum erat Sa-
 bi. Nuper se ille dederat; sed oppidani detrectabant
 imperium, & clausuram portas. Quorum paucitate con-
 tempta, Rex D. Agrianos mœnia subire iusserat, &
 sensim recedentes elicere extra muros; hostem, sequentium
 profecto, si fugere eos crederet. Agriani c sicut
 impera.

imperatum erat) lacescitis hoste, subito terga verterunt: quos Barbari effuse sequentes, in alios, inter quos ipse Rex erat, incidunt. Renovato ergo praelio, ex tribus millibus Barbarorum sexcenti caesi sunt, mille capti, caeteri moenibus urbis inclusi. Sed non, ut prima specie laeta victoria, ita eventu quoque fuit. Quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaque faucii subinde expirabant. Nec causa tam strenuae mortis excogitari poterat a medicis, cum etiam leves plagae insanabiles essent. Barbari autem speraverant, incautum, & temerarium Regem excipi posse: & forte inter promptissimos dimicans, intactus evaserat. Praecipue Ptolemaeus laevo humero leviter quidem faucius, sed majore periculo, quam vulnere affectus, Regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine conjunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant. Certe pellice ejus ortum constabat. Idem corporis custos, promptissimusque bellator, & pacis artibus, quam militiae major, & clarior, modico, civilique cultu, liberalis in primis, adituque facilis, nihil ex fastu Regio assumpserat. Ob haec Regi, an popularibus charior esset, dubitari poterat, tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam, in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur. Quippe non levior illis Ptolemaei fuit cura, quam Regis. Qui & praelio, & sollicitudine fatigatus cum Ptolemaeo assideret, lectum, in quo ipse acquiesceret, jussit inferri. In quem ut se recepit, protinus altior insequutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietem vidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium esse monstrasset. Colorem quoque herbae referebat, agniturum, si quis reperisset, affirmans; inventamque deinde, quippe a multis erat requisita, vulneri imposuit, protinusque dolore finito, intra breve spatium cicatrix quoque obducta est. Barbaros ut prima spes sefellerat, seiplos, urbemque dederunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam perventum est. Rex erat Mceris, qui urbe deserta, in montes profugerat. Itaque Alexander oppido potitur, agroque populatur. Magnae inde praedae actae sunt pecorum, armentorumque, magna vis reperta frumenti.

CAPUT XVI.

Per annem ad Oceanum pervenit. Ex astu maris classis ultimum discrimen adit. Jubes explorari Oceani narivam. Oppida condit.

DUcibus deinde sumptis annis peritis, defluxit ad insulam medio terrae alveo enatam. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius asservati profugerant, misit, qui conquirerent alios: nec repertis, pervicax cupido visendi Oceanum, adeundique terminos mundi adegit.

adegit sine regionis periculis flumini ignoto caput suum, totque fortissimorum virorum salutemmittere. Navigabant ergo omnium, per quæ ferebantur, ignari. Quantum inde abesset mare, quæ gentes colerent, quam placidum amnis os, quam patiens longarum navium esset, anceps, & cæca æstimatio augurabatur. Unum erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Jam cccc. stadia processerant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse, indicant Regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit, *incumberent remis. Adesse finem laboris omnium votis expetitur. Jam nihil gloria deesse, nihil obstrare virtuti. Sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius posse procedere. Brevis incognita, nisi immortalibus, esse visuros. Paucos tamen navigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent, e quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati, quam procul abesset mare, responderunt, nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse, cæterum tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quæ corrumpet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat ardor animorum. Tertio jam die mistum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispersas undas. Tum aliam insulam medio amni sitam evesci paulo lenius, quia cursus æstu reverberabatur, applicant classem, & ad commeatus petendos discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cum flata vice Oceanus exæstians inveni cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulsus, majore impetu adversum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monstraque, & iræ Deum indicia cernere videbantur, identidem intumescere mare, & in campos paulo ante siccos descendere superfluum. Jamque levatis navigiis, & tota classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi, & improviso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. Hi contis navigia appellebant, hi, dum considerent, remos aptari prohibebant. Quidam enavigare properantes, sed non expectatis, qui simul esse debebant, clauda, & inhabilia navigia languide moliebantur, aliæ navium inconsulte ruentes non receperant, pariterque & multitudo, & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire jubentium; dissonæque voces nusquam idem, ac unum tendentium, non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox a tumultuantibus poterat, nec imperium a territis, incompósitosque servari.*

vari. Ergo collidi inter se naves, abstergerique invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur a sequentibus, qui antecedentes turbaverant. Jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Jamque æstus totos circa flumen campos inundaverat, tumulis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis, in quos plerique trepidi, omiffis navigiis, enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hærebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ, cum subito novus, & pristino major terror incutitur. Reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebatque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi farcinis, armis, avulsarum tabularum, remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in nave subsistere audebat, identidem presentibus graviora, quæ sequerentur, expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipsos posse credebant: in sicco naufragia, in amni mare. Nec finis malorum. Quippe æstum paulo post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem, & ultima sibi met ominabantur. Belluæ quoque fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur. Jamque nox appetebat, & Regem quoque desperatio salutis ægritudine affecerat. Non tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exæstare sensissent, procederent. Navigia quoque lacerata refici, & eversa fluctibus erigi jubet, paratosque esse, & intentos, cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigiliis, adhortationesque consumpta, celeriter equites ingenti curru refugere: & sequutus est æstus. Qui primo, aquis leni tractu subeuntibus, cœpit levare navigia, mox totis campis inundans, etiam impulit classem, plaususque militum, nauticorumque insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, litoribus, ripisque resonabat. Unde tantum redisset subito mare, quo pridie refugisset, quænam esset ejusdem elementis natura, modo discors, modo imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex, cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post Solis ortum statum tempus esse, media nocte, ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit, eversusque os ejus, cccc. stadia processit in mare. Tandem voti sui compos, præsidibus & maris, & locorum Diis sacrificio facto, ad classem rediit.

10 Hinc adversum flumen subit classis. Et altero die appulsa est haud procul lacu salso: cujus ignota natura plerosque decepit temere ingressos aquam. Quippe scabies corpora invasit, & contagium morbi etiam in alios

alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmissio, ut pteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur, (quippe sicca erat regio) ipse cum copiis substitit, vernum tempus expectans. Interim urbes plerasque condidit. Nearcho, atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressiveque, quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se velent.

C A P U T X V I I.

Varias gentes recipit in fidem. Oppidum constituit. Maximimos Indos adit. Esurit: simul exercitus pestilentia laborat.

Amque mitigata hyeme, & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terra ducebat exercitum. Noctis castris in regionem Abaritarum, inde totidem diebus in Gedrosiorum regionem perventum est. Liber hic populus, concilio habito, dedit se. Nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabon incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Horitas transit. Ibi majorem exercitus partem Hephæstioni tradidit: levem armaturam cum Ptolemæo. Leonatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos: magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipse Rex, & ab alia parte Leonatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii. Hinc pervenit ad maritimos Indos. Desertam, vastamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque immittit efferavit ingenia. Prominent ungues nunquam recisi, comæ hirsutæ, & intonsæ sunt. Tuguria conchis, & cæteris purgamentis maris struunt. Ferarum pellibus tecti, piscibus Sole duratis, & majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire coeperunt, radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed, cum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cadere aggressi, ne equis quidem abstinebant, & cum deessent, quæ farcinas verherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia sequuta est: quippe insalubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos. Et nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi pene pluribus semivivis, quam cadaveribus. Ac ne levius quidem agri sequi poterant: quippe agmen raptim agebatur, tan-

tum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui de fecerant, notos, ignotosque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumentaerant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminentiſque etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius revocati, ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa. Illi relicti Deos testes, sacra communia, Regisque implorabant opem. Cumque frustra surdas aures tatigerent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, simileſque ipsis amicos, & contubernales precabantur, Rex dolore simul, & pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Partheniorum Satrapen misit, qui juberet camelis cocta cibaria afferre. Alios quoque finitimarum regionum Præfectos certiores necessitatis suæ fecit. Nec cessatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum solo fertili regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret.

C A P U T XVIII.

Defectores victi, & puniti. Rex damna resarcit exercitus. Bacchi triumphum emulatur.

Hic Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum, & cccc. equitibus Oritarum, prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit, Ozinem, & Zariaspen nobiles Persas defectionem molientes oppressos a se, in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio, (namque Memnon Præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat Satrapes gentis, suspectus res novare voluisse, dum in India Rex esset. Quem occurrentem, dissimulata ira, comiter alloquutus, dum exploraret, quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cum Indiæ Præfecti, (sicut imperatum erat) equorum, jugentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quæ sub Imperio erat, regione mississent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum: quippe haud procul a Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur (ut supra dictum est) æmulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam, sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus, statuit imitari, animo super humanum fastigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus, coronisque sterni jubet, liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximie magnitudinis vasa disponi, vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici,

& cohors Regia, variis redimita floribus, coronisque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ sonus audiebatur. Ibat in vehiculis pro copia cuiusque adornatis comestibundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus. Ipsum, convivacum currus vehebat, crateris aureis, ejusdemque materiæ ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per dies septem bacchabundum agmen incessit, parata præda, si quid victis saltem adversus comestantes animi fuisset. Mille hercule, viri modo, & sobrii, septem dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam, pretiumque constituit, hic quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præsens ætas, & posteritas deinde mirata est, per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos, Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex sequebatur: quippe Satrapes Aspastes, (de quo ante dictum est) interfici iustus est. Adeo nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

LIBER DECIMUS.

S T N O P S I S.

PRatores Cleander, & Sitalces accusantur, & vincuntur suo loco interficiendi. Eorum satellites scelerum sexcentos mox duci iubet. Nearchus, & Onesicritus ab Oceano redeunt, & maris ingenium describunt. Alexander de Africa, & Europa aggredienda deliberat. Orsines Pasargadarum Satrapes dona fert Alexandro, circumvenitur Bagoæ scorti insidiis, occiditur. Phradates reus majestatis e medio tollitur. Alexander in crudelitatem degenerat. Zopyrio Thraciæ Prætor cum omnibus copiis perit. Rex Athenas cogitat, quæ exules rejecerant. Harpali nece audita mutat consilium. Veteranos dimittit in patriam, quindecim millia servat. Æs alienum sui militis dissolvit. Seditionem exercitus paucorum supplicio sedat. Craterum Macedoniæ Prætozem loco Antipatri ad se evocati designat. Hephestion, alter Alexander, morbo extinguitur, cui Alexander ambitiosissime, ut Patroclo Achilles, parentat. Rex Babylone veneno absumitur. Inter Duces variæ seditiones nata: Arideus Rex iubetur: Meleager occiditur: Provinciæ dividuntur. Alexandri corpus in Ægyptum defertur, tota illius stirps deletur.

CAPUT I.

Cleandri, Sitalcis, & aliorum accusationes, crimina, vincula, mortes.

Idem fere diebus Cleander, & Sitalces, & cum Agathone Eracon superveniunt, qui Parmenionem jussu Regis occiderant, quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos e provincia, cui præfuerant, sequebantur. Nec tot facinora, quot admirerant, compensare poterant cædis penam gratæ Regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne facris quidem abstinerant: virginisque, & principes sceminarum supra perpeffæ, corporum ludibria desebant. Invisum Macedonum nomen avaritia eorum, ac libido Bar.

Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam seruo suo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri, non tam criminum, quæ palam obijciebantur, atrocitatem, quam memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tantum professe reis apud Regem poterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam esse diurnam. Rex, cognita causa, pronuntiavit, ab accusatoribus unum, & id maximum crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ. Numquam enim talia auro, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reverti, aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit: DC aut militum, qui sævitiae eorum ministri fuerant, interfici iussit. Eodem die sumptum est supplicium de his quoque, quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat.

C A P U T II.

Explorati Oceani natura explicatur. In insula descriptio Regis infinitæ molitionis.

HAud multo post Nearchus, & Onesicritus, quos longius in Oceanum procedere iusserat, supervenerunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio annis subiectam auro abundare, inopem equorum esse. Singulos equos ab iis, qui ex continenti trajicere audent, singulis talentis emi. Plenum esse belluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum navium corpora æquantes, truci cantu deterritas sequi classem, cum magno æquoris strepitu, velut demersa navigia, subisse aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ Rubrum mare non a colore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythro Rege appellari. Esse haud procul a continenti insulam palmetis frequentibus confitam, & in medio fere nemore columnam eminere, Erythri Regis monumentum, litteris gentis ejus scriptam. Adjiciebant, navigia, quæ lixas, mercatoresque vexissent, famam auri sequentis gubernatoribus, in insulam esse transmissa, nec deinde ab iis postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent classem, inde adverso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infensus, inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gades dirigere, (ibi namque columnas Herculis esse, fama vulgaverat) Hispaniam deinde, quam Iberiam Græci a flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italiæque oram, unde in Epirum impetivisset. Igitur Mesopotamiæ Prætoribus imperavit, materia in Libano monte cæsa, devesaque ad urbem Syriæ Thapsacum, ingentium carinas navium ponere, septi.

sepulchres omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum Regibus imperatum, ut æs, stupamque, & vela præberent. Hæc agenti, Pori, & Taxilis Regum litteræ traduntur, Abisarem morbo, Philippum Præfectum ipsius ex vulnere interiisse, oppressosque, qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem. Dux erat Thracum, Abisaris Regnum filio ejus attribuit.

CAPUT III.

Orsfnis Persæ laudes, liberalitas, criminatio, indignissima cedes.

Ventum est deinde Persagadas. Persica est gens, cuius Satrapes Orsfnes erat, nobilitate, ac divitiis inter omnes Barbaros eminent. Genus ducebat a Cyro quondam Rege Persarum. Opes & a majoribus traditas habebat, & ipse longa Imperii possessione cumulaverat. Is Regi cum omnis generis donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis ejus daturus occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento, & auro adornati, pretiosa supellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vasa, vestesque purpureæ, & signati argenti talentum quatuor millia. Cæterum tanta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam, cum omnes amicos Regis donis super ipsorum vota coluisset, Bagææ spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit: admonitusque a quibusdam, quam Alexandro cordi esset, respondit, amicos Regis, non scorta se colere, nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effeminentur. His auditis, spado potentiam flagitio, & dedecore quæsitam, in caput nobilissimi, & infontis exercuit. Namque gentis ejusdem levissimos falsis criminibus astruxit, innotuit tum demum ea deferre, cum ipse jussisset. Interim, quoties sine arbitris erat, credulas Regis aures implebat, dissimulans causam iræ, quo gravior criminantis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Orsfnes, jam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importunissimum scortum, ne in stupro quidem, & dedecoris patientia, fraudis oblitum, quoties amorem Regis in se accenderat, Orsfnem modo avaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Jam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & fatum, cuius inevitabilis fors est, appetebat. Forte enim sepulchrum Cyri Alexander jussit aperiri, in quo erat conditum ejus corpus, cui dare volebat inferias. Quippe ita fama Persæ vulgaverant. Sed præter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Cæterum corona aurea imposita, amiculo, cui assueverat ipse, folium, in quo corpus jacebat, velavit, miratus tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse,

esse, quam si fuisset e plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens, Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse Regum, cum Satraparum domus aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cum hi, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio infontis spado, ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens, *Audiam, inquit, in Asia olim regnasse foeminas, hoc vero novum est, regnare castratum.* Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec infontis modo, sed eximiae quoque benignitatis in Regem.

CAPUT IV.

Curcius Regis credulitatem, & crudelitatem carpit. Europa, Asia, & Græcia statum exponit.

Eodem tempore Phradates Regnum affectasse suspensus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Scilicet res secundæ valent commutare naturam: & raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulo ante Lyncestem Alexandrum, delatum a duobus indicibus, damnare non sustingerat, humiliores quoque reos, contra suam voluntatem, quia cæteris videbantur infontes, passus absolvi. Hostibus victis regna reduxerat. Ad ultimum a semetipso degeneravit usque adeo, ut adversus libidinem animi, arbitrio scorti aliis Regna daret, aliis adimeret vitam. Iisdem fere diebus literas a Cæno accipit de rebus in Europa gestis, dum ipse Indiam subigit. Zopyrio Thraciæ præpositus, dum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus, procellisque subito coortis, cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade, Seuthes Odryfas populares suos ad defectionem compulerat. Amissa propemodum Thracia, ne Græcia quidem erat in fide. ^{***} Igitur triginta navium Sunium transmittunt. Promontorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. His cognitis, Rex Harpalo, Atheniensibusque juxta infestus, classem parari jubet, Athenas protinus petiturus. Quod consilium dum agit, clam literæ ei redduntur, Harpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos, mox concilio plebis habito, iustum urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, a quibus interceptum, & trucidatum a quodam viatore per insidias. His lætus in Europam trajiciendi consilium omisit. Sed exules, præter eos,

eos, qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, quæ pulsi erant, iussit. Et Græci haud ausi imperium aspernari, quamquam solvendarum legum id principium esse censebant, bona quoque, quæ extarent, restituere damnatis. Soli Athenienses non suæ modo, sed etiam publicæ vindicæ libertatis, colluvionem hominum, quia ægre serviebant, non Regio Imperio, sed legibus, moribusque patriis regi assueti, prohibere finibus, omnia potius toleraturi, quam purgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exilii, admitterent.

CAPUT V.

Rex partem copiarum dimittere parat. Dissolvit æs alienum sui exercitus, decem millia talentum, hoc est sexagies centena millia aureorum, seu philippeorum.

Alexander, senioribus militum in patriam remissis, tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi iussit, existimans, modico exercitu contineri posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset, nuperque conditas urbes, quas colonis repleset, res renovare cupientibus obstare. Cæterum, priusquam excerneret, quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites æs alienum profiterentur. Grave plerisque esse compererat. Et, quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et Rex satis gnarus, professioni æris pudorem, non contumaciam obstare, meas totis castris poni iussit, & decem millia talentorum proferri. Tum demum fide facta professi sunt. Nec amplius ex tanta pecunia, quam C, & XXX. talenta superfuere. Adeo ille exercitus, tot ditissimarum gentium victor, plus tamen victoriæ, quam prædæ deportavit ex Asia.

CAPUT VI.

Seditionem militarem primum frustra conatur oratione sedare, quam mox paucorum nece reprimat. Macedones supplices respicit, peregrinos, sprevis Macedonibus, alloquitur, admittit. Seditiosos mergit aqua, ac tandem popularibus ignoscit.

Cæterum, ut cognitum est, alios remitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati, vecordes, & disciplina militaris immemores, seditionis vocibus castra complent; Regemque ferocius, quam alias adorti, omnes simul missionem postulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiisque caput ostentantes. Nec aut Præfectorum castigatione, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoso clamore, & militari violentia volentem loqui inhibebant,

bant, palam professi, nusquam inde, nisi in patriam ve-
 stigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis,
 quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri pot-
 erant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille, *Quid
 hæc*, inquit, *repens consternatio, & tam procaz, atque
 effusa licentia denuntiat? Eloqui timeo. Palam certe
 rupistis imperium, & precario Rex sum, cui non allo-
 quendi, non noscendi, monendique, aut intuendi vos jus
 reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, a-
 lios mecum paulo post deportare statuerim, tam illos ac-
 clamantes video, qui abiturus sum, quam hos, cum qui-
 bus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari
 in causa idem omnium clamor est. Pervelim scire, utrum
 qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Cre-
 deres uno ore omnes sustulisse clamorem: ita pariter ex
 tota concione responsum est, *Omnes queri. Tum ille,
 Non hercule*, inquit, *potest fieri, ut adducar, querendi si-
 mul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua ma-
 jor pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim,
 quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod
 omnes advertit a me. Quando enim Regem universus exer-
 citus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugituro do-
 minos, sed est quidam in illis pudor a cæteris desitutos re-
 linquendi. Verum ego tam furiose consternationis oblitus,
 remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem,
 quam ex vobis conceperam, damno: nec ut cum militibus
 meis (jam enim esse desistis) sed ut cum ingratisissimis Ci-
 vibus potro agere decrevi. Secundis rebus, que circumfluunt
 vos, insanire cepistis, oblitus status ejus, quem beneficio ex-
 uistis meo. Digni hercule, qui in eodem consensescatis, quo-
 niam facilius est vobis adversam, quam secundam regere
 fortunam. En tandem Illyriorum paulo ante, & Perfarum
 tributariis, Asia, & tot gentium spolia fastidio sunt. Modo
 sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent: au-
 rum, & argentum oculi ferre non possunt. Ligna enim va-
 sa desiderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladio-
 rum. Hoc cultu nitentes vos accepi. & quingenta talenta æris a-
 lienæ, cum omni Regia supellex haud amplius, quam sexa-
 ginta talentorum esset, meorum mox operum fundamenta.
 Quibus tamen (absit invidia) imperium maxime terrarum
 parvis imposui. Asiæne peritum est, que vos gloria rerum
 gestiarum Diis pares fecit? In Europam ire propevatis,
 Rege deserto, cum pluribus vestrum defusurum viaticum
 fuerit, ni es alienum luissem, nempe ex Asiatica præda.
 Nec pudeat profundo ventre devictarum gentium spolia cir-
 cumerentes reverti velle ad liberos, conjugisque, quibus
 pauci præmia victoria potestis ostendere. Nam cæterorum,
 dum etiam spei vestræ obviam istis, arma quoque pignori
 sunt. Bonis vero militibus daturus sum, pellicum sua-
 rum concubinæ: quibus hoc solum ex tantis opibus
 superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me
 patiant**

pateant limites: facecite hinc ocyus. Ego cum Persis ab-
 euntium terga rutabor. Neminem teneo: liberate oculos
 meos, ingratiſſimi Cives. Leti vos excipientes parentes,
 liberique, sine vestro Rege redeuntes, obviam ibunt de-
 fertoribus, transfugisque. Triumphabo mehercule de fu-
 ga vestra, & ubicunque ero, expetam panas, hos, cum
 quibus me velinguitis, colendo, præferendoque vobis. Jam
 autem sciatis, & quantum sine Rege valeat exercitus, &
 quid opis in me uno sit. Desiluit deinde frendens de tri-
 bunali, & in medium armatorum agmen se immisit.
 Notatos quoque, qui ferocissime obloquuti erant, singu-
 los manu corripuit; nec ausos repugnare, tredecim asser-
 vandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet sævam
 paulo ante concionem obtorpuisse subito metu, & cum
 ad supplicium videret trahi, nihilo ausos graviora, quam
 cæteros, * tam effulam antea licentiam, atque seditiosam
 militum violentiam ita compressam, ut non modo nul-
 lus ex omnibus irruenti Regi resisteret, verum etiam cun-
 cti pavore exanimati, attonitis similes, quid de ipsius
 quoque Rex statuendum censeret, suspensa mente expe-
 ctarent? Itaque sive Regii nominis, quod gentes, quæ
 sub Regibus sunt, inter Deos colunt, sive propria ipsius
 veneratio, sive fiducia tanta vi exercentis imperium,
 conterruit eos: singulare certe ediderunt patientiæ ex-
 emplum. Adeoque non sunt accensi supplicio commilito-
 num, cum sub noctem interfectos esse nosset, ut nihil
 omiserint, quod singuli magis obedienter, ac pie face-
 rent. Nam, cum postero die prohibiti aditu venissent,
 Asiaticis modo militibus admisis, lugubrem totis castris
 edidere clamorem, denuntiantes, se protinus esse mori-
 tuos, si Rex perseveraret irasci. At ille pervicacis ad
 omnia, quæ agitasset, animi, peregrinorum militum con-
 cionem advocari jubet, Macedonibus intra castra cohibi-
 tis. Et, cum frequentes coissent, adhibito interprete, ta-
 lem orationem habuit. Cum ex Europa trajicerem in A-
 siam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum
 Imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus
 sum, quod de his credidi fama. Sed ad illa hoc quoque
 accessit, quod video fortes viros erga Reges suos pietatis
 invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia fel-
 licitate mergi in voluptates. At hercule munia militiæ
 hoc animorum, corporumque robore impigre toleratis, &
 cum fortes vivi sitis, non fortitudinem magis, quam fi-
 dem colitis. Hoc ego nunc primum profiteor, sed olim
 scio. Itaque & delectum e vobis juniorum habui, & vos
 meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem
 arma sunt vobis: obsequium vero, & patientia imperii
 longe præstantior est, quam cæteris. Ergo ipse Oxarris
 Persæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedigna-
 tus ex captiva liberis tollere. Mox deinde, cum stirpem
 generis mei latius propagare cuperem, uxorem Daviti fi-
 liam duxi: proximisque amicorum auctor fui ex captivis
 gene-

generandi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi, & victoris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite. Astæ, & Europæ unum, atque idem Regnum est. Macedonum vobis arma do. Inveteravi peregrinam novitatem: & cives mei estis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Eiusdem juris esse debent, qui sub eodem Rege victuri sunt. * Hac oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis auctoritate, & ætate gravem, ad Regem ita loquutum ferunt. * Quousque, inquit, a nimo tuo, etiam per supplicia, & quidem externi moris obsequeris? Milites tui, cives tui, incognita causa, captivis suis ducentibus, trahuntur ad penam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicii muta. Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus (nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant) mergi in annem, sicut vincti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum movit. Namque copiarum Duces, atque amicos ejus manipuli adeunt, petentes, ut si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse contactos, juberet interfici, offerre se corpora iræ, trucidaret. * Postquam vero cognitum est, Persis Ducatus datos, Barbaros in varios ordines distributos, atque Macedonia iis imposita nomina, se vero ignominiose penitus rejectos esse, non jam amplius conceptum animi dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in Regiam facto, interiori dumtaxat retenta tunica, arma ante januam, poenitentiae signum, projecerunt, ac præ foribus stantes intromitti se, sibi que ignofci suppliciter, atque flentes orabant, utque Rex suppliciis suis potius saturet se, quam contumeliis, ipsos, nisi venia impetrata, non discessuros. Quæ cum Alexandro nuntiata essent, apertis Regiæ foribus, ad ipsos est egressus. Postquam vero ipsorum ejulatum, atque poenitentiam, nec non miserandum, atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collacrymatus est. Eaque modestia, ut ipsis ignofceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeste inculcatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauctoravit, magnificentissimeque donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum Macedoniæ Præfectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro sedes assignari, coronatosque sedere iussit. Defunctorum quoque liberos pupillos paterna/contrahere stipendia voluit, Cratero iis præposito: quem etiam Antipatri loco Macedonibus, Thessalis, Thracibusque præesse iussit, Antipatrumque cum supplemento tyronum in Crateri locum vocavit. Jampridem quidem Alexandro literæ & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditæ erant, ex qui-

quibus mutuam inter ipsos similitudinem perceperat. Mater Antipatrum affectati Regni insinulabat: Antipater Olympiadem multa præter ipsius decorum gerere scriperat. Itaque evocari se valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Mediæ profectus, Regni necessaria disposuit: spectacula denuo, & solemnes indixit dies. Illis forte diebus Hephæstion, quem Rex unice, ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa, quæ Regiam majestatem minime decerent, admisisse dicitur. Miserum quippe medicum, tamquam in curando negligentior fuisset, suspendi iussit. Super amici corpus exanime ejulans procubuit; vixque inde ab amici abstractus est. Diem, atque noctem luctum continuavit: aliaque nonnulla feruntur, quæ quidem ego minime credo. Illud tamen verum est, quod Alexander Hephæstioni, tamquam Heroi, sacrificari iusserit. In funus, atque monumentum ei faciendum plus quam duodecim millia talentorum impensa sunt. Revertenti Babylonem Chaldæi Vates occurrerunt, monentes, ne Babylonem ingrederetur. Professionem enim ejus per id tempus vitæ periculum ei portendere. Quibus spreto, quo destinaverat ire, pergit. Nuntiabatur enim ei, Legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluisse, ejusque adventum expectare. Adeo totum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi, adularentur. Igitur tamquam conventum universi orbis acturus, Babylonem pervenire festinabat. Quo cum venisset, Legatos omnes benigne susceptos domum remisit. Iisdem fere diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est: ad quod Rex quoque cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Hercules scypho epoto, repente velut telo confixus, ingemuit. Elatus e convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi intemperiem ebrietatis divulgaverunt. Revera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo, & Jolla Regi ministrare solebat, dederat, præmonito eo, ne aliis, quam Thessalo, & fratribus crederet. Philippus itaque, & Jollas, potum Regis prægustare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mæsti sese in Regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret, orantes. Atque a custodibus ex mandato Regis intromissi sunt.*

C A P U T VII.

Rex Babylonem reversus, propinato sibi per Cassandrum, & Jollam veneno, moriturus salutat exercitum. Perdiccæ tradit anulum. Respondet amicis, supremaque mandata edit, & extinguitur.

Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non Regem, sed funus ejus viventis exercitus. Mœrorum tamen circumstantium lectum eminebat: Quos ut Rex appexit, *Invenistis, inquit, cum excessero, dignum salibus viris Regem?* Incredibile dictu, audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit: propiusque adire jussis amicis, (nam & vox deficere jam cœperat) detractum anulum digito Perdiccæ tradidit, adjectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet. Quarentibusque his, cui relinqueret Regnum, respondit, *Ei, qui esset optimus: cæterum prævidere jam se ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi.* Rufus, Perdiccæ interrogante, *Quando caelestes honores haberi sibi vellet, dixit, Tum velle, cum ipsi felices essent.* Suprema hæc vox fuit Regis; & paulo post extinguitur.

C A P U T VIII.

*Luſus omnium immensus per totam Aſiam Purpura-
torum, Prætoriæ cohortis, Exercitus, Perſarum. Syſ-
gambis ex luſtu mors.*

AC primo ploratu, lamentisque, & planctibus tota Regia perfonabat. Mox, velut in vasta solitudine, omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodiæ corporis ejus affueti, nec doloris magnitudinem capere, nec seipſos intra vestibulum Regiæ retinere potuerunt: vagique, & furentibus similes, totam urbem luſtu, ac mœrore compleverant, nullis questibus omiſſis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra Regiam adſiterant, Macedones pariter, Barbarique concurrunt. Nec poterant victi a victoribus in communi dolore discerni. Persæ justissimum, ac mitissimum Dominum, Macedones optimum, ac fortissimum Regem invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem, & in flore ætatis, fortunæque, invidia Deum ereptum esse rebus humanis. Vigor ejus, & vultus educantis in prælium milites, obſidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedonas divinos honores negasse ei pœnitebat: impiisque, & ingratis
fuisse

fuisse se confitebantur, quod ares ejus debita appellatione fraudassent. Et, cum diu nunc in veneratione, nunc in desiderio Regis haesissent, in ipsos versa miseratione est. Macedonia profecti ultra Euphratem, mediis hostibus novum Imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo Regis herede, sine herede Regni, publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilla, quæ sequuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de Regno Asiæ, sed de Rege, ipsis sanguinem esse fundendum. Novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione a iusto Rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitibus alicujus ignobilis. Has cogitationes volventibus nox supervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant. Babylonii, alius e muris, alius e culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere: & quia oculorum cessabat usus, fremitus, vocesque auribus captabant. Ac plerumque vano metu territi, per obscuras semitas alius alii occurrentes, invicem suspecti, solliciti ferebantur. Persæ, comis suo more detonsis, in lugubri veste cum conjugibus, ac liberis, non ut victorem, & modo hostem, sed ut gentis suæ iustissimum Regem, vero desiderio lugebant. Assueti sub Rege vivere, non alium, qui imperaret ipsis, digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis lucius continebatur, sed proximam regionem, ab ea deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit; lacertisque crinibus, humi corpus abjecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens, propriaque causas doloris in communi moestitia retractabat. Sed omnium suorum mala Syngambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem ferebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul, vivosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse Regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sævissimo Regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum patrem, e septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse, ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extinguï. Ad ultimum dolori succubuit, obvolutoque capite assidentes gentibus suis nepotem, nepotemque averfata, cibo pariter abstinuit, & luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum proiecissæ alexandri indulgentiæ in eam, iustitiæque in omnes captivos documentum est mors hujus, quæ cum sustinisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes erubuit.

C A P U T IX.

Laudatio funebris, virtutes, fortunam, famam, gloriam Regis, vitiis extenuatis, complexa.

ET hercule iuste æstimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuisse, vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter Reges modo excellens, sed inter illos quoque, quorum hæc sola virtus fuit, liberalitas sæpe majora tribuentis, quam a Diis petuntur, clementia in devictos, tot Regna aut reddita, quibus ea demperat bello, aut dono data, mortis, cujus metus cæteros exanimat, perpetua contemptio, gloriæ, laudique ut justo major cupido, ita ut juveni, & in tantis admittenda rebus, jam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat, jam in omnes fere amicos benignitas, erga milites benevolentia, consilium par magnitudini animi, & quantam vix poterat ætas ejus capere, solertia, modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus, nec ulla, nisi ex permisso, voluptas, ingentes profecto dotes erant. Illa fortunæ, Diis æquare se, cælestes honores arcessere, & talia suadentibus Oraculis credere, & dedignantibus venerari ipsum vehementius, quam par esset, irasci, in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam spreverat. Nam iracundiam, & cupidinem vini, sicut juvena irritaverat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum a morte revocavit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ statuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito, aditque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, impletet. Huic Regi, Ducique successore quærebatur. Sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus, & fama rerum, in totum propemodum orbem Reges, ac Regna diffudit: clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

C A P U T X.

Vocato Principum cætu, Perdicca perorat apud militem, & agit de Rege subrogando, quem nominat Roxanis filium nondum genitum.

CÆterum Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes, in Regiam principes amicorum, Duceſ.

Ducesque copiarum advocavere. Sequuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi, Regiam intrare non poterant, cum præco, exceptis, qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium: ac primum ejulatus ingens, ploratusque renovatus est. Deinde futuri expectatio, inhibitis lacrymis, silentium fecit. Tunc Perdicca, Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema, vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum a Rege, in eadem sede posuit. Quorum aspectu rursus ortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdicca, Ego quidem, inquit, anulum, quo ille Regni, atque Imperii vives obsignare eras solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Ceterum, quamquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest: tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa, cito repererent eum sue stirpi. Proinde, quoniam nihil aliud ex eo supervest, quam quod semper ab immortalitate seducitur, corpori, nominique quam primum justa solvamus, haud oblisi, in qua urbe, inter quos sumus, quali Rege, ac Præsidi spoliati. Tractandum est, commisiones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est; hocne uno, an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine Duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Optamus, ut marem enitatur. Cujus Regnum Diis approbantibus futurum, quando adoleverit, inserim, a quibus regi velitis, destinare. Hæc Perdicca.

CAPUT XI.

Dearehus Barsines filium dicit Regem. Ptolemæus Aristocratiam suadet. Aristonius Perdiccam conatur coronare: quod Perdicca cupit, nec aude. Meleager ad aurum properans mover seditionem. Gregarius Avidæum fratrem Alexandri designat, Pithon dissuadet, concio subbet. Adducitur, & Rex salutaris a milite. Refragantur Optimates, & in Perdicca sententiam concedunt.

TUM Nearchus, Alexandri sanguinem, ac stirpem Regiæ majestati convenire, neminem, ait, posse mirari: ceterum expectari nondum ortum Regem, & qui jam sit, præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec temporis rerum: esse e Barsine filium Regis, huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes, obstrepere perseverabant. Jamque prope seditionem pervenerant, Nearchus pervicacius tuente sententiam. Tum Ptolemæus, *Digna prorsus*

*fus est soboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes, vel Barsines filius, cuius nomen quoque Evropam dicere pigebit, majori ex parte captivi. Cur Persas vicimus, ut stirpi eorum serviamus? quod iusti illi Reges Darius, & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus nequicquam petiverunt. Mea sententia hæc est, ut se de Alexandri in Regia posita, qui consiliis ejus adhibebantur, cocant, quoties in commune consulto opus fuerit, eoque, quod major pars eorum decreverit, statur, Duces, Præfectique copiarum his pareant. Ptolemæo quidam, pauciores Perdicæ assentiebantur. Tum Aristonem orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret Regnum, voluisse optimum deligi, judicatum autem ab ipso optimum Perdicam, cui anulum tradidisset. Neque enim unum eum assedisse morienti, sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur summam Imperii ad Perdicam deferri. Nec dubitare, quin vera censeret. Itaque universi procedere in medium Perdicam, & Regis anulum tollere jubebant. Hærebat inter cupiditatem, pulloremque, & quo modestius, quod expectabat, appeteret, pervicacius oblaturus esse credebat. Itaque cunctatus; diuque, quid ageret, incertus, ad ultimum tamen recessit, & post eos, qui sederant proximi, constitit. At Meleager unus e Ducibus, confirmato animo, quem Perdicæ cunctatio erexerat, *Nec Dii siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique Regni fastigium in istos humeros ruat: homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quam hic est, sed de viris tantum, quibus invidis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quomodocumque genitus erit, an Perdicam Regem habeatis, cum ipse sub tutelæ specie Regnum occupatus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & jam divinam rem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse vel subdere? Si melius fidus Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, que imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurretis? harum enim opum Regiarum utrique populus est heres. Hæc eloquutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipsum ad prænuntiatam prædam sequentibus. Jamque armatorum circa Meleagram frequens globus erat, in seditionem, ac discordiam versa concione, cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima plebe, *Quid opus est, inquit, armis, civilique bello, habentibus Regem, quem queritis? Arideus Philippo genitus, Alexandri paulo ante Regis frater, sacrorum, caeremoniarumque confors modo, nunc solus heres, præteritur a vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem queritis, nunquam reperietis: si proximum, hic solus est.* His auditis, concio primo**

silentium velut iussa habuit. Conclamant deinde pariter; Aridæum vocandum esse, mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Pithon, plenus lacrymarum, orditur dicere, nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium, militumque fructu, & præsentia fraudatus esset. Nomen enim, memoriamque Regis sui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigue in juvenem, cui Regnum destinabatur, impensa probra, quæ * magis ipsi odium, quam Aridæo contemptum attulerunt. Quippe, dum miserentur, etiam favere ceperunt. Igitur non alium se, quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum iubent. Quem Meleager infestus, invisusque Perdiccæ, strenue perducit in Regiam, & milites Philippum consalutatum, Regem appellant. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia sententia. E quibus Pithon consilium Perdiccæ exequi cepit, tutoresque destinat filio ex Roxane futuro, Perdiccam, & Leonatum stirpe Regia genitos. Adjecit, ut in Europa Craterus, & Antipater res administrarent. Tum iusjurandum a singulis exactum, futuros in potestate Regis geniti Alexandro.

CAPUT XII.

Meleager Aridæum revocat, qui insignia capit Regia. Perdicca cum equitatu, & Regia cohorte, Regia cedit. Meleager tendis Perdiccæ insidias, in quas mox ipse incidit. Perdicca occupat Babylonie, campos, annuam intercipit. Mittuntur Legati ad Perdiccam de concordia. Aridæus deponit insignia Regia, meliori porrigenda: jubetur illa recipere. Perdicca simulat amicitiam erga Meleagrum. Currius excurret in statum, & felicitatem sui evi. Meleager circumvenitur, & occiditur.

Meleager haud injuria metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursum Philippum trahens secum, irruit in Regiam, clamitans suffragari Reipubl. de novo Rege paulo ante concepto, robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, & filium, ac fratrem Regum duorum sibi met ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum, & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique si nova, & brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modo electo, plures Philippo, quam speraverat, Imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant, pœnitebatque modo consilii, modo pœnitentiæ ipseus. Ad ultimum tamen in stirpem Regiam inclinavere studiis. Cesserat ex concione Aridæus Principum auctoritate conterritus; & abeunte illo conticuerat magis, quam languerat militaris favor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager, thorace sumpto, capit arma, novi Regis fatelles. Sequitur phalanx hastis

hastis clypeos quatiens: expleturam se sanguine illorum qui affectaverant nihil ad ipsos pertinens Regnum, minabatur, in eadem domo, familiaque Imperii vires reman-
 furas, hereditarium imperium stirpem Regiam vindicatu-
 ram, affuetos esse nomen ipsum colere, venerarique, nec
 quenquam id capere, nisi genitum, ut regnaret. Igitur
 Perdicca territus, conclave, in quo Alexandri corpus ja-
 cebat, obserari iubet. Sexcenti cum ipso erant spectatæ
 virtutis, Ptolemæus quoque se adjunxerat ei, puerorumque
 Regia cohors. Cæterum haud difficulter a tot millibus ar-
 matorum claustra perfracta sunt. Et Rex quoque irruperat,
 stipatus satellitum turba, quorum princeps erat Meleager.
 Iratusque Perdicca, hos, qui Alexandri corpus tueri vel-
 lent, sevocat. Sed qui irruperant, eminus tela in ipsum
 jaciebant. Multisque vulneratis, tandem seniores, demptis
 galeis, quo facilius nosci possent, precari, qui cum Per-
 dicca erant, cœpere, ut abstinerent bello, Regique, &
 pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit, cæte-
 rique idem fecere. Meleagro deinde suadente, ne a corpo-
 re Alexandri discederent, insidiis locum quæri rati, di-
 versa Regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equi-
 tatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccam, &
 Leonatum frequens sequebatur placebatque excedere urbe,
 & tendere in campis. Sed Perdicca ne pedites quidem se-
 quuturos ipsum desperabat. Itaque, ne abducendo equites,
 abruptis a cætero exercitu videretur, in urbe substitit. At
 Meleager Regem monere non desistit, jus imperii Perdiccæ
 morte faciendum esse, ni occupetur impotens animus, res
 novaturum, meminisse eum, quid de Rege meruisset, ne-
 minem autem ei satis fidem esse, quem metuat. Rex patie-
 tiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silen-
 tium pro imperio habuit, misitque Regis nomine, qui
 Perdiccam arcefferent. Iisdem mandatum, ut occiderent,
 si venire dubitaret. Perdicca, nuntiato satellitum adven-
 tu, sexdecim omnino pueris Regiæ cohortis comitatus, in
 limine domus suæ constitit: castigatosque, & Meleagri
 mancipia identidem appellans, sic animi, vultusque con-
 stantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdicca
 pueros iussit equos conscendere, & cum paucis amicorum
 ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsitio vim propul-
 satorum, si quis inferret. Postero die indigna res Macedo-
 nibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum,
 & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant.
 Atque illi, seditione provisa, cum Regem adissent, inter-
 rogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipse jus-
 sisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit, cæterum
 non debere tumultuari eos, Perdiccam enim vivere. Igi-
 tur concione dimissa Meleager, equitum maxime defectio-
 ne perterritus, inopsque consilii (quippe in ipsum pericu-
 lum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) tri-
 dum fere consumpsit incerta consilia volvendo. Et pri-
 stina quidem Regiæ species manebat. Nam & Legati gen-
 tium

tium Regem adibant, & copiarum Duces aderant, & vestibulum satellites, armatique compleverant. Sed ingens sua sponte mœstitia, ultimæ desperationis index erat, suspectæ que invicem, non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quoque volventes. Et ex comparatione Regis novi desiderium excitabatur amissi. Ubi ille esset, cuius imperium, cuius auspiciis sequuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas, indomitæque gentes, expetituras tot cladum suarum pœnas, quandocunque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur, equites, qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde famines esse cœpit; & qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Forte acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum, vicorumque veriti, confugerent in urbem, oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utriusque generi tutior aliena sedes, quam sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in Regiam coeunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem Legatos ad equites mitti, de finienda discordia, armisque ponendis. Igitur a Rege legatur Pafas Theffalus, & Amiffas Megalopolitanus, & Perilaus: qui cum mandata Regis edidissent, non aliter posturos arma equites, quam si Rex discordiæ auctores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis, sua sponte milites arma capiunt, quorum tumultu e Regia Philippus excitus, *Nihil, inquit, seditione est opus. Nam inter se certantium præmia, qui quiescunt, occupabunt. Simul mementote rem esse cum civibus, quibus spem gratiæ cito abrumperet, ad bellum civile properantem esse.* Altera legatione an mitigari possint, exploramur. Et credo, nondum Regis corpore sepulto, ad præstanda ei iusta omnes esse coisuros. Quod ad me ardet, reddere hoc Imperium malo, quam exercere civium sanguine. Et, si nulla alia concordie spes est, oro, quæque, eligere potiorum. Obortis deinde lacrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti instare cœperunt, ut quæ agitasset, exequi vellet. Eoitem rursus legat, petituros, ut Meleagrum tertium Ducem acciperent. Haud ægre id impetratum est. Nam & abducere Meleagrum Perdicca a Rege cupiebat, & unum duobus impari futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrunque agmen, mutua salutatione facta, coit, in perpetuum (ut arbitrabatur) concordia, & pace firmata. Sed jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & inconciabile est Regnum, & a pluribus expetebatur. Primus

ergo collegere vires, deinde disperferunt, & cum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cætera membra deficere cœperunt: quodque Imperium sub uno stare potuisset, dum a pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque Populus Romanus salutem se Principi suo debere profiteretur, cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non Solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinctæ faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revirescit solum, sed etiam floret Imperium. Absit modo invidia, excipiet hujus sæculi tempora ejusdem domus, utinam perpetua, certe diuturna posteritas. Cæterum, ut ad ordinem, a quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam: Perdiccæ unicam spem salutis suæ in Meleagii morte deponebat, vanum eundem, & infidum, celeriterque res novaturum, & sibi maxime infestum, occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, quibus præerat, subornavit, ut quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum æquatam esse Perdiccæ. Quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperisset, exponit. Ille, velut nova re exterritus, admirari, queri, dolentisque speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimum convenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ vocis auctores. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccæ, fidem ejus in se, ac benevolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur præterita discordia. Macedonum Reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte, intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinaverant, Rex cum equitibus, elephantisque confiterat contra pedites, quibus Meleager præerat. Jam equestre agmen movebatur, & pedites subita formidine, ob recentem discordiam haud sane pacati quidquam expectantes, parumper addubitavere, an in urbem subducerent copias. Quippe pro equitibus planities erat. Cæterum veriti, ne temere commilitonum fidem damnarent, subsistere, præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. Itaque Rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, discordiæ auctores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ ad supplicia deposcens, minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes. Stuebant

pebant improvise malo pedites: nec plus in ipso Melegro erat aut consilii, aut animi. Tutissimum ex presentibus videbatur expectare potius, quam movere fortunam. Tum Perdicca, ut torpentes, & obnoxios vidit, trecentos fere, qui Melegrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, sequuti erant, a cæteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus objicit, omnesque belluarum pedibus obruti sunt, nec prohibente Philippo, nec auctore. Apparebatque, id modo pro suo vindicaturum, quod approbasset eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen, & principium fuit. Meleager, sero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem, quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnata spe salutis, cum ejus nomine, quem ipse fecerat Regem, in perniciem suam abutentes videret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defensus, occiditur.

CAPUT XIII.

Perdicca, summa rerum Arideo fratri Alexandri commissa, dividit Principibus copiarum provincias.

Perdicca, perducto in urbem exercitu, concilium Principum virorum habuit, in quo Imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem summam ejus obtineret, Satrapes Ptolemæus Ægypti, & Africa gentium, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est: Philotæ Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphilia, & majore Phrygia obtinere jussit Antigonus: in Cariam Cassander, Menander in Lydiam missi: Phrygiam minorem Hellepontico adjunctam Leonati provinciam esse jusserunt: Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Præceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat Imperium. Pithon Mediam, Lyfimachus Thraciam, appositasque Thraciæ Ponticas gentes obtinere jussi. Qui Indiæ, Bactris, & Sogdianis, cæterisque aut Oceani, aut Rubri maris accolis præerant, quibus quisque sinibus habuisset, Imperii etiam jus obtineret. Decretum est, ut Perdicca cum Rege esset, copiisque præesset, quæ Regem sequebantur. Credidere quidam, testamento Alexandri distributas esse provincias, sed famam ejus rei (quamquam ab auctoribus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, divisim Imperii partibus, tuebantur, quas ipsi fundaverant, si unquam adversus immodicam cupiditates terminus staret. Quippe paulo ante Regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli ingentia invaserant Regna, sublatis certaminum causis, cum & omnes ejusdem gentis essent, & a cæteris sui quisque Imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima, cum majora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere Regna, quam fuisset accipere.

Proceres septimo post die, quam Alexander obierat, versi ad curandum corpus Alexandri, reperiunt incorruptum, & tantum non spirans, ut polliniferos venerentur manus admovere. Post purgatum, & inunctum, aromatisque repletum Regio insigni exornant, & in aurco solio, seu feretro collocant. Narratur quoque genus mortis; quam vim habeat Stygia aqua: demum ut sola stirps Alexandri sublata, corpusque in Ægyptum translatum sit.

Septimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum a tam solemnium munere avertis. Et non aliis, quam Mesopotamiæ regioni fervidior æstus existit, adeo, ut pieraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor Solis, & Cæli, quo cuncta, velut igne, torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Iphis usus patet, ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus exanimam amicis vacavit, nulla tæbe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non desituerat vultum. Itaque Ægyptii, Chaldæique jussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admovere, velut spiranti, manus: deinde precati, ut jus, fasque esset mortalibus atrectare eum, purgare corpus; repletumque est odoribus. Aureum solium, & capiti adjecta fortunæ ejus insignia. Veneno necatum esse credidere: perique, filium Antipatri inter ministros, Jollam nomine, patris jussu dedisse. Sæpe certe audita erat vox Alexandri, Antipatrum Regium affectare fastigium, majoremque esse Præfæcti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia a se data asserentem sibi. Credebant etiam, Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, unguæ jumentum duntaxat patiens. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum allatum, traditumque fratri Jollæ, & ab eo supremæ Regis potioni inditum. Hæc utcumque sunt tradita, eorum, quos rumor asperserat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniae Antipater, & Græciam quoque invasit. Scythes deinde excepit, interfecit omnibus, quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterum corpus ejus a Ptolemæo, cui Ægyptus cesserat, Memphim, & inde paucis post annis Alexandriam translatum est: omnisque memoriæ, ac nomini honos habetur.

F I N I S.

ADMONITIO AD LECTOREM.

Quædam in hoc Decimo Libro stellulis notata sunt, ut constat, ea non Q. Curtii esse, sed addita ab iis, qui de industria locum correxerunt.

SYNOPSIS

*Rerum ab Alexandro gestarum per Olympiades,
& annos digesta, juxta Chronologiam Saliani.*

Alexander nascitur ex Philippo, & Olympiade, die sexto Mensis Hecatombionis, qui Junio nostro extremo respondet, Coss. M. Popilio Lenate II. contra Tyburtes, & M. Fab. Ambusto contra Faliscos.

Ab Anaximene, postea ab Aristotele eruditur. Coss. Cornelio in Campanos, & M. Valerio in Samnites.

Pugnat ad Cheroneam adversus Athenienses.

Sub ejusdem anni Juliani finem Cleopatram uxorem ducit. Coss. Manio, & Camillo.

Philippus Regnum Alexandro relinquit. Romam jam Dictatore C. Claudio Regillensi contra Sedicinos.

Alexander Illyrium, Triballos, Thracas armis domat, Thebas evertit. M. Valerio Corvino IV. Coss. contra Sedicinos.

In Asiam contendit, ad Granicum 6000. Persarum profligat.

Occupata minori Asia, Darium vincit. Damascus cum thesauris Alexandro traditur.

Tyrum expugnat, post bimestre Gazam, Judæam adit, Jaddum Pontificem veneratur, Hierosolymis Deo litat.

Egyptum invadit, Templum Hammonis petit, Alexandria fundamenta jacit. Quintilio Dictatore.

Ad Arbelam 40. millia hostium sternit, Babylo-nem occupat, Persepolim flammis abolet. Darius a proditoribus capitur, vincitur, occiditur, ab Alexandro reperitur, regie sepelitur.

Mardos, Hyrcanos adit, Philotam cum Parmenione, Eurylocum, & Attalum conjuratos interficit. Coss. Mamerto contra Gallos, & Plantio contra Privernates.

		Anno stat. Alex.	Anno Peri. Juli.	Anno Olym. piad.	Anno Urbis co tit. dit.	Anno ante Chr.	Anno Mun- di.
		I	4359	106	397	355	3698
				I			
		14	4372	109	410	342	3711
		18	4377	110	415	337	3716
		19	4377	3 110	415	337	3716
	Anno Reg.			3			
	1	20	4379	111 1	417	335	3718
	2	21	4380	111 2	418	334	3719
	3	22	4381	111 3	419	333	3720
	4	23	4382	111 4	420	332	3721
	5	24	4383	112 1	421	331	3722
	6	25	4384	112 2	422	330	3723
	Anno Imp. Alex.						
	1	26	4385	112 3	423	329	3724
	2	27	4386	112	424	328	3725

In Sogdianos, Scythas, Bactrianos copias ducit. Clytium hasta trajicit, Hermolaum ephebum, & Callisthenem Philosophum diu excruciatum interficit.

Aornim expugnat, ad Indos proficiscitur: Taxiles Rex in Alexandri fidem concedit. Harpalus Athenas profugit, inde in Cretam, ubi a Tribone occiditur. Coss. Publ. contra Palep. Corn. contra Samnites.

Porum Regem victum, & captum, Regno ampliori donatum, suo restituit. Bucephalon urbem condit, Oxyd. & Mal. expugnat. Coss. qui sup. Alexander, Cossais victis, omni India armis peragrata, ad Oceanum usque ultra Gangem progressus, aris expeditionis monumento, terminoque positus, Susa, Ecbatana reversus, Statyram Darii filiam uxorem ducit. Coss. Brut. contra Vest. & Camil. contra Samnium.

Babylonem redit, ubi omnium prope gentium Legatos praestolantes offendit; ipse vel crapula, & vino, vel morbo, vel stygia aqua veneno extinguitur, vix dimidium vitae curriculum emensus, anno videlicet aetatis 32. expleto, & 33. inchoato. Natus quippe est Olympiade 106. ineunte, & mortuus sub initio 114. Dictatore L. Papyrio Cursore, & Magist. Equitum Fabio, contra Samnites.

ducit
um, &
m in

axiles
arpalus
Tribu-
Corn.

mplio-
urbem
i sup.
per-
pro-
mino-
yram
ontra

n Le-
ula,
meno-
ulum
, &
io6.
e L.
ioio

3	9	28	4387	113 1	425	327	3726
4	10	29	4388	113 2	426	326	3727
5	11	30	4389	113 3	427	325	3728
6	12	31	4390	113 4	428	324	3729
7	13	32	4391	114 1	429	323	3730

CONCIONUM , atque ORATIONUM
omnium , quæ in Libris Historiarum
Q. Curtii Rufi occurrunt,

I N D E X,

Ad communem omnium generum scribendi , docendamque facultatem comparandam .

- A** *Alexandri* cum Dario primum pugnaturi ad Milites pag. 41. Cum Dario ad Arbelam dimicaturi , ad Milites , 81. Ad Macedonas Milites dimissionem petentes - 119. ad Milites , de insidiis sibi paratis . 133. & 134. Ad Macedonas in Philotam . 135. ad Polydamanta , ut Parmenionem e medio tollat . 146. Vulnerati ad amicos . 160. Ad trecentos electos Milites . 168. Cum Poro pugnantis , ad unumquemque Ducum . 200. Ad Milites , ut audacter Indiæ interiora petant . 207. & *seqq.* Ad Milites , missionem petentes , qua gravissime Macedonibus succenset . 233. & *seq.* Ad peregrinos Milites . 234. & *seq.* Morbi vim magnitudine animi vincens , ad amicos , & medicos . 34.
- Amyntæ* pro seipso ad Alexandrum . 143. & *seqq.*
- Aristonis* de Rege eligendo , post mortem Alexandri . 241.
- Artabazi* ad Darium . 107.
- Bessi* ad Convivas , qua Darium deprimit . 150.
- Callisthenis* ad Cleonem , ne Alexandro viventi , tamquam Deo , sacrificetur . 182.
- Charidemis* ad Darium sana consilia repudiantem . 29.
- Clyti* in Alexandrum rebus patris detrahentem . 173.
- Cœni* pro Militibus ad Alexandrum . 209. & *seq.*
- Crateri* Philotam accusantis ad Alexandrum . 131. Pro cæteris Macedoniæ Principibus , ad Alexandrum . 216. & *seq.*
- Darii Legatorum* ad Alexandrum . 74. in Arbela dimicaturi , ad Milites . 82. & *seq.* Satrapas suos ad extremum prælium adhortantis . 106. 107.
- Eurhymonis* Græci ad socios a Persis mutilatos . 102.
- Macedonis* cuiusdam de eligendo in Regem Aridæo post mortem Alexandri . 241.
- Meleagri* de Rege eligendo post Alexandri obitum . 241.
- Nabarzanis* ad Darium . 107. & *seqq.*
- Neavechi* ad commilitones , Alexandro mortuo . 240.
- Parvonis* ad Darium . 110.
- Perdicæ* ad Commilitones , post mortem Alexandri . 240.
- Philippi Aridæi* Regis ad Milites , ne tumultuentur . 244. *Phi.*

Philote vincit pro seipſo, ad Macedonas. 135. & ²⁵³ *ſeqq.*
Pithonis ad Macedonas de Rege, qui Alexandro mortuo
ſuccedat, eligendo. 241. 242.
Ptolomei ad Commilitones, mortuo Alexandro. 240.
^{241.}
Scyrbarum Legatorum ad Alexandrum. 163. & *ſeqq.*
Spitamenis Beſſum tradentis, ad Alexandrum. 156.
Syſigambis captivæ ad Alexandrum. 46. 47.
Theateſi ad ſocios a Perſis mutilatos. 102.

S U A S I O

Parmenionis ad Alexandrum. 74. 75.
Cobaris ad Beſſum. 151.

D I S S U A S I O

Philote ad Alexandrum. 95.

A D H O R T A T I O

Alexandri ad Parmenionem. 84. Ad Duces. 113. Ad
Critobulum Medicum, ut telam extrahat. 216.
Parmenionis ad Milites. 87.

P R E C A T I O

Darii pro Alexandro. 74. Ad Solem, & Martem. 79.

G R A T I A R U M A C T I O

Darii morituri ad Alexandrum. 114. 115.
Alexandri ad Macedoniæ Principes tuæ valetudinis ſolici-
tatos. 217. & *ſeq.*

D E P R E C A T I O

Philote ad Alexandrum. 131.
Polemonis ad Macedonas. 145.

I N T E R R O G A T I O

Alexandri ad Abdolonymum. 51. Ad Dymnum. 130.
ad Beſſum. 156. ad triginta nobiles Sogdianos. 166.
Ad Demophoonta vatem. 213.
Darii ad Tyriotem ſpadonem. 73.
Parmenionis ad Alexandrum. 79.

RESPONSIO

- Alexandri* ad Parmenionem . 79. Ad Legatos Darii . 75.
 Ad Craterum . 217. & seq.
Abdolyymi ad Alexandrum . 51.
Tyriotis spadonis ad Darium . 73.
Darii ad Patrona . 111.
Aristandri ad Alexandrum . 161.
Sogdianorum triginta nobilium ad Alexandrum . 166.
Philippi Medici ad Alexandrum . 35.
Pors Regis ad Alexandrum . 201.

COMMUNATIO

- Alexandri* ad Polyperconta . 78. ad Tyrios . 53. ad Be-
 tim . 64. Ad Aristandrum . 161.
Amyntæ ad Polenionem fratrem . 145.
Darii ad Tyriotem spadonem . 73.

EXCLAMATIO

- Darii* in Alexandrum . 73. Ad suos . 112.
Erigy cum Satibarzane duello dimicaturi . 153.
Menedemi morituri . 162.

EXCUSATIO

- Alexandri* ad Syfigambin Darii matrem . 96.
Bessi ad Darium , quem postea tradidit . 111.

QUERELA

- Alexandri* super mortem Clyti . 174.
Cleonis ad convivas , quod nondum Alexandro thure se-
 crificassent . 182.

INVECTIVA

- Hermolai* conjurati ad Alexandrum . 185. & seqq.
Orsinis Satrapæ in Bagoam Spadonem . 231.

SENTENTIÆ

255

Ex Q. CURTII libris collectæ, & ordine
Alphabetico dispositæ.

A

- A**bsolutio. *Absolvi nemo potest, nisi qui dixerit causam.*
- Acclamationes. *Acclamationibus studia sua multitudo proficitur.* pag. 146.
- Adversa. *In adversis rebus id solet fieri, ut alius in alium culpam referat.* 56. *Non speciosa dictu, sed usus necessaria, in rebus adversis sequenda sunt.* ibid.
- Adulatio perpetuum malum Regum. 91.
- Affectus. *Ad omnes affectus impetu rapimur: visuperamus, laudamus, miseremur, irascimur.* 181.
- Agmen. *Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis pregrave, intentum ad Ducis non signum modo, sed etiam nulum.* 144.
- Ambitio. *Gloria avaritia, & insatiabilis cupido fame nihil invidum, nihil remotum videri sinit.* 31.
- Sordent prima, cum majora sperantur.* 207.
- Amitia. *Firmissima est inter pares amicitia.* 146.
- Amici. *Quos visceris, amicos tibi esse, cave credas.* 164.
- 164. Nec tibi amico opus est, de cuius benevolentia dubites.* 164.
- Amor sui ipsius. *Unusquisque, quod ipse reperit aus solum, aus optimum ducit.* 164.
- Animus. *Animus magnus spernis sceptrum, quod alii per ignes, ferrumque peterent.* 151.
- Assentatio. *Regum opes sepius assentatio, quam hostis evertit.* 50.
- 181a*
- Avaritia. *Avaritia nihil nefas est.* 72. *Insatiabilis avaritia est adhuc implere velle, quod jam circumfluit.* 187.

B

- B**ella. *Ferro bella geruntur, non auro, viris, non urbium telis. Omnia sequuntur armatos.* 91.
- Bellum. *Raro permittitur in bello tempora eligere.* 160.
- Fortuna belli artem vitios quoque docet. 161. *Nature jura bellum in contrarium mutat.* 211. *Spem gratie civibus cito abrumpere, ad bellum civile properantium est.* 244.
- Beneficium. *Beneficiorum gratia sempiterna est.* 187.

- C**alamitas. *Sæpe calamitatis solatium est, nosse sortem suam.* 73. *Calamitas querula est, & superba felicitas.* 102. *Maligna calamitas, & vere noxia, cum quis suo supplicio acquiescit, pro alio cruciatus.* 136.
- C**lementia. *Regum, Ducumque clementia, non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est.* 187.
- C**onsilia. *Turbida facta sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obsat aliis metus, aliis cupiditas, nonnumquam naturalis eorum, que cogitaveris, amor.* 151.
- C**onstantia. *Sæpe minus est constantie in rubore, quam in culpa.* 220.
- C**onsuetudo. *Consuetudo natura potentior.* 102. *Efferatos mollior consuetudo permulcet.* 120.
- C**ontinentia. *Continentia, & moderatio in altissima, que fortuna eminentia bona.* 116.
- C**opix. *Quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat?* 44.
- C**rudelitas. *Nec luxurie quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obsat.* 227.
- C**uræ. *Anxium de instantibus curis agitant etiam per somnum species imminentium rerum, sive illas agvisudo, sive divinatio presagientis animi accersit.* 230.

D

- D**efensio. *Vincti hominis non supervacua solum, sed etiam invisita defensio est, que Judicem non docere videtur, sed arguere.* 136.
- D**esperatio. *Desperatio magnum ad honeste moriendum incitamentum.* 214.
- D**EUS. *Si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es, id, quod es, semper esse te cogita.* 164. *Dii pro meliore fiant causa.* 50.
- D**isciplina. *Militaris disciplina, paupertate magistras, stetit.* 29.
- D**ivitiæ. *Preciosa supellex, pellicæque, & spadonum agmina nihil aliud sunt, quam onera, & impedimenta.* 91.

E

- E**xercitus. *Discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbat.* 40. *Militaris sine Duce turba, corpus sine spiritu.* 240.

F

- F**ama. *Fama bella stant; & is, qui recedit, fugere creditur.* 38. *Fama infirmissimum adversus viros fortes telum.* 81. *Fama maximum in bello momentum.* 114. *Fama bella constant; & sepe etiam quod creditum est, veri vicem obtinuit.* 188. *Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, majora sunt vero.* 207
- Fatum.** *Egredem aeterna constitutione crediderim, nexu- que causarum latentium, & multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere.* 110. *Inevitabile est fatum.* 64
- Felicitas.** *Superba est felicitas.* 102
- Fiducia.** *Cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est.* 39
- Fortes.** *Fortium virorum est, magis mortem contemne- re, quam odisse vitam.* 108
- Fortuna.** *Naturam plerumque fortuna corrumpit.* 29. *Homines, cum se permiscere fortuna, etiam naturam dediscunt.* ibid. *Destinata salubriter omni ratione po- sentior fortuna discutit.* 40. *Nunquam eodem vestigio stat fortuna: semperque homines, quantamcunque fe- licitatem habeant, invidiam tamen sentiunt majorem.* 61. *Fortuna, quos uni sibi credere cogit, magna ex parte avidos gloriae magis, quam capaces facit.* 67. *Suam quisque fortunam in consilio habet, cum de al- liena deliberat.* 102. *Dignus est omni malo, qui eru- bescit fortuita, & iristem de mortalitate fert senten- tiam, ac misericordiam desperat, quam ipse alteri de- negaturus est.* 102. *Fortuna belli artem victos quoque docet.* 161. *In communi calamitate suam quisque ha- bet fortunam.* 124. *Sine pedibus dicitur esse fortunam, que manus, & pinnas tantum habet: cum manus por- rigit, pinnas quoque comprehendere non sinit.* 164. *Contra fortunam non satis cauta mortalitas est.* 180. *Fortuna rebus famam, pretiumque constituit.* 227. *Fortunati semper parum quaerunt.* 102
- Fragilitas.** *Humana fragilitatis nimia in prosperis rebus oblitio est.* 83. *Quid? tu ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur.* Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. *Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fit; & ferrum rubigo con- sumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido.* 163

R

Ratio. Nihil potest esse diuturnum, cui non subest ratio. 83
Regnum. Majus est Regnum fastidire, quam accipere. 50

S

Solitudo. Solitudo natura quoque immitia efferavit ingenia. 225
Sacilegi cum Diis pugnare sacrilegum. 157
Scelerati. Cum dormire non possint, agitant eos furie, non consummato modo, sed & cogitato parricidio. 136
Seditio. Seditiois non remedia, quam principia majora sunt. 213
Servus. Servo utilius est parere dicto, quam afferre consilium, cum illos, qui parent, idem, quod ceteros, maneat, qui vero suadent, proprium periculum. 151
Simulatio. Humanis ingenii parata simulatio est. 110
Spiritus. Nihil est miseris mortalibus spiritui carius. 122
Superbia. Ira, atque superbia, mala invicta. 46
Superstitio. Humanarum mentium ludibrium superstitio est. 160

T

Taciturnitas. Magnam rem magis susinere non posse credunt ab eo, cui tacere grave sit, quod facillimum voluerit esse natura. 63
Temeritas. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. 83
Territi nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cernunt. 114
Timidus. Canis timidus vehementius latrat, quam mordet. 151

V

Vates. Nullum majus impedimentum, quam Vates superstitione captus. 213
Verba. Verba innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. 136
Vetustas. Non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo pervitit vetustas. 93
Vinctus. Vincit hominis non supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, quae judicem non docere videtur, sed arguere. 136
Virtus. Nihil inexpertum virtus omittit. 108. Nihil tam alta natura constituit, quo virtus non possit eniti. 168
Vulnera. Vulnera, quae quisque excipit, indicia virtutis sunt. 89.

IN.

I N D E X

E O R U M O M N I U M ,

*Quæ in Alexandri Historia tractantur , memoratæ
dignissima , locupletissimus .*

A

Alexander suæ demptum gloriæ existimabat quidquid cessisset alienæ . pag. 117. Alexandrum , quem arma Persarum non fregerant , vitia vicerunt . 117. 118. Alexander super uxoris Darii morte crebros edidit gemitus . 72. Alexandri uxorem Darii honorifice humavit . 73. Alexandri cognati omnes ab Antipatro interfecti . 247. Alexandri corpus Memphim , & inde paucis post annis Alexandriam translatum . *ibid.* Alexander sagitta ictus . 192. Alexander quo anno Regni sui , & ætatis Asiam subegerit . 217. Alexander Cyri sepulcrum jubet aperiri . 230. Alexander non alium magis admiratus est , quam Cyrum , & Semiramim . 159. Alexander in obsidione Gazæ sagitta vulneratur . 64. Alexandri crus in obsidione Gazæ saxo affigitur . 64. Alexander Carthagini infensus . 229. Alexandro Babylonia deditur . 92. Alexandri ad Uxiorum urbem virtus . 97. Alexandri ad Darium literæ . 61. Alexandri Duces vulnerati . 89. Alexandri celeritas . 101. Alexandri in Macedonas missionem petentes indignatio . 233. & *seqq.* Alexandri in Uxios propter Syngambis literas moderatio , & clementia . 97. Alexandri super Darii mortem lacrymæ . 115. Alexander Philippi frater , Regnum Macedoniae potitus . 14. Alexander pedes per nivem , & concretam glaciem ingreditur . 104. Alexander dolbro glaciem perfringens , iter sibi facit . *ibid.* Alexandri in militem humanitas . 179. & *seq.* Alexander sarcinas primum suas , deinde totius exercitus cremari jubet . 127. Alexandri expeditionis in Indiam monumenta . 195. Alexander Tyrum obsidet . 53. Post difficilem oppugnationem expugnat . 59. Alexander a Tyro Arabiam petit . 55. Alexander semper bello , quam post victoriam clarior . 188. Alexandri triumphus ad imitationem Liberi Patris . 226. & *seq.* Alexander haud contentus mortali fastigio . 65. Alexander Jovis filius crediti volebat . 65. Alexandri in bibendo continentia mira . 154. Alexandri in captivas continentia . 46. Alexander ingens mœror super morte Clyti . 174 & *seq.* Alexander a muliere attonita servatus . 184. Alexandri super Hephæstionis morte dolor . 236. Alexander Hephæstioni , tanquam Heroi , sacrificari iussit , *ib.* Alexandri milites Babyloniae corrupti . 94. Alexandri dextrum femur leviter mu-

- crone perstrictum. 43. Alexander Parmenionis occi-
 dendum negotium Polydamanti dat. 146. Alexandri Le-
 gati a Tyriis occisi. 54. Alexandri exercitus pavor. 77.
 Alexandri cervix a Memacenis saxo ita icta, ut oculis
 caligine offusa collaberetur, ne mentis quidem com-
 pos. 159. Alexandro infidiæ a suis parantur. 129. &
seq. Alexandri Cydnum ingressi subito horrore artus
 rigere cœperunt. 33. Alexandri pia delamentatio. 34.
 Alexandri in occidendo Beti rabies. 65. Alexander ge-
 nus ab Achille deducens. *ibid.* Alexander Achillem
 poena in hostem capiendâ imitatus. *ibid.* Alexander re-
 bus a Philippo patre gestis detrahit. 172. Alexander
 Jovis filium se appellari jussit. 67. Alexander intra
 urbem Oxydracarum gravissime vulneratus. 214. Ale-
 xander moribundo similis. *ibid.* Alexander quando
 Regnum adeptus. 20. Alexander solus in Urbem Oxy-
 dracarum desilit. 214. Alexandri haud tolerabilis vini
 cupiditas. 105. Alexandri in fallendo hoste dolus. 198.
 Alexandri virtutum, & vitorum enumeratio. 239. Ale-
 xander solus omnium mortalium fortunam in pote-
 state habuit. 239. Alexandri nominis terror. 236. Ale-
 xandri in captivas clementia. 46. Alexandri in Mace-
 donas rabies. 235. Alexander vestem detrahit, proje-
 cturus semet in flumen. 212. Alexander ad Mazagas e
 muro sagitta percussus. 192. Alexandri in Porum Re-
 gem liberalitas. 202. Alexandri in Taxilem liberalitas.
 196. Alexander jacere humi prostratos venerabundos
 patitur. 126. Alexander Persicam vestem sumit. *ibid.*
 Alexandri ad Arbelam dimicaturi somnus. 79. Alexan-
 dri ad Arbelam militum numerus. 80. Alexander sa-
 gitta vulneratur. 157. Alexander ad fines Hyrcaniæ
 penetrat. 121. Alexandri desiderium, ut Olympias ma-
 ter immortalitati consecraretur. 218. Alexandri in Græ-
 cos a Persis mutilatos beneficentia. 102. & *seq.* Ale-
 xandri ad Sufidas Pylos clades. 98. Alexander retro-
 cedere coactus. 98. Alexandri Oceanum visendi pervi-
 cax cupido. 222. Alexandri phalanx. 40. Alexandri
 in evellendo spiculo virtus. 216. Alexandri de Philota
 conquestio. 130. Alexander Dux, & idem miles. 42.
 Alexander quando natus. 15. Alexandri super valetu-
 dine Ptolemæi somnium. 222. Alexandri in Tyrios ira.
 60. Alexander in obsidione Tyri fatigatus. 58. Ale-
 xandri morituri magnanimitas. 237. Alexander mori-
 turus anulum Perdicæ tradit. *ibid.* Alexander Regnum
 optimo relinquit. *ibid.* Alexandri morituri suprema
 vox. *ibid.* Alexandri mors. *ibid.* Alexandri militis
 virtus. 194. Alexandri miles confossus. *ibid.* Alexan-
 der petit Arabiam. 55. Atheniensibus infestus. 231
 Alexandria in Ægypto condita. 68. In radicibus Cauca-
 si condita. 150. Ad Tanaim condita. 159. In India
 condita. 221
 Abifares Rex permittit se Alexandro. 196

Abulites Susæ præfectus.	95
Acadera.	192
Acesines amnis.	189
Acinacis gladii genus.	31
Ægyptii Persarum opibus infensi.	65
Æs alienum proficitur milites.	232
Æschylus Rhodius.	68
Agema.	100
Agenor Tyrum condidit. 60. Sidonem condidit. pag. ead.	
Agidis Lacedæmoniorum Regis animi magnitudo. 117. Eiusdem mors.	117. <i>ibid.</i>
Agis Argivus pessimorum carnium post Chærilum conditor.	181
Agrammes Pharrasiorum Rex.	206
Agriaspæ, qui & Evergetæ.	148
Avii Scythæ. 158. Barbarorum justissimi.	<i>ibid.</i>
Amnis tranandi consilium novum.	154
Amphoterus classis Alexandri Præfectus ad liberandam Cretam missus.	68. 69
Amyntas Philippi pater. 14. Prætor Alexandri. 44. Philotæ amicus. 143. Amyntæ mors.	52
Andromachi Syriæ Præfecti mors.	68
Annæ in castris Alexandri magna caritas.	152
Antigonus Lydiæ Prætor.	52
Antipater in Alexandrum conjurat. 183. Antipatri, & Olympiadis simulas. 235. 236. Antipater Alexandrum veneno interficere statuit. 236. Antipater Macedoniæ Regnum, & Græciam invasit. 247. Omnes, quicunque Alexandrum etiam longinqua cognatione continebant, Antipater interficit.	<i>ibid.</i>
Antiphanes scriba Equitum.	143
Aornis petra.	193
Apollinis simulacrum Pœni Syracusis Tyrum deportarunt. 58. Apollinis Simulacrum aureis catenis apud Tyros vinctum.	57
Aquila aurea. 31. Aquila super Alexandri caput volans. 86.	
Arabiz fertilitas.	91
Arachosii.	148
Araxes amnis.	150
Arbela vicus, quem sua clade nobilem fecit Darius.	70
Arbores violare apud Indos capitale est.	190
Aridæus Philippo genitus, Alexandri frater.	241
Arimazes Sogdianus. 167. Arimazis insolentia. 168. Arimazis Petra Alexandro deditur. 169. Arimazes in radicibus montis suæ Petræ cruci affixus.	<i>ibid.</i>
Ariobarzanes. 98. Eius mors.	101
Arisba Molossorum Rex.	15
Aristander peritissimus Vates.	63
Aristonicus Methymæorum Tyrannus. 62. Fraude captus. <i>ibid.</i> Eiusdem mors.	63

Ariston Pæonum Equitum Præfectus .	71
Armenia Montes .	130
Artanes Cilicig Prætor .	32
Artabazus Dario fidissimus . 123. Alexandro occurrit .	
<i>ibid.</i>	
Arsilepodorus in Alexandriam conjurat .	183
Attalo graviorem inimicum Alexander non habuit .	134
Athenodorus Græcorum militum, qui ab Alexandro defecerant, princeps . 218. Per Boxum Macerianum, simulante Bicone inimico, in convivio occisus .	<i>ibid.</i>
Athenienses Harpalum urbe excedere jubent .	231
Attinas Alexandri Præfectus cum trecentis equitibus occisus .	170
Avaritia gloriæ .	207

B

B abylon Alexandro deditur . 92. Babylonem quis condiderit . 92. Ejusdem muri bituminæ interliti . <i>ibid.</i> Ejusdem descriptio . <i>ibid.</i> Ejusdem pons lapideus inter mirabilia Orientis opera numeratus . 93. Ejusdem horti pensiles . <i>ibid.</i> Babylonii in vinum effusi . 94. Eorundem mores corruptissimi . 93. & <i>seq.</i>	
Bactra . 61. Bactriana terra . 152. Bactra ultima Asia . 160. Bactriana arx a Græcis militibus, qui ab Alexandro defecerant, occupata .	218
Bactriani promptissimi . 63. Eorundem defectio .	158
Bactrus annis .	152
Bagoas spado Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi . 230. Idem secreto Orsinem Satrapem reum facit . <i>ibid.</i> & <i>seq.</i>	
Bagophanes arcis, & Regiæ pecuniæ custos .	92
Barbarus quidam Darii miles, simulato transfugio, Alexandri cervicem appetit .	64
Barfines filius ex Alexandro .	240
Barzaentes defectionis Arachosii auctor, victus ad Alexandrum perducitur .	197
Bazaria regio .	171
Belon in Philotam invehitur . 138. & <i>seq.</i>	
Belus Babylonem condidit .	92
Bessus Bactrianorum Dux . 61. 62. Regnum affectat . 63. Ejusdem, & Nabarzanis in Darium conjuratio . 107. & <i>seq.</i> Idem Darii parricida, sumpta veste Regiæ, se Artaxerxem appellari jubet . 127. Ejusdem in Cobarem indignatio . 151. Idem a Bactrianis militibus desertus . <i>ibid.</i> Idem a Spitamene victus .	155
Betis Gazæ Prætor . 63. Ejusdem egregia virtus . <i>ibid.</i>	
Ejusdem crudelissima mors .	65
Bezira urbs .	192
Bion transfuga .	81

Bitum
Byzan
Boxus
218.
Branci
casti
Bucep
dru
xan
sub
Bucep

C A
vino
sum
dian
Carta
Carta
ing
Casp
ris
Cassa
Caten
181
Cauca
Cebal
git
Chald
gre
Char
Cher
Choa
Chryl
Clea
Cleoc
Cleop
Ma
Clytu
din
nun
ibi
cia
Conf
Copio
Corvi
Crate
nep

I N D E X.

265

- Bituminis fons. 91
 Byzantium urbs quando condita. 17
 Boxus Macerianus Athenodorum in convivio occidit. 219
 218. Idem a militibus Græcis interfectus. 219
 Brancidæ. 155. Idem ad internecionem omnes
 cæsi. 156
 Bucephalus equus. 17. Idem neminem præter Alexan-
 drum in dorso insidere patiebatur. 124. Regem Ale-
 xandrum, cum vellet ascendere, sponte sua genua
 submittere excipiebat. *ibid.* & *seq.*
 Bucephalon urbs ab Alexandro condita. 211

C

- C** Allisthenis gravitas. 182. Eiusdem libertas Alexan-
 dro Regi invisa. *ibid.* & *seq.* Idem ab Alexandro
 vincitus. 185. Tortus interiit. 188. Eiusdem mors
 summam apud Græcos Alexandro excitavit invi-
 diam. *ibid.*
 Carthago a Tyriis condita. 54
 Carthaginenses Saturno, usque ad excidium urbis suæ,
 ingenium puerum immolarunt. 58
 Caspius mare, quod & Hyrcanum. 122. Dulcius caste-
 ris. *ibid.*
 Cassander venenum Alexandro dedit. 236
 Catenis sagittandi peritia. 157. Idem in prælio occisus.
 181. Ab Alexandro defecit. *ibid.*
 Caucasus Asiam perpetuo iugo dividit. 150
 Ceballinus Philotæ infidias Alexandro paratas dete-
 git. 120
 Chaldæi Vates Alexandrum monent, ne Babylonem in-
 grediatur. 236
 Chari virtus. 194. Eiusdem mors. 101.
 Chærilus pessimorum carminum conditor. 182
 Choaspis amnis aqua delicata. 95
 Chrysolai Methymnæorum Ducis mors. 68
 Cleander latus Parmenionis gladio haurit. 147
 Cleochares Alex. ad Porum Regem Legatus. 197
 Cleophes Assacani Mazacarum Regis mater. 192. Eadem
 Mazacarum Regina Alexandro deditur. 193
 Clytus apud Granicum amnem nudo capite Alexandrum
 dimicantem clypeo suo texit. 172. Idem Rhofacis ma-
 num capiti Alexandri imminentem gladio amputavit.
ibid. Eiusdem cum Alexandro contentio, & pertinacia.
 172. & *seq.* Idem ab Alexandro occisus. 174
 Consilium novum tranandi amnis. 154
 Copidæ gladii. 200
 Corvi in Gazæ obsidione augurium. 63
 Craterus Ozinem, & Zariaspem nobiles Persas defectio-
 nem molientes oppressit. 225

M

Cy.

I N D E X.

Cypriorum Reges a Dario ad Alexandrum definiunt. 68
 Cyrum admiratur Alexander. 159

D

Darii armatorum numerus. 28. Eiusdem somnium. 30. Eiusdem agminis ordo. 30. & seq. Eiusdem ad Alexandrum literæ. 60. Idem omnia auxilia Babylonem contrahit. 69. Eiusdem literæ, quibus Greci milites sollicitantur, ut Alexandrum interficiant. 72. Eiusdem uxoris mors. *ibid.* Idem Legatos ad Alexandrum mittit. 74. Eiusdem fugientis præclara vox. 87. Idem natura simplex, & mitis. 110. Idem fervorum suorum captivus. 112. Idem a Nabarzane, & Besso victus. *ibid.* Idem aureis compedibus victus. *ibid.* Eiusdem morituri verba. 114. 115
 Dædala in India regio. 192
 Dataphernes Spitamenis defectionis particeps Alexandro deditur. 178
 Demophoon Vates. 213
 Dioxippus Atheniensis pugil nobilis. 219. Idem falso a Macedonibus furti insimulatus. 220. Idem ignominie impatiens ferro se interemit. *ibid.*

E

Ecbatana caput Medie. 106
 Epaminondas strenuissimus Thebanorum Dux, atque philosophus præstantissimus. 14
 Erigy, & Satibarzanis duellum. 153
 Erythrao mari non a colore, sed ab Erythro Rege inditum nomen. 189
 Erythri Regis monumentum. 229
 Evergetæ, qui ante Agriapæ. 148. Idem cur ita dicti. *ibid.*
 Eurydice Amyntæ uxor, Philippi mater. 14. Eiusdem adulteria, & parricidia. *ibid.*
 Eurylocho fratri conjurationem detegit Epimenes. 184. Idem injecta manu Epimencu fratrem in Regiam trahit. *ibid.*

F

Falcatæ quadrigæ. 69
 Fames, & pestilentia in exercitu Alexandri. 225
 Fati inevitabilis fors. 230
 Fons

Fons
 Fons
 Fons
 167
 Fortu
 Fortu
 179

G
 Gang
 Gaza
 Glori
 Gord
 Gord
 Grec
 qu
 aff
 fed
 dr

H
 e
 Har
 ib
 Hau
 Hec
 Hel
 Hep
 c
 b
 x
 He
 Hi
 Ho
 Ho

I N D E X.

267

- Fons apud Hammonis templum mirabilis. 66
 Fons bitumen effundens. 91
 Fons in tabernaculo Alexandri subito conspectus. 167.
 Fortuna ludibria. 88
 Fortuna Alexandro indulgendo nunquam fatigata. 177.

G

- G Amæus Rex exiguæ partis Indorum ad Alexandrum victus perducitur. 197
 Ganges maximus totius Indiæ fluviorum. 206
 Gaza ab Alexandro obsidatur. 63
 Gloriæ avaritia. 207
 Gordium Midæ Civitas Regia. 27
 Gordius nodus. 27
 Græcorum temporaria ingenia. 61. Græci captivi ad quatuor millia, quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant. 101. Græcorum militum ab Alexandro defectio. 218. Græci exules omnes recipere ab Alexandro iussi. 232

H

- H Alyis amnis. 74
 Hammonis Jovis Oraculum. 65. Templi situs, & ejus effigies. 66. 67
 Harpalus Athenas petit. 231. Athenis excedere jubetur. *ibid.*
ibid. A Græcis militibus trucidatur. *ibid.*
 Haustanes ab Alexandro deficit. 181. captus. *ibid.*
 Hectoris, Parmenionis filii, mors. 68
 Hellanice Alexandri nutrix, Clyti soror. 172
 Hephæstionis cum Alexandro amicitia. 46. Eiusdem brachium hasta ictum. 89. Idem febricitans moritur. 236. Eundem Alexander unice, ac fratris loco diligebat. *ibid.* Eidem tanquam Heroi sacrificari iussit Alexander. *ibid.*
 Hercules simulacrum maximum bellantibus Indis incitamentum. 199
 Hispania, quæ & Iberia. 229
 Horratae Macedonis, & Dioxippi Atheniensis singulare certamen. 219. & seq.
 Horti peniles. 93

I

- I**ndiæ situs. 188
 Indiam nives obruunt, cum aliæ terræ fervore Solis
 exæstuant. 189
 Indus fluvius. 188
 Indorum ritus. 189. Indorum Regis magnificentia. *ibid.*
 Eorundem Sapientes. 190. Indorum Sapientes fatum
 occupant, seque vivos cremari jubent. *ibid.* Indorum
 Dii. *ibid.* Indis bellantibus maximum incitamentum
 Herculis simulacrum. 199
 Isthmiorum solemne ludicrum. 61
 Jumentorum carne vescuntur milites Alexandri. 225

L

- L**acedæmoniorum, & Macedonum cruentum bellum. 116. 117.
 Lacedæmones a Macedonibus fusi. 217
 Lacedæmonum, & Macedonum cætorum numerus. *ibid.*
 Leo magnitudinis raræ ab Alexandro uno vulnere occi-
 sus. 171
 Leonidas Parmenioni intimæ familiaritate conjunctus. 148.
 Liber Pater in Jovis semine cælatus. 191
 Liberi Patris triumphum imitatur Alexander. 226. &
seq.
 Lyfimachus post Alexandrum regnavit. 171. Idem feram
 eximæ magnitudinis solus occidit. *ibid.* Idem ab A-
 lexandro leoni objectus. *ibid.*

M

- M**acedonum miseranda poenitentia. 235. Macedoni-
 bus ignoscit Alexander. *ibid.* Eorundem privile-
 gia. *ibid.* Macedonum lex, qua cautum erat, ut pro-
 pinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis neca-
 rentur. 139. Macedonum contentio, quis Alexandrum
 vulneratum ferre debeat. 157. Macedonum scitum, ne
 Alexander solus venaretur. 171. Macedonum exercitus
 mœstitia, & gemitus. 209. Macedonum mos alloquen-
 di Regem. *ibid.* Macedonum sanctissimum coeuntium
 pignus. 180
 Magia vanissimi cujusque ludibrium est. 151
 Mardorum gens bellicosissima. 104
 Ma.

Mareoti
 Memace
 Idem
 Menides
 Mesopot
 Metroni
 130.
 Militari
 Mitylen
 Musica
 de fici
 redact

NA
 c
 lexan
 occur
 Naura
 Nauran
 175.
 Nicaa
 Nicano
 Nicano
 Nicom
 parat
 Nyfa i

OC
 2
 Oceani
 Ochus
 figat
 Olym
 Olym
 Olym
 218.
 Orfine
 goa
 sus
 Oxus
 Ozine
 226

- Mareotis palus. 67
 Memaceni Alexandri Legatos vino graves occidunt. 158.
 Idem obfessi. *ibid.*
 Menides sagittis prope occisus. 89
 Mesopotamiæ ætus. 247
 Metronis insidias Alexandro paratas detegit Ceballinus. 130.
 Militaris disciplina ab Alexandro reformatâ. 94
 Mitylene Alexandro deditur. 62
 Musicanî in ditionem redacti. 221. Idem ab Alexandro deficiunt. *ibid.* Idem rursus in potestatem Alexandri redacti. *ibid.*

N

- N**Abarzanis in Darium proditio. 112. Nabarzanes, occiso Dario, Hyrcaniam petit. 114. Eiusdem ad Alexandrum literæ. 122. Idem accepta fide, Alexandro occurrit. 125. Eidem ignoscit Alexander. *ibid.*
 Naura regio. 175
 Nauranis parentibus stupro coire cum liberis fas est. 175.
 Nicæa urbs ab Alexandro condita. 211
 Nicanoris, Parmenionis filii, mors. 127
 Nicanoris temeritas, atque audacia. 197
 Nicomachus exoletus Ceballino fratri insidias Alexandro paratas detegit. 129
 Nyfa in India urbs. 191

O

- O**Ceanum visendi Alexandro pervicax cupido incessit. 222.
 Oceani ætus. 223
 Ochus sævissimus Rex. 238. Idem octoginta fratres Syfigambis eodem die trucidavit. *ibid.*
 Olympias Neoptolemi Moloſſorum Regis filia. 15
 Olympiadis, & Antipatri simulas. 236
 Olympias Alexandri mater immortalitati commendatur. 218.
 Orsines Parſagadarum Satrapes. 230. Idem secreto a Bagoa ſpadone fit reus. 231. Idem iuſſu Alexandri occiſus. *ibid.*
 Oxus fluvius. 154
 Ozines Perſes defectionem moliens a Cratero oppreſſus. 226.

P

- P**arentibus stupro coire cum liberis apud Nauram fas est. 175
 Paropamisadæ agreste hominum genus. 149
 Parmenio Philippum Alexandri medicum criminatur. 34. Parmenionis ad Philotam filium literæ. 134. Parmenionis occidendi negotium Polydamanti ab Alexandro datur. 146. Parmenio a Cleandro iussu Alexandri occisus. 147
 Parmenionis truncum corpus militibus ad sepulturam ægre datum. 147. Eiusdem caput ad Alexandrum delatum. *ibid.*
 Barthiæne quondam ignobilis, nunc caput omnium, qui post Euphratem, & Tigrim amnes siti Rubro mari terminantur. 118
 Perdicas trecentos Macedonas elephantis in conspectu totius exercitus objicit. 246
 Perlagadum a Cyro conditum. 230. Idem Alexandro deditum. *ibid.*
 Perfarum fœminæ non aliud magis in contumeliam accipiunt, quam lanæ manus admovere. 96
 Perfarum luctus super mortem Alexandri. 238

R

- R**egnotum Alexandri per Principes Macedonas facta divisio. 246
 Regum opes sæpius assentatio, quam hostis evertit. 181
 Rhodii urbem suam, portusque Alexandro dedunt. 61
 Rhidagus Huius. 121
 Roxane forma insigni virgo. 180. Roxanem sibi matrimonio jungit Alexander. 180. Eadem ex Alexandro prægnans. 240
 Rupes in Caucaſo, in quo Prometheus vincſtus. 150

S

- S**amaritæ Andromachum in Syria Alexandri Præfectum vivum cremarunt. 68
 Sarcinas primum suas, deinde totius exercitus incendi præcepit Alexander. 117
 Satibarzanes ab Alexandro deficit. 117
 Saturno, usque ad excidium urbis suæ, Carthaginienſes ingenuum puerum immolarunt. 58
 Satur.

Saturno
 Scytharum
 affuetudo
 que
 cæteris
 Serpentum
 fulgore
 Sicilia
 Sogdiana
 lætitudine
 Symm

T
 com
 Tigris
 Trium
 226
 Thaid

V
 Verg
 Uxii
 Uxor

Z
 Zop
 op

I N D E X.

Saturno ingenuum puerum immolabant Tyrrii.	271 58.
Scytharum bellicosissima gens. 63. Scythæ raptò vivere assueti. <i>ib.</i> Scythæ sapientiam capiunt, quantamcun- que gens semper armata capit. 163. Scythis non, <i>ut</i> cæteris Barbaris, rudis sensus. <i>ib.</i>	163.
Serpentes inusitatae magnitudinis. 204. Iidem squamis fulgentibus.	204. 205. 181.
Sicilienses naturæ vitio adulescentes.	181.
Sogdianorum captivorum, cum ad mortem ducerentur, lætitia.	166. 197.
Symmachi temeritas, atque audacia.	197.

T

Tanaïs fluvius.	150.
Thalestris Amazonum Regina fatetur, se venisse ad communicandos cum Rege Alexandro liberos.	125.
Tigris fluvius a celeritate dictus.	70.
Triumphus Alexandri ad imitationem Liberi Patris. 226. & seqq.	195.
Thaidis consilio Persarum Regia incenditur.	195.

V

Venenum, quo Alexander extinctus est.	236.
Venetorum origo.	28.
Vergiliarum Sidus.	104.
Uxii. 96. Iidem Alexandro deduntur.	97.
Uxor Spitamenem in lecto occidit.	177. 178.

Z

Zariaspes Perse deflectionem moliens a Eratero op- pressus.	226.
Zopyrio Thraciæ præpositus procellis cum toto exercitu oppressus.	231.

F I N I S .

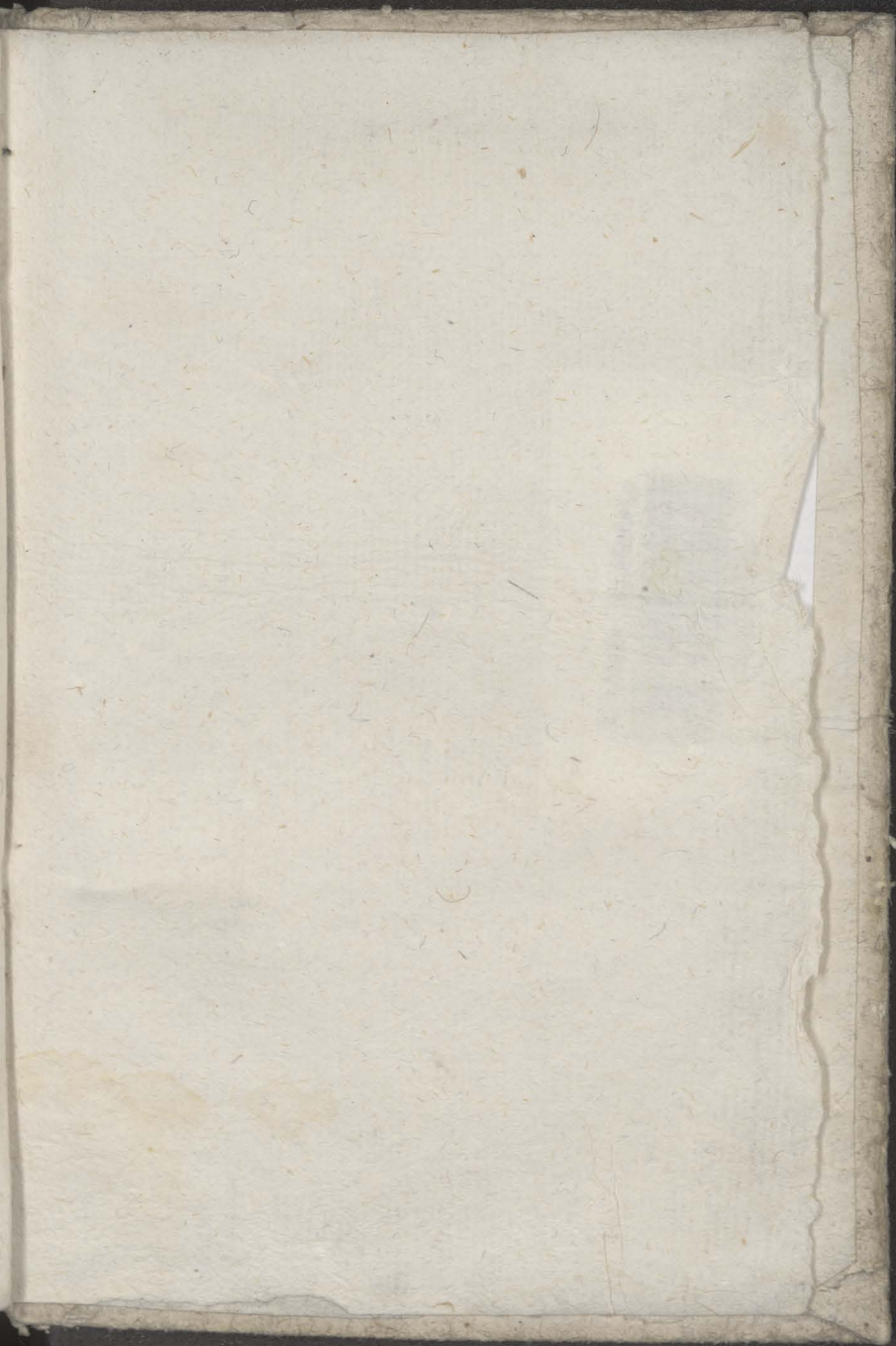
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

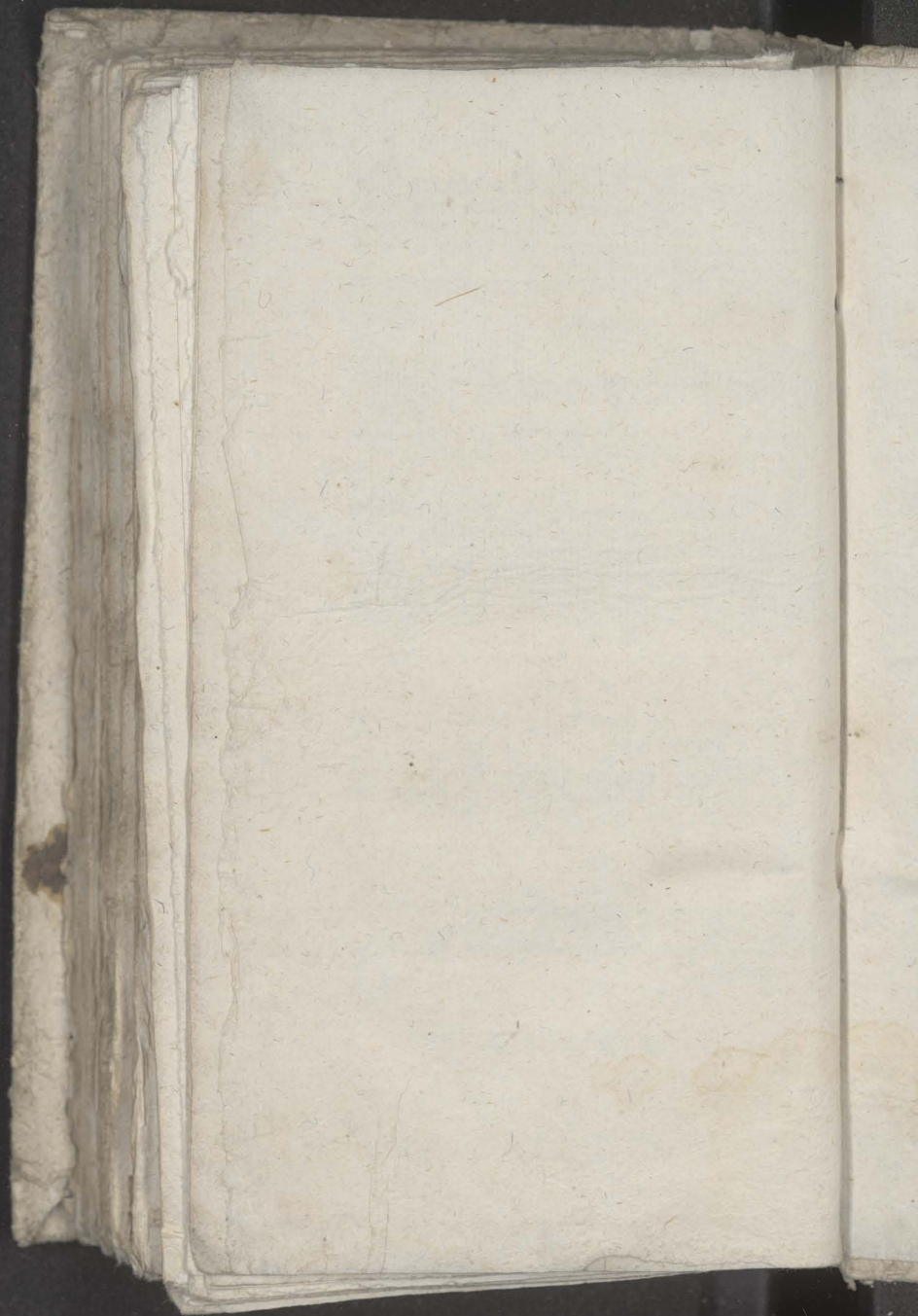
Versus, die 17. Junii 1717.
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Significavit, die 17. Junii 1717.
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

P. R. M. I. 2.

Fragment of text from the adjacent page, including the letters 'V' and 'N'.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0030229

